

**VILNIAUS UNIVERSITETAS
ŠIAULIŲ AKADEMIJA**

ATVIRAS TARPTAUTINIS ŽMOGIŠKOSIOS RAIDOS UNIVERSITETAS

„UKRAINA“

MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA
Socialinio darbo specializacija

INGA MIKALOUSKIENĖ

Magistro baigiamasis darbas

**SENVO AMŽIAUS ASMENŲ SVARANKIŠKUMO SKATINIMO
GALIMYBĖS TAIKANT SIMULIACINIŲ ŽAIDIMŲ SOCIALINIAME
DARBE**

Darbo vadovė doc. dr. Kristina, Rūdytė
Darbo konsultantė Irina Ivanova

Šiauliai, 2023

**Studijuojančiojo, teikiančio baigiamąjį
darbą, GARANTIJA**

WARRANTY of Final Thesis

Vardas, pavardė <i>Name, Surname</i>	Inga Mikalauskienė <i>Inga Mikalauskiene</i>
Padalinys <i>Faculty</i>	Šiaulių akademija <i>Šiauliai Academy</i>
Studijų programa <i>Study Programme</i>	Socialinis darbas <i>Master's of Social work Programme</i>
Darbo pavadinimas <i>Thesis topic</i>	„Senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo skatinimo galimybės taikant simuliacinį žaidimą socialiniame darbe“ “Promoting the Independence of Elderly Persons Using a Simulation Game in Social Work”
Darbo tipas <i>Thesis type</i>	Baigiamasis darbas <i>Final Thesis</i>

Garantuojau, kad mano baigiamasis darbas yra parengtas sąžiningai ir savarankiškai, kitų asmenų indėlio į parengtą darbą nėra. Jokių neteisėtų mokėjimų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

I guarantee that my thesis is prepared in good faith and independently, there is no contribution to this work from other individuals. I have not made any illegal payments related to this work.

Šiame darbe tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų šaltinių citatos yra pažymėtos literatūros nuorodose.

Quotes from other sources directly or indirectly used in this thesis, are indicated in literature references.

Aš, Inga Mikalauskienė, pateikdamas (-a) šį darbą, patvirtinu (pažymėti)

I, Inga Mikalauskiene, by submitting this paper confirm (check)

Embargo laikotarpis
Embargo Period

Prašau nustatyti šiam baigiamajam darbui toliau nurodytos trukmės embargo laikotarpį:
I am requesting an embargo of this thesis for the period indicated below:

- _____ mėnesių / *months*
(embargo laikotarpis negali viršyti 60 mėn. / *an embargo period shall not exceed 60 months*).
- Embargo laikotarpis nereikalingas / *no embargo requested*.

Embargo laikotarpio nustatymo priežastis / *Reason for embargo period:*

SANTRAUKA

Magistrinio baigiamojo darbo nagrinėjama tema „Senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo skatinimo galimybės taikant simuliacinį žaidimą socialiniame darbe“.

Nepaisant didėjančio politinio intereso skatinti senyvo amžiaus asmenų savarankiškumą, daugiau nagrinėjama iš teorinių pozicijų nei iš praktinės patirties. Pasirinktu tyrimu tikslinga analizuoti senyvo amžiaus asmenų savarankiškumą ir jo skatinimo galimybes bei atskleisti kaip atsispindi praktikoje, globos namų senyvo amžiaus asmenų kasdienybėje. *Tyrimo problemą patikslina šie tyrimo klausimai:* Kaip pagalbą globos namų gyventojams teikiantys socialiniai darbuotojai, slaugytojai ir gyventojų artimieji konceptualizuoja senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo galimybes, pasireiškiančias autonomijos, dalyvavimo, žmogaus orumo dimensijose? Kokios galimybės, pasitelkiant simuliacinį žaidimą, gerinti situaciją, kad globos namų gyventojai kuo ilgiau išsaugotų savarankiškumą? *Tyrimo objektas:* Senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo skatinimo galimybės taikant simuliacinį žaidimą socialiniame darbe. *Tyrimo tikslas:* Atskleisti senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo skatinimo galimybes taikant simuliacinį žaidimą socialiniame darbe. *Tyrimo uždaviniai:* 1. Taikant mokslinės literatūros analizę, konceptualizuoti senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo konceptą išryškinant autonomijos, dalyvavimo ir žmogaus orumo dimensijų turinį. 2. Pritaikius teorinės analizės metodą apžvelgti žaidimų taikymo galimybes šiuolaikinėje socialinio darbo praktikoje. 3. Taikant kokybinio tyrimo metodus ir pasitelkiant simuliacinį žaidimą identifikuoti savarankiškumo skatinimo galimybių raišką autonomijos, dalyvavimo, žmogaus orumo dimensijose. 4. Naudojant kokybinės turinio analizės metodą, pateikti senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo skatinimo socialiniame darbe struktūrą, sugretinant socialinių darbuotojų, slaugytojų ir gyventojų artimųjų konceptualizuojamas savarankiškumo galimybes. 5. Remiantis teorine bei empirine tyrimo duomenų analize, numatyti savarankiškumo skatinimo galimybes pasitelkiant simuliacinį žaidimą. Tyrimo metodologinį pagrindą sudaro humanizmo nuostata, kuri pabrėžia žmogaus gebėjimą realizuoti save ir socialinio konstruktyvizmo nuostata, kai konstruojamos žinios bendroje socialinėje veikloje. *Taikyti tyrimo metodai:* Teorinės analizės metodas. Taikytas grupinės diskusijos metodas (angl. focus group), pasitelkiant klausimyną su atvirais klausimais. Siekiant tyrimo tikslo, empirinių duomenų rinkimui pasitelkiamas simuliacinis žaidimas, kaip stimuliacinė priemonė refleksijai, diskusijos procese. Siekiant holistiško suvokimo į savarankiškumo skatinimo galimybių konceptą, taikyta grupių trianguliacija. Empirinio tyrimo duomenų analizei taikytas indukcinės kokybinės turinio analizės metodas.

Tyrimo dalyvių pasirinkimas – tikslinis. Sutelktos trys grupės, kuriose dalyvavo po šešis tyrimo dalyvius: socialiniai darbuotojai, slaugytojai, gyventojų artimieji.

Pagrindinės empirinio tyrimo išvados: Savarankiškumas traktuojamas kaip nugyvento laikotarpio tęstinis atspindys ir nuolat kintantis. Taikant žaidybinių metodą socialiniame darbe su senyvo amžiaus asmenimis, yra galimybė gerinti paslaugų gavėjų gyvenimo gerovę, tobulinant teikiamas paslaugas ir

akcentuojant gyventojų savarankiškumo atkūrimą bei palaikymą. Savarankiškumo skatinimo galimybių raiška atsiskleidžia autonomijos, dalyvavimo ir žmogaus orumo dimencijose. Senyvo amžiaus asmenų skatinimui svarbi darniai, profesionaliai dirbanti komanda, organizuotas darbo sustygavimas, tinkamai apmokyti darbuotojai, saugi ir pritaikyta globos namų aplinka, atitinkanti paslaugų gavėjų poreikius, senyvo amžiaus asmenų finansinio raštingumo ugdymas ir palaikymas, atsižvelgiant į jų nuomones bei norus. Savarankiškumo skatinimo galimybių koncepte, simuliacinio žaidimo metu, randasi naujas požiūris į globos namų gyventojų autonomiją, dalyvavimą ir žmogaus orumą.

Raktiniai žodžiai: senyvo amžiaus asmuo, savarankiškumas, skatinimas, simuliacinis žaidimas

SUMMARY

The thesis deals with the topic "Possibilities of promoting the autonomy of elderly people through the use of a simulation game in social work".

Despite the growing political interest in promoting the autonomy of older people, it is examined more from theoretical perspectives than from practical experience. The chosen study aims to analyse the autonomy of older people and the possibilities of promoting it, and to show how it is reflected in practice in the everyday life of older people in care homes. The research problem is clarified by the following research questions: How do social workers, nurses and relatives of residents conceptualise the possibilities of autonomy for the elderly in terms of the dimensions of autonomy, participation and dignity? What are the possibilities for improving the situation for residents of care homes to maintain their independence for as long as possible through a simulation game? The object of the study: The possibilities of promoting the autonomy of elderly people through the use of a simulation game in social work. Aim of the study: To explore the possibilities of promoting the autonomy of older people through the use of a simulation game in social work. 1.To conceptualise the concept of autonomy in the elderly by highlighting the content of the dimensions of autonomy, participation and human dignity, using an analysis of the scientific literature. 2. to provide an overview of the possibilities of the application of games in contemporary social work practice by applying the method of theoretical analysis. 3. using qualitative research methods and a simulation game to identify the expression of the possibilities of promoting autonomy in the dimensions of autonomy, participation and human dignity. 4.Using a qualitative content analysis approach, provide a framework for promoting autonomy in social work for older people, contrasting the conceptualisation of autonomy by social workers, carers and residents' relatives. 5.Based on the theoretical and empirical analysis of the research data, predict the possibilities of promoting autonomy through a simulation game. The methodological basis of the study is based on a humanistic approach, which emphasises the human capacity for self-realisation, and on a social constructivist approach, where knowledge is constructed in a shared social activity. Theoretical analysis method. Focus group discussion method (FGD), using a questionnaire with open-ended questions. In order to achieve the aim of the study, a simulation game was used to collect empirical data as a stimulating tool for reflection in the discussion process. Group triangulation was used to achieve a holistic understanding of the concept of empowerment. An inductive qualitative content analysis method was used to analyse the empirical data.

The choice of participants was purposive. Three groups of six participants each were used: social workers, nurses, and relatives of residents.

The main findings of the empirical study are: Self-sufficiency is treated as a continuous reflection of the lived period and is constantly changing. The use of a play-based approach in social work with the elderly provides an opportunity to improve the well-being of service users by improving the services

provided and by emphasising the restoration and maintenance of the residents' autonomy. The expression of the possibilities for promoting autonomy is reflected in the dimensions of autonomy, participation and human dignity. The promotion of older people's autonomy depends on a cohesive, professional team, an organised workflow, properly trained staff, a safe and adapted care home environment that meets the needs of service users, and the development and maintenance of older people's financial literacy, taking into account their views and wishes. The concept of promoting opportunities for self-reliance through a simulation game offers a new perspective on the autonomy, participation and human dignity of care home residents.

Keywords: elderly person, autonomy, promotion, simulation game

TURINYS

ĮVADAS	8
1. SENYVO AMŽIAUS ASMENŲ SAVARANKIŠKUMO SKATINIMO GALIMYBĖS TAIKANT SIMULIACINIUS ŽAIDIMUS SOCIALINIAME DARBE: TEORINĖS PRIELAIDOS	13
1.1. Senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo ir jo skatinimo konceptas Lietuvos, Ukrainos bei kitų šalių socialinio darbo kontekstuose	13
1.2. Senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo dimensijos	19
1.2.1. Autonomijos dimensija senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo konceptijoje	19
1.2.2. Senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo reikšmė dalyvavimo dimensijoje	22
1.2.3. Senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo raiška žmogaus orumo dimensijoje	25
1.3. Simuliacinių žaidimų taikymas socialiniame darbe su senyvo amžiaus asmenimis	28
2. TYRIMO METODOLOGIJA	32
3. SENYVO AMŽIAUS ASMENŲ, GYVENANČIŲ GLOBOS NAMUOSE, SAVARANKIŠKUMO SKATINIMAS: EMPIRINIO TYRIMO REZULTATAI IR JŲ ANALIZĖ	37
3.1. Senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo raiška autonomijos dimensijoje	37
3.2. Senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo raiška dalyvavimo dimensijoje	45
3.3. Senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo raiška žmogaus orumo dimensijoje	52
3.4. Senyvo amžiaus asmenų skatinimo galimybės simuliacinio žaidimo kontekste	58
DISKUSIJA	61
IŠVADOS	62
REKOMENDACIJOS	64
LITERATŪRA	66
IŠPLĖSTINĖ SANTRAUKA	79
PRIEDAI	97

IVADAS

Aktualumas ir mokslinis ištirtumas. Senyvo amžiaus žmonių savarankiškumo skatinimas tapo bendru tarptautiniu senėjimo politikos principu. Pagal demografines tendencijas¹ iki 2050 metų visame pasaulyje turėtų gyventi 2,1 mlrd. vyresnių nei 60 metų žmonių. Atsižvelgiant į tai, visos pasaulio šalys, kartu su Jungtinėmis Tautomis ir Pasaulio sveikatos organizacija, kuria politikos programą, kurioje dominuoja trys tarpusavyje susiję principai: aktyvaus senėjimo, socialinio įsitraukimo ir savarankiškumo skatinimas. Plath (2009) palygino senėjimo politiką keturiose šalyse (Australijoje, Danijoje, Indijoje ir Jungtinėje Karalystėje) ir nustatė, kad savarankiškumo skatinimas nėra vienodai priimtinas, jo reikšmę politikoje formuoja asmeninės ir šeimos vertybės bei socialinė atsakomybė. Ghența ir kt. (2022) atlikę tyrimą Rumunijoje, padarė išvadą, kad senyvo amžiaus asmenų gerovei svarbus savarankiškumas, individualumas, autonomija ir teigia, kad turintys daugiau savarankiškumo kasdienėse veiklose, savo gyvenimą vertina geriau. Išryškėjus visuomenės demografinio senėjimo padariniams, akivaizdu, kad kasmet didėja integruotų globos paslaugų poreikis². Nacionaliniuose socialinės srities dokumentuose³ savarankiškumas žymimas kaip svarbus gyvenimo aspektas. Nurodoma, jog reikia padėti asmeniui ugdyti ir stiprinti gebėjimus pačiam spręsti socialines problemas, sudaryti galimybę saviraiškai, palaikyti savarankiškumą kasdienėje veikloje bei akcentuojamas įgalinimo principas - skatinti asmens iniciatyvumą priimant sprendimus ir sąmoningai prisiimti už juos atsakomybę. Pagal Ukrainos demografinius duomenis⁴ panašios senėjimo tendencijos būdingos ir jų šalyje. Ukrainos įstatymuose⁵ išskiriama pagarba privačiam gyvenimui, saviraiškos laisvė, pagarba orumui, nurodytas senyvo amžiaus žmonių skatinimas palaikyti socialinį aktyvumą, dalyvavimą veikloje ir gebėjimą pasirūpinti savimi. Tačiau apie konkretesnį savarankiškumo skatinimą Ukrainos dokumentuose informacijos nepavyko rasti, didesnis dėmesys skiriamas skurdo įveikimo programai ir tik užsimenama pagal naująjį senatvės

¹World Health Organization. (2022). <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health>

²Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2022). *Socialinės paslaugos senjorams ir jų šeimoms: kas priklauso ir kur kreiptis?* <https://epilietis.lrv.lt/lt/naujienos/socialines-paslaugos-seniorams-ir-ju-seimoms-kas-priklauso-ir-kur-kreiptis>

³Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įsakymas dėl socialinės globos normų aprašo patvirtinimo 2007 m. vasario 20 d. Nr. A1-46. Paskelbta: Valstybės žinios, 2007-02-24, Nr. 24-931. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.292682/asr> Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įsakymas dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo 2006 m. balandžio 5 d. Nr. A1-93. Paskelbta: Valstybės žinios, 2006-04-20, Nr. 43-1570. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.274453/asr> Lietuvos Respublikos Socialinių paslaugų įstatymas 2006 m. sausio 19 d. Nr. X-493. Paskelbta: Valstybės žinios, 2006-02-11, Nr. 17-589. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.270342>

⁴Вікіпедія, 2018. https://uk.wikipedia.org/wiki/Старіння_населення Гладун, О. (2021). Старіння населення – загальноосвітювий процес. *Національна академія наук України*. <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=8484>

⁵Закон України Про соціальні послуги, Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019 (18), 73. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> Постанова Кабінету Міністрів України Про затвердження Типового положення про будинок-інтернат для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю. від 2 вересня 2020 (772). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-2020-п#Text>

modelį, jog senyvo amžiaus žmogus laikomas svarbiu ir turi būti įtrauktas į socialiai aktyvų gyvenimą. Krasnianskaya (Краснянська, 2014), Ševčiuk (Шевчук, 2011), Baldiniuk (Балдинюк, 2021), Sopko (Сопко, 2013) teigimu, tai diktuoja poreikį kurti ir taikyti specifinius socialinio darbo metodus, formas ir būdus bei ragina tobulinti senyvo amžiaus žmonių socialinę politiką Ukrainoje.

Rabiee (2013) pateikia slaugos specialistų požiūrį, jog senyvo amžiaus asmenys laikomi pasyviais paslaugų gavėjais, kurie negeba savarankiškai pasirūpinti savimi ir atlikti veiklų be kitų pagalbos, todėl savarankiškumo skatinimo nesureikšmina. Tačiau akcentuoja, kad patys senyvo amžiaus asmenys savarankiškumą apibrėžia kaip gebėjimą priimti sprendimus dėl savo gyvenimo. Kolbergytės ir Indrašienės (2012) nuomone, būtina skatinanti, motyvuoti klientus savarankiškai spręsti savo socialines problemas ir patiems prisiimti atsakomybę už savo gyvenimą. Pinker (2020) pastebi, kad šių laikų moderniaame pasaulyje žmonės suvokia, kad gyvenimas gerėja ne vien pagal ekonomistų vertinimo standartus, bet jie turi galimybę mėgautis aukščiausiomis pažangos formomis: estetiniais, kultūriniais, intelektualiais, socialiniais malonumais ir savarankiškai nusprenddami kaip jie nori leisti laiką. Ukrainos autorės Krasnianskaya (Краснянська, 2018) nuomone, asmuo sąveikaudamas su aplinka atskleidžia savarankiškumą, vertybes, savimone, tačiau nepateikia požiūrio ar svarbus savarankiškumo skatinimas senyvo amžiaus asmenims, kaip gyvenimo gerovės rodiklis. Naujanienė (2008) pabrėžia, kad institucinės paslaugos labiausiai apriboja senų žmonių savarankiškumą. Vis tik Gečienė ir Gudžinskienė (2018) teigia, jog remiantis šių dienų aktualijomis, visuomenei senstant, tenka pripažinti, kad globos poreikis auga. Orlova ir Gruževskis (2014) siūlo vertinti institucinės globos naudą ir žalą, stebint kokioje situacijoje tuo metu yra žmogus ir rasti jam priimtinausią variantą, kiek galima ilgiau išsaugoti savarankiškumą. Stiehr ir kt. (2016) akcentuoja, kad senyvo amžiaus asmenims, gyvenantiems stacionariose įstaigose, svarbūs savarankiški sprendimai, nepriklausomybė nuo kitų, pagarba, orumo išsaugojimas ir privatumas.

Socialinėje realybėje vis stipriau akcentuojamas globos namų darbuotojų prevencinis darbas, mokant senyvo amžiaus žmones savarankiškumo. Tuo siekiama, jog žmonės gebėtų kuo ilgiau patys sau padėti. Ganėtinai seniai Rabin (1983) įžvelgė ir rekomendavo imitacinius žaidimus naudoti darbo praktikoje kaip teikiančius edukacinę ir terapinę naudą, tačiau šių dienų socialiniame darbe šis potencialas vis dar nėra išnaudotas. Hitchcock (2022) nuomone, simuliacija pranoksta tradicinius socialinio darbo metodus, tokius kaip vaidmenų žaidimai ar atvejo analizės. Tačiau mažai randama duomenų, kokią reikšmę socialiniame darbe turi simuliaciniai žaidimai ir kokios galimybės pasitelkiant juos padėti tiems, kuriems reikalinga pagalba. Savarankiškumo svarbą išsamiai analizuoja žaidimo „Gamlec“ (2021) projekto⁶ autorė Sylvie Schoch ir partneriai, išskiria savarankiškumo skatinimo reikšmę autonomijos, dalyvavimo, žmogaus orumo dimensijose. Inovatyvūs edukaciniai žaidimai

⁶ *The aim of the Erasmus+ GAMLEC project*, 2021. <https://gamlec.eu>

remiasi grindžiamojo mokymosi teorijos ir praktikos metodais. Todėl naujas požiūris į socialinį darbą per žaidybinį aspektą leidžia sumodeliuoti ir identifikuoti senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo skatinimo silpnybes ir kūrybiškai ieškant galimybių jas paversti stiprybėmis.

Tyrimo problema ir probleminiai klausimai. Kai senyvo amžiaus žmonės praranda gebėjimą savarankiškai atlikti veiksmus, tai nereiškia, kad jų noras būti savarankiškais sumažėjo. Pasak Šinkūnienės (2010), vyrauja paternalistinė strategija, kai socialinis darbuotojas veikia aktyviai, o senyvo amžiaus žmogus lieka pasyvus su vis mažėjančia saviverte. Senyvo amžiaus asmenų savarankiškumas mažėja, kai jis tampa socialiai globojamu ir nebegali savarankiškai priimti sprendimų kasdieniame gyvenime. Todėl svarbu holistiškai mąstant išsiaiškinti, kaip išlaikyti pusiausvyrą tarp pagalbos priėmimo ir savarankiško gebėjimų realizavimo. Nepaisant didėjančio politinio intereso skatinti senyvo amžiaus asmenų savarankiškumą, daugiau nagrinėjama iš teorinių pozicijų nei iš praktinės patirties.

Problema patikslina šie tyrimo klausimai: Kaip pagalbą globos namų gyventojams teikiantys socialiniai darbuotojai, slaugytojai ir gyventojų artimieji konceptualizuoja senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo galimybes, pasireiškiančias autonomijos, dalyvavimo, žmogaus orumo dimensijose? Kokios galimybės, pasitelkiant simuliacinį žaidimą, gerinti situaciją, kad globos namų gyventojai kuo ilgiau išsaugotų savarankiškumą?

Tyrimo objektas: Senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo skatinimo galimybės taikant simuliacinį žaidimą socialiniame darbe.

Tyrimo tikslas: Atskleisti senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo skatinimo galimybes taikant simuliacinį žaidimą socialiniame darbe.

Tyrimo uždaviniai:

1. Taikant mokslinės literatūros analizę, konceptualizuoti senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo konceptą išryškinant autonomijos, dalyvavimo ir žmogaus orumo dimensijų turinį.
2. Pritaikius teorinės analizės metodą apžvelgti žaidimų taikymo galimybes šiuolaikinėje socialinio darbo praktikoje.
3. Taikant kokybinio tyrimo metodus ir pasitelkiant simuliacinį žaidimą identifikuoti savarankiškumo skatinimo galimybių raišką autonomijos, dalyvavimo, žmogaus orumo dimensijose.
4. Naudojant kokybinės turinio analizės metodą, pateikti senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo skatinimo socialiniame darbe struktūrą, sugretinant socialinių darbuotojų, slaugytojų ir gyventojų artimųjų konceptualizuojamas savarankiškumo galimybes.
5. Remiantis teorine bei empirine tyrimo duomenų analize, numatyti savarankiškumo skatinimo galimybes pasitelkiant simuliacinį žaidimą.

Tyrimo metodologija. Magistro darbe pasirinkta kokybinio tyrimo metodologija. Metodologinį pagrindą sudaro humanizmo nuostata, kuri pabrėžia žmogaus gebėjimą realizuoti save, išsaugant orumą

bei savivertę (Šinkūnienė, 2010) ir socialinio konstruktyvizmo nuostata, kai konstruojamos žinios bendroje socialinėje veikloje, dalijantis patirtimi bei interpretacija (Proul, 2006). Antinienė ir kt. (2002) teigia, jog remiantis humanistine teorija, žmonės patys atsakingi už savo elgesį. Magistro darbas grindžiamas humanizmo ir konstruktyvizmo teorijų nuostatomis. Humanizmo teorija leidžia nagrinėti senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo galimybes socialinių darbuotojų, slaugytojų, gyventojų artimųjų požiūriu, empatiškai suprantant žmogų, nediagnozuojant, nenuvertinant, neperžengiant asmenybės jautrių ribų. Žydžiūnaitės ir Sabaliausko (2017) nuomone, kokybinio tyrimo išvalgas pagrindžia tiriamųjų teiginiai, kurie rodo, jog žmonės konstruoja teorijas per savo patirtį. Tyrimo metodika buvo pagrįsta konstruktyvizmo teorija per simuliacinio žaidimo taikymą, kai senyvo amžiaus savarankiškumo paradigma konstruojama per tris dimensijas (autonomijos, dalyvavimo, žmogaus orumo) ir plėtojama socialinių darbuotojų, slaugytojų ir gyventojų artimųjų išvalgomis ir samprotavimu.

Tyrimo metodai. Teorinės analizės metodas. Taikytas grupinės diskusijos metodas (angl. focus group), pasitelkiant klausimyną su atvirais klausimais. Siekiant tyrimo tikslo, empirinių duomenų rinkimui pasitelkiamas simuliacinis žaidimas, kaip stimuliacinė priemonė refleksijai, diskusijos procese. Siekiant holistiško suvokimo į savarankiškumo skatinimo galimybių konceptą, taikyta grupių trianguliacija. Empirinio tyrimo duomenų analizei taikytas indukcinės kokybinės turinio analizės metodas.

Tyrimo imtis ir atranka. Tyrimo dalyvių pasirinkimas – tikslinis. Sutelktos trys grupės (socialiniai darbuotojai, slaugytojai, gyventojų artimieji), kuriose dalyvavo po šešis tyrimo dalyvius (N=18) ir tyrimo dalyvės iš Ukrainos, dirbančios globos namuose slaugytojo padėjėjomis (N=3). Taikant tyrimo dalyvių grupių trianguliaciją, vyrauja patirčių įvairovė, tai - galimybė surinkti išsamius duomenis, pastebėti daugiau skirtingų išvalgų ir geriau suprasti reiškinį (Caillaud ir Flick, 2017). Tyrimo dalyvius vienija bendras tikslas, visi turi sąsają su senyvo amžiaus globos namų gyventojais.

Tyrimo etapai ir organizavimas. 2023 metų gegužės mėnesį įvyko trys grupinės diskusijos, pasitelkiant klausimyną su atvirais klausimais ir simuliacinį žaidimą, 2023 metų spalio mėnesį atlikta kokybinio tyrimo surinktų duomenų analizė. Gauti duomenys konceptualizuoti, išskirtos subkategorijos ir suteiktos kategorijos. 2023 metų spalio mėnesio pradžioje atviri klausimai pateikti raštu trims Ukrainos tyrimo dalyviams. Sugrįžo vieno klausimyno atsakymai, todėl duomenys nekonceptualizuoti (žr. 1 priedas).

Darbo naujumas, teorinis ir praktinis reikšmingumas. Kokybinio tyrimo grupinės diskusijos pabaigoje tyrimo dalyvių išsakytos refleksinės patirtys nurodo darbo naujumą, kaip įmanoma panaudoti simuliacinį žaidimą socialinio darbo praktikoje ir tyrimuose. Kortelėse pateikti pavyzdžiai padeda prisiminti patirtą situaciją ir taip dalinamasi informacija, išgirstamos problemos ir sprendimų būdai, galimybė dalyviams išsipasakoti, nurodoma, jog simuliacinis žaidimas sukurtas prasmingai ir tikslingai. Darbo naujumas pagrindžiamas parengta savarankiškumo skatinimo struktūra, remiantis empirinio

tyrimo rezultatų (kategorizacijų) pagrindu trijose diagnostinėse srityse. Tyrimas išryškino teorines ir empirines sąsajas bei patvirtino jų aktualumą. Pasirinkta magistrinio darbo tema apie savarankiškumo skatinimo galimybes yra naujas požiūris į senyvo amžiaus asmenis, apie produktyvų senėjimo laikotarpį, kai žmogus jaučiasi reikalingu, naudingu ir matomu. Mokslinės literatūros analizėje neaptikta duomenų kaip senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo skatinimo galimybes paveikia darbuotojų darbo krūvis, laiko stoka, jų asmeninės vertybės. Kaip atliepia senyvo amžiaus asmenų psichologinę būklę savarankiškų sprendimų priėmimas paskutinio gyvenimo etape. Teikiant empirinės tyrimo dalies išvadas norisi longitudinalių tyrimų, tęstinumo, kaip per laiką kinta senyvo amžiaus asmenų savarankiškumas esant toje pačioje aplinkoje. Atsisakant globos įstaigose paternalizmo ir hiperglobos paslaugų yra galimybė pereiti prie naujo požiūrio socialiniame darbe, suteikiant laisvę globos namų gyventojams dalyvauti priimančioms sprendimams, būti atsakingais už savo gyvenimą išsaugant jų autonomiją bei orumą.

Darbo aprobacija. 2022 m. rugsėjo 29 d. respublikinėje mokslinėje – praktinėje konferencijoje „Ką žinome apie Alzheimerio ligą ir kitas demencijas: žvilgsnis iš daugiadalykės komandos perspektyvos“ pristatytas pranešimas tema „Žaidimas inovatyvus metodas atpažįstant poreikius, ar tik smagaus laiko praleidimo forma?“ Organizatoriai: Viliaus Gaigalaičio globos namai ir Klaipėdos valstybinė kolegija. Pažymėjimas Nr. SSV44-149 (žr. 2 priedas).

2023 m. gegužės 11 d. Jaunųjų tyrėjų tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Jaunasis tyrėjas išmaniajai visuomenei“ pristatytas pranešimas tema „Etiniai iššūkiai socialiniame darbe“. Organizatoriai: Vilniaus universiteto Šiaulių akademija. Pažymėjimas Nr. MVG-VUŠA-2023-692 (žr. 3 priedas).

2023 m. spalio 10 d. respublikinėje konferencijoje “Profesinis socialinio darbuotojo identitetas – profesinė autonomija, profesinė kompetencija ir galia bei profesinė atsakomybė” pristatytas pranešimas tema „Etiniai iššūkiai socialiniame darbe“. Organizatoriai: Vytauto Didžiojo universitetas ir Viliaus Gaigalaičio globos namai bendradarbiaujant su asociacija “Rūpestinga globa”. Pažymėjimas Nr. SD-23/622 (žr. 4 priedas).

2023 m. lapkričio 24 d. XI tarptautinėje mokslinėje konferencijoje “Socialinė gerovė tarpdisciplininiu požiūriu“ organizuojamoje Vilniaus universiteto Šiaulių akademijos Edukologijos instituto kartu su užsienio šalių partneriais, pristatytas pranešimas tema „Simuliacinio žaidimo pritaikymo galimybės socialinio darbo praktikoje ir tyrimuose: senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo skatinimo kontekstas“. Pažymėjimas Nr. MVG-VUŠA-2023-1517 (žr. 5 priedas).

Darbo struktūra. Magistro darbas sudarytas iš santraukos lietuvių ir anglų kalbomis, įvado, 3 skyrių, diskusijos, išvadų, rekomendacijų, literatūros sąrašo, išplėstinės santraukos, 15 priedų. Darbe pateikiama 19 lentelių, 5 paveikslai.

1. SENYVO AMŽIAUS ASMENŲ SAVARANKIŠKUMO SKATINIMO GALIMYBĖS TAIKANT SIMULIACINIUS ŽAIDIMUS SOCIALINIAME DARBE: TEORINĖS PRIELAIDOS

1.1. Senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo ir jo skatinimo konceptas Lietuvos, Ukrainos bei kitų šalių socialinio darbo kontekstuose

Sendamas kiekvienas žmogus gyvena savo sumodeliuotą gyvenimą ir sukaupia skirtingą gyvenimo patirtį. Būtent per individualią kiekvieno žmogaus patirtį galime vertinti senėjimo procesą įvardindami kaip savarankišką, aktyvų amžiaus tarpinį ar kaip priklausomą nuo kitų asmenų ir aplinkos. Pasak Dziechciaż ir Filip (2014) žmonių senėjimas yra fiziologiškai kintantis procesas, vykstantis laikui bėgant. Šis proceso sudėtingumas yra individualizuotas ir pasireiškiantis biologinėje, psichologinėje ir socialinėje srityse. Johnson (2005) teigia, kad vyrauja du senyvo amžiaus tarpsnio vertinimai: senovinis (idealizuotas susiformavęs per daugelį metų) ir šiuolaikinis (kintančių tendencijų mišinys). Taip istoriniu laikotarpiu, per religiją, kultūrą, ideologiją, formuojasi ir keičiasi senatvės identitetas iki šių dienų. Fredvang ir Biggs (2012) senatvę apibrėžia kaip sukonstruotą fenomeną, priklausantį nuo socialinių ir istorinių aspektų, o ne tik nuo biologinio amžiaus. Taip šis konstravimas formuoja visuomenės požiūrį į senyvo amžiaus asmenis bei daro įtaką pačiam žmogui. Skučienė ir kt. (2015) teigia, kad vieno susitarimo koks žmogaus amžius jau laikomas „senyvu“ nėra ir pateikia kitų autorių (Myers, 2000; Schalk ir Veldhoven, 2010) amžiaus sampratų įvairovę. Myers (2000) pristato ankstyvąją senatvę nuo 65 iki 75 metų ir vėlyvąją senatvę po 75 metų. Schalk ir Veldhoven (2010) akcentuoja, kad apibrėžiant amžių būtina atsižvelgti į santykį tarp chronologinio amžiaus ir žmogaus išteklių. Stankūnienė ir kt. (2003) remiantis „Gyventojų politikos vertinimo“ tyrimu nurodo, kad Lietuvos gyventojai senus žmones skirsto pagal kalendorinio amžiaus kategoriją bei fizinę ir psichinę sveikatos būklę. Minėtu tyrimu senatvė išryškinama per savarankiškumo paradigmą ir priklausomybę nuo kitų (susijusią su fizinės ir psichinės sveikatos būkle) bei išėjimą į pensiją (susijusią su žmogaus ekonominiu aktyvumu). Dėl natūralių senėjimo padarinių kartais savarankiškai gyventi pasidaro sunkiau nei anksčiau. Rabiee (2013) apibrėžia, jog supratimas apie savarankiškumą yra daugiamatis. Kiekvienas gali turėti savo požiūrį ir vertinti pagal gebėjimą pasirūpinti savimi kasdienėje veikloje, priimant savarankiškai sprendimus etc. Tai subjektyvi sąvoka, todėl kiekvienas žmogus gali turėti skirtingą suvokimą. Minėta autorė pateikia kokybinio tyrimo išvagas, jog vieniems savarankiškumas asocijuojasi su gebėjimu viską atlikti pačiam, kitiems svarbu kontroliuoti gyvenimą priimant pačiam sprendimus, dar kiti mano, kad tai galimybė gyventi savo namuose ir yra įsitikinusių, jog savarankiškumas siejamas su pasitikėjimu ir galėjimu būti savimi. Rabiee (2013) pateikia tyrimo išvadą, kad savarankiškumas yra kintantis procesas ir nepriklauso vien

nuo pačio senyvo amžiaus asmens įsivertinimo, labai svarbios ir aplinkybės, kurios įtakoja žmogaus poreikius. Molenaar ir kt. (2020) pritaria, kad savarankišką funkcionavimą lemia asmens ir jo aplinkos sąveika ir nurodo veiksnius: fizinis pajėgumas kartu su įveikos gebėjimais, įgalinimu, sveikatos raštingumu bei labai svarbios pačio žmogaus nuostatos. Castillo ir Rosaura (2009) vertindamos asmens savarankiškumo laipsnį nurodo tris pagrindinius kriterijus: asmens konteksto suvokimą apie įvykius, gebėjimą suprasti veiksnių priežastis ir pačio individo motyvaciją.

Keletas veiksnių, dėl ko senyvame amžiuje prarandamas savarankiškumas, tai – judėjimo sunkumai, elgesio sutrikimai (izoliacija ir vienatvė), finansinė įtampa etc. Tanner (2005) požiūriu, savarankišką sėkmingą senėjimą lemia ne tik fiziniai, socialiniai, ekonominiai veiksniai, bet ir pačio žmogaus elgesio pasekmė. Gustainienė ir Burauskaitė (2018) įvardija sėkmingo senėjimo pagal Baltes ir Baltes (1990) tris (AKO modelio) komponentus, kurie padeda senstant prisitaikyti prie pokyčių ir ilgiau išsaugoti savarankiškumą:

- Selekcijos (atrankos). Kai žmogus pastebėjęs, jog negali atlikti kai kurių veiklų, pvz., sudėtinga dirbti sode, sportuoti ir t.t., pasirenka daryti tai, kas jam tuo metu svarbiausia.
- Kompensacijos. Praradęs savo gebėjimus kažkurioje veikloje, naudoja pagalbines priemones, pasitelkia kitų asmenų pagalbą.
- Optimizacijos. Galimybių ir gebėjimų vystymas pasirinktose srityse, pvz., pradeda reguliariai mankštintis ir t. t.

Yates ir kt. (2019) atliko tyrimą, kuriuo siekiama sukurti socialinį intervencijos modelį, kad senyvo amžiaus žmonės, po Demencijos diagnozės nustatymo, galėtų kuo ilgiau savarankiškai gyventi per įtraukią aplinką, kur būtų stimuliuojamos pažintinės, socialinės ir fizinės veiklos. Tokie žmonės tampa mažiau savarankiškesni ne tik dėl neurologinių sutrikimų, bet dėl stigmatizacijos, demoralizacijos, sumažėjusio savarankiškumo, pasitikėjimo savimi ir riboto suvokimo apskritai ką jie gali daryti. Sukurtoje savarankiškumą skatinančioje programoje (PRIDE) dėmesys skiriamas elgesio keitimo metodams per pritaikytas temas: psichologinis, fizinis, socialinis aktyvumo palaikymas, sprendimų priėmimas, žinios perteikimas, Demencijos diagnozės nustatymas ir sveikatos išsaugojimas.

Gabriel ir Bowling (2004) nuomone, senyvas amžius ilgą laiką buvo vertinamas kaip priklausomybės nuo kitų, silpnėjančios sveikatos, skurdo ir paslaugų poreikio laikotarpis. Indarwati ir kt. (2023) pastebi, kad dėl silpnėjančių senyvo amžiaus žmonių fizinių ir kognityvinių gebėjimų keičiasi jų socialiniai vaidmenys, tai mažina jų savarankiškumą ir didina priklausymą nuo kitų. Sherwin ir Winsby (2011) aptaria senyvo amžiaus žmonių, gyvenančių globos namuose, padėtį, kurių savarankiškumą lemia ne tik sveikatos būklė, bet ir kultūriniai išankstiniai nusistatymai jų atžvilgiu. Asociacija „Lietuvos neįgaliųjų forumas“ (2022) deklaruoja, kad savarankiškumas nepriklauso nuo

sveikatos būsenos, nuo gebėjimų, tai – galimybės pasirinkti ir laiku gauti reikalingas paslaugas, lanksčiai atitinkančias žmogaus poreikius ir gyvenimo būdą.

Piontkivska (Піонтківська, 2020) Ukrainos konferencijoje⁷ savo pranešime „Socialinio darbo potencialas kuriant naują senėjimo paradigimą“ („Потенціал соціальної роботи у розбудові нової парадигми старіння“) teigia, jog senatvė nebelaikoma liga, o apibūdinama kaip naujas gyvenimo etapas, kuriuo žmonės susiduria su naujais iššūkiais. Psichologijos mokslų daktarė skelbia, jog Ukrainoje didelis dėmesys skiriamas senyvo amžiaus žmonių medicininei priežiūrai ir tenkinami minimalūs poreikiai, tačiau mažai dėmesio skiriama aktyvumui, produktyvumui, savirealizacijai, savarankiškumui, palyginus su Europos Sąjungos šalimis. Ukrainos Vyriausybė 2018 metais pasitvirtino „Vyriausybinių sveikos ir aktyvios gyventojų ilgaaamžiškumo politikos strategiją“⁸, kurioje pateikiami senyvo amžiaus asmenų poreikiai, jiems reikalinga pagalba, paslaugų prieinamumas, tačiau nenurodoma apie savarankiškumo skatinimą senyvame amžiuje. Ševčiuk (Шевчук, 2011) nagrinėja socialinio darbo su senyvo amžiaus asmenimis ypatumus ir atkreipia dėmesį, kad Europos sąjungos šalyse labiau vertinamas senyvo amžiaus žmogus nei Ukrainoje ir išplečia principų sąrašą į ką atkreipiamas dėmesys, siekiant pozityvios senatvės: savarankiškumas, dalyvavimas, priežiūra ir apsauga, savęs realizavimas, orumas. Autorė teigia, kad svarstant apie socialinį darbą su senyvo amžiaus žmonių grupe Ukrainoje, tampa aišku, kad paslaugos ne visada vykdomas efektyviai ir kokybiškai, nes trūksta pagrįstų socialinių paslaugų strategijų ir valstybė turi ribotas galimybes skirti pakankamai socialinių ir finansinių išteklių. Krasnianskaya (Краснянська, 2014) pritaria ir siūlo naują požiūrį tobulinti socialinę politiką Ukrainoje. Autorė teigia, kad kuriant naują modelį reikia išsaugoti senyvo amžiaus žmonių potencialą įtraukiant juos į aktyvų, savarankiškesnį gyvenimą. Žitinska (Житинська, 2015) tyrimo kontekste aptaria socialinius – pedagoginius modelius ir išvelgia daugiadalykės komandos būtinumą, holistiškai formuojant senyvo amžiaus asmenų motyvaciją, pozityvumą, aktyvumą, tobulėjimą, saviugdą. Visi šie elementai svarbūs sprendžiant Ukrainos gyventojų senėjimo socialines problemas. Ukrainos socialinėje politikoje dėmesys nukreiptas į senyvo amžiaus asmenų gyvenimą savo namuose, tačiau Sopko (Сопко, 2013, p. 188) teigia, kad kiekvienas individas „turi teisę tikėtis valstybės pagalbos“ bei „turi teisę būti aptarnaujamas stacionariose socialinių paslaugų įstaigose“ bei privalo būti skiriamas ypatingas dėmesys užimtumo paslaugoms. Baldiniuk (Балдинюк, 2021) vertindamas socialinį darbą su senyvo amžiaus asmenimis teigia, kad socialiniai darbuotojai padeda įveikti sunkumus gyvenantiems Ukrainos globos namuose:

⁷Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції. 13–14 березня 2020 року, Київ 1–130с. https://psy.knu.ua/files/pdf/web/download/tezy_knu_03_2020.pdf

⁸Розпорядження Кабінету міністрів України «Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії державної політики з питань здорового та активного довголіття населення на період до 2022 року» від 26 вересня 2018 р. No 688-р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2018-p#Text>

kuria jaukią aplinką, organizuoja veiklas, tačiau autorius neanalizuoja pačio individo savarankiškumo skatinimo ir galimybės veikti nepažeidžiant jo autonomijos ir orumo.

Apžvelgiant Ukrainos autorių, analizavusių senatvę kaip socialinę ir mokslinę problemą, išvalgas, galime teigti, jog jų šalyje išvystytas teritorinių socialinių paslaugų centrų tinklas, tačiau globos įstaigose savarankiškumo skatinimo galimybės negvildenamos. Anot Sopko (Сопко, 2013), senyvo amžiaus asmenų poreikių vertinimo sukūrimas leistų teikti kokybiškesnes socialines paslaugas. Baldiniuk (Балдинюк, 2021) argumentuoja, jog Ukrainos valstybės vienas iš pagrindinių uždavinių – teikti pagalbą senyvo amžiaus asmenims prisitaikant prie naujo gyvenimo etapo. Autorius konstatuoja faktą, jog senstant Ukrainos visuomenei ir esant socialinių problemų įvairovei, reikia imtis atitinkamų priemonių, kad senyvo amžiaus žmonėms būtų teikiamos ne tik bazinės minimalios socialinės paslaugos, bet būtų sudarytos galimybės realizuoti asmeninį potencialą senatvėje bei išlaikyti aktyvumą.

Remiantis humanistinės teorijos nuostata, taikant holistinį vertinimą, analizuojama, koks svarbus savarankiškumas, kurio žmonės siekia visą gyvenimą, tačiau senstant savarankiškumas silpsta, gebėjimai kinta ir jis prarandamas. Tanner (2005) manymu, tradicinį visuomenės mąstymą, jog senyvas amžius yra savarankiškumo praradimo ir socialinių paslaugų gavimo laikotarpis, keičia pozityvesni vertinimo kriterijai: senyvo amžiaus asmenų gyvenimas gali būti aktyvus, veiklus, autonomiškas bei orus. Todėl negalime drastiškai konstatuoti fakto, kad savarankiškumas kažkuriame amžiaus tarpsnyje jau pasiektas. Ptath (2008) samprotauja, kad bet kokio amžiaus žmonės yra priklausomi vieni nuo kitų sąveikaudami įvairiose socialinėse sistemose per pasirinkimų laisvę ir įgalinimą. Steve ir King (2011) pritaria, jog nė vienas žmogus nėra savarankiškas, nes visi yra priklausomi nuo pagalbos tinklų, kaip šeima, draugai, socialinės grupės etc. Aplinkinių pagalba būtina išgyvenimui ir gebėjimų klestėjimui, kuri išreiškiama išklausymu, kalba, elgesiu.

Plath (2008) tyrimas atskleidžia skirtingų diskursų apie savarankiškumą ir išryškina penkias tarpusavyje susijusias reikšmes: savarankiškai priimti sprendimus (gebėjimas apsispręsti), daryti dalykus vienam (individualūs pasiekimai), būti fiziškai ir protškai pajėgiu (gebėjimas įveikti užduotis), turėti išteklių (asmeninių ir išorinių), socialinė padėtis ir savigarba (socialiniai vaidmenys ir savęs vertinimas). Savarankiškumo konceptas vertinamas kaip teigiamas dalykas, tačiau minėta autorė atskleidžia ir neigiamą pusę, kai vertinant senyvo amžiaus žmogaus tinkamumą (pagal poreikių vertinimo sistemą) socialinėms paslaugoms gauti, pagalba nėra suteikiamos, kad pagerintų jų gyvenimo kokybę. Adomaitytė-Subačienė (2015) analizuodama socialinių paslaugų kokybę vertina kliento poreikių tenkinimo galimybes ir remiantis Lietuvos Socialinės globos normomis (2007) pateikia vieną iš principų – savarankiškumo ugdymą. Autorė išsako kritišką mintį, jog dokumente nepateikiami būdai ir metodai, kaip tinkamai tai būtų galima įgyvendinti. Plath (2008) rekomenduoja atsisakyti savarankiškumo dichotomijos ir kritiškai vertinti skatinimo galimybes. Socialiai įtraukiantį

savarankiškumo modelį siūlo nukreipti per teikiamų paslaugų planavimą, organizuojant savarankiškumo skatinimą individualiomis, grupinėmis, bendruomeninėmis, politinėmis intervencijomis.

Bimou ir kt. (2021) tvirtina, kad geriatrinėje praktikoje pagrindinis tikslas atitolinti priklausomybę ir remiantis savo tyrimu konstatuoja faktą, kad yra tikimybė, jog per gyvenimą turint aukštą savarankiškumo lygį, jis bus išsaugotas ir senyvame amžiuje bei teigia, jog didesnė rizika prarasti savarankiškumą yra bloga sveikatos būklė. Lukamskienės ir Budėjienės (2013) nuomone, globos įstaigose žmonės nugalunami ir siūlo organizuoti socialines paslaugas atsižvelgiant į aktyvaus ir sveiko senėjimo veiksnius. Todėl tikslinga skatinti asmens savarankiškumą ir palaikyti socialinį ir fizinį aktyvumą kuo ilgiau.

Orlova ir Gruževskis (2014) pateikia 2011–2013 metais atlikto socialiai globojamų senyvo amžiaus asmenų gyvenimo kokybės tyrimo rezultatus ir pastebi pagrindinius veiksnius: savarankiškas sprendimų priėmimas, ryšių palaikymas, prisiminimų atkūrimas, gyvybingumo išlaikymas, dalyvumas teikiamos pagalbos metu. Autorių nuomone, senyvo amžiaus žmonėms laimės priežastys slypi žodyje „gebu“, t. y. gebėjime priimti pagalbą ir savarankiškumo palaikyme.

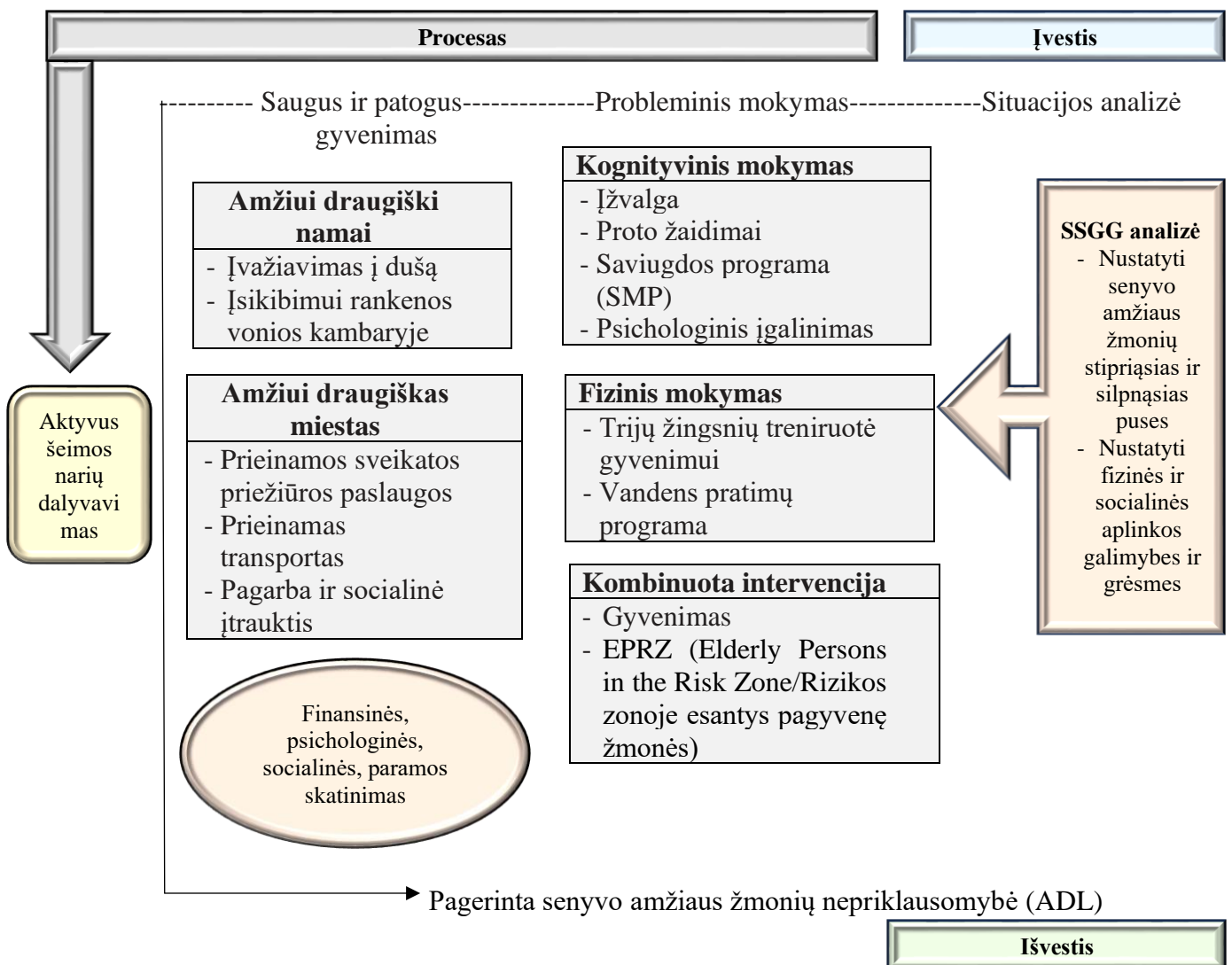
Vencloviene (2015) savarankiškumo skatinimą išskiria kaip vieną iš individualaus įgalinimo veiksnių ir teigia, kad tai ilgalaikis procesas, kuriam reikia daugiau laiko, reikalingi ištekliai ir pačio asmens pastangos. Ahlqvist ir kt. (2015) pritaria, jog gebėjimui gyventi savarankiškai labai svarbūs asmeniniai ištekliai ir pateikia su savarankišku gyvenimu susijusių veiksnių schemą (žr. 1 pav.)

1 pav. Su savarankišku gyvenimu susiję veiksniai (pagal: Ahlqvist ir kt., 2015, p. 80)

Autoriai siūlo skatinti senyvo amžiaus žmonių savarankišką gyvenimą vertinat visus susijusius veiksnius optimizuotai. Ahlqvist ir kt. (2015) ištyrė, kad siekiant senyvo amžiaus asmenų savarankiškesnio gyvenimo, nereikia susikoncentruoti į ligą ar jos simptomus, bet būtina sutelkti dėmesį į individo situaciją bei aplinkybes. Tai gali padaryti socialinio darbo atstovai bei medicinos

personalas. Savarankiškumo skatinimui pradėta skirti vis daugiau dėmesio. Secker ir kt. (2003) nurodo, jog savarankiškumo skatinimas gali vykti institucinės globos, bendruomenės, visuomenės, o taip pat ir pačio asmens lygmenimis ir paaiškina: asmens lygmeniu svarbiausia fizinės sveikatos prevencija, instituciniu lygmeniu didelis dėmesys skiriamas demencija sergantiems asmenims per kognityvines terapijas, bendruomeniniame lygmenyje skiriamas dėmesys globėjų mokymui ir teikiant namų priežiūros paslaugas bandant išvengti institucinės globos. Mohadeseh ir Mohammad (2021) siūlo savarankiškumo palaikymui taikyti kombinuotas intervencijas, siekiant sukurti saugią aplinką. Kuriant ir naudojant vertinimo metodus (atsižvelgiant į jų poreikius ir pageidavimus) reikia tirti, kokia konkrečiai intervencija labiausiai tiktų senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo didinimui bei kaip pavyzdį pateikia – kognityvinę intervenciją. Remiantis atliktu tyrimu pristato (ADL) loginio modelio kūrimą (žr. 2 pav.).

2 pav. Loginio modelio kūrimas senyvo amžiaus žmonių savarankiškumui didinti ADL (pagal: Mohadeseh ir Mohammad, 2021, p. 12)

Šiuolaikiniame pasaulyje siekiama, kad senyvo amžiaus asmenys būtų ne kaip pasyvūs socialinių paslaugų gavėjai, tačiau aktyviai ir savarankiškai spręstų savo problemas. Tai svarbi socialinė kompetencija kasdieniame gyvenime ir reikalingas senyvo amžiaus asmenų gerovės subjektyvus suvokimas, jų savarankiškumo skatinimas. Dirgėlienė (2010) skatinimą įvardija kaip siekį įgalinti paslaugų gavėją. Venclovienė (2015) remdamasi kitais autoriais (Johnson, 2001, Petrauskaite-Dusevičienė ir Jasiukevičiūtė, 2014), tiesiogiai sieja savarankiškumo skatinimą su galimybe atrasti individo stiprybes pačiam kontroliuoti gyvenimą, autonomija priimti sprendimus ir pasitikėti savimi. Moilanen ir kt. (2020) teigia, kad darbuotojai gali skatinti savarankiškumą įvairiais būdais, pavyzdžiui, suteikiant galimybę tenkinti savo poreikius kasdienėje veikloje. Autoriai skatinimą įvardija kaip ilgalaikę naudą, atstatančią individo savarankiškumą, sprendžiant problemas. Naujanienė ir kt. (*GAMLEC project*, 2021) teigia, kad svarstant apie globos namų darbuotojų kompetencijas, reikia pripažinti, jog senyvo mažiaus asmenų savarankiškumo skatinimas labai svarbus juos įtraukiant į poreikių vertinimą, gyvenimo planavimą gerbiant paslaugų gavėjų nuomonę ir pasirinkimus.

Apibendrinant galime teigti, jog savarankiškumas nėra apibrėžiamas kaip gyvenimas be kitų pagalbos, tačiau tai nereiškia, kad aplinkiniai turi atlikti veiklas, priimti sprendimus už senyvo amžiaus asmenis, kurie dar gali savimi pasirūpinti. Išryškinant senyvo amžiaus asmenų stiprybes, per pasitikėjimą savimi didinamas savarankiškumo lygis ir savarankiškas gyvenimas paaiškinamas kaip savikontrolė ir pasirinkimų galimybė, kurie aptariamais sekančiuose poskyriuose pagal autonomijos, dalyvavimo bei žmogaus orumo dimensijas.

1.2. Senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo dimensijos

1.2.1. Autonomijos dimensija senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo koncepcijoje

Castillo ir Rosaura (2009) analizavo autonomijos sąvoką ir remiantis Christman (1998), Christman (2003), Decy ir Ryan (2000) patikslino, kad autonomija ir savarankiškumas papildo ir priklauso vienas nuo kito. Konfliktas gali atsirasti išskirtiniais atvejais, kai žlugdomi žmogaus gebėjimai funkcionuoti kaip unikaliai asmenybei. Autoriai išskiria autonomiją paaiškinančius faktorius: žmonių rūpinimasis vieni kitais, įsipareigojimai vieni kitiems ir galimybė laisvai rinktis su kokiais žmonėmis nori bendrauti. Morris ir kt. (2021) nurodo tris autonomijos elementus: *individualų gebėjimą priimti sprendimus, visuomeninį, kuriame svarbi bendruomenė ir pritaikyta aplinka* senyvo amžiaus asmenims ir vieną iš pagrindinių elementų - *finansinį aspektą*, kuris suprantamas kaip savarankiškas gebėjimas gauti pajamas ir jas valdyti. Gabriel & Bowling (2004) nurodo, jog socialiniai gerontologai akcentuoja savarankiškumo svarbą (gebėjimą veikti pačiam) pabrėždami autonomijos (laisvės savarankiškai priimti sprendimus) reikšmę senyvame amžiuje.

Autonomija yra kintanti ir gali būti skatinama nepriklausomai nuo negalios ar amžiaus. Pavyzdžiui, sprendimų priėmimo veiksmą žmonės išsiugdo per ilgesnį laiko tarpą lavindami įgūdį ir įgydami patirties (Independent living for people with intelektual disabilities, 2018). Katz ir Calasanti (2015) aptardami sėkmingo senėjimo faktus teigia, kad individai patiria spaudimą iš aplinkinių, jaučia galios santykį pasirinkimų metu. Žmogus negalintis turėti fizinių ir kognityvinių gebėjimų kaip jauname amžiuje, jaučiasi nesuprastas kitų, nesėkmingas ir pradeda save kaltinti. Senyvo amžiaus žmogus skatinamas keisti mąstymą akcentuojant gebėjimus veikti, būti nepriklausomu pasirinkimuose, prisiimti atsakomybę už savo gyvenimą. Atlikdamas net minimalias veiklas individas patiki savimi, auga savivertė, taip išryškinašamos jo stiprybės ir didinama autonomija. Pagal Bagdoną ir kt. (2017), senatvė yra ankstesnių raidos etapų tęstinumas ir atspindys. Kalbant apie senyvo amžiaus žmogaus autonomiją, labai svarbus psichologinis gerovės aspektas, kurį individas patiria visais gyvenimo etapais.

Žalimienė ir Dunajevs (2015) pateikia išvalgą, jog individas autonomiškesnis tada, kai turi daugiau pasirinkimų galimybių, t. y. kuo pasiūloma įvairesnių alternatyvų, tuo didesnė tikimybė užtikrinti žmogaus gyvenimo gerovę. Morris ir kt. (2021) remdamasis teisiniais dokumentais teigia, jog autonomija yra pagrindinis žmogaus teisių principas, kuris apima pagarbą žmogaus orumui, savarankišką laisvę pačiam pasirinkti. Moilanen ir kt. (2021) pateikia tyrimo išvadą, kad senyvo amžiaus žmonių savarankiškumą reikia vertinti per kasdienio gyvenimo prizmę, t. y. nuo kasdienių užduočių iki smulkių, mažai reikšmingų sprendimų. Hoy ir kt. (2007) nuomone, savarankiškas dalyvavimas kasdienėje veikloje svarbus orumo išsaugojimui ir sveikatos stiprinimui bei akcentuoja, jog tuo metu galima išvelgti senyvo amžiaus žmonių gebėjimus ir nuopelnus. Edukologas Jovaiša (2002) siūlo pažvelgti per humanistinės psichologijos kontekstą, kur akcentuojama, jog žmogus nuo gimimo aktyvus ir savarankiškas, geba spręsti asmenines problemas ir įveikti gyvenimo kliūtis. Quaglino (2016) aprašo pagrindinius veiksmus kasdienėse veiklose: valgymas, judėjimas, tualetas, dušas ir t. t. bei sudėtingesnius instrumentinius veiksmus: vaistų vartojimas, apsipirkimas, biudžeto valdymas ir t. t. Gerbiant senyvo amžiaus žmogaus orumą, norus, poreikius aktualu teikti individualizuotą pagalbą nepažeidžiant individo autonomijos.

Castillo ir Rosaura (2009) pateikia autonomijos modelį THN (žmogaus poreikių teoriją) pagal Doyal ir Gough (1991), kuris sudarytas iš žmogaus poreikių ir gebėjimų bei aprašo du lygmenis: *atstovavimo laisvė* ir *kritinė autonomija*. Pirmas lygmuo (atstovavimo laisvė) suprantamas kaip veiksnus mąstymas, gebėjimas pasirinkti ir tikslingai veikti. Šį lygį norit pasiekti būtina patenkinti bazinius poreikius, kaip maistas, būstas, nepavojinga aplinka, saugumas, sveikata, kad išvengtų žalos, dėl kurios gali būti sutrikdytas individo socialinis dalyvavimas. Antras lygmuo (kritinė autonomija) paaiškina gebėjimą reflektuoti, realizuoti save ir daryti reikšmingus pokyčius savo gyvenime.

„Gamlec“ projekto autorė Schoch (2021, p. 3) pateikia autonomijos sudedamąsias dalis, kurios svarbiausios senyvo amžiaus asmenims, gyvenantiems globos namuose: globos planavimas ir

finansavimo šaltiniai, maistas ir užkandžiai pagal individualius pageidavimus, parama gyventi savarankiškai, autonomija apsiperkant ir leidžiant pinigais, kultūrinių įpročių ir asmeniui prasmingos veiklos tęstinumas. Moilanen ir kt. (2020) pateikia nuomonę, kad autonomija yra viena iš svarbiausių priežiūros vertybių. Stacionariosios socialinės globos įstaigose daug skiriama dėmesio senyvo amžiaus žmonių galimybei savarankiškai apsispręsti dėl kasdienės veiklos. Tai reiškia, kad autonomijos dimensijoje daugiausia dėmesio skiriama senyvo amžiaus žmonių sprendimams, o tai siejasi ir su žmogaus orumu, žmogaus teisėmis, socialiniais santykiais, specialistų priežiūros praktika, globos namų aplinka.

Senyvo amžiaus asmenų šeimos nariai kelia reikalavimus, kad globos įstaigose būtų platus paslaugų pasirinkimas, su galimybe ten gyvenantiems, išlaikyti individualumą, savarankiškumą, pasirinkimų teisę. Welford ir kt. (2010) atliktame tyrime išskiria šešis autonomijos požymius stacionarioms socialinės globos įstaigoms:

1. Globos įstaigos gyventojai gali savarankiškai priimti sprendimus ir jų gebėjimai palaikomi bei skatinami.
2. Globos įstaigos gyventojai turi apsisprendimo teisę dalyvaujant priežiūros poreikių vertinime.
3. Globos įstaigos gyventojai dalyvauja priežiūros plano sudaryme atvirai ir pagarbiai komunikuojant.
4. Globos įstaigos gyventojui, turinčiam kognityvinių sutrikimų, vertinant poreikius ir sudarant planą, jį atstovauja šeimos nariai.
5. Globos įstaigos gyventojai daro įtaką kuriant įstaigos kultūrą, kurioje svarbus senyvo amžiaus asmenų orumo išsaugojimas.
6. Prasmingų santykių kūrimas su įstaigos personalu, kurie stiprina gyventojų gebėjimus, motyvuoja ir skatina savarankiškumą.

Davies ir Nolan (2006) atskleidžia, kad labai svarbus senyvo amžiaus asmenų artimųjų, globėjų indėlis pereinant gyventi į stacionarias socialines įstaigas. Jie patys vis dar nori dalyvauti artimųjų žmonių kasdienio gyvenimo rutinoje ir stebėti paslaugų teikėjų darbą, siekdami priežiūros tęstinumo palaikymo. Minėtų autorių tyrime pateikta išvada, kad giminaičiai turi įsitraukti, ruošiant jam artimo žmogaus asmens poreikių vertinimą, pateikiant savo patirtinę nuomonę išsaugojant asmens autonomiją. Tačiau autoriai remiasi atliktu tyrimu ir teigia, kad globos įstaigų personalas neskatina artimųjų aktyviai dalyvauti paslaugų gavėjų gyvenime.

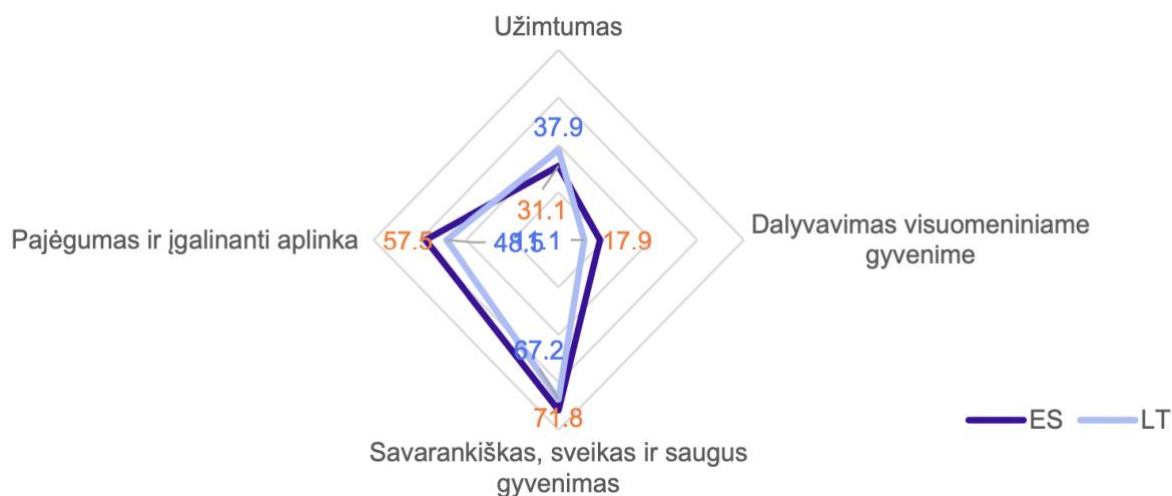
Clayman ir kt. (2005) atkreipia dėmesį, kad svarbus socialinių darbuotojų vaidmuo teikiant senyvo amžiaus asmenims palydėjimo pagalbą vizituose pas kitų įstaigų specialistus, palengvindami bendravimą viso proceso metu ir skatindami individo aktyvumą priimant sprendimus. Palydovai yra aktyvūs vizitų pas gydytojus dalyviai ir atlieka daugiau savarankiškumą didinančių nei mažinančių

veiksmų. Minėtų autorių požiūriu tyrimas atskleidė, kad palydovai neužslopina senyvo amžiaus asmenų autonomijos, bet skatina jų savarankiškumą, įtraukdami juos į diskusiją, klausiant jų nuomonės.

Apibendrinant galime teigti, kad autonomija apibrėžiama kaip žmogaus galimybė savarankiškai apsispręsti kaip jam elgtis, mąstyti, nusistatyti gyvenimo tikslus realizuojant save, išlaikyti aplinkos kontrolę įsitraukiant į veiklas. Senyvo amžiaus žmonėms reikalingas kitų asmenų paskatinimas autonomijos srityje bei įvertinus gyvenimo gerovės veiksnius būtinas jų aktyvus dalyvavimas.

1.2.2. Senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo reikšmė dalyvavimo dimensijoje

Visuomenės senėjimas Lietuvoje kuria poreikį didinti senyvo amžiaus žmonių savarankiškumą. Reikalingi pokyčiai mąstant apie aktyvumą ir užimtumą, mokymąsi visą gyvenimą ir teikiamų paslaugų kokybę senyvame amžiuje (Senstanti Lietuvos visuomenė, 2020). Siekiant valstybės gerovės, kurioje savarankiškumo skatinimas būtų vienas iš prioritetų, senstantys žmonės turi kuo aktyviau dalyvauti socialiniame-kultūriniame gyvenime, palaikyti socialinius ryšius, gebėti savarankiškai naudotis technologijomis. Aktyvaus senėjimo indeksas matuojamas pagal senstančių žmonių potencialą: kiek jis įsitraukęs į visuomeninį gyvenimą, koks jo pajėgumas, koks jo socialinių ryšių bei bendravimo ratas etc (žr. 3 pav.).

3 pav. Pozicija pagal 2018m. Aktyvumo senatvėje indekso dimensijas (Senstanti Lietuvos visuomenė, 2020, p. 17)

Lietuva lenkia Europos Sąjungos vidurkį pagal užimtumą darbo rinkoje, tačiau labai svarbi senyvo amžiaus asmenų gyvenimo kokybė vertinant jų aktyvumą dalyvaujant politikoje, savanoriaujant visuomeninėje veikloje, matuojant sveikatingumą ir savarankiškumo galimybes. Vertinant senėjimą ir atsparumą senyvo amžiaus žmonės vis dar negali gyventi aktyviai ir savarankiškai dėl paslaugų ir priemonių nepakankamo teikimo (Promoting Active Ageing in Lithuania: Policy Challenges and Solutions, Ageing and Employment Policies, 2023).

Dehi ir Mohammadi (2020) mano, kad socialinis dalyvavimas yra labai svarbus senyvo amžiaus asmenų gyvenimo gerovei bei patikslina, kad tai yra organizuotas procesas, kuriame individas atlieka sąmoningai veiksmus, kurie veda į savirealizaciją ir tai yra pagrindinė kompetencija senyvame amžiuje, kurios skatinimas yra PSO pagrindinė rekomendacija visuomenės senėjimo kontekste. Senyvo amžiaus asmenų dalyvavimas labai svarbus veiksnyms asmens gyvenimo gerovės vertinime, suteikiantis individui reikalingumo jausmą. Chang & Chou (2015) pateikia įdomią išvalgą apie estetikos reikšmę senyvo amžiaus asmenų gyvenime. Autoriai įvardija, jog šioje vietoje svarbi leidžiamo laisvo laiko kokybė, ugdymasis visą gyvenimą, ekskursijos, menai, sveikatos būklė, fizinis aktyvumas, socialinių ryšių plėtojimas. Dehi ir Mohammadi (2020) atlikę tyrimą padarė išvadą, kad senyvo amžiaus žmonių socialiniam dalyvavimui turi įtakos aplinka, socialiniai ir asmeniniai veiksniai, todėl akcentuoja svarbų paslaugų teikėjų vaidmenį. Remiantis psychosocialine senėjimo aktyvumo teorija, žmogus turi kuo ilgiau išlikti naudingi. Kuo labiau individas įsitraukęs į veiklas (socialines, kultūrinės, religines, politines etc), tuo labiau yra patenkintas savo gyvenimu. Psychosocialinė senėjimo tęstinumo teorija paaiškina, jog savarankiškas, veiklus žmogus išlieka ilgiau aktyvus, o jei gyvena pasyvų gyvenimą, toks ir liks senyvame amžiuje. Havighurst (1961) įsitikinęs, kad produktyviai ir aktyviai leidžiant laiką vidutiniame amžiuje, senyvame amžiuje individas labiau bus patenkintas savo gyvenimu.

Senyvame amžiuje atsirandantis gyvenimo prasmės jausmas verčia pervertinti nueitą gyvenimo kelią ir skatina parodyti ateities kartoms, kad tai vertingas amžiaus tarpsnis, kuris gali būti aktyvus ir kūrybingas (Ukrainos gyventojai: demografinio senėjimo imperatyvai, 2014 (Населення України: Імперативи демографічного старіння, 2014)). Analizė Ukrainoje parodė, jog dirbantys senyvo amžiaus žmonės, kaip laisvalaikio forma nurodo pasivaikščiojimą su anūkais, bendravimą su vaikais, darbą sode, o nedirbantys – pasyvesnes veiklas, kaip televizoriaus žiūrėjimą, skaitymą. Tarp Ukrainos senyvo amžiaus žmonių intelektualinė veikla nėra populiari. Informacijos paieška, stalo žaidimai, kompiuteriniai žaidimai nepriskiriami prioritetinėms veikloms. Viena iš pagrindinių gyvenimo kokybės priemonių yra aktyvus laisvalaikis senyvame amžiuje. Gakman ir kt. (Гакман, 2020) atlikę tyrimą įvertino senyvo amžiaus žmonių gyvenimo kokybę per socialinio aktyvumo dimensiją ir nustatė, jog Ukrainos pensinio amžiaus asmenys nesijaučia aktyvūs visuomeninėse veiklose, jaučia emocinės ir fizinės sveikatos pablogėjimą, finansinio saugumo nestabilumą, o tai lemia žemą savivertę ir priklausomybės jausmą nuo kitų.

Kai senyvo amžiaus žmogus nebegali gyventi savarankiškai namuose, jam suteikiama alternatyva apsigyventi globos namuose, kur teikiama profesionali pagalba dvidešimt keturias valandas per parą. Charenkova (2017) pažymi, kad darbuotojai gali padėti senyvo amžiaus asmenims išvengti nuobodulio, beprasmybės jausmo, sudarydami jiems prasmingą laisvalaikį, įtraukdami juos į užimtumo veiklas. „Gamlec“ projekto autorė Schoch (2021, p. 3) pateikia dalyvavimo sudedamąsias dalis: prieinamumas prie viešų erdvių, veiklų pasiūlymai, atsižvelgiant į asmens interesus ir poreikius, santykių su draugais

ir artimaisiais skatinimas, dalyvavimas vietos bendruomenėje, įsitraukimas ir dalyvavimas socialiniuose bei politiniuose įvykiuose.

Barkauskienė ir kt. (2015) pažymi, jog svarbu skirti dėmesį individualiai aplinkai, patirtims, poreikiams. Tačiau Hoof ir kiti jo bendraautoriai (2015) abejoja, ar ilgalaikes socialines paslaugas teikiančios institucijos sukuria aplinką, kur žmonės jaustųsi kaip namie, ar jie įtraukiami ir turi galimybę aktyviai dalyvauti, pavyzdžiui, kuriant aplinkos dizainą. Hoof ir kt. (2015) atliko tyrimą, kur namų jausmas siejamas su fizine ir socialine aplinka ir nusako keturias temas:

- *Fizinis vaizdas* siejamas su laisve, kiemo aplinkos žaluma, galimybe matyti paukščius, vaikų žaidimo aikšteles.
- *Mobilumas ir prieinamumas* siejamas su laisve, nepriklausomybe, aplinkos dizainu. Akcentuojama galimybė savarankiškai judėti liftu, sanitarinė įranga su galimybe atlikti asmens higieną pačiam ir savarankiškai susitvarkyti tualete nestebimam kitų asmenų. Išryškinamas transporto prieinamumas, nes paslaugų gavėjams svarbu nuvykti į prekybos centrus bei aplankyti artimuosius. Negalėdami savarankiškai judėti senyvo amžiaus žmonės jaučiasi priklausomi ir prašytojo pozicijoje.
- *Erdvė, vieta ir asmeniniai daiktai* siejami su galimybe tvarkytis ir puošti savo kambarį, galimybe pačiam nuspręsti dėl daiktų ir baldų reikalingumo. Paslaugų gavėjai pirmenybę teikia televizijai, asmeninių baldų turėjimui. Dėmesys nukreiptas kambarinių gėlių svarbai bei anūkų piešiniais, akcentuojami brangūs prisiminimai. Tyrimo metu atskleista, jog globos namuose jaučiasi kaip gyvendami studentų bendrabutyje.
- *Socialinė aplinka ir veikla* apima pozityvius ryšius ir bendravimą su įstaigos personalu ir artimaisiais bei dalyvavimą veiklose. Išryškina apsipirkimo būtinumą ir galimybę rinktis prekes. Vertina galimybę pasirinkti maistą, stalo serviravimą, valgymą kartu su kitais ir malonią atmosferą, nes tai primena namų jausmą. Paslaugų gavėjai nesijaučia galintys būti nepriklausomi, nes dėmesys skiriamas saugios aplinkos užtikrinimui, tačiau jie norėtų namų aplinkos, kuri didintų jų savarankiškumą.

Hoof (2015) nuomone, ne tik darbuotojai, bet ir artimieji turi aktyviau dalyvauti adaptaciniu laikotarpiu, kai išvykstama iš namų į globos namus ir ten turi prasidėti aktyvus bendradarbiavimas. Ruškus ir kt. (2013) atkreipia dėmesį, kad žmonės turėdami mažus socialinius ryšius praranda pasitikėjimą savimi, žlunga jų svajonės bei praranda gyvenimo kontrolę.

Apibendrinant autorių mintis, galime teigti, jog skatindami senyvo amžiaus asmenis veikti aktyviau socialiniuose-kultūriniuose, religiniuose, politiniuose įvykiuose, suteikiame jiems savarankiškumo savo situacijos valdyme, žmogus patiki savo gebėjimais, tvarkantis kasdiniame gyvenime, kuriant savo privačią aplinką, jaučiasi reikalingas ir pilnavertis bendravime su aplinkiniais žmonėmis.

1.2.3. Senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo raiška žmogaus orumo dimensijoje

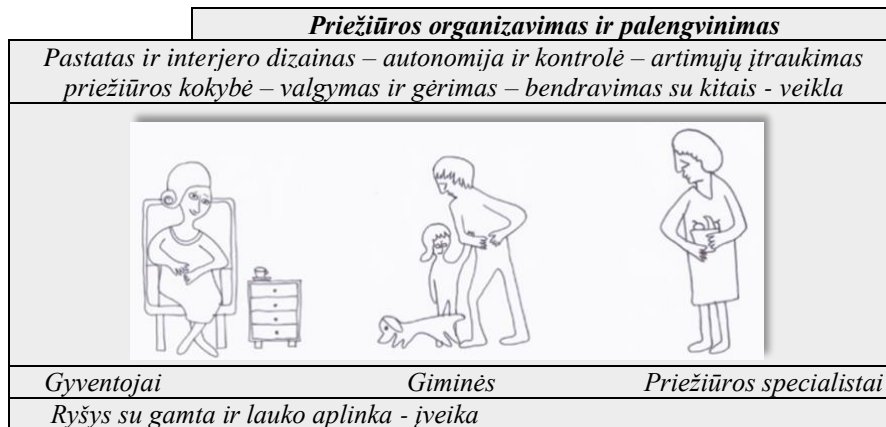
Mokslininkai nagrinėja kas svarbu orumo sampratoje ir tai sieja su žmogaus vertingumu, matomumu, pripažinimo svarba. Šinkūnienė (2010) apibūdina, jog humanizmo filosofija išryškina žmogaus gebėjimą realizuoti save, išsaugant orumą bei savivertę. Tad humanistinės teorijos sampratoje akcentuojama žmogaus gerovė, daugiausiai dėmesio skiriama žmogaus laisvei ir orumui bei potencialo išnaudojimui. Dong ir kt. (2021) mano, kad asmens orumas apsibrėžiamas žmogaus vertingumo jausmu ir siejamas su individualių tikslų siekimu susidariusioje palankioje socialinėje aplinkoje. Šlapkauskas (2009) pritaria teigdamas, jog žmogaus orumas siejamas su verte, su galimybe savarankiškai reikšti savo valią, būti vertinamam ir pripažįtamam visuomenėje. Martin ir kt. (2014) įsitikinę, kad negalavimus, kurie mažina individo savarankiškumą senyvame amžiuje galima kompensuoti socialiniais, dvasiniais, psichologiniais įveikos būdais išlaikant ir gerbiant orumą. Žmogaus orumo ir asmens orumo dichotomiją autorius paaiškina per žmogaus teisių įtvirtinimą, kaip reguliuojamą įrankį ir per savo vertės suvokimą, kai laisva valia priimami savarankiški sprendimai atsakant už pasekmes.

Nors kai kurių savarankiškumo kliūčių išvengti neįmanoma, galime skirti laiko suprasti, kokia svarbi yra senyvo amžiaus žmonių savarankiškumo svarba jo orumui bei ieškoti galimybių, kaip padidinti ir prailginti nepriklausomo gyvenimo galimybes, gyvenant stacionarioje socialinėje įstaigoje. Pasak Groenvynck ir kt. (2022), globos namai asocijuojasi su „įkalinimo vieta“ ir „vieta, kur mirštama“. Vėliau autoriai Groenvynck ir kt. (2023) savo tyrimu atskleidžia, jog senyvo amžiaus žmonių požiūris fokusuojasi į asmenybės išsaugojimą, kuri yra savarankiška ir palaikanti ryšius su kitais žmonėmis. Todėl šio tyrimo interviu dalyviai išsakė norą kuo ilgiau gyventi namuose ir prisipažino bijantys minties, kad teks apsigyventi globos namuose. Tačiau Hoof ir kt. (2016) atlikę tyrimą pateikia globos namų, kaip įstaigos apibendrinimą, jog tai yra gyvenamoji aplinka ir vieta, kurioje žmonėms teikiama daugialypė ori priežiūros pagalba. Wada ir kt. (2020) nustatė keturias pagrindines savybes, kurios stacionariose socialinėse įstaigose sukuria namų jaukumo jausmą: fizinės aplinkos savybės, privatumas ir individualizavimas, savarankiškumas, pasirinkimas ir lankstumas, ryšys ir bendrumas.

Hoog ir kt. (2016) konstatuoja faktą, kad paslaugų gavėjams labai svarbus namų jausmo sukūrimas, aplinka, kurioje galėtų jaustis oriai ir saugiai, neprarandant privatumo, autonomijos, kontrolės, savivertės ir savarankiškumo jausmo. Minėti tyrėjai teigia, kad orumas senyvame amžiuje gali būti vertinamas ir per jam malonius prisiminimus, žadinančius asmeninius daiktus, gebėjimą naudotis technologijomis ir net paties žmogaus išvaizda etc.

Nolan ir kt. (2001), išskiria šešis pagrindinius pojūčius senyvo amžiaus asmenų priežiūroje: saugumas, tęstinumas, priklausymo kažkam jausmas, tikslingumas, pasitenkinimas, svarbumas, todėl labai svarbus bendravimas ir tinkamas ryšys. Mukhalalati ir Taylor (2019) remiasi konstruktyvizmo teorija ir atkreipia dėmesį į bendravimo reikšmę teigdami, kad žmonės konstruoja naujas žinias

sąveikaudami su savo ankstesniais įgūdžiais ir žiniomis, įgytais socialiai bendraujant su bendraamžiais ir sąveikaudami su socialine veikla. Anot Jack ir kt. (2019), neefektyviai bendraujant, senyvo amžiaus žmonės gali jaustis netinkami, nuskriausti ir bejėgiai, todėl orumui išsaugoti svarbūs santykiai su kitais, t. y. ryšys su personalu, kitais globos namų gyventojais, artimaisiais, draugais bei augintiniais (žr. 4 pav.).

4 pav. Grafinė trijų suinteresuotų šalių grupių temų apžvalga (pagal: Hoof ir kt., 2016, p. 17)

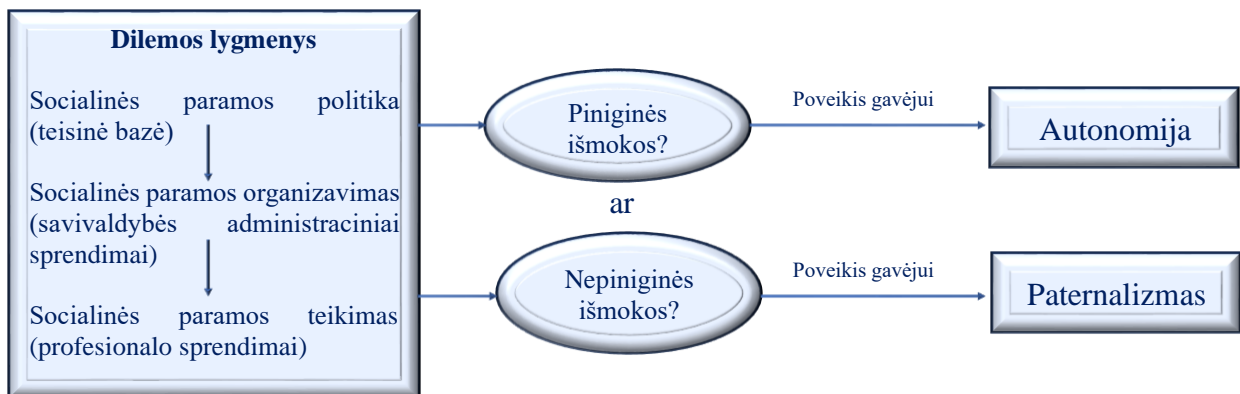
Orlova ir Gruževskis (2014) teigia, kad stacionariose globos įstaigose kreipiamas dėmesys į žmogaus orumą ir tai užtikrinama teikiant paliatyvią slaugą paskutiniame gyvenimo etape, kai žmogus jau būna praradęs savarankiškumą. Tačiau Dong ir kt. (2021) išsako prieštarinę mintį, jog stacionariose įstaigose senyvo amžiaus žmonių orumas negatyviai paveikiamas ir tam įtakos turi fizinė sveikatos būklė, savarankiškumo ir kontrolės praradimas. Autoriai atlikę tyrimą išskiria žmogaus orumo pažeidžiamumo aplinkybes iki apsigyvenant globos įstaigoje: žemas ekonominis statusas, kompleksas lėtinių ligų ir nesaikingas medikamentų vartojimas, blogi kasdienio gyvenimo įgūdžiai, kaimo vietovės aplinka. Senyvo amžiaus žmonės dažnai jaučiasi nevertinami kitų, maskuoja ligas stengdamiesi įrodyti savo nepriklausomybę ir išlaikydami matomumą visuomenėje. Clancy ir kt. (2021) atlikę tyrimą konstatuoja, jog nepripažinimas ir buvimas socialiai nematomu kelia realią grėsmę senyvo amžiaus žmonių orumui.

„Gamlec“ projekto autorė Schoch (2021, p. 3) pateikia žmogaus orumo sudedamąsias dalis: etikos kodeksas, pagarbus bendravimas, apsisprendimas ir privatumas asmeninėje erdvėje, intymumo gerbimas, orumas paskutiniame gyvenimo etape. Lietuvos įstatyme⁹ apie paliatyvią slaugą akcentuojama, kad iki mirties žmogui turi būti suteikta galimybė gyventi kuo aktyvesnį gyvenimą, užtikrinama autonomija ir orumą nežeminančios sąlygos.

⁹Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija (2007). *Dėl Stacionariųjų paliatyviosios pagalbos paslaugų suaugusiesiems ir vaikams teikimo reikalavimų aprašo, Ambulatorinių paliatyviosios pagalbos paslaugų suaugusiesiems ir vaikams teikimo reikalavimų aprašo ir Paliatyviosios pagalbos teikimo pagrindų mokymo programos reikalavimų aprašo patvirtinimo suvestinė* (2023-07-08-2023-12-31). <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.291106/asr>

Orumo pajautimui labai svarbi bendrystė su kitais žmonėmis, socialiniai santykiai, geranoriškumu grįstas bendravimas su bendraamžiais, pagalba vienas kitam. Apsigyvenus globos namuose, orumo išsaugojimui svarbus darbinės veiklos tęstinumas, įvertinimo pojūtis bei autonomija. Hoy ir kt. (2007) turi platesnį požiūrį ir teigia, kad "garbinga išvaizda" svarbi orumo išsaugojimui, nepriklausomai nuo žmogaus amžiaus ir ligos.

Orlova (2014) tyrimo rezultatus lygina su tyrėjų grupės Falk ir kt. (2012) gautomis išvadomis ir teigia, kad Lietuvoje globos įstaigose asmens privatumas nėra prioritetas, nes vis dar gyvenama kambariuose daugiau nei po vieną. Kai tuo tarpu kolegos akcentuoja „prisirišimo“ prie įstaigos svarbą, t. y. laisvo laiko praleidimą asmeninėje erdvėje, mažų buitinių užduočių atlikimą etc. Dar viena svarbi sritis, kurioje žmogus gali jaustis oriai, tai jo finansinė padėtis. Manantys, kad jie patys gali savarankiškai tai kontroliuoti jaučiasi laimingesni ir vertingesni. Pasak Žalimienės ir Dunajevo (2015), paramos teikėjai abejoja paslaugų gavėjų galimybe savarankiškai pasirinkti paslaugų reikalingumą. Jie vertinami kaip negebantys ir per silpni priimti sprendimus. Todėl įstaigose išsivyrąja paternalistinė nuostata, kai paslaugų gavėjai stigmatizuojami, t. y. „klijuojamos socialiniai silpnų, globotinių, globojamų, socialiai remtinų, socialinės rizikos, išlaikytinių ir pan. etiketės“ (Žalimienė ir Dunajevas, 2015, p. 281). Tokiu atveju darbuotojai individo savarankiško pasirinkimo, autonomijos bei orumo klausimus laiko nereikšmingais. Autoriai išskiria du paramos organizavimo dileminius lygmenis: piniginę ir nepiniginę socialinę paramą. Gaunantis piniginę išmoką žmogus jaučiasi orus kontroliuodamas savo gyvenimą, įgauna daugiau autonomijos. Gaudamas nepiniginę socialinę paramą atsideria globojamoje paternalistinėje padėtyje (žr. 5 pav.)

5 pav. Socialinės paramos dilemos lygmenys (pagal: Žalimienė ir Dunajevas, 2015, p. 227)

Kai žmogus savarankiškai sprendžia kokias prekes ir paslaugas pirkti, tai turi įtakos jo savivertei, savigarbai bei motyvacijai. Sprendžiant dėl socialinių paslaugų suteikimo individas dalyvauja poreikių vertinime ir planavimo procese, tačiau pats žmogus nejaučia atsakomybės naštos, nes visą darbą atlieka organizatoriai. Taigi asmens savarankiškumo ugdymui turėtų būti svarbus ir pats paslaugos įsigijimo momentas.

Ukrainos paliatyvos slaugos įstatyme¹⁰ rašoma, kad turi būti vykdomos socialinės paslaugos nepažeidžiant žmogaus orumo, draudžiami nežmogiški ir diskriminuojantys veiksmai bei pažymimas nepriklausomumas, jog paslaugos teikiamos pačiam asmeniui savarankiškai apsisprendus. Gečienė ir Gudžinskienė (2018) pateikia prielaidą, kad globos įstaigose užtikrinamas orumas paskutiniame gyvenimo etape suteikiant kokybiškas paslaugas.

Lothian ir Philp (2001) pabrėžia, kad darbuotojų požiūris daro didelę įtaką žmogaus orumo ir savarankiškumo išsaugojimui. Večkienė ir kt. (2013) išanalizavusi tyrimo duomenis pateikia rezultatus, kur pastebimas sveikatos priežiūros specialistų ir socialinių darbuotojų skirtingas vertybinis požiūris teikiant paslaugas. Sudėtingas tarpusavio bendravimas atsiliepia informacijos sklaidai apie senyvo amžiaus asmenims reikalingą pagalbą. Fox ir kt. (2023) pateikia tris pagrindines darbuotojų įgūdžių tobulinimo sritis: empatijos mirštančiojo procesui ir neišvengiamai netekčiai jausmo ugdymas, profesinio savęs suvokimo, pagrįsto autentiškumu, ugdymas ir pagarba mirštančiųjų ir netekusių artimų žmonių istorijoms. Specialistai susiduria su egzistencine vienatve ir gyvenimo prasme bei mirtimi, tam reikia drąsos ir etiško sprendimų mirties akivaizdoje palaikant žmogaus orų išėjimą iš gyvenimo. Edberg ir kt. (2023) įžvelgia, kad profesionalai tai sieja su autonomijos, savarankiškumo, vilties paradimais. Campos-Arroba ir kt. (2023) akcentuoja, kad paliatyvi priežiūra sprendžia etinius klausimus, kaip pagarba paslaugų gavėjo savarankiškumui leidžiant pačiam priimti adekvačius sprendimus, svarbūs ir gerbtini jo interesai, teisingumo principas užtikrinant tinkamą medicininę pagalbą.

Apibendrinant teigtina, jog senyvo amžiaus asmenys gali jaustis oriai, kai patiria saugumo jausmą aplinkoje, bendraudami su kitais žmonėmis bei realizuojant save, tada jaučiasi vertingesni ir labiau vertinami. Orumo išsaugojimui labai svarbu kuo ilgiau išlaikyti savarankiškumo jausmą finansinėje, socialinėje, psichologinėje srityse bei svarbus orumo aspektas paskutiniame gyvenimo etape, kai savarankiškumas prarandamas.

Literatūroje analizuotos savarankiškumo paradigmos dimensijos: autonomija, dalyvavimas, žmogaus orumas yra tarpiai susijusios viena su kita ir persipynusios tarpusavyje. Autonomijoje išryškėja svarbus faktorius, kaip žmogaus savivertė, orumas ir atvirkščiai, analizuojant žmogaus orumą, pastebima, jog svarbu išsaugoti autonomiją ir dalyvavimą senyvame amžiuje.

1.3. Simuliacinių žaidimų taikymas socialiniame darbe su senyvo amžiaus žmonėmis

Pasak Jakimavičienės (2017), žaidimas, tai yra procesas, vykstantis nuo vaikystės per visą gyvenimą ir kurio metu patirtis perduodama vieni kitiems, patenkinamas pagrindinis poreikis –

¹⁰ Наказ Міністерства соціальної політики України № 58 від 29 січня 2016 року. Про затвердження державного стандарту паліативної допомоги. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0247-16#n228>

bendravimas. Autorė akcentuoja, jog žaidimo metu nėra svarbus tikslo pasiekimas, bet dėmesys skiriamas kokybiškam procesui.

Ganėtinai seniai Rabin (1983) išvelgė ir rekomendavo simuliacinius (imitacinius) žaidimus naudoti darbo praktikoje kaip edukacinę ir terapinę naudą, tačiau šių dienų socialiniame darbe šis potencialas vis dar nėra išnaudotas. Fox ir kt. (2023) remdamiesi savo atliktu tyrimu teigia, kad naudojant žaidimų, vaidmenų žaidimų ir tinklalaidžių derinį, įvairias patirtinio mokymosi veiklas, pavyksta palengvinti mokymąsi socialinio darbo srityje. Tačiau Hitchcock (2022) pateikia prieštarinę nuomonę teigdama, kad simuliacija pranoksta tradicinius socialinio darbo metodus, tokius kaip vaidmenų žaidimai ar atvejo analizės. Autoriai pateikia pavyzdžių, kaip žaidimo dalyviai imitavo sudėtingas socialines problemas: skurdą, sugrįžimo į šalį simuliaciją, kurių tikslas – ugdyti socialinių darbuotojų gebėjimus priimti sprendimus, kritiškai mąstyti bei didinti informacijos sklaidą apie pažeidžiamų grupių patiriamus sunkumus. Hitchcock ir kt. (2018) aprašo, jog tyrimo apie skurdą analizė parodė, ką patiria ir išgyvena komandinės simuliacijos dalyviai imitacijos metu, kaip didėja socialinių darbuotojų supratimas ir empatija mažas pajamas gaunantiems asmenims, kurie siekia išlaikyti savarankiškumą. Autoriai rekomenduoja simuliacinių žaidimų metodą taikyti socialinio darbo studentams, nes ruošiantis praktiniam darbui reikalingos ne tik žinios ir vertybės, bet ir kognityviniai bei afektiniai įgūdžiai.

Andrijauskaitė (2018) simuliaciją įvardija kaip grupinį aktyvų mokymąsi, kur interpretuojamos žinios, formuojami įgūdžiai per dalinį tikrovės atkūrimą. Tai metodika, kai kuriami scenarijai nenaudojant ypatingai specialių technologijų. Simuliaciniai žaidimai sustiprina gyvenimiškų situacijų nagrinėjimą, jų metu socialiniai darbuotojai įgyja darbui reikalingų kompetencijų. Andrijauskaitė (2018, p. p. 5-6) išryškina penkis pagrindinius šio metodo privalumus:

- priimtų sprendimų tinkamumo patikrinimas (mokosi iš savo klaidingų ir teisingų sprendimų)
- komandinis darbas ir lyderių ugdymas (mokosi dirbti komandoje ir prisiimti atsakomybę)
- problemų sprendimas (stiprinami problemų sprendimų įgūdžiai)
- veiklos planavimas (simuliaciniams žaidimams skirtas ribotas laikas išmoko efektyviai planuoti užduoties atlikimą)
- mokymasis valdyti emocijas (žaidimų imitacinės situacijos skatina atpažinti ir suvaldyti emocijas)

O'Sullivan (1988) pristato „The Wood Family“ (liet. „Medžio šeima“) problemų sprendimo ir sprendimų priėmimo žaidimą, kuris vyksta net penkiais struktūriniais etapais: parengiamasis darbas, žaidimo santrauka, žaidimo patirtis, apibendrinimas, tolimesnis darbas. Autorius aptaria simuliacinio žaidimo efektyvumą socialiniame darbe, kurio metu tiriamos dalyvių mintys ir jausmai, nagrinėjama daugybė klausimų, aptariama žaidybinė eiga ir kokią įtaką žaidimas turi kasdienei socialinio darbo

praktikai. Žaidimu siekiama dalyvių refleksijos ir diskusijos apie pastebėtus prasmingus ir svarbius klausimus, pavyzdžiui, kokias socialines paslaugas reikėtų suteikti senyvo amžiaus asmeniui, šeimai etc. Tačiau žaidimas kritikuotinas, nes jam pasibaigus buvo įvertinta, jog kai kurie dalyviai netiki žaidimo tikrumu. Šis faktas skatina žaidimų kūrėjus kurti labiau realistiškus simuliacinius žaidimus ieškant inovatyvių sprendimų.

Socialinės inovacijos - sisteminis pokytis, kuris daro poveikį asmeniškai žmogui ar visuomenei (Socialinės inovacijos ir socialinis verslas: kodėl negalima dėti lygybės ženkle?, 2021). Novatoriškas metodas „Design thinking“ pristato „Lego serious play“ socialinių darbuotojų komandos seminarų metu pasineria į simuliacinio bendravimo užduotis ir mokosi dirbti kartu. Žaidybinis metodas skatina kūrybiškai mąstyti, generuoti idėjas, aktyviai įsitraukti į dalyvavimą, moko spręsti problemas. Komandos nariai ugdomi atvirai kalbėtis, kuriant pasitikėjimo ryšį. Proceso metu pasitelkiamas Lego kaladėlių rinkinys, jas dėlioiant kuriamos autentiškos istorijos. Konstruojant modelius svarbus kiekvieno komandos nario indėlis, nes prasmingų pokalbių metu išsakomos nuomonės, gaunamos naudingos įžvalgos. Konstruktoriaus kaladėlių pagalba socialinio darbo studentai pradeda formuoti profesinį identitetą ir mokosi kūrybiškai spręsti sumodeliuotas situacijas (KVK, 2022).

Romanova (Романова, 2020) savo pranešime „Edukacinės erdvės žaidybinimas socialinių darbuotojų praktikoje“ teigė, kad žaidimai plinta įvairiose profesinėse veiklose ir išryškinami pagrindiniai kriterijai: konkurencija, statusas, pasiekimai, saviraiška, altruizmas, problemų sprendimas, tačiau akcentavo, jog Ukrainoje inovatyvūs žaidimai taikomi švietimo sistemoje ir tikisi bendro darbo su socialiniais darbuotojais ateityje. Anot Vasilčenko (Васильченко, 2013) žaidimas yra korekcinis metodas, leidžiantis išreikšti savo mintis ir jausmus, parodyti savo individualumą, daryti įtaką bendravimo santykiams. Žaidimo terapija skirstoma į daug sričių: darbui su vaikais, smurto aukomis, asocialaus elgesio individais, keičiant jų elgesį, tačiau Ukrainos autoriai neanalizuoja galimybės žaidimus taikyti socialiai pažeidžiamų grupių gyvenimo kokybės gerinimui, teikiant socialines paslaugas stacionariose įstaigose. Lisevičiūtė ir Žalimienė (2017) teigia, jog inovatyvus mąstymas, siekiant socialinės naudos, gali sukelti pokyčius visuomenėje.

Socialiniame darbe taikomas „Gamlec“ stalo žaidimas yra inovatyvus įrankis, kuriuo siekiama užtikrinti globos namų gyventojams gyvenimo kokybę, jų gerovę, užtikrinant kokybišką paslaugų teikimą. Per praktinį mokymąsi dalijamasi patirtimi, diskutuojama, pastebimos naujos įžvalgos, siūlomos idėjos, teikiami pasiūlymai. „Gamlec“ kūrėja Schoch (2021, p. 3) ir partneriai teigia, jog senyvo amžiaus asmenų gyvenimo gerovei, savarankiškumo formavimui, atsižvelgiant į autonomijos, dalyvavimo, žmogaus orumo dimensijas, labai svarbus globos namų darbuotojų, gyventojų artimųjų švietimas, ugdymas bei nuolatinis mokymas. Kiekvienam dalyviui žaidimo metu vedantysis rodo išskirtinį dėmesį ir aktyviai įtraukia į procesą. Kartu mokosi dirbti komandose ir bendradarbiauti, atpažinti ir vertinti globos namų gyventojų poreikius, galvojant apie jų savarankiškumą bei mokosi

kritiškai vertinti situacijas, kūrybiškai spręsti problemas. Remiantis realiais gyvenimiškais pavyzdžiais nagrinėjami įvairūs atvejai skatina mąstyti, reflektuoti, būti empatiškais, vengti stereotipų ir vertinamojo požiūrio, lavinami bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžiai. Analizuojant žaidimo kortose pateiktas situacijas, reflektuojama teorija ir praktika, diskutuojama, modeliuojamos situacijos, pasitelkiamas „smegenų šturmo“ metodas.

Apibendrinant teigtina, kad kokybiškų socialinių paslaugų teikimo ir globos namų gyventojų gyvenimo gerovės gerinimui socialiniame darbe, galima naudoti įvairius simuliacinių žaidimų metodus. Todėl naujas požiūris į socialinį darbą per žaidybinių aspektą leidžia sumodeliuoti ir išsiaiškinti senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo skatinimo silpnybes ir kūrybiškai ieškant galimybių, jas paversti stiprybėmis. Remiantis konstruktyvizmo teorija, simuliacinių žaidimų taikymas socialiniame darbe apibūdinamas kaip veikla, kurioje žmogus skatinamas mąstyti, stimuliuojama jo fantazija, formuojami jausmai ir pozityvios emocijos, praturtinamas asmens vidus naujomis žiniomis ir įspūdžiais, konstruojamos ir konceptualizuojamos išvalgos.

2. TYRIMO METODOLOGIJA

Tyrimo metodika. Tyrimo, kuriuo siekiama atskleisti senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo skatinimo galimybes taikant simuliacinį žaidimą socialiniame darbe metodologinį pagrindą, sudaro humanistinė nuostata. Goroff (1981) nuomone, socialinės įstaigos nėra humanistinės, nes vertikalūs hierarchiniai santykiai yra pavaldūs ir žmogaus poreikiai, norai, troškimai nėra motyvuojantys. Tad socialiniai darbuotojai, siekiantys būti humaniškais, atsiduria dileminėse situacijose. Struktūruotuose santykiuose atsispindi galia, tad galima daryti prielaidą, kad socialinėse įstaigose vyrauja paternalizmas. Empiriniu tyrimu siekiama išsiaiškinti kaip globos namų socialiniai darbuotojai, slaugytojai ir gyventojų artimieji identifikuoja senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo skatinimo galimybes autonomijos, dalyvavimo, žmogaus orumo dimensijose, sugretinti tyrimo dalyvių konceptualizuojamas patirtis savarankiškumo galimybėms nustatyti bei atskleisti, kokios yra galimybės skatinti savarankiškumą taikant simuliacinį žaidimą socialiniame darbe.

Senyvo amžiaus žmogus, gyvendamas globos namuose neturi būti dehumanizuotas, bet privalo būti gerbiamas ir vertinamas toks, koks yra. Humanistinės krypties atstovai sutelkia dėmesį į žmonių siekius būti savarankiškais ir įgyvendinti savo galimybes. Ši teorija neatsiejama nuo tokių sąvokų kaip empatija, palankumas, nuoširdumas. Visa tai vadinama pagarba žmogui, kuri tampriai siejasi su asmens orumo bei savivertės sąvokomis bei susiveda į savarankiškumo konceptą. Antinienė ir kt. (2002) teigia, kad pagal humanistinę teoriją, žmonės patys atsakingi už savo elgesį. Magistro darbe išryškinamas humanistinis požiūris į senyvo amžiaus asmenų galimybes, atskleidžiamas darbuotojų pasitikėjimas asmens gebėjimais kontroliuoti elgesį, atsakyti už save. Siekiama empatiškai suprasti žmogų ne diagnozuojant, nežeminant, neperžengiant asmenybės jautrių ribų. Humanistinės teorijos požiūriu, į senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo skatinimą įtraukiami jausmai, intelektas, meniniai, socialiniai, praktiniai įgūdžiai etc. Savipagarba, tikslai ir kuo didesnis savarankiškumas yra pagrindiniai humanistinės teorijos elementai. Humanistinį požiūrį turintiems globos namų darbuotojams svarbu rasti senyvo amžiaus asmenų motyvaciją, įtraukiant juos aktyviai dalyvauti užimtumo veiklose bendruomenėje bei už jos ribų. Antinienė ir kt. (2002) analizuodami humanistinį požiūrį atskleidžia motyvuoto bendravimo reikšmę, kuri yra aukštesniame poreikių hierarchinės piramidės laiptelyje.

Kita tyrimui svarbi metodologinė teorija - socialinis konstruktyvizmas, kurio vienas iš principų teigia apie paties asmens aktyvų dalyvavimą kuriant žinias savo patirtimi. Siekiant savarankiškumo, senyvo amžiaus asmenims būtina sukurti tokią aplinką, kur jie patys galėtų konstruoti savarankiškumo palaikymo procesus ir jaustųsi orūs bei brandūs. Socialiniame darbe svarbu visą procesą konstruoti taip, kad žmogus suvoktų, jog kasdieniame gyvenime pats sau geba padėti. Tada augs jo savivertė autonomijos, žmogaus orumo ir dalyvavimo dimensijose.

Šveikauskas (2008) pateikia konstruktyvizmo apibrėžimą nurodydamas, jog tai žinių kūrimo teorija, kurios pagrindą sudaro, žmogaus aktyvumas kuriant žinias per savo patirtį. Konstruktyvistai akcentuoja, jog žmogus subjektyviai suvokia tai kaip veiklą, o ne kaip objektyvią realybę. Tyrime senyvo amžiaus savarankiškumo konceptas analizuojamas per nepriklausomybę nuo kitų asmenų ir konstruojamas per žmogaus aktyvumą, santykį su kitais, fizinį ar psichinį pajėgumą. Gerontologijoje senyvo amžiaus asmens tapatybė konstruojama per tai, kaip jis geba susitvarkyti kasdieniame gyvenime. Žydžiūnaitės ir Sabaliausko (2017) nuomone, kokybinio tyrimo išvalgas pagrindžia tiriamųjų teiginiai, kurie rodo, jog žmonės konstruoja teorijas per savo patirtį. Gandhi ir Mukherji (2023) nuomone, noras mokytis yra įgimtas ir nukreiptas į galutinį tikslą - savirealizaciją, tad motyvacija atsiranda iš besimokančiojo. Simuliacinis žaidimas stimuliuoja reflektuoti, mokytis laisvoje formoje, dalintis žiniomis ir patirtimi.

Humanizmo ir konstruktyvizmo teorijos grindžia socialinio darbo praktikas, nes jos sudaro konceptualius pagrindus, apibūdinančius senyvo amžiaus asmenų, gyvenančių globos namuose, savęs realizavimą aktyviai dalyvaujant sociokultūrinėje veikloje, autonomiją priimant sprendimus, tvarkantis kasdieniame gyvenime, nepažeidžiant žmogaus orumo ir privatumo, siekiant pokyčių senyvo amžiaus žmogaus savarankiškame gyvenime. Kokybinio tyrimo paradigma pasirinkta siekiant holistiškai (per autonomijos, dalyvavimo, žmogaus orumo dimensijas) išanalizuoti tyrimo objektą (senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo skatinimo galimybės taikant simuliacinį žaidimą socialiniame darbe), remiantis konstruktyvizmo ir humanizmo teorijomis. Tyrimo dalyviai konstruoja savo požiūrį į senyvo amžiaus asmens savarankiškumą humanizmo principais ir tyrėjas konstruoja bei interpretuoja gautas išvalgas apie savarankiškumo konceptą.

Duomenų rinkimas. Siekiant plačiau iširti senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo skatinimo galimybių konceptą pasirinktas kokybinio tyrimo metodas. Instrumentui pagrįsti parengta dalinė tyrimo objekto operacionalizacija, kurią rengiant vadovautasi į asmenį orientuota strategija per tris simuliacinio žaidimo „Gamlec“ rekomenduotas dimensijas: autonomiją, dalyvavimą ir žmogaus orumą.

Siekiant tyrimo tikslo, empirinių duomenų rinkimui pasitelkiamas simuliacinis žaidimas, kaip stimuliacinė priemonė refleksijai grupinės diskusijos procese. Norint patikrinti instrumento patikimumą, simuliacinio žaidimo tinkamumą, grupės diskusijos organizavimą, atliktas žvalgomasis tyrimas. Tai leido suvokti, jog tyrimui būtina pasiruošti iš anksto, suskirstant žaidimo korteles pagal dimencijas, t. y. kortose aprašytas atvejo analizes sieti su klausimynu. Įvertinus žvalgomojo tyrimo netikslumus, žaidimo kortos buvo suskirstytos pagal pagrindines tris diagnostines sritis ir instrumento klausimai užduodami pagal eilę įterpiant papildomus klausimus atsakymų pasitikslinimui ir išsamesniam praplėtimui.

Taikytas grupinės diskusijos metodas (angl. focus group), pasitelkiant klausimyną su atvirais klausimais. Šis metodas paaiškinamas kaip „dalyvių sąveika, kuri vyksta svarstant tyrimo klausimą“ (Morgan, 1997, cit. iš Rupšienė, 2007, p. 87). Siekiant holistiško suvokimo į savarankiškumo skatinimo

galimybių konceptą, taikyta grupių trianguliacija. Tai galimybė surinkti išsamius duomenis, pastebėti daugiau skirtingų išvalgų ir geriau suprasti reiškinį (Caillaud ir Flick, 2017). Tyrimo laikas ir vieta suderinta su kiekvienu tyrimo grupės dalyviu atskirai ir sutartas visoms grupėms atskirai priimtinas laikas ir vieta. Protokoluose (žr. 6 priedas) dalyviai užpildė demografinės charakteristikos duomenis, kurių suvestinė pateikta priede (žr. 7 priedas).

Sutelktos grupės diskusijos metu, žaidžiant simuliacinį žaidimą, pateiktos iš anksto parinktos kortos su aprašytomis situacijomis (atvaizduojančios gyvenimą globos namuose), pagal visas tris dimensijas (autonomija, dalyvavimas, žmogaus orumas) ir žaidimo metu užduodami klausimai, pagal iš anksto sudarytą pusiau struktūruotą klausimyną (8 priedas), kuris sudarytas remiantis daline objekto operacionalizacija (žr. 9 priedas). Duomenų rinkimo etape užduoti papildomi klausimai, siekiant praplėsti tyrimo dalyvių išsakytas mintis. Tyrimo objekto operacionalizacijoje išskirtos trys pagrindinės diagnostinės sritys sąsajos su instrumentu (10 priedas).

Žaidimas sudarytas iš pagrindinės kortų grupės: mokomasis turinys gerinantis paslaugų kokybę, kur kortelės apima pageidaujamą elgesį, geriausias praktikas, problemų sprendimų būdus, kūrybines idėjas; mokomasis tyrinys gerinantis paslaugų kokybę, kuriose dominuoja jaukumą kuriantis kriterijus; mokomasis turinys kenkiantis darbo kokybei, kur kortelės apima nepageidaujamą elgesį, nurodomos taisyklės, kurios kenkia senyvo amžiaus žmonių gyvenimo kokybei; mokomasis turinys kenkiantis darbo kokybei, kur kortelės apima nemandagų elgesį, niekinantį ar net smurtinį. Pagrindinė žaidimo lenta, kuri turi pradžios ir ekselencijos langelį. Tačiau žaidimo procese nėra svarbus laimėjimo poreikis, nėra svarbu nukeliauti iki finišo, svarbus pats procesas ir atvejų analizės kokybė.

Tyrimo dalyviai žaidimo metu stimuliuojami reflektuoti, atsakant į užduotus klausimus apie senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo skatinimo galimybes globos namuose. Diskusija apibendrinama klausimais apie simuliacinį žaidimą.

Duomenų apdorojimas/analizė. Empirinio tyrimo duomenų analizei taikytas indukcinės kokybinės turinio analizės metodas, kai tyrėjas atsiriboja nuo teorinių teiginių. Pasirinkta indukcinė kokybinės turinio analizė remiasi nuostata, kai tyrėjas analizuodamas tekstą ieško raktinių sąvokų, kurias galėtų konceptualizuoti atsiribojęs nuo teorijų (Žydžiūnaitė ir Sabaliauskas, 2017). Gauti tyrimo duomenys transkribuoti, verčiant iš sakytinės kalbos į rašytinę. Pasak Kleinheksel ir kt. (2020), kokybinė turinio analizė - tai metodas, skirtas prasmės identifikavimui ir interpretavimui per bendravimo formas, išskiriant mažas duomenų dalis, kurios atspindi svarbias sąvokas, tada kuriama sistema, kuri padėtų tas dalis apjungti ir būtų galima paaiškinti reiškinį. Atliktas pirminis kategorizavimas lentelėse pateiktas prieduose (žr. 11 priedas). Tyrimo įrodantys teiginiai priskiriami subkategorijoms, o vėliau priskiriamos kategorijos. Tyrimo duomenis iliustruojančios lentelės su įrodančiais teiginiais pateiktos prieduose (žr. 12 priedas).

Struktūrinės dalies pateikimas:

I etapas. Tyrimo instrumento validavimui atliktas žvalgomas tyrimas (2023-01-05).

II etapas. Organizuoti trys sutelktų grupių diskusijų susitikimai:

1 grupė – globos namų socialiniai darbuotojai (2023-05-09).

2 grupė – globos namų slaugytojai (2023-05-15).

3 grupė – globos namų gyventojų artimieji (2023-05-29).

Naudota garsinė priemonė – diktofonas. 2023 m. birželio mėnesį, klausant įrašus atlikta transkripcija. Įrašai prieinami tik tyrėjui.

III etapas. Taikant indukcinį metodą atliktas tyrimas, kai logiškai samprotaujant, randamos bendros savybės ir iš prielaidų padaromos tikėtinos, apibendrinamos išvados. Kokybinio tyrimo surinktų duomenų analizė atlikta per spalio mėnesį. Gauti duomenys konceptualizuoti išskiriant įrodančius teiginius, koduotos subkategorijos ir priskirtos kategorijos. Interpretuojant gautus duomenis konceptualizuojamos ir aprašomos įžvalgos pagal diagnostines sritis.

IV etapas. Trys globos namų darbuotojai iš Ukrainos, turintys medicininį išsilavinimą, savanoriškai sutiko dalyvauti tyrime. 2023 metų spalio mėnesio pradžioje atviri klausimai buvo pateikti raštu jiems suprantama kalba. Atgal grįžo vieno klausimyno atsakymai.

V etapas. 2023 gruodžio mėnesį atliktas tyrimo validavimas.

Tyrimo imtis. Tyrime dalyvavo 18 tyrimo dalyvių iš Lietuvos. Sutelktos trys grupės, kuriuos sieja bendras tikslas, visi turi sąsajų su globos namų gyventojais. Tai socialiniai darbuotojai (SD), slaugytojai (S), gyventojų artimieji (GA). Nuotoliniu būdu pateiktas klausimynas trimis Ukrainos tyrimo dalyvėms, kurios turi darbinės patirties globos namuose su senyvo amžiaus asmenimis, tačiau dvi dalyvės pasitraukė iš tyrimo neatsakiusios į klausimus.

Tyrimo etika. Laikantis etikos principų 2023-05-03 pasirašytas sutikimas dėl tyrimo atlikimo globos namuose (žr. 13 priedas). Tyrimo dalyviai savanoriškai sutiko dalyvauti tyrime, buvo supažindinti su tyrimo tikslu, metodais, simuliacinio žaidimo taisyklėmis. Gavus žodinius tyrimo dalyvių sutikimus, naudota garso technika (diktofonas). Tyrimo dalyviams užtikrinamas anonimiškumas ir konfidencialumas (tyrimo medžiaga prieinama tik tyrėjui). Tyrimo dalyvių duomenys užkoduojant nuasmeninti.

Tyrimo kokybė

- Kokybinio tyrimo validumą užtikrina vidinis validumas. Socialiniai darbuotojai, slaugytojai, gyventojų artimieji buvo pakviesti į bendrą susitikimą, tačiau ne visi galėjo dalyvauti tyrimo ataskaitos pristatyme. Iš aštuoniolikos tyrimo dalyvių atvyko keturiolika. Naudojant projektorius buvo demonstruojamos tyrimo duomenis iliustruojančios lentelės. Diskusijoje išsiaiškinta, kad išsakytos nuomonės interviu procese buvo suprastos teisingai. Gyventojų artimieji labiausiai buvo patenkinti įžvalgomis, kurios sutapo su darbuotojų nuomone. Akcentuotas svarbus momentas, kad gyventojų

artimieji išsakė norą dalyvauti globos namų gyvenime, tyrimo grupių diskusijų metu apie tai nekalbėjo socialiniai darbuotojai ir slaugytojai. Susitikimo metu darbuotojai pritarė, kad aktyvesnis bendradarbiavimas su paslaugų gavėjų artimaisiais yra reikalingas ir reikšmingas skatinant globos namų gyventojų savarankiškumą.

- Kokybinio tyrimo validumą užtikrina išorinis validumas. Pasitelkta penkerių metų patirtį akademinėje ir septyniolikos metų praktinėje socialinio darbo sferoje turinčio eksperto įžvalgomis. Ekspertas teigia, kad kelti probleminiai klausimai ir jų pagrindimas atliepia numatytą tikslą. Pagal eksperto pasiūlytas kelias opcijas koreguotos subkategorijos autonomijos diagnostinėje srityje. Ekspertas įvertino, jog tyrimas atliktas inovatyviai, simuliacinio žaidimo taikymas suteikia galimybę pasiekti gilesnės analizės. Taip pat ekspertas išreiškė savo nuomonę dėl empirinio tyrimo rezultatų (kategorizacijos) pagrindu sudarytos savarankiškumo skatinimo struktūros, kuri grindžiama kas yra bendro tarp skirtingų grupių ir skirtingų grupių specifiškumu. Eksperto nuomone, tai inovatyvus sprendimas ir patvirtina, jog struktūriniai elementai atliepia 1-14 lentelėse pateiktas kategorijas bei siejasi su 15-19 lentelėse nurodytomis subkategorijomis.

3. SENYVO AMŽIAUS ASMENŲ, GYVENANČIŲ GLOBOS NAMUOSE, SAVARANKIŠKUMO SKATINIMAS: EMPIRINIO TYRIMO REZULTATAI IR JŲ ANALIZĖ

Magistrinio darbo tyrimas grindžiamas savarankiškumo konceptais, kur akcentuojamos autonomijos, dalyvavimo ir žmogaus orumo dimensijos. Realizuojant kokybinio tyrimo pusiau struktūruotą klausimyną buvo pateikta dvylika atvirų pagrindinių klausimų, atlikta kokybinė turinio analizė, kuri pateikta žemiau. Visų diagnostinių sričių pilnos kokybinės turinio analizės lentelės pateiktos prieduose (žr.12 priedo 1-14 lenteles).

3.1. Senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo raiška autonomijos dimensijoje

Išanalizavus gautus tyrimo duomenis išskirtos keturios kategorijos **autonomijos dimensijoje**: gyventojų savarankiškumo vertinimas, gyventojų galimybės priimti savarankiškai sprendimus savo kasdieniame gyvenime, gyventojų savarankiškumo skatinimas kasdienėse veiklose, gyventojų savarankiškumo skatinimas finansinėje srityje (Kategorizacijos su visais įrodančiais teiginiais pateikiamos 12 priedo 1- 4 lentelėse).

1 lentelė. Gyventojų savarankiškumo vertinimas

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
Gyventojų savarankiškumo vertinimas	Puošimasis kaip savarankiškumo svarba	<...>globos namuose dabar kažkaip labai ypatingai moterys pradėjo norėti puoštis, jeigu jas paskatini. <...>guli lovoje, nelabai mėgsta išeiti netgi į koridorių, bet lovoj guli pasidažius.	6	5	3
	Gyventojų savarankiškumas kaip pilnavertiškumo poreikis	<...>savarankiškumas yra tolygus žmogaus pilnavertiškumui. <...>pasitiki savimi, jaučia gyvenimo džiaugsmą, gyvenimas tampa kokybiškas<...>savivertė didesnė<...>	4	8	10
	Savarankiškumas - gyventojų pozityvios emocijos prasmė	<...> pakylėtas, kad padaro tą darbą, kad sugeba<...>. <...>žmogaus akys spindi ir tu dar pamatęs tą emociją<...>pagyri<...> paskatini.	11	1	4
	Motyvacinė mėgstamos veiklos raiška	<...>visą vasarą skabydavo<...>paskui <...>pradėjo ir gražius žiedus nuskinti<...>. <...>mėgdavo, kol buvo sveika prižiūrėti<...>kadangi turėjo sodą<...>. Gali padėti, gali pasiūlyti<...>jeigu žmogus labai mėgo<...>. Gali duoti skudurėlį, pastoviai palanges valyt. <...>galima užduotį duot, kad kiekvieną dieną žmogus, kuriam priimtina ir mėgstama veikla buvo <...>gali skatinti.	2	4	1
	Gyventojų liga/negalia savarankiškumo mažėjimo kriterijus	<...>buvo aktyvi ir gerą balsą turėjo, ir giedodavo, ir mamos buvo pilna<...>visą ūkį valdė. Penkiolika metų nieko gero iš mamos. Ligos progresavimas. Nieko nėra, o tai buvo valdinga<...>visiems gerą darė, visais rūpinuosi. Amžius turi įtakos, tos ligos turi įtakos. Visą gyvenimą jis batsiuovys buvęs. Dabar norėtų siūti batus, tvarkytis<...>. Jis nebegali. Tiesiog nevaldo rankos<...>.	3	2	4
	Gyventojų savarankiškumo skatinimas per savitaigą	<...>daugiau nuo pačio priklauso nei nuo darbuotojo. Jis niekada nesakys, kad <...>man yra blogai<...> asmenybė kaip yra, kaip išreiškia. Kuris yra motyvuotas, iniciatyva daryti savarankiškai. Turi ir pats norėt žmogus.	0	6	0

1 lentelės tęsinys

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
	Savarankiškumą žlugdantis paternalistinis požiūris	<i>Eina daro geriau pats. <...>leiskim tam žmogui pačiam<...>ne, greičiau, užtikrinčiau padarysiu ir bus padaryta. <...>suprasti<...>darbas turi būti padarytas, bet<...>turim jį aktyvinti<...>kad neprarastų to savarankiškumo.</i>	9	4	0
	Savarankiškumo skatinimo trukdžiai dėl laiko ir kantrybės	<i><...>labai daug laiko reikia sugaišti, jeigu tu žmogų paskatini. <...>reikia ne tik kantrybės, bet ir laiko. <...>turi sugaišti pusvalandį<...>tą procesą atlikti<...>jeigu tu atlieki viena pati, tai kiek tu trunki.</i>	5	15	0
	Savarankiškumo skatinimo trukdžiai dėl darbo krūvio ir aplinkinių noro	<i>Darbo krūvis. Tai, kad su dvidešimt keturiais žmonėmis, kad galėtų dienos metu dirbti trys, ne viena, ne dvi, o trys padėjėjos. Nuo žmonių, kurie jį supa<...>. Tai ką mes norime matyti ir ko norėtumėm pasiekti.</i>	0	19	0
	Gyventojus skatinantis požiūris savarankiškai veikti	<i><...>gali atlikti savarankiškai veiksmus<...>lovos paklojimą, patalynės pervilkimą. <...>pasibėdavos<...>nugarą skauda<...>aš pavargau<...>su ja turi pažaisti<...> Tu pasėdėk, tu pailsėk ir tu vėl daryk.</i>	5	8	6
	Džiuginantis gyventojų pokyčių vertinimas	<i><...>darbuotojai<...>tikrai visada stengiamės, mažą užduotį atlikus, atgamimus kažkokį įgūdį, kuris buvo užmirštas.<...>lovos pasiklojimas ar spintelės susitvarkymas, ar rūbų pasikeitimas<...>kai atgal su darbuotojų pagalba tą įgūdį atgamina<...>vėl išmoksta<...>mes jau visada pasidžiaugiam. <...>dabar paskutiniu laiku, ji man jau nebeskambina, aš jai skambinu. Išivaizduojat kaip pasikeitė, kaip ir nebereikia.<...>tiek yra to užsiėmimo, tos veiklos.</i>	4	2	2
	Savarankiškumas – nugalėjimo laikotarpio atspindys	<i>Manau visada išsilavinimas svarbu yra. <...>kiek bebūtų pažengusi liga <...>inteligentiškumas išlieka, kaip mokytoja<...>išvaizda, laikysena ir ta pati kalba. Nu kaip bebūtų, tai vis tiek matosi ir jaučiasi<...>. Prigimtis.</i>	0	5	1

Atskleidžiant puošimąsi kaip savarankiškumo svarbą, pripažįstama, kad labai svarbus aplinkinių paskatinimas rūpintis savo išvaizda gyvenantiems globos namuose. Chang ir kt. (2015) teigia, kad estetika yra labai svarbi senyvo amžiaus žmonėms, nes ji gerina gyvenimo kokybę, fizinę, psichologinę sveikatą, socialinius ryšius. Konceptualizuojant tyrimo duomenis išryškėjo įžvalga, jog globos namų gyventojai senyvame amžiuje nori puoštis ir jiems svarbi estetika. Socialiniai darbuotojai pastebi gyventojų norą būti gražiais nepriklausomai nuo fizinės negalios ir akcentuoja komplimentų svarbą žmogui. Hoy ir kt. (2007) atlikę tyrimą teigia, kad "garbinga išvaizda" svarbi orumo išsaugojimui, nepriklausomai nuo jo amžiaus ir ligos. Slaugytojai išvelgia šio poreikio vertinimo reikšmę ir būtiną susiformavusio įgūdžio palaikymą kiek įmanoma ilgiau bei siūlo pačiam gyventojui ugdyti gebėjimą mokant puoštis bendraamžius. Gyventojų artimieji išsako, jog darbuotojams būtina skirti laiko ir mokyti gyventojus puoštis, nurodydami, kad tai palengvintų jų pačių darbą bei išsako pastabą, kad ne kiekvienas gyventojas suvokia kaip patenkinti šį poreikį.

Reflektuodami apie gyventojų savarankiškumo kaip pilnavertiškumo poreikį, socialiniai darbuotojai, slaugytojai, globos įstaigoje esančių senyvo amžiaus žmonių artimieji teigia, jog savarankiškumas suteikia pilnavertiškumo jausmą, pasitikėjimą savimi, o tai susiveda į gyvenimo kokybės vertinimą, kai žmogus pajėgus pasirūpinti savimi. Gyventojų pozityvios emocijos šaltinis pastebimas per emocinės būsenos pakylėjimą, kai gyventojai yra savarankiškai autonomijos srityje ir gali aktyviai veikti, užsiimti tęstine įprasto gyvenimo veikla bei asmeniškai patys išspręsti problemą. Rabiee (2013) pateikia kokybinio tyrimo išvagas ir mano, kad savarankiškumas yra daugiamatis: vieniems savarankiškumas asocijuojasi su gebėjimu viską atlikti pačiam, kitiems svarbu kontroliuoti gyvenimą priimant pačiam sprendimus ar galimybe gyventi savo namuose bei yra įsitikinusių, jog savarankiškumas siejamas su pasitikėjimu ir galėjimu būti savimi. Savarankiškumą kaip gyventojų pozityvios emocijos prasmę apžvelgia visų grupių tyrimo dalyviai ir išsako, jog ir patys patiria džiaugsmą matydami, kaip gyventojai įveikia sunkumus, išmoksta ar atstato įgūdžius. Slaugytojai aktyvumą ir savarankiškumą senyvame amžiuje vertina kaip kokybiškai nugyvento laikotarpio rezultata, kuriam turi įtakos žmogaus išsilavinimas, inteligentiškumas, prigimtis, intelektas, vadovaujančio darbo patirtis, tačiau gyventojų artimieji visą tai matuoja per veiklumą nuo jauno amžiaus. Slaugytojai taiko praktiką komandoje aptarti ir analizuoti gyventojų savarankiškumo sėkmės istorijas bei vertindami gyventojų galimybes užsiimti mėgstama veikla pastebi, kad ne visada pasirūpinama priemonėmis gyventojų savirealizacijai. Gyventojų artimieji įsitikinę, jog savarankiškumo skatinimą reikia pradėti dar gyvenant savo namuose, tačiau pastebi, jog gyvendami globos namuose jų artimieji keičiasi ir per pakankamai didelį užsiėmimų pasirinkimą, mažiau dėmesio skiria jiems patiems. Socialinių darbuotojų, slaugytojų, gyventojų artimųjų nuomone, gyventojų savarankiškumo mažėjimui turi įtakos ligos, senyvas amžius, tačiau teigia, kad asmenys su fizine, psichine, proto negaliomis nori išsaugoti autonomiją bet kokioje veikloje. Molenaar ir kt. (2020) nurodo veiksnius, nuo kurių priklauso senyvo amžiaus asmenų savarankiškumas, tai fizinis pajėgumas kartu su įveikos gebėjimais, įgalinimu, sveikatos raštingumu bei labai svarbios pačio žmogaus nuostatos. Slaugytojų nuomone, gyventojų savarankiškumo lygis priklauso nuo asmenybės bei motyvacijos ir vertindami žmogaus galimybes atsižvelgia ne tik į gyventojų norus, bet ir į medicininės diagnozes. Gyventojų artimieji ypatingai apgailestauja, jog aktyvus artimojo gyvenimo būdas lieka tik kaip geras prisiminimas.

Globos namų socialiniai darbuotojai ir slaugytojai teigia, kad įstaigoje gyventojų savarankiškumą žlugdo tiesioginį darbą su gyventojais dirbančiųjų požiūris: noras atlikti darbą greičiau, nesusimąstant apie pačio gyventojų gyvenimo gerovę, kantrybės trūkumas, darbuotojų charakteris bei nekorektiškų replikų išsakymas gyventojų atžvilgiu – tai yra savarankiškumą žlugdantys veiksniai. Lothian ir Philp (2001) pabrėžia, kad darbuotojų požiūris daro didelę įtaką žmogaus savarankiškumo ir orumo išsaugojimui. Socialiniai darbuotojai ir slaugytojai išvelgia, jog skatinti gyventojų savarankiškumą trukdo kolegų negebėjimas tinkamai pasiskirstyti darbo laiko, kai kurių neprofesionalumas, komandinio

darbo stoka, tarpasmeninių patyčių apraiškos, per didelis darbo krūvis, perdegimo sindromas ir slaugytojai akcentuoja pagrindinį aspektą - pačių darbuotojų norą ir pastangas.

Konceptualizuojant tyrimo duomenis, pastebėta, kad socialiniai darbuotojai, slaugytojai, gyventojų artimieji yra suinteresuoti skatinti ir palaikyti fizinius, kognityvinius gyventojų įgūdžius išsaugant gyventojų autonomiją. Darbuotojai įsitikinę, jog visada yra galimybė rasti priegą savarankiškumo skatinimui. Moilanen ir kt. (2020), autonomiją sieja su senyvo amžiaus asmenų individualiais savarankiškumo gebėjimais: savarankiškumo lygiu, fizine bei protine būseną, asmeninėmis savybėmis. Minėti autoriai teigė, kad darbuotojai gali skatinti savarankiškumą įvairiais būdais, pavyzdžiui, suteikiant galimybę tenkinti savo poreikius kasdienėje veikloje. Socialiniai darbuotojai ir slaugytojai įsitikinę jog tai gali vykti ne tik per užimtumo veiklas, bet ir per kasdienio gyvenimo buitį, apsitarnavimo prizmę, pasitelkiant pagyrimų, paskatinimų metodus, nes senyvo amžiaus asmenys būna praradę pasitikėjimą savo gebėjimais.

2 lentelė. Gyventojų galimybės priimti savarankiškai sprendimus savo kasdieniame gyvenime

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
Gyventojų galimybės priimti savarankiškai sprendimus savo kasdieniame gyvenime	Savavališkas sprendimų priėmimas už gyventoją dienvakare	<...>su tuo ėjimu miegoti yra kažkoks košmaras<...>kaip gali žmogų paguldyti pusę septynių, kai dar šviečia saulė aukštai<...>. <...>mes labai gražiai paskiau<...>pakeičiam nuomonę. Nu, jeigu žmogus nori, nu tegu valgo, nors prieš tai mes priėmėm sprendimą, kad jam reikia duoti trintą.	7	7	9
	Prieštaringas darbuotojų požiūris į nusistovėjusią tvarką	Metų metais taip daroma. <...>naktiniai darbuotojai<...>nori atėję rasti visus suguldytus, jau nurengtus. <...> čia yra nenormalu ir nesuprantama.	4	0	0
	Kritiškas požiūris vertinant gyventojų apsisprendimo galimybes	Priklauso nuo jų savarankiškumo lygio. Jei jis visame kame priklausomas nuo darbuotojo, neturi nei fizinio, nei psichinio<...>savarankiškumo<...> yra priklausomas nuo darbuotojų. Jei jis protingas žmogus<...> atsižvelgia. <...>kuris moka pareikalauti, kuris yra drąsus.	10	2	3
	Pajėgesnių gyventojų didesnės savarankiško apsisprendimo galimybės	Pasirenka savarankiškai meniu. Maistą gali pasirinkti. <...>į parduotuvę<...>apsipirkti. <...>į bankomatus savarankiškai nueiti.	4	4	0
	Darbuotojų ir gyventojų motyvaciniai mainai siekiant aktyvumo	<...>supranta, kad atsigert kavos, bet reikia nueiti ir užimtumą arba į mankštą. <...>sakau, mainom tą darbą<...> į kavą. <...>patinka pasyviai <...>. Relaksacinė<...>. Kava, pyragaičiai ir pasikalbėjimai malonūs<...>kuo mažiau darbo įdėti.	10	0	0
	Gyventojų pasyvumo kriterijus	<...>nes reikia eiti, reikia apsirengti<...>. <...> žmogus nuo prigimties yra tingus. <...> su amžium ateina. <...>jau regėjimas blogesnis. <...>sako, aš neprigirdžiu, nenoriu niekur eiti. <...>man rankos dreba <...>nebegaliu nieko padaryti.	11	1	2
	Skatinantys aplinkinių veiksmai	<...>man liepė apsiskust. <...>jeigu tu galėjai apsiskusti ir tau dabar sako, kad tu tai padaryk<...>būk savarankiškas <...>jeigu tu pats gali, tai tą ir daryk.	6	9	7

2 lentelės tęsinys

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
		<i>Aš visada sakau, tik pirmyn. Eik, kol dar gali. Kol gali, kai jau nebegalėsi...</i>			
	Gyventojų būsenos aktyvinimo procese	<i><...>pareina jis iš užimtumo, paklausi po pusę valandos ir nebežino kur buvo. <...>emocija būnant toj veikloj tą valandą, tai vis tiek į naudą duoda.</i>	3	2	8
	Artimųjų svarbus vaidmuo priimant sprendimus	<i><...>gyventojas broliui pasakė, kad mano broliui reikia įdėti dantis. Protezuoti burną, nors jisai geba pasakyt, kad jisai nenori, man nereikia. Jeigu santykiai tarp artimųjų ir gyventojas yra geri<...>pasitiki vienas kitais<...>kažkokiems sprendimams gyventojas, artimieji tikrai padaro įtaką didelę.</i>	7	3	6

Atskleidžiant subkategorijos savavališkų sprendimų priėmimą už gyventoją jo dienotvarkėje turinį pažymėtina, jog socialiniai darbuotojai ir slaugytojai pastebi, kad paslaugų gavėjai ne visada gali savarankiškai nuspręsti ko jie nori. Castilo ir kt. (2009) nuomone, jei žmonės geba savarankiškai priimti sprendimus, didėja jų savivertė ir autonomija. Socialiniai darbuotojai nurodo miegojimo ir vaistų vartojimo laiko pasirinkimo sritis ir išsako kritiką dėl netinkamo darbo organizavimo momentų bei randa skirtumus, kad savarankiškesni gyventojai turi didesnes galimybes priimti sprendimus patys. Slaugytojai pabrėžia, kad išklausoma gyventojų nuomonė, tačiau išsako paternalistinę nuostatą, jog darbuotojai priima už gyventojus sprendimus teikiant apgyvendinimo, maitinimo (įvertinant ligas, higieną), užimtumo veiklų paslaugas bei kritikuoja darbuotojų sprendimų nestabilumą, kai dažnai keičiama nuomonė pasiduodant gyventojų spaudimui. Gyventojų artimieji neturi griežtos nuomonės ir mano, kad kai kuriais atvejais būtina darbuotojų pagalba priimant sprendimus ir taisyklių laikymasis reikalingas dėl pačių paslaugų gavėjų saugumo ir nurodo, kad jų artimiesiems reikalinga pagalba tiek pasirenkant rūbus, tiek dėl sutrikusios orientacijos judant už globos namų ribų ar pasiimant maisto produktus iš spintelės bei pripažįsta, jog ir patys dalyvauja padėdami priimti sprendimus ir jaučiasi reikalingi savo buvimu jų gyvenime. Subkategorijos artimųjų vaidmens dėl sprendimų priėmimo analizėje slaugytojai teigia, kad gyventojų artimieji dalyvauja paskutinio gyvenimo etapo apsisprendimuose ir mano, kad tai galimybė apsidrausti nuo nereikalingų priekaištų. Socialiniai darbuotojai pateikia pavyzdžius, kaip gyventojų artimieji atlieka kategoriškus sprendimus už veiksnius gyventojus ir mano, kad tam turi įtakos geri, pasitikėjimu grįsti santykiai.

Siekiant gyventojų aktyvumo veiklose, socialiniai darbuotojai išvelgia išskirtinį pastebėjimą, jog globos namų gyventojai mėgsta relaksacinius pasisėdėjimus ir pritrūksta motyvacijos užsiimti aktyviomis veiklomis, todėl suveikia manipuliaciniai metodai pasiūlant skanėstus. Socialinių darbuotojų nuomone, pasyvumą lemia paslaugų gavėjų senėjantis amžius ir visų grupių dalyviai pripažįsta, jog tai fokusuojasi į žmogaus tingumą, daugybės ligas, kompleksines negalias. Nors socialiniai darbuotojai pažymi, jog globos namuose yra ne maža dalis aktyvių gyventojų, gyventojų artimieji mano, kad darbuotojai turėtų labiau gyventojus pakalbinti siūlant užimtumo veiklas, o slaugytojai suformuluoja

įžvalga, kad skatinant gyventojų savarankiškumą trūksta pačių darbuotojų aktyvių veiksmų tolimesnių paslaugų teikimui. Molenaar ir kt. (2020) nurodo, kad norint išlaikyti savarankiškumą, reikia ne tik pakankamų fizinių gebėjimų, bet ir asmeninių bei aplinkos veiksnių, tokių kaip įgalinimo įgūdžiai. Socialiniai darbuotojai vertindami savarankiškumo skatinimo procesą pabrėžia, jog įgalinant globos namų gyventojus svarbu priminti užimtumo veiklų laiką, nes senyvame amžiuje dažnėja atminties sutrikimų skaičius. Socialiniai darbuotojai ir slaugytojai pažymi, jog svarbiausia kokias emocijas tuo metu patiria gyventojai ir tam turi įtakos aplinkos pasikeitimas dalyvaujant užimtumo veiklose. Slaugytojai teigia, kad aktualus tinkamai pasirinktas bendravimo būdas, abipusis pasitikėjimas, įgalinimas, supratimas. Gyventojų artimieji pasakoja, kad nenustoja motyvuoti giminaičius globos namuose, ragina išsaugoti turimus savarankiškumo įgūdžius ir neskuba žerti darbuotojams priekaištų, nes žino gyventojų negalias, charakterį ir gyvenimo būdą.

3 lentelė. Gyventojų savarankiškumo skatinimas kasdienėse veiklose

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
Gyventojų savarankiškumo skatinimas kasdienėse veiklose	Džiaugsminga būseną savarankiškumo pasiekimų vertinime	<i>Kaip jis džiaugdavosi, bet kokia parodėle<...>kad yra įvertintas<...>pagirtas. Tai labai džiaugėsi. <...>duoda darbuotis<...>pavalgius nuvalyti jai stalus, sutvarkyti. <...>pasitiki<...>svarbi jaučiasi<...>labai tą mėgsta daryti<...>.</i>	4	0	1
	Asmeninis gyventojų požiūris atliekant kasdienės užduotis	<i><...>nuo žmogaus<...>gyvenimo būdo priklauso. <...>pasakė, aš čia gyvenu ir už viską susimoku, ir aš nieko nedarysiu. Čia viską darbuotojai turi daryti. <...>buitį gerina. Nusipirko tokį kokteiliams plakti aparatą. <...>nusipirko ant garų kažkokį<...>maistą ji ten gaminsis sau.</i>	3	4	7
	Gyventojų aukos vaidmens prisiėmimas	<i><...>iš pradžių<...>patiko ir jaučiasi<...>pakylėta, kai<...>padengdavo stalus. <...>paskui <...>atsiranda ligos, paūmėjimai<...>nebegali jau. <...>atsiranda jau per sunku<...>sako, man reikia į atostogas<...>pailsėti<...>pavargau. <...>negalia daro labai didelę įtaką ir jai<...>atsakomybė</i>	3	1	0
	Priverstinis gyventojų skatinimas savarankiškai tvarkytis	<i><...>tiesiog prievarta. <...>gaunas darbuotojų įtaka. <...>pasiišk šepetuką, eini dantis plauti. Kur tas šepetukas? Žiūrėk spintelėj. Ano nēr. Kaip jis atrodo? Pasiimk <...>Ką man daryti? Plautis. Kaip plautis? Va visur tos kantrybės.</i>	3	0	2
	Senyvo amžiaus vertinimas pagal aktyvumą	<i><...>jaunas<...> kad jisai yra dar aktyvus fiziškai, lipa laiptais, viską daro. Visur eina, pats pavalgo. Mano tėtis sakė, šešiasdešimties metų pasijutau subrendęs.</i>	1	3	0
	Tarpasmeninis vienas kito veiklumo vertinimas	<i>Vienai gyventojai labai nepatiko tos gyventojos skatinimas savarankiškumo, tas<...>atlikimas<...>dėmesys<...>erzino ir nepatiko, kad jinai <...>būtent valo stalus. <...>sugalvojo, kad jinai <...>nuvalo stalus, nueina į tualetą ir į klozetą išplauna skudurą<...>pameta skudurą<...>ant palangės. <...>taip nebuvo<...>dar darbuotojai yra ir tvarkosi. <...> čia visur negalia darosi.</i>	4	0	1
	Tarpasmeninės bendros veiklos planavimas	<i><...>Suplanuoja kartu su juo<...>palaikysi jam draugiją<...>atsiranda kažkoks kitas svarbus reikalas arba susirinkimas. <...>aš negaliu žmogui to ko pažadėjau išpildyti, man pačiai tas nepatinka. <...>aš įsivaizduoju, kaip tam žmogui<...>jeigu suplanuota ir tu jį nuvili, tai čia bus negerai.</i>	2	0	3

3 lentelės tęsinys

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
		<i><...>aš ateinu, aš žinau mamos poreikius, mamos situaciją. Aš imu ir dirbu.<...>mano toks indėlis, matau, kad išorei nepatinka.</i>			
	Darbuotojus skaudinantys neįvertinimo aspektai	<i><...>žmogus gyvenime nematęs nieko gero, šilto ir <...>apšyla kojas ir pasako, ką jūs čia anokios tokios, čia jūs už tai algą gaunat. Tai yra tikrai vienetai, kurie yra pas mus, tikrai išsilavinę ir geri žmonės, kurie <...>pasakyty, kad tu kaip tu kalbi ant tų darbuotojų, bet jisai greičiau paims pats tą pavyzdį ir jisai dar įžeis tą darbuotoją.</i>	0	5	0
	Adaptacinio laikotarpio sunkumai	<i>Man atrodo, jie pradžioj kažkaip bijo. <...>pradžioj neišeidavo niekur, nevaikščiodavo. Po truputį<...>dabar<...>laksto su tom lazdom kiekvieną rytą. <...>kai atvežėm, kambariokė buvo tokio mažo ūgio ir taip, kažkaip garsiai vaikščiodavo. Jinai nebuvo piktybiška<...>bet močiutė labai bijodavo jos. Pasislėpdavo už<...>staliuko<...>ir žiūrėdavo. <...>geriau, kai atveža naują žmogų, ar tai su sveiku protu, nesveiku<...>vienam biški pagyventi kažkiek laiko.</i>	0	0	20

Atskleidžiant džiaugsmingos būsenos pasiekimų vertinimą socialiniai darbuotojai ir gyventojų artimieji akcentuoja, jog gyventojams labai svarbūs pagyrimai ir įvertinimas, parodytas aplinkinių dėmesys stimuliuoja aktyviau veikti. Tyrimo dalyviai vertindami asmeninį gyventojų požiūrį atliekant kasdienės užduotis turi du požiūrius: gyventojai teigiantys, kad už viską susimokėję ir paslaugas turi gauti neįdedant savo asmeninio indėlio tvarkantis buityje ir tie, kuriems svarbu rūpintis kambario aplinka, asmeninių daiktų priežiūra ir nuo to jaučia malonumą. Manoma, jog tai priklauso nuo asmenybės, gyvenimo būdo, motyvacijos bei nuo pavyzdinių kaimynų šalia. Konceptualizuojant tyrimo duomenis pastebėta netikėta išvalga, gyventojų aukos vaidmens prisiėmimas, kai pasijutęs svarbiu ir reikšmingu, nori būti pastebėtas, įvertintas bei parodyti kiek daug įpareigotas ir išsekęs nuo darbo. Ypatingai socialiniai darbuotojai išryškina dilemą savarankiškumo skatinimo procese – darbuotojų priverstinę įtaką atlikti savarankiškai veiksmus, o gyventojų artimiesiems kelia nuostabą globos namų gyventojų neadekvatūs veiksmai buitiniuose reikaluose.

Analizuojant tarpasmeninius gyventojų santykius bendroje veikloje, pastebimas pavydo jausmas vienas kitam, kai kuriems prasiveržia noras padėti mažiau pajėgiančiam žmogui. Bendros veiklos planavime socialiniai darbuotojai pabrėžia nuoskaudą, kai negali suteikti numatytos paslaugos gyventojui, o slaugytojai išryškina patirtas nuoskaudas savo atžvilgiu ir jaučiasi neįvertinti, teigdami, kad tai yra gyventojų praeityje netinkamo gyvenimo būdo rezultatas, ligų pasekmė ir suaštrėję senėjimo veiksniai.

Davies ir Nolan (2006) remiantis savo tyrimu teigia, kad globos įstaigų personalas neskatina artimųjų aktyviai dalyvauti paslaugų gavėjų gyvenime. Analizuojant tyrimo duomenis tarpasmeninės veiklos planavime, pastebima, jog gyventojų artimieji, nesant pakvietimui, nesijaučia jaukiai teikdami pasiūlymus dėl artimųjų priežiūros ir bijo įskaudinti darbuotojus. Gyventojų artimieji akcentuoja

bendros veiklos organizavimą priklausomai nuo jų pačių laisvo laiko ir apgailestauja, kad jų noras įsitraukti į globos namų kasdienybę sukelia darbuotojų nepasitenkinimą. Apie tai diskutuoja Davies ir Nolan (2006) tvirtindami, kad labai svarbus senyvo amžiaus asmenų artimųjų, globėjų indėlis pereinant gyventi į stacionarias socialines įstaigas. Atliktame tyrime autoriai pateikia išvadą, kad giminaičiai turi įsitraukti į artimo žmogaus asmens poreikių vertinimą, pateikiant savo patirtinę nuomonę, kad būtų galima išsaugoti jo autonomiją. Hoof (2015) nuomone, ne tik darbuotojai, bet ir artimieji turi aktyviau dalyvauti adaptaciniu laikotarpiu, kai išvykstama iš savo namų į globos namus ir ten turi prasidėti aktyvus bendradarbiavimas. Autonomijos dimensijos duomenų konceptualizavimo etape plačiai atsiskleidė gyventojų adaptacijos laikotarpis žvelgiant gyventojų artimųjų akimis. Išsakomi nuogaustavimai, kaip sunku adaptuotis tiek naujai atvykusiam gyventojui, tiek artimiesiems. Akcentuoti saugios aplinkos sukūrimo, tinkamai parinkto kambario draugo momentai. Gyventojų artimieji pažymi, kad iš anksto darbuotojai susipažinę su potencialiu paslaugų gavėju, teisingiau įvertintų gyventojų poreikius ir būtų lengviau įveikiamas adaptacinis procesas.

4 lentelė. Gyventojų savarankiškumo skatinimas finansinėje srityje

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
Gyventojų savarankiškumo skatinimas finansinėje srityje	Gyventojų finansinių išteklių valdymas	<...>dalis kurių finansus tvarko artimieji. <...>dalis, kuriems reikalinga pagalba iš darbuotojų ir yra visiškai savarankišku. <...>nejgalaus žmogaus, visiškai <...>su juo<...>mąstysena, jam visiškai negalima<...>. O noras yra.	3	2	2
	Artimųjų pagalba gyventojų finansinėje veikloje	<...>vaikai man atveš, nupirks viską ką aš pageidauju ir tegul būna ta kortelė pas juos ir tegul jie tvarko. <...>tų grynų pinigų nemato ir nenori, tai jis tiesiog man pasako sąrašėlį, ko jisai norėtų ir aš <...>.	3	0	2
	Darbuotojų atsiribojimas nuo gyventojų asmeninių lėšų	<...>nesidomi, ir neklausi, nes nu jis tvarkosi savarankiškai. <...>mes dabar kuo toliau, tuo mažiau kišamės į tą savarankiškumą, finansus. Stengiamės, kad artimiesiems, jeigu yra, kad perleistų tą vadovavimą finansams.	4	0	0
	Gyventojų negebėjimas disponuoti pinigais	Per laiką tu pastebi <...>nelabai <...>moka. Jų norai ir poreikiai yra didesni negu galimybės finansinės. <...>esi skolų ir gavai pensiją, atidavei skolas ir toliau vėl gyvenai į skolą. Yra dar toks modelis<...>.	10	9	5
	Gyventojų savarankiškas nuosavų lėšų valdymas	<...>yra tokių, kurie<...>visiškai savarankiškai nueina ir nusiima tuos pinigus<...>nusiperka ką reikia. Nusiperka, parsineša ir dar planuoja kažką ten, kažkokį lygintuvą, nežinau.<...>sakau tik pirk, jeigu tau jis reikalingas, jeigu<...>kažką tai darysi, dirbsi<...>.	2	2	3
	Gyventojų išradingas elgesys neturint pinigų	<...>pas vyrų į kambarį. Atsitarė spintelę, įsidėjo kavos į savo puoduką ir išėjo. Po pietų<...>nuėjo prie kito gyventojų, atsisuko limonado įsipylė<...>išėjo, atsisėdo koridorių ant fotelio ir vaišinosi.	1	0	0
	Gyventojų finansinio raštingumo stoka	Grynuosius valdyti jiems yra lengviau, bet jau kai reikia susimokėti ar pavedimus<...>padaryti, tai yra sunku. Mums būdavo, atnešdavo į namus. Turi matyti. <...>seni žmonės nori matyti grynus pinigus<...>.	3	9	9

Morris ir kt. (2021) išskiria tris autonomijos elementus: individualų gebėjimą priimti sprendimus, visuomeninį, kuriame svarbi bendruomenė ir pritaikyta aplinka senyvo amžiaus asmenims bei vieną iš

pagrindinių elementų - finansinį aspektą, kuris suprantamas kaip savarankiškas gebėjimas gauti pajamas ir jas valdyti. Analizuojant gyventojų finansinio savarankiškumo skatinimo sritį pastebima, jog globos namų gyventojai ne visi savarankiškai geba valdyti savo finansinius išteklius. Socialiniai darbuotojai perteikia gyventojų nuomonę, kad bankines korteles patiki vaikams, o šie nuperka ko jie pageidauja. Gyventojų artimieji patvirtina socialinių darbuotojų žodžius sakydami, kad gyventojų asmeninės lėšos naudojamos jų poreikių tenkinimui. Pasak Plath (2008), darbuotojai teikia informaciją, patarimus, advokatauja senyvo amžiaus žmonėms priimant sprendimus, siūlo paramą kasdieniame gyvenime. Tačiau socialiniai darbuotojai pabrėžia, kad gyventojai ne visada vertina siūlomą pagalbą arba ją ne taip supranta, todėl daugiau dėmesio skiria gyventojų mokymui kaip valdyti finansus, išsaugant jų autonomiją pirkinių planavimo ir apsipirkimo procese. Socialinių darbuotojų nuomone, ne visi gyventojai geba tinkamai planuoti pirkinius, gyvena nesibaigiančiose skolose. Slaugytojai mąstydami apie gyventojų negebėjimą disponuoti pinigais neapsiriboja gebėjimų nebuvimu ir teigia, kad sutrikusi orientacija ir suvokimas neleidžia tinkamai rūpintis asmeninėmis lėšomis. Gyventojų artimieji įžvelgia ir noro praradimą rūpintis savo finansine padėtimi, perkeliant atsakomybę artimiesiems. Tyrime išryškintos savarankiškų globos namų gyventojų gebėjimai, jų adekvatus pirkinių planavimas, apsipirkimas, lėšų išsigryninimas, o gyventojų artimuosius stebina atsiradęs didesnis savarankiškumas pirkinių planavime. Visi tyrimo dalyviai pateikia nuomonę, kad senyvo amžiaus žmonėms bankinės kortelės kelia stresą. Teigia, kad grynuosius pinigus jiems valdyti lengviau, žino, kad jų turi. Globos namų gyventojų žemas finansinis raštingumas neleidžia atlikti bankinių pavedimų išsaugant autonomiją, tačiau slaugytojai samprotauja, kad gyventojų niekas nemoko ir darbuotojams dažniausiai atrodo, kad jiems ir nereikia mokėti. Socialinių darbuotojų nuomone gyventojams nedrašu vieniems atlikti bankines operacijas, jaučiasi nesaugūs ir tam pritaria gyventojų artimieji teigdami, kad net jie patys patiria stresą naudodamiesi bankinėmis kortelėmis.

Apibendrinant savarankiškumo konceptą autonomijos dimensijoje, galima teigti, kad senyvo amžiaus asmenys nori būti nepriklausomi nuo kitų, tačiau ligos, senatviniai pakitimai, tingumas, atsakomybės neprisiėmimas, asmeninės nuostatos juos daro priklausomais nuo kitų. Globos namų gyventojams reikalingas aplinkinių skatinimas, pagyrimai, įvertinimas, o darbuotojai negeba teisingai susiplanuoti darbo laiko, keisti požiūrio ir supratimo į paslaugų gavėjų savarankiškumo skatinimo vertinimą priimant savarankiškai sprendimus kasdieniame gyvenime, kasdienėse veiklose bei finansinėje srityje.

3.2. Senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo raiška dalyvavimo dimensijoje

Išanalizavus interviu turinį išskirtos keturios kategorijos **dalyvavimo dimensijoje**: gyventojų savarankiškumo/nesavarankiškumo svarba globos namuose, gyventojų dalyvavimas sociokultūriniame gyvenime, aplinkos ir techninės pagalbos priemonių pritaikymo galimybės gyventojų aktyvinimui,

bendravimo reikšmė gyventojų aktyvaus gyvenimo palaikyme (Kategorizacijos su visais įrodančiais teiginiais pateikiamos 12 priedo 5-8 lentelėse).

5 lentelė. Gyventojų savarankiškumo/nesavarankiškumo svarba globos namuose

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
Gyventojų savarankiškumo/nesavarankiškumo svarba globos namuose	Savarankiškumas kaip galimybė išreikšti asmeninę nuomonę	<...>jeigu<...>turi<...>pasiūlymą<...>kad pagerinti paslaugų teikimo kokybę<...> yra išklausomas<...>. <...> mes turėjom susirinkimą<...>. Būna susirinkimai<...>visi kažkuom nepatenkinti, visi skundžiasi. <...>sakau, kelt savo klausimą į viršų.	3	0	1
	Tiek savarankiškumas, tiek nesavarankiškumas kaip galimybė dirbti „patogiai“	<...>savarankiškesnis. Tai tave skatina tiesiog geriau dirbti. <...>su savarankišku lengviau bendrauti. Mažiau reikia motyvacijos įdėti. <...>iš slaugytojos pusės<...>su nesavarankiškais kaip tik lengviau. Atėjai, suteikė paslaugas<...>savarankiški daugiau turi reikalavimų.	4	9	1
	Veiklos ir rutinos sukūrimas gyventojų savarankiškumo palaikymui	<...>užsiimi<...>po insulto žmogus, jis puikiausiai vėl gali pradėti skusti bulves arba<...>žirnius aižyti. <...>daug ką gali tas žmogus padaryti ir sėdintis<...>su didele negalia, bet reikia duoti. Reikia leisti ir viskas priklauso nuo mūsų.	6	2	0
	Sąmoningas gyventojų savarankiškumo siekimas	Kiek jisai pats motyvuotas yra, kiek nori mokytis. Gali metus laiko mokytis ir neišmokytis, o gali per kelias, per savaitę išmokytis kitą žmogų. Jeigu žmogus nori, supranta. Jeigu tu mokini ir žmogus nesupranta arba nebeatsimena. Betikslis yra reikalas.	0	2	0
	Gyventojams sveikatinimo veiklos grynami ore	<...>pasivaikščiojimas grynami ore yra gerai tas, kaip pasakyt, atsipalaidavimas<...>. Pasivaikščiojo<...>pavargo<...>prisikvėpavo to gryno oro<...>jisai užmigo.	0	5	3
	Progreso nesuteikiantis savarankiškumo palaikymas	Aišku norisi. <...>jeigu tu išmokinai su vaikštyne vaikščioti žmogų<...>tu žinai, kad dabar bus stop, bus linija tiesi. Ir paskui bus žemyn. <...>Vilniuje būdavo, pasiekė žmogus po traumos, atsistojo ir išeina savom kojom. Ir liga progresuoja ir amžius, ir progreso nebus.	0	5	0

Konceptualizuojant tyrimo duomenis pastebėta, kad globos namuose organizuojami gyventojų susirinkimai ir jų metu gyventojai skatinami išsakyti savo nuomonę, tačiau pasisakymai būna prieštaraujantys vieni kitiems arba nutylimos problemos. Išryškėjo dileminiai elementai analizėje - savarankiškesniems ar nesavarankiškesniems gyventojams lengviau teikti paslaugas. Socialiniai darbuotojai jaučia, jog savarankiškesni gyventojai juos motyvuoja darbui, gyventojų artimieji reflektuoja, jog gyventojai dalyvaujantys veiklose palengvina darbuotojams darbą, tačiau slaugytojai dalinasi skirtingomis patirtimis. Vieni sako, kad su savarankiškesniais lengviau dirbti, nes jie labiau bendraujantys, atliekantys asmens higienos, apsirengimo veiksmus patys, tačiau įvardija, jog jie turi daugiau reikalavimų. Kita slaugytojų grupės dalis teigia, jog suteikus pagrindines paslaugas nesavarankiškesniems gyventojams darbuotojai turi daugiau laisvo laiko. Kiti slaugytojai pateikia kritišką mintį kolegoms, jog nereikia gyventojų reikalavimų maišyti su jų norais. Socialiniai darbuotojai ir slaugytojai akcentuoja, jog aktyvesnis gyventojų dalyvavimas įgyvendinamas per kasdienio gyvenimo rutinos sukūrimą. Slaugytojai sako, kad dienotvarkės nesilaikymas gali išbalansuoti gyventojus, o pačio

asmens motyvacijos ir noro stoka gali būti betikslis mokymas. Slaugytojams norisi akivaizdaus rezultato, tačiau patys supranta, kas senyvas amžius, ligų progresavimas ir laiku negydytos ligos užbrėžia galimybių ribas. Gyventojų artimųjų ir slaugytojų nuomone, gyventojų dalyvavimas veiklose (aktyviose ar pasyviose) turi teigiamą poveikį sveikatinimui.

6 lentelė. Gyventojų dalyvavimas sociokultūriniame gyvenime

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
Gyventojų dalyvavimas sociokultūriniame gyvenime	Pasyvus dalyvavimas veiklose	<...>jeigu mes aplinkui esantys darbuotojai neskatinsim, nepriminsime, nemotyvuosime ir jisai ne, negaliu<...>. <...>kiti nieko nenori, depresijos.	2	12	0
	Fizinė negalia neapribojanti judėjimo	Labai gera idėja. Kam tinka toks, kas turi jėgų. Nors ir su vežimėliais neįgaliųjų šoka.	0	1	0
	Religinių paslaugų gyventojams suteikimas	<...>kas jau tikrai tikintis<...>sudarytos sąlygos. <...>padariau išvadą, kad reikia visą laiką paklausti<...>jie keičia savo nuomonę. <...>nenorim, nenorim, o<...>atsirado tiek norinčių į tą bažnyčią<...>.	2	1	0
	Pasyvus dalyvavimas politikoje	<...>nesuprantu<...>nesigaudau. Ir jeigu nepaaiškinsi nieko žmogui<...>jam iš tikrųjų labai sunku. Nepažįsta vieni kitų jie. Jeigu aš guliu lovoje<...>nematau tų žmonių ir aš jų nepažįstu.	7	0	0
	Aktyvus įsitraukimas į politinio gyvenimo įvykius	Patys domisi<...>laikraščiuose, televizijoje, radijuje<...>. <...>įtaką daro <...>žiniasklaida tikrai daro. Jiems suformuoja. <...>tėvelis labai domėjosi politika ir dabar jisai žino visų pavardes vardus. <...>aš nežinau visų naujesnių tų seimūnų ir jam patinka.	8	2	2
	Populiareesnės sritys gyventojų aktyvumo apraiškose	<...>kultūrinėj<...>fizinės veiklos, mankštos. Sociokultūrinė veikla, politikoje jau ne... <...>juk dienos visas grafikas yra. <...>parašyta, kokia veikla <...>pasiziūri. Tai aš nežinau, aš nespėčiau ten. <...>siuva<...>esam atvežę ir tą mašiną siuvimui<...>siuva pati<...>.	4	6	6
	Aktyvaus dalyvavimo pozityvi įtaka gyventojų būsenai	<...>kokiam renginy dalyvauja, kokioje programoje, lanko repeticijas. <...>labai didžiuojuosi savim. <...>mums kaip kiemą valė? Tai jautėsi labai naudingas. Tas jo darbas<...>tas toks įgalinimas. Linksmesni jie. Pažiūrėkit, kaip kepė<...>vaflius<...>. Kokie nosį iškėlę buvo.	7	9	2
	Gyventojų ir darbuotojų pozityvių santykių pokytis aktyvesnio dalyvavimo pasekoje	Žinoma, kad keičiasi. Su darbuotojais tai tikrai labai. <...>labai santykis. <...>pasigirsta paskui apkalbų. <...>mylimukas<...> tu čia tik apie tą šokinėji.	3	0	0

Dalyvavimo dimensijoje atsiskleidė, jog gyventojų savivertės sumažėjimas, nepasitikėjimas, ligos, išsilavinimas ir senatviniai pakitimai yra lemiančios priežastys pasyvaus dalyvavimo sociokultūrinėse veiklose ir socialiniai darbuotojai teigia, kad reikia dažnai atsižvelgti į besikeičiančius gyventojų norus ir nuomones, skatinant, motyvuojant jų aktyvumą socialinėse, religinėse, politinėse sferose. Tyrimo metu išsakyta, kad senyvo amžiaus globos namų gyventojai labiau linkę būti pasyviais stebėtojais. Charenkova (2017) pažymi, kad darbuotojai gali padėti senyvo amžiaus asmenims išvengti nuobodulio, beprasmybės jausmo, sudarydami jiems prasmingą laisvalaikį, įtraukdami juos į užimtumo

veiklas. Socialiniai darbuotojai iš visų sociokultūrinių veiklų didesnę dėmesį skyrė politiniai sričiai teigdami, jog pasyvumą lemia nepakankamas suvokimas ir fizinis nesavarankiškumas, o aktyvus domėjimasis politiniais klausimais, dalyvavimas rinkimuose yra aktyvaus nugyvento laikotarpio pasekmė, žiniasklaidos įtaka bei gebėjimas susirasti bendraminčių. Tyrimo dalyviai nurodo aktyvaus dalyvavimo ir kitas populiariesnes sritis: kultūrinės, fizinės veiklos, pažintinės ir edukacinės išvykas bei slaugytojai pabrėžia, jog labiausiai gyventojai mėgsta veiklas, kurios organizuojamos gryname ore. Gyventojų artimieji pasakoja, kad daugiau širdies gyventojai įdeda į veiklas, kurias mėgsta ir kurios yra tęstinės. Hoy ir kt. (2007) teigė, kad savarankiškas dalyvavimas kasdienėje veikloje svarbus orumo išsaugojimui ir sveikatos stiprinimui bei akcentuoja, jog tuo metu galima išvelgti senyvo amžiaus žmonių gebėjimus ir nuopelnus. Tyrimo dalyviai vertina, kad aktyvus gyvenimo būdas, išsaugant įgūdžius ir gebėjimus, lemia gyventojų pasitenkinimą ir yra raktas į gyvenimo gerovę. Didėja savivertė, savarankiškumas, gerėja fizinė sveikata, jaučiasi naudingesni, linksmesni, patiria pasididžiavimą būdami reikalingais. “Gamlec” rinkinyje (2021) pateikiama, kad nepriklausomai nuo amžiaus, fizinės ar psichinės sveikatos, globos namų gyventojai nusipelnė pripažinimo bei pagarbos už savo gyvenimo pasiekimus. Socialiniai darbuotojai mąstydami apie pozityvius santykius užsimena, kad gyventojams svarbi padėka ir pagyrimai už atliktą darbą, dalyvavimą veiklose bei teigia, kad tai teigiamai keičia santykius tarp gyventojų ir darbuotojų.

7 lentelė. Aplinkos ir techninės pagalbos priemonių pritaikymo galimybės gyventojų aktyvinimui

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
Aplinkos ir techninės pagalbos priemonių pritaikymo galimybės gyventojų aktyvinimui	Patogios ir saugios aplinkos pritaikymas gyventojų savarankiškumui vystyti	<i>Techninių pagalbos priemonių pritaikymas žmogui kelia labai didžiulį džiugesį ir pasitenkinimą, ir aplinkos pritaikymas. <...>jeigu dar žmogus dega noru ir jis neturi galimybės<...>blogiau yra. <...>parvažiuoja prie to nuolydžio ir stovi su vežimuku<...>laukia, kada kas nors įves. Kitas bando pats. Aš pati, tai žinau, prieš stalą yra kambarys. Stalą patraukty, paklysciau.</i>	8	8	8
	Fizinės aplinkos pritaikymas už globos namų ribų	<i><...>be vežimėlio, be nepritaikytos aplinkos jisai gulėtų lovoj<...>. <...>infrastruktūra ir takeliai, ir parduotuvės įvažiavimai. Tai yra didžiulė pagalba<...>žmogui ir tas savarankiškumo lygis <...>bet kiek dar yra nepritaikyta, kur negali patekti.</i>	3	3	1
	Fizinės aplinkos kliūtys apribojančios gyventojų savarankiškumą globos namuose	<i>Įvažiuot su vežimuku jiems yra sunku. <...>kimbasi į turėklą, kurie patys savarankiškai važiuoja<...>vėl perima ranką<...>jis pasileidžia.<...>jeigu vežimėlio stabdžiai<...>pats nesugeba susitvarkyt, jis gali nuriedėt atgal. Lipa<...>su palyda. Reiškia jau atimi dalį to savarankiškumo.</i>	11	14	2
	Fizinės aplinkos kliūtys apribojančios gyventojų savarankiškumą už globos namų ribų	<i><...>bordiūrai<...>tipo<...>nuleistas bordiūrus, bet vis tiek dar<...>. Tai tu nuvažiuot nuvažiuoji, bet kai reikia<...>užvažiuot. <...>gydymo įstaigose<...>ortopedijos<...>mes įsitempę vežam, nuolydis<...>pandusas yra toks status, kad aš vos užvežu žmogų su neįgaliojo vežimėliu. Viena įsiryžus.</i>	6	5	2

7 lentelės tęsinys

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
	Prekybos centrų darbuotojų geranoriška pagalba gyventojams	<...>aklas visiškai<...>savarankiškas <...>finansiniuose<...>išėjo apsipirkti<...>. <...> draugė yra padariusi sąrašą<...>padeda darbuotojai<...>surenka visas prekes. <...>mūsų gyventojas su negaliojo vežimėliu.<...>negalėjo<...>palei fizinę būklę pasiimti<...>prekių, tai nubėgo kasininkė ir paėmė.	3	0	0
	Garai įvertintos darbuotojų profesinės kompetencijos	<...>gali ir naktį mus pabudinti<...>apie demencijos kaip priežiūrą, kaip įrengimas visas ir turėtų būti. Kas ten turėtų būti žmogui, kad paveikslukai, ypač tai, kas spalvota, spalvinga ir tas apšvietimas. Su socialinės darbuotojos pagalba, labai dėkinga jai<...>tokie žmonės iš pašaukimo tikrai gali dirbti. Aš mamą atsivežiau<...>neštinai atnešė. Tai va, indėlis jų. Mano mama sėdi, pati valgo ir labai džiaugiuosi.	0	3	3

Analizuojant patogios ir saugios aplinkos pritaikymą gyventojų savarankiškumui vystyti, socialiniai darbuotojai teigia, jog pritaikius tinkamai aplinką, net ir slaugomi, gulintys lovose gyventojai tampa savarankiškesni. Slaugytojai akcentuoja, jog svarbu, kad aplinka būtų paženklinta nurodančiomis piktogramomis, visi paveikslukai ar kita informacija iškabinta akių lygyje, pritaikyta įvairaus galėjimo žmonėms. Gyventojų artimieji pateikia, jog svarbus aplinkos spalvingumas atskiriantis patalpų ribas ir nuorodos mažinančios gyventojų klaidžiojimus. Susidūrus su kliūtimis jų artimieji išsigąsta ir atsiranda baimė judėti. Lengvai skaitomos kalbos ir įvairių simbolių naudojimas padeda savarankiškai orientuotis aplinkoje ir suvokti galimybių ribas. Vadovaujantis LR SADM socialinių globos normų aprašu (2007), globos įstaigos turi naudoti formalius simbolius. Patogios ir saugios aplinkos analizėje gyventojų artimieji dalinasi išgyvenimais, jog jiems brangūs žmonės mąsto nesavanaudiškai ir nenori sudaryti problemų savo pageidavimais, todėl patys nusprendžia apribodami išvykimus už globos namų ribų. Socialiniai darbuotojai ir slaugytojai užfiksuoja svarbius momentus, jog ir naudodamiesi techninės pagalbos priemonėmis (TPP) gyventojai nori išlaikyti autonomiją ir atsisako aplinkinių pagalbos bei nurodo, jog jiems svarbu rūpintis savo privačia aplinka, tai skatina jų asmeniškumą ir labai svarbi asmeninė įprasta sėdėjimo vieta Demencija sergantiems senyvo amžiaus asmenims. Hoof ir kt. (2015) atliko tyrimą, kur namų jausmas siejamas su fizine ir socialine aplinka: vaizdas, mobilumas ir prieinamumas siejamas su laisve, erdve, vieta. Asmeniniai daiktai siejami su galimybe tvarkytis, socialinė aplinka ir veikla siejama su pozityviais ryšiais. Socialiniai darbuotojai, slaugytojai ir gyventojų artimieji apgailestauja, jog fizinė aplinka dar iki šiol nėra tobula ir pilnai pritaikyta. Patikslina, jog globos namai yra pritaikyti asmenims su negalia, tačiau yra koreguotinų pasenusių vietų, kurias būtina taisyti pasikeitus reikalavimams. Slaugytojai ir gyventojų artimieji pažymi, jog gyventojai išvykę pas artimuosius pasisvečiuoti taip pat susiduria su kliūtimis, kurios baigiasi vizitais į medicininės įstaigas. Už globos namų ribų išvykusių gyventojų savarankiškas dalyvavimas taip pat ribojamas, nes iki šiol sudėtinga nuvykti į kitas medicininės įstaigas. Slaugytojai teigia, kad susiduria su iššūkiais, kai baisu ne

tik dėl gyventojų saugumo, bet ir dėl savęs. Socialiniai darbuotojai užsimena apie kliūtis vertindami kelių priežiūros darbus, gyventojų artimieji jaučiasi blogai negalėdami parsivežti artimųjų į svečius, nes daugiaaukščiuose namuose nėra įrengti liftais. Socialiniai darbuotojai išsako nuomonę, jog gyventojų savarankiškumas apribotas, bet džiaugiasi aplinkinių žmonių (pavyzdžiui prekybos centrų darbuotojų) rodomu dėmesiu ir pagalba globos namų gyventojams jiems būnant už globos namų ribų. Konceptualizuojant tyrimo duomenis išryškintos globos namų darbuotojų profesinės kompetencijos teikiant paslaugas ir gyventojų artimieji pateikia vertinamąjį požiūrį, kad sudėtingas darbas teikti paslaugas ir siekti paslaugų gavėjų savarankiškumo gyvenant globos namuose.

8 lentelė. **Bendravimo reikšmė gyventojų aktyvaus gyvenime palaikyme**

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
Bendravimo reikšmė gyventojų aktyvaus gyvenimo palaikyme	Svarbus bendravimo poreikis gyventojų būsenai	<...>negali<...>atskirti be žmonių. Ieško draugijos bet kokių momentu. Nenori būti viena. Labai nedrąsus labai nekalbantis<...>šiemet jau pastebėjau, kad išlaisvėjo, jau ir nusišypso.	16	7	4
	Bendraminčių reikšmingas buvimas bendravimo santykiuose	<...> šilumos mėgėjai renkasi tenai, kas deginasi<...>kiti ten žiūrėk, kurie <...>kur šiukšliadėžės. <...>turi savo zonas ir jie ne tik sėdi, bet jie ir bendrauja. <...>nori bendrauti su darbuotojais, negu su gyventojais. Šiaip tai pagrindas, bet su visais gerai. Bet su bendraminčiais kažkaip vis tiek randam bendrą kalbą. Pirmoj eilėj<...>su kambariokais<...>. Nes pagrinde draugas turi būti.	7	0	16
	Pagrindinių temų gyvildenimas tarp gyventojų	Rinkdavosi<...>kuriems niekas nepatinka<...>rūkykloje<...>maištautojai. Apie praeitį, apie vaikystę<...>atmintis geresnė yra.	4	0	4
	Pagrindinės vietos ir žmonės bendravimo santykiuose	Žiūrint su kokiais darbuotojais. Jeigu su padėjėjom, aišku kambaryje. Kai reikia persirengti, kad maudytis ruoštis reikia<...>. <...>užimtumo veikloje atsiveria<...>kitu kampu visai. Socialinio darbuotojo padėjėjos, kurios išveža į lauką, daug praleidžia <...>socialinis ne <...>nėra laiko.	4	0	0
	Gyventojų laisvo komunikavimo problemos	<...>neturi to gebėjimo bendrauti<...>gal užguitas buvęs anksčiau. Kalba lėtai, labai skurdžiai kalba, bet jisai kalba, atsako į klausimus, savo nuomonę pasako<...>nekalbinsi<...>gali nekalbėt turbūt savaite.	5	0	2
	Aplinkinių skatinantis požiūris į bendravimą	<...>visi<...>kambario kaimynas ir darbuotojai<...>neleidom jam vienam būti ir nekalbėti. <...>gal jisai norėjo, bet nemokėjo labai išreikšti savęs.	2	9	5
	Svarbus gyventojų artimųjų bendravimas gyventojų kasdienybėje	<...>atsirado ilgesys labai didelis<...>ta liga suaštrėjo. <...>jaučiasi vieniša. <...>su artimaisiais. Nu tai žinoma, bet<...>vis tiek jiems rūpi jų aplinka, kuri buvo<...>jie teiraujasi.	6	6	2
	Skirtingas požiūris į ryšių palaikymą su artimaisiais	<...>reikia darbuotojų pagalbos, kad paskambintų. <...>kurie palaikė tuos ryšius<...> tai jiems nėra problemos. <...>jeigu<...>sutinki artimąjį ir domisi apie tą žmogų<...> ryšį gali ir kambary rasti<...>. Kaip tas artimasis žiūri į globos namus.	5	9	0
	Iniciatyvus bendradarbiavimas	Kurie rūpinasi<...>važiuoja patys ir pasiskambina. <...>pavyzdžiui, kiekvieną savaitgalį<...>žmogus atvažiuoja, ir savo tėvuką<...>pavažinėja su mašina.	3	0	8

8 lentelės tęsinys

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
	darbuotojų su artimaisiais	<i><...>jisai visą gyvenimą mėgdavo važiuoti su mašina, vairuodavo ir koks jis laimingas ir labai ir laukia to sūnaus<...>. Svarbu<...>skambina<...>būtent pirmi žodžiai buvo: aš buvau ten, aš buvau ten, aš buvau ten<...>.</i>			
	Gyventojų neįgyti įgūdžiai bendravimui telekomunikacinėmis priemonėmis	<i>Nesugeba patys telefonu naudotis <...>nesuvokia. <...>kad sakytų paskambinsim arba laišką parašykim<...>net nesuvokia, kad tokia galimybė aplamai yra. <...>reikia pasiūlyti.</i>	7	0	2
	Kokybiškas gyventojų lankymo požiūris	<i><...>lankymas dar labai skirtingas<...> ar tu atvažiavai dešimčiai minučių ir padėjai maišiuką<...>ar tu atvažiavai... Mažai rodo dėmesio, galima taip suprast. Atvežiau terbą<...>už metus laiko primaitinsiu<...>. Kažkaip kompensacija.</i>	5	3	0
	Neigiama mėnulio įtaka gyventojų būsenai	<i>Mėnulis labai veikia. Kai pilnatis, tai prasideda skambučiai, priekaištai ir viskas negerai. Praeina pilnatis, viskas pagerėjo.</i>	0	0	3

Tyrimo duomenys atskleidė, kad bendravimas yra reikšmingas senyvo amžiaus globos namų gyventojams. Socialiniai darbuotojai pastebi, kad ir atsiriboję nuo kitų, ligos paveikti gyventojai, po kurio laiko patys ieško ryšio, o negebantys efektyviai bendrauti tiesiog džiaugiasi žmogumi šalia. Socialiniai darbuotojai ir slaugytojai teigia, kad ne tiek svarbus procedūros suteikimas, pokalbio eiga, kiek dėmesys, humoras ir švelnumas. Gyventojų artimieji lankymų metu taip pat pajautė globos namų gyventojų padidėjusį bendravimo poreikį ir sako, kad radę sielai patrauklų žmogų, tampa laimingesni, atsiranda noras gyventi ir puoštis. Castillo ir Rosaura (2009) bendravimą priskiria prie autonomiško apsisprendimo su kuo norima bendrauti, kuo rūpintis. Socialiniai darbuotojai ir gyventojų artimųjų nuomone, gyventojai pirmenybę teikia bendravimui su bendraamžiais. Bendraminčių reikšmingo buvimo analizėje socialiniai darbuotojai pateikia įdomią išvalgą bendravimo santykių, jog gyventojai būriuojasi zonomis: religingi, šilumos mėgėjai, buvę kaimynai, maištautojai, o kiti bendravimą sieja tiesiog sėdėjimu šalia. Gyventojų artimieji pasakoja, kad bendraminčiai turi savo pagrindinę temą – praeitį. Svarbus bendravimas su kambario draugu ir nurodo, kad glaudus bendravimo ryšys su artimaisiais priklauso nuo turimo gero santykio. Gyventojų artimieji pastebi, kad susiradus draugų globos namuose atsiranda viltis gyventi, užsimiršta ligos ir retėja skambučių skaičius šeimos nariams. Gyventojų artimieji linksmi pasakoja, kad aktyviai dalyvaudami bendruomeniniame gyvenime jų artimieji nebeturi laiko svečiuotis pas juos, nes turi asmeninių planų. Atskleidžiant pagrindinės bendravimo vietos subkategoriją, socialiniai darbuotojai mano, kad tai vyksta gyventojų kambaryje, todėl ir intensyvesnis bendravimas vyksta su slaugytojų padėjėjomis, individualios priežiūros darbuotojomis paslaugų teikimo metu. Anot Jack ir kt. (2019), neefektyviai bendraujant, senyvo amžiaus žmonės gali jaustis netinkami, nuskriausti ir bejėgiai. Socialiniai darbuotojai teigia, kad kai kurie globos namų gyventojai per gyvenimą nėra suformavę gebėjimo bendrauti ir mano, kad skurdi kalba ar

užsisklendimas savyje yra gyvenimo būdo pasekmė. Socialiniai darbuotojai ir gyventojų artimieji pateikia gyvenimiškus pavyzdžius, kai žmonės gali tylėti savaitėmis, užsisklęsti savyje, todėl jiems sudėtinga prašyti aplinkinių pagalbos. Socialiniai darbuotojai mano, kad globos namuose gyventojų aktyvesnį bendravimą skatina darbuotojai, slaugytojų nuomone, svarbus patikimas draugas šalia, o gyventojų artimieji išsako aiškia poziciją, jog nereikia palaikyti artimųjų, kai jie skundžiasi ir susigalvoja problemas.

Konceptualizuojant tyrimo duomenis vis tik išryškinamas bendravimo su artimaisiais svarba, tai vienas iš pagrindinių ir labai reikalingas faktorius. Nolan ir kt. (2001) išskiria šešis pagrindinius pojūčius: saugumo, tęstinumo, priklausymo kažkam, tikslingumo, pasitenkinimo, svarbumo. Socialiniai darbuotojai pastebi, kad gyventojams svarbu leisti laiką kartu su jiems svarbiais žmonėmis, įžvelgia gyventojų ilgesį ir baimę būti užmirštiesiems, nori saugumo, todėl palaiko ryšius su gyventojų artimaisiais bei naudoja įvairias komunikacines priemones gyventojų bendravimui. Slaugytojai mato artimųjų palaikymą ir teigia, kad gyventojai tampa drąsesni, kai turi artimųjų užnugarį, tada prasideda reikalavimai ir gąsdinimai. Teigia, kad skatinti gyventojų bendravimą nėra užfiksuota slaugytojo pareigybės aprašyme, todėl su artimaisiais bendrauja tiek, kiek jie rodo noro susitikti. Socialiniai darbuotojai ir gyventojų artimieji džiaugiasi tampriu bendravimu ir bendradarbiavimu bei mano, jog savalaikis informacijos dalinimasis gerina teikiamų paslaugų kokybę. Gyventojų neįgytų įgūdžių bendravimui telekomunikacinėmis priemonėmis subkategorijoje atsiskleidė, jog ne visi senyvo amžiaus asmenys geba savarankiškai komunikuoti inovatyviomis priemonėmis bei socialiniai darbuotojai teigia, kad ne visi suvokia, kad tokia galimybė egzistuoja. Socialiniai darbuotojai ir slaugytojai reflektuoja, jog svarbus kokybinis gyventojų lankymo požiūris ir pastebi, kad gyventojų artimieji savo buvimą atskirai kompensuoja atvežamais maisto produktais ir maitinimu atimant gyventojų savarankiškumą pačiam atlikti veiksmus. Tačiau socialiniai darbuotojai džiaugiasi išskirtiniais lankymo ir bendravimo pavyzdžiais, kai bendravimas ir dėmesys apdovanojamas šypsena.

Apibendrinant savarankiškumą dalyvavimo dimensijoje galime teigti, jog globos namuose dėmesys skiriamas gyventojų dalyvavimui sociokultūriniame gyvenime, svarbus saugios ir pritaikytos aplinkos veiksnys bei techninės pagalbos priemonių naudojimas gyventojų aktyvumui pasiekti. Didelę reikšmę globos namų gyventojų aktyvumo palaikymui turi bendravimas su brangiais žmonėmis bei bendraminčiais, svarbi vieta, temos ir darbuotojų skatinimas palaikyti ryšius su kitais asmenimis.

3.3. Senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo raiška žmogaus orumo dimensijoje

Išanalizavus interviu turinį išskirtos keturios kategorijos **žmogaus orumo dimensijoje**: orumo išsaugojimas santykyje su kitais, gyventojų privatumo užtikrinimo galimybės, privačios erdvės sukūrimo galimybės globos namuose, savarankiškumo kaip kintančio proceso vertinimas, žmogaus

orumo išsaugojimo momentai (Kategorizacijos su visais įrodančiais teiginiais pateikiamos 12 priedo 9-13 lentelėse).

9 lentelė. Orumo išsaugojimas santykyje su kitais

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
Orumo išsaugojimas santykyje su kitais	Vertybinis pagarbos gyventojams aspektas	<i>Nuo seno mes<...> žinojom, kad mes savo klientą, gyventoją turim priimti tokį, koks jis yra. Turim gerbti jį. <...>jeigu<...> pasitaikė<...>susipykai ir ten kažkas, mėnulis ne toks, saulė ne tokia, kažkas ir iš jo pusės, ar ir tau galvą skaudėjo<...> turi vėl kaip niekur nieko eiti, bendrauti, šnekėt<...>neprimint<...>tu tada taip darei, tai dabar aš tau atkeršysiu. Tokių dalykų negali būt<...>tas priklauso ir nuo paties darbuotojo vertybių ir charakterio<...>.</i>	4	2	0
	Darbuotojų neigiama bendravimo kultūra gyventojų atžvilgiu	<i><...>prieš gyventoją pakeltas tonas darbuotojui, tai yra pats žemiausias lygis turbūt koks tik gali būti. <...>kartais pakeltas tonas dar nereiškia, kad tai yra blogai, nes jeigu žmogus prastai girdi, iš šalies klausantis taip atrodo.</i>	5	0	1
	Patyčių požymiai globos namuose tarp gyventojų	<i>Yra<...>ateina verkdama<...>man ten ta taip ir taip sakė. Susijaudinęs žmogus apsiašarojęs. <...> taip išvadino dėl negalios. Anksčiau labiau prasivardžiuodavo <...>krivalakas, dar toks, dar toks ten. Dabar kažkaip biški mažiau, man atrodo<...>.</i>	6	7	9
	Gyventojų patyčių apraiškos darbuotojų atžvilgiu	<i>Iš gyventojų darbuotojams<...>to alkoholio vartojimas ar čia ne patyčios iš darbuotojų<...>? <...> merginos išveža mane į lauką ir saulės neduoda. <...>kaip ją atima <...>? Neveža į saulę, veža į pavėsį, aš parūkau ir mane parveža. Gaila saulės man. Ir priima, kaip čia jam tyčia darytų.</i>	2	5	0
	Senyvo amžiaus žmonių humoro jausmo praradimas	<i><...>atnešė lazda pas mane <...>aš pajuokausiu<...>paėmusi lazda ir sakau, nušausiu dabar tave<...>Taip ir suprato, atrodo tą juoką, bet kitą rytą direktorius kviečia pas save. <...>matuoju spaudimą, jinai šneka. Sakau, jūs ne pliurpkit. Aš pasakiau, kaip įsižeidė. Tai va, vis vien tas žodynas mūsų<...> galiu tarpusavyje ne pliurpalai, arba pliurpti, bet su gyventojais... negalima sakyti.</i>	0	4	0
	Skirtingų nuomonių nesuderinamumo aspektai	<i>Kad ir tarp darbuotojų pačių. Nesutampa labai dažnai. Ir kai jau nebeina, neberanda sprendimo<...>telkiamasi į slaugytojų nuomones ir dažniausiai<...>visiškai nesutampa su socialinio darbuotojo<...>. Labai skiriasi kokybė. <...>kurie man patiko, žinau, kad jeigu tas žmogus, šiandien dirbs, aš jau kaip išėiginę turėdavau. Paskui įsigudrinau, kokia pamaina, kada keičiasi.</i>	0	4	4
	Savarankiškas gebėjimas pasirūpinti savimi	<i><...>mankštą daro, susėda<...>visada vadovauja. Jinai tas lyderis nori būti. Jos čia yra asmenybė<...>. Pas mus tendencija globos namuose, kuo blogiau elgiesi, to turi geresnes sąlygas<...>.</i>	0	6	0
	Skaudinantis užsilikęs visuomenės požiūris	<i><...>dėl visuomenės, tai aš galvoju, kažkas <...>vis tiek su mumis yra ne taip. <...>anksčiau, visuomenė buvo<...>kažkaip tolerantiškesnė, buvo daugiau tų draugų, aplankydavo, kažkaip tai bendraudavo. <...>toks susvetimėjimas ir niekam nei tu per daug rūpi, nei kitas. Mane plakė su rykštėm. <...>tos ten tetos. Giminės susvetimėjimas išvis.</i>	2	0	18

9 lentelės tęsinys

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
	Artimųjų išgyvenamas kaltės ir bejėgiškumo jausmas	<i>Mano sūnus pasakė: mamyt, geriau močiutė su seneliu į globos namus, negu tu į durnyną. <...>nuo tų žodžių pradėjau spręsti, ką daryti. Ieškot pagalbos, nes aš jau nebegyvenau.</i> <i><...>mane ramino. Kaip aš tą dieną atrodžiau aš neįsivaizduoju? Aš ten buvau, kaip išmesta iš laivo. Atvežėm irgi buvo labai sunku palikti ją čia. Buvau apsiverkęs <...>jinai nenorėjo.</i>	0	0	13

Konceptualizuojant tyrimo duomenis fiksuojamas orumo išsaugojimas santykyje su kitais. Socialiniai darbuotojai ir slaugytojai pripažįsta, kad darbuotojai gerbia gyventojus ir tai lemia darbuotojų charakteris, asmeninės vertybės ir bendravimo kultūra. Socialiniai darbuotojai teigia, kad patys turime kurti kultūrą įstaigoje, netoleruojant kitų darbuotojų netinkamo elgesio. Įžvelgiamas ambivalentiškas socialinių darbuotojų požiūris į paslaugų teikėjų pakeltą balso toną gyventojų atžvilgiu ir sako, kad tai gali būti traktuojama kaip darbuotojo žemas bendravimo lygis arba kaip pagalba komunikuojant klausos negalią turinčiam gyventojui. Gyventojų artimieji pateikė juos skaudinantį faktą, kritišką pavyzdį apie darbuotojų nemandagų elgesį, kurių dar pasitaiko. Socialiniai darbuotojai, slaugytojai, gyventojų artimieji teigia, kad globos namuose pasitaiko patyčių požymių tarp gyventojų (patiriamos patyčios dėl negalios), patyčios darbuotojų atžvilgiu (priklausomų gyventojų veiksmai) ir tai patvirtina, jog vyksta dėl gyventojų skirtingo kontingento, amžiaus, ligų, tačiau dėl tautybės diskriminacijos globos namuose nėra pastebėję. Slaugytojai tvirtina, kad su metais dalis gyventojų praranda humoro jausmą ir kai kuriuos darbuotojų veiksmus ar žodžius priima kaip už tiesą, kurie veda prie nesusipratimų ir pasiaiškinimų administracijos atstovams. Išryškėjo skirtingų nuomonių nesuderinamumo aspektai, kai nuomonių susipriešinimas tarp pačių darbuotojų komandose bei gyventojų artimųjų ir darbuotojų, veda prie gyventojų savarankiškumo silpninimo. Večkienė ir kt. (2013) išanalizavusi tyrimo duomenis pateikia rezultatus, kur pastebimas sveikatos priežiūros specialistų ir socialinių darbuotojų skirtingas vertybinis požiūris teikiant paslaugas. Sudėtingas tarpusavio bendravimas atsiliepia informacijos sklaidai apie senyvo amžiaus asmenims reikalingą pagalbą. Nesusikalbėjimas komandose išryškėja teikiant paslaugas ir atsispindi darbo kokybėje, kuri būtina orumo užtikrinimui gyvenimo saulėlydyje.

Slaugytojai teigia, kad žmogus gali jaustis oriai dalyvaudamas veiklose, mokantis apginti savo nuomonę, tačiau neprarasdamas elgesio gerų manierų. Socialiniai darbuotojai įsitikinę ir pastebi, jog keičiasi požiūris į globos namus ir į apsigyvenusius globos namuose, tačiau gyventojų artimieji pateikia skaudinantį užsilikusį visuomenės požiūrį, liūdinančias patirtis ir teigia, jog visuomenė nėra iki galo subrendusi. Giminės, draugai, pažįstami ir kiti aplinkiniai vis dar skleidžia neigiamą ir panieką tiems, kurie savo artimuosius atiduoda profesionaliai priežiūrai globos įstaigoje. Gyventojų artimieji randa paguodą ir pastiprinimą iš tų žmonių, kurie praėjo artimųjų slaugymo kelią. Vis dar guji globos namų neigiama konotacija su atgyvenusiu pavadinimu „ubagynas“. Gyventojų artimieji išgyvena jautriai ir

tyrimo duomenų analizėje atsispindi pasiteisinimo, kaltės momentai, tačiau juos ramina globos namų darbuotojų palaikymas, išsamus informacijos suteikimas.

10 lentelė. Gyventojų privatumo užtikrinimo galimybės

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
Gyventojų privatumo užtikrinimo galimybės	Gyventojų privačių klausimų svarbumas globos namuose	<...>iš administracijos<...>už tą žmogų, už jo gerovę ir už jo savarankiškumą. <...>kad darbuotojai <...>keistųsi į gerą pusę<...>. <...>man užkliūva tas, kad ne visada, pavyzdžiui, kai sausina užsideda širmas. <...>visada einu pasibeldusi, nežinau kokį aš ten vaizdelį galiu rasti.	19	7	11
	Gyventojų asmeninis noras rūpintis privatumu	<...>padėjėjas vadina mamom<...>tikrai nesigėdija. <...>jisai vos ne pilnom akim ašarų prašė, kad nu aš negaliu su kita maudytis.	7	0	0

Žmogaus orumo dimensijos tyrimo rezultatuose išryškintas privatumo aspektas. Orlova ir Gruževskis (2014) aprašo, kad globos įstaigose apie privatumą nutylima, apie tai net negalvojama. Socialiniai darbuotojai pateikia išvalgą, kad globos namų administracijos stiprus požiūris gyventojų privatumo užtikrinimo klausimais. Darbuotojai rimtai žiūri į gyventojų privatumo, informacijos teikimo, konfidencialumo klausimus, tačiau patys gyventojai jaučiasi laisvai ir pasitikintys darbuotojais. Socialinių darbuotojų, slaugytojų, gyventojų artimųjų grupių dalyviai teigia, kad darbuotojai visada pasibeldžia prieš įeidami į gyventojų kambarius, tačiau socialiniai darbuotojai ir slaugytojai kritikuoja darbuotojų netinkamus veiksmus teikiant asmens higienos paslaugas ir sako, kad nėra griežtos kontrolės naudojant širmas aptarnaujant slaugomus gyventojus. Gyventojų artimieji patenkinti darbo tvarka, tačiau pastebi, kad įstaigoje trūksta patalpų privačiam bendravimui su artimaisiais.

11 lentelė. Privačios erdvės sukūrimo galimybės globos namuose

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
Privačios erdvės sukūrimo galimybės globos namuose	Dileminis gyventojų asmeninių daiktų tvarkymas	<...>čia yra jų namai. Jie turėtų turėti galimybę susikurti tą erdvę. <...>. Jeigu kambaryje gyvena du, trys žmonės, nu jie visi negali atsivežti pianino. <...>gyventojai dukra atvežė pledą su šeimos nuotraukom<...>kaip kilimas ant sienos pakabintas<...>užsiklojus šeima, koks jausmas.<...> ji labai džiaugėsi.	11	0	7
	Neužtikrintas gyventojų intymumo poreikis	Sąlygų mes nesudarom<...>užsidarę, pasislėpę<...>kam reikėjo tą pasidarė<...>ir tipo nieks nematė, niekas nežino. Dviese pabūti yra vienas dalykas, bet intymiai pabūti dviese<...>.	6	2	0
	Supratingas požiūris vertinant gyventojų intymumą	Kur kartu pas mane aukšte<...>pora gyvena, tai yra iš tikrųjų ir darbuotojai, ir gyventojai gerbia jų privatumą. Gražios draugystės, bet kad kažkur, kur nu truputėlį kažkoks kampas <...>būtų<...>tokia erdvikė. Nu tokia va dviese <...>. Amžius įtakos neturi jokios. Absoliučiai neturi. <...>fiziologija lygiai tokia pat. Jų lygiai taip pat, kaip ir mūsų hormonų audros.	5	6	5
	Geras emocinis meilės poveikis gyventojų sveikatai	<...>iš karto tie žmonės atgyja. <...>pavyzdys dabar yra, visos kas skrajoja pas mane. Kas skrajoja padebesiais už rankų susiėmę.	2	2	5

11 lentelės tęsinys

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
		<...>paimkim<...>porą<...>tiesiog švyti jie abu. Nereikia nei paskatinimų į mankštą<...>. Draugystės tas poreikis<...>. Bendravimo poreikis.			

Konceptualizuojant tyrimo duomenis pastebima, kad gyventojai globos namuose gali kurti asmenines erdves – gyvenamuosius kambarius daryti jaukais, atsivežti sau mielus daiktus ar reikiamus baldus.

Socialiniai darbuotojai ir slaugytojai nurodo, kad nėra gerbiamas intymumo poreikis globos namuose, nes pasibuvimui dviese poros neturi kambario, kur galėtų praleisti laiką intymiai. Socialiniai darbuotojai, slaugytojai, gyventojų artimieji įsitikinę, kad tam nėra amžiaus cenzos ir romantinio jausmo, intymumo reikia, kad žmogus jaustųsi orus patenkinęs visus fiziologinius poreikius. Tyrimo dalyviai teigia, kad meilės poveikis ypatingai atgaivina žmonių emocijas, jie jaučiasi laimingi, tai - savarankiškumo skatinimas, kuriam nereikia taikyti specialių metodų. Gyventojų artimieji neprieštarautų, jei jų artimieji surastų sau mielą draugą globos namuose, nes žmonės iš prigimties nori intymumo ir šis poreikis nesumažėja ir senyvame amžiuje. Romantiški santykiai teikia malonumo jausmą ir gerina sveikatą.

12 lentelė. Savarankiškumo kaip kintančio proceso vertinimas

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
Savarankiškumo kaip kintančio proceso vertinimas	Mažėjantis savarankiškumas apsigyvenus globos namuose	<...>jeigu atvažiuo senam amžiu<...>įgūdžiai gal ir išlikę, bet tas savarankiškumas silpnėja. <...>buvusi labai<...>darbšti, tvarkinga. <...>nebėra<...>toks supratimas. Man labai gaila, kad jai nebėra taip, kaip buvo anksčiau. <...>šiandien taip pasyviai viskas, rodos, kad jai nieko ir nebereikia.	2	0	5
	Gyventojus stiprinantys savarankiškumo įrankiai	<...>didžiulė motyvacija, įtraukimas į visokias veiklas, pasirinkimas kažkokių veiklų, renginių organizavimas. Kad personalas daugiau skirtų dėmesio. Motyvacija, darbuotojų motyvacija. Neperlepinti. Bet ir neperlenkti lazdos.	6	9	5
	Hipergloba mažėjančio savarankiškumo priežastis	Hipergloba. Viskas įskaičiuota. Aš čia nuplausiu. Aš čia aprengsiu<...>. <...>jis žino, kad viskas bus padaryta<...>ateis valytoja, išplaus kambariuką, tau pačiam nereikės. Ateis padėjėja, perklos lovą, nuvalys spintelę<...>.	4	3	1
	Gyventojų prisitaikančios reakcijos aptarnavimo paslaugas	Stebisi, o paskui prisitaiko<...>. <...>jam labai patogiu ir džiaugiasi, viskuo aprūpintas<...>jaučiasi saugiai<...>šiltai, pavalgęs. <...>niekada neleis prisiliesti darbuotojui. <...>pats kloja, pats velkasi, pats<...>. <...>yra tiesiog patogiu. Tave apipopina<...> nebėra <...>motyvavimo, to skatinimo ir tai tampa norma.	9	0	1
	Lyginamasis veiklumo požiūris per namų ir globos namų aplinką	Gyveno namukuose<...>vaikstantis<...>. Čia atneša, čia nuneša, čia išplauna, čia numaudavo, čia aprengia. Tai automatiškai komanda dirbančios aplink<...>. Nežinau, nors su lazdomis tai ji nevaikščiodavo namuose.	3	0	15

Konceptualizuojant tyrimo duomenis išryškėjo įžvalgos kaip kinta savarankiškumas senyvame amžiuje apsigyvenus globos namuose. Gyventojų artimieji sako, kad namie artimieji buvo savarankiškesni, tačiau susilpnėjimui turi įtakos einantys metai, tam pritaria ir socialiniai darbuotojai. Savarankiškumo stiprėjimą vertindami socialiniai darbuotojai sako, kad tam įtakos turi aplinkos pritaikymas, pagalbinių priemonių naudojimas, išitraukimas į veiklas, dalyvavimas renginiuose ir išsamus poreikių nustatymas. Gyventojų artimieji teigia, kad stengiasi ir patys daryti savarankiškumo skatinimo procesui įtaką motyvuodami veikti. Jie pastebi, kad globos namuose gyventojai pradeda daryti tai, ko nedarė savo namuose. Jie įsitikinę, jog globos namų personalui negalima lepinti gyventojų, bet nereikėtų būti ir labai griežtiems. Slaugytojai vertindami savarankiškumą stiprinančius įrankius teigia, kad norint užtikrinti orią senatvę, reikia mažinti globos namų gyvenamųjų vietų skaičių, sukurti motyvuojančią aplinką ir vertinimo sistemą darbuotojams. Socialiniai darbuotojai ir slaugytojai įsitikinę, kad gyventojų hipergloba ir darymas už juos yra pagrindinė savarankiškumo mažinimo priežastis prie kurios prisideda ir gyventojų artimieji. Quaglino ir kt. (2016) aprašo pagrindinius veiksmus kasdienėse veiklose: valgymas, judėjimas, tualetas, dušas ir t. t. bei sudėtingesnius instrumentinius veiksmus: vaistų vartojimas, apsipirkimas, biudžeto valdymas ir t. t. Autoriai akcentuoja, jei darbuotojai neskatinis savarankiškos atsakomybės, gali atsirasti demotyvacija ir priklausomybė nuo darbuotojų. Tyrimo dalyviai išryškino, kad prie patogaus aptarnavimo gyventojai labai greitai pripranta ir juos tai tenkina. Tačiau apžvelgiant pasitaikančias reakcijas į aptarnavimo paslaugas išryškėjo įžvalga, kad gyventojams taip pat norisi palepinti darbuotojus ir naktį sunegalavus stengiasi jų netrukdyti, o gyventojų artimieji teigia, kad jaučiasi ramūs ir galintis dirbti savo darbus žinodami, kad jų artimaisiais rūpinasi profesionalai. Konceptualizuojant tyrimo duomenis pastebėta, kad gyventojų artimieji atsakant į klausimus nuolat lygina gyventojų savarankiškumą būnant namie ir apsigyvenus globos namuose: plovė indus, skaitė eilėraščius, tvarkėsi su pinigais, lankė teatrą, gamino maistą, patarnaudavo šeimos nariams, buvo pritaikę aplinką, kad lengviau nueitų į tualetą bei pateikia ir prieštarigus teiginius: namie nevaikščiojo su šiaurietiškomis lazdomis, nesimankštino, neišeidavo į lauką.

13 lentelė. Žmogaus orumo išsaugojimo momentai

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
Žmogaus orumo išsaugojimo momentai	Priemonių trūkumas užtikrinant privatumą paliatyvioje slaugoje	<i>Viena ant aukšto<...>užstatyta, kur gyventojos nenori viena kitos matyti. <...>kol paskutinės valandos eina, sakykim, tas, kuris dar sąmoningas šalia yra. Aš neįsivaizduoju savęs šalia mirštančio. Gal būtų<...>atskiras,<...> patalpa ar kambarėlis.</i>	4	1	5
	Žinių stygius formuojant orų požiūrį į slaugomus žmones	<i><...>būna pasakymai, ai ji visą laiką zyzia. yra<...>susitaikęs<...>. <...>nueinu pas seselių <...>nueik pažiūrėk, jam to užtenka. Pamatuoji spaudimą ir jam yra dėmesys<...>. Labai svarbu<...>psichologinis paruošimas ir to žmogaus. Aišku, jeigu jis dar gali, kad nebūtų, kaip iš giedro dangaus.</i>	6	1	8
	Ambivalentiškas požiūris į	<i><...> su artimaisiais yra aptarę<...>tokius dalykus. <...> nuo pačio žmogaus priklauso.</i>	5	6	12

13 lentelės tęsinys

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
	pageidavimus paskutiniame gyvenimo etape	<i><...> jeigu jau man bus kažkas negerai, tai jokiais būdais nekviestit man jokios greitosios, negaivinkit manęs, leiskit man tiesiog numirt.</i>			

Paliatyvios slaugos, išsaugant žmogaus orumą, analizėje gyventojų artimieji teigia, kad nebuvo susimąstę apie paliatyvią slaugą, priežiūrą paskutiniame gyvenimo etape, orų artimųjų išėjimą. Gyventojų artimieji nežino kaip vyktų priežiūra, kokie turėtų būti jų veiksmai, bet mano, kad tam turėtų būti atskira patalpa ir į gyventojų orumą būtų atsižvelgiama iki pat galo. Holmberg ir Godskesen (2022) atliktu tyrimu nustatė, kad siekiant apsaugoti gyventojų orumą, reikia teikti holistinę priežiūrą, apimančią dėmesį asmeniniams, kūno, socialiniams, dvasiniams ir psichologiniams poreikiams, tai leistų padidinti paslaugos gavėjo gerovę ir užkirstų kelią kančiai. Artimieji samprotauja, kad svarbus psichologo darbas teikiant emocinę pagalbą gyventojams paliatyvioje slaugoje. Campos-Arroba ir kt. (2023) akcentuoja, kad paliatyvi priežiūra sprendžia etinius klausimus, kaip pagarba paslaugų gavėjo savarankiškumui leidžiant pačiam priimti adekvačius sprendimus, svarbūs ir gerbtini jo interesai, teisingumo principas užtikrinant tinkamą medicininę pagalbą. Slaugytojai teigia, kad svarbi gyventojų išreikšta valia, kurią turime gerbti, tačiau kritinėmis situacijomis „įsijungia“ žmogiškumo faktorius ir noras padėti tęsiant medicinines pagalbos paslaugas. Socialiniai darbuotojai pritaria, kad gyventojų valia gerbtina, tačiau mano, jog tokiems žmonėms globos namuose turėtų darbuotojai skirti daugiau dėmesio kasdinių vizitų metu.

Apibendrinant savarankiškumą žmogaus orumo dimensijoje galime teigti, jog globos namuose gyventojams svarbus orumo išsaugojimas santykyje su kitais, gyventojų privatumo užtikrinimo, privačios erdvės sukūrimo galimybės. Savarankiškumo kaip kintančio proceso vertinime išryškunami savarankiškumo skatinimo įrankiai ir hipergloba, kuri menkina senyvo amžiaus asmenų savarankiškumą. Fiksuojami žmogaus orumą išsaugojantys momentai per priemonių užtikrinimą paliatyvioje slaugoje, darbuotojų žinių stygių, gyventojų pageidavimus.

3.4. Senyvo amžiaus asmenų skatinimo galimybės simuliacinio žaidimo kontekste

Išanalizavus interviu turinį išskirtos dvi kategorijos, įvertinus diskusijos apie senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo skatinimo galimybes, patirtinius efektus taikant simuliacinį žaidimą: simuliacinio žaidimo patirtinė reikšmė ir įsitraukimo į savarankiškumo skatinimo sprendimus reikšmė (Kategorizacijos su visais įrodančiais teiginiais pateikiamos 12 priedo 14 lentelėje).

14 lentelė. Simuliacinio žaidimo patirtinė ir savarankiškumą skatinanti reikšmė

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
Simuliacinio žaidimo patirtinė reikšmė	Patirtinės emocijos grupinės diskusijos metu	<i>Emocijos tokios<...> reikia mokytis pačiom ir komandos narius pamokyt, kad kuo daugiau leisti žmogui pačiam daryti iš tikrųjų.<...>daugiau skatinti. Prisiminėm gal tai, kas buvo pamiršta, kur kai kažkur tai ten kampelyje. Daugiau iškelėme į aukštį, į viršų.</i>	2	3	15
	Patirtinės įžvalgos diskusijos procese	<i>Rezultatų, kažkokių didelių nepasiekti<...> aktyvinimas, skatinimas<...>judėjimas. <...>kantrybės pačio darbuotojo. Kantrybė, didelis indėlis į atlikimą tokių elementarių dalykų kasdien. <...>reikės<...>su padėjėjom pasikalbėt<...>kur įmanoma, su kai kuriais gyventojais, kad kuo daugiau juos skatint, kad jie patys tvarkytųsi. Patys darytų, savarankiškumo, kiek įmanoma daugiau.</i>	11	7	5
	Stimuliuojančiai vertingas požiūris simuliacinio žaidimo naudojimą globos namuose	<i><...>diskusijai užveda <...>tos situacijos. <...>išgirstam ir iš kolegijų <...>tu dirbi ir nu ne viską atpažįsti<...>. <...>žaidimas jusiai geras yra tuom, kad duoda tau pavyzdį iš karto ir tu pradedi galvoti apie savo <...>kažkokią situaciją, savo pavyzdį. Ir tai taip ir dalinamės.</i>	4	3	9
Įsitraukimo, per žaidimą, į savarankiškumo skatinimo sprendimus reikšmė	Gyventojų artimųjų supratingas požiūris vertinant darbinis iššūkius	<i>Emocijos, viskas kyla. Ir žodžių girdi<...>visko. <...>kitas net ir ranką pakelti<...>. Kiekvienam surasti tą priėjimą. <...>tu turi žinot, ką daryti, ko tu negali. Kažkur pajuokaut, kažkur griežčiau kažką pasakyti galbūt. <...>seni žmonės, kaip ir maži vaikai<...>.</i>	0	0	9
	Motyvaciniai sprendimai dalyvauti globos namų gyvenime	<i>Aš visada. Jeigu reikia tai. Ir pagalbos, jeigu reikia skambinkit, derinsim ir žiūrėsime, ieškosim laiko.</i>	0	0	6

Analizuojant visų sutelktų grupių diskusijas, konceptualizuotos tyrimų dalyvių nuomonės bei įžvalgos. Pastebėta, jog dalyviai žaidimo metu patyrė teigiamas emocijas, nusiramimą, turėjo galimybę iškelti probleminius klausimus, tai patiprinanti ir prasminga veikla. „Gamlec“ kūrėja Schoch (2021) ir partneriai pateikia, jog senyvo amžiaus asmenų gyvenimo gerovei, savarankiškumo formavimui, atsižvelgiant į autonomijos, dalyvavimo, žmogaus orumo dimensijas, labai svarbus globos namų darbuotojų, gyventojų artimųjų švietimas, ugdymas bei nuolatinis mokymas. Socialiniai darbuotojai ir slaugytojai teigia, kad dar reikia patiems mokytis ir mokyti kitus kaip skatinti gyventojus būti savarankiškesniais, suprasti, kad tai iššūkis ne tik gyventojams, bet ir darbuotojams. Slaugytojai pripažįsta, jog didesnę dėmesį reikia skirti savarankiškumo skatinimui, nes globos įstaigoje to nedaroma, todėl jaučia nusivylimą pačia sistema. Diskusijos metu gyventojų artimieji pasijuto suprasti ir ne vieni savo skausmingose istorijose bei teigia, kad turi motyvacijos dalyvauti savo artimųjų gyvenime. Gyventojų artimieji vertindami darbuotojų darbą teigia, kad čia gali dirbti tik psichologiškai atsparūs žmonės.

Andrijauskaitė (2018) simuliaciją įvardija kaip grupinį aktyvų mokymąsi, kur interpretuojamos žinios, formuojami įgūdžiai per dalinį tikrovės atkūrimą. Diskusijos metu žaidžiant žaidimą socialiniai darbuotojai jautėsi ramiai, patyrė geras emocijas, slaugytojai teigia, kad gera prieiga išsikalbėjimui, išgirstamos problemos ir priimami sprendimai. Gyventojų artimieji sako, kad simuliacinis žaidimas yra

metodas ir jis sukurtas ne atsitiktinai, pamatomos situacijas, gaunama informacija. Pateikta kortoje situacija yra kaip pavyzdys, kuris padeda išnagrinėti realius atvejus globos namuose ir skatina reflektuoti.

Empirinio tyrimo rezultatų (kategorizacijų) pagrindu sudaryta savarankiškumo skatinimo struktūra *autonomijos, dalyvavimo, žmogaus orumo* diagnostinėse srityse. Struktūra grindžiama kas bendra tarp skirtingų grupių (žr. 14 priede 15–18 lenteles ir aprašymą) bei empirinio tyrimo rezultatų (kategorizacijų) pagrindu sudaryta savarankiškumo skatinimo struktūra, grindžiama *skirtingų grupių specifiškumu* (žr. 15 priede 19 lentelę). Savarankiškumo skatinimo koncepto struktūroje išvelgiama, jog socialiniai darbuotojai į paslaugų gavėjus žvelgia per emocinį, jausminį, palaikantį santykį, slaugytojai per veiksmų vertinimą, o gyventojų artimieji išsako patirtines rekomendacinio pobūdžio išvalgas.

DISKUSIJA

Tiek analizuojant teoriją, tiek konceptualizuojant gautus tyrimo rezultatus pastebima, jog visos trys dimensijos (autonomija, dalyvavimas, žmogaus orumas), apimančios savarankiškumo skatinimo galimybes, persipynusios tarpusavyje ir nėra vientisa ir nedaloma dalis. Analizuojant tyrimo rezultatus pastebima, jog siekiant gyventojų autonomijos reikalingas aktyvus dalyvavimas ir labai svarbus žmogaus orumas. Dalyvavimo dimensijoje norisi autonomijos ir išlikti oriam. Žmogaus orumui turi didelė reikšmę autonomijos išsaugojimas kuo ilgesnį laiką ir aktyvus dalyvavimas veiklose.

Teorinėje analizėje neaptikta longitudinalių tyrimų duomenų, kuriuose būtų nagrinėjama, kaip senyvo amžiaus žmogaus savarankiškumas kinta laikui bėgant. Pasirinktu tyrimu norisi keisti situaciją, galvojant, kad tyrimas galėtų būti tęstinis. Tad tikslinga analizuoti senyvo amžiaus asmenų savarankiškumą ir jo skatinimo galimybes praktikoje, globos namų senyvo amžiaus asmenų kasdienybėje.

Groenvynck ir kt. (2023), Bimou ir kt. (2021), Plath (2008, 2009), Ghenta ir kt. (2022), Rabiee (2013), Molenaar ir kt. (2020), Welford ir kt. (2010), Mohadeseh ir Mohammad (2021) patvirtino, kad savarankiškumo skatinimas bei palaikymas svarbus senyvame amžiuje, Hoy ir kt. (2007), Chang ir Chou (2015) pateikė, kad noras gražiai ir estetiškai atrodyti išlieka tiems, kurie tai darė ir kitose gyvenimo momentuose, Moilanen ir kt. (2021), Clayman ir kt. (2005), Hoof ir kt. (2015), Wada ir kt. (2020), Hoog ir kt. (2016), Yates ir kt. (2019) teigia, kad aplinka, aktyvus tvarkymasis buityje, sprendimų priėmimas tokie pat svarbūs kaip ir sociokultūrinės veiklos, Dong ir kt. (2021), Clancy ir kt. (2021) ištyrė, jog senyvo amžiaus asmenų nepripažinimas visuomenėje, kelia grėsmę jų orumui. Atlikto kokybinio tyrimo metu gauti rezultatai siejasi su ankstesnių minėtų autorių tyrimų rezultatais, tačiau pastebėti trūkumai, kad vis tik dirbant praktinėje veikloje reikia stiprinti savarankiškumo skatinimo galimybes mokant globos namų personalą gebėti atpažinti senyvo amžiaus asmenų gyventojų stiprybes ir nesifokusuoti ties silpnybėmis užsiimant paternalizmu.

Atliekant tyrimo duomenų konceptualizavimą ir apibendrinimą pastebėti trūkumai, kurie galėjo turėti įtakos gautų rezultatų ribotumui. Grupinės diskusijos metu, atsiskleidė kai kurių dalyvių dominavimas, užgožiant kitų dalyvių pasisakymus. Išsakytos lyderiaujančių dalyvių kategoriškos mintys, galėjo turėti įtakos kitų dalyvių išvalgų sumenkinimui. Tačiau vertinant tyrimo pranašumą akcentuotinas simuliacinio žaidimo metodikos taikymas. Sukurta teigiama atmosfera turėjo įtakos tyrimo dalyvių pasitikėjimui vienas kitu ir tai lėmė atviresnį bendravimą. Pagrindinis atlikto tyrimo pranašumas – taikytas inovatyvus simuliacinis žaidimas kaip stimuliacija refleksijai.

IŠVADOS

1. Mokslinės literatūros analizė atskleidė, kad savarankiškumo skatinimo konceptas apibrėžiamas kaip daugiamatis ir kintantis procesas, kuriame svarbus aktyvumas kasdienėje veikloje, finansų valdymas, gebėjimas priimti sprendimus išsaugant autonomiją, dalyvavimas sociokultūrinėje veikloje, savikontrolė ir pasirinkimų galimybė, išsaugant žmogaus orumą senyvame amžiuje. Savarankiškumas traktuojamas kaip nugyvento laikotarpio tęstinis atspindys ir nuolat kintantis. Visose trijose autonomijos, dalyvavimo, žmogaus orumo dimensijose savarankiškumas vertinamas kaip produktyvios senatvės pagrindas. Senyvas amžius nėra vertinamas kaip liga, todėl saugios aplinkos sukūrimas, aiškus komunikavimas, ryšių su brangiais žmonėmis palaikymas yra pagrindiniai veiksniai savarankiškumo skatinimo koncepte.

2. Atlikus teorinę analizę galima teigti, jog simuliaciniai žaidimai mažai naudojami socialinio darbo praktikoje ir nėra populiarūs ruošiant socialinio darbo studentus praktiniam darbui. Žaidimų kūrėjai konstruoja įvairius scenarijus bei stengiasi žaidybinius modelius priartinti prie realaus gyvenimo, kur būsimi ir esantys socialiniai darbuotojai galėtų įgyti žinių, lavinti kognityvinius įgūdžius bei patirti afektyvius potyrius. Galima teigti, jog simuliacinis žaidimas konceptualizuojamas kaip inovatyvus įrankis socialinio darbo praktikoje. Pagrindinis principas, taikant žaidybinį metodą socialiniame darbe su senyvo amžiaus asmenimis, gerinti paslaugų gavėjų gyvenimo gerovę, tobulinant teikiamas paslaugas ir akcentuojant gyventojų savarankiškumo atkūrimą bei palaikymą. Pasitelkiant naujovišką metodą darbuotojų komandos, socialinio darbo studentai mokosi dirbti kartu, skatinami mąstyti, įtraukiami į procesą bei ieškoma galimybių kaip gerinti darbo kokybę, dalinamasi profesine patirtimi, vystosi diskusijos, siūlomos idėjos, teikiami pasiūlymai.

3. Taikant interviu metodą, pasitelkiant simuliacinį žaidimą, savarankiškumo skatinimo galimybių raiška atsiskleidžia autonomijos, dalyvavimo ir žmogaus orumo dimensijose. Gyventojų savarankiškumas vertinamas per gebėjimą puoštis, pilnavertiškumo poreikio patenkinimą, motyvacijos, gerų emocijų prizmę, todėl negalia, liga yra įveikiami su darbuotojų ir gyventojų artimųjų pagalba bendraujant, palaikant pozityvius ryšius bei labai svarbi pačio senyvo amžiaus asmens savitaiga ir noras būti aktyviam. Svarbus aplinkinių žmonių savarankiškumo skatinimas pačiam paslaugų gavėjui priimti sprendimus, laisvės suteikimas tvarkantis buityje, valdant finansinius išteklius, išstumiant paternalistinę nuostatą, yra raktas į asmens autonomiją aktyviai dalyvaujant ir nežeminant asmens orumo. Tyrimo dalyviams svarbus gyventojų savarankiškumas dalyvaujant sociokultūrinėse veiklose, todėl yra palaikomas, motyvuojamas pagiriant, išlaikant pozityvius santykius, kurie turi įtakos senyvo amžiaus asmenų nuotakai, emociinei būsenai. Paliatyvioje slaugoje aktualizuojamas savarankiškumas paskutinio gyvenimo etapo apsisprendime. Savarankiškumo skatinimui aktualus susikalbėjimas tarp darbuotojų komandų ir sistemingai teikiamos informacijos gyventojų artimiesiems. Gyventojų artimuosius

įtraukiant į bendrą darbą klausiant jų nuomonės, kviečiant dalyvauti kartu su darbuotojais simuliaciniame žaidime. Suteiktas grįžtamasis ryšys po žaidimo padeda gauti naujų išvalgų tobulinant savarankiškumo skatinimo galimybių procesą.

4. Taikant empirinių duomenų analizės rezultatų sugretinimą nustatyta, jog autonomijos diagnostinėje srityje savarankiškumo skatinimas svarbus senyvo amžiaus asmenų emocinei būsenai, savivertei, veiklos tęstinumui. Bendras dalyvių požiūris nurodo savarankiškumo skatinimo galimybių trukdžius dėl negalios, ligų, globos namų gyventojų pasyvumo. Pastebimas aplinkinių noras motyvuoti gyventojus, noras pasidžiaugti jų pasiekimais ir tai įmanoma atlikti per kasdienes veiklas priimant sprendimus, suteikiant autonomiją finansinėje srityje. Dalyvavimo diagnostinėje srityje gyventojų savarankiškumas atliepia darbuotojams lengvesnį darbą, aktyvumą politinėje srityje, jiems mielose veiklose bei pabrėžiamos fizinės aplinkos kliūtys, kurios mažina paslaugų gavėjų aktyvumą. Žmogaus orumo dimensijoje atskleisti vyraujantys pavieniai patyčių požymiai, privatumo, intymumo ir pageidavimų paskutiniame gyvenimo etape momentai. Atsisakant paternalizmo ir hiperglobos paslaugų yra galimybė pereiti prie naujo požiūrio socialiniame darbe, suteikiant laisvę globos namų gyventojams dalyvauti priimant sprendimus, būti atsakingais už savo gyvenimą išsaugant jų autonomiją bei orumą. Simuliacinio žaidimo nauda atskleidžiama per patyrimines emocijas, patyrimines išvalgas ir vertinamas kaip naudingas įrankis refleksijai.

5. Remiantis teorine bei empirine tyrimo duomenų analize pastebėta, jog senyvo amžiaus asmenų skatinimui svarbi darniai, profesionaliai dirbanti komanda, organizuotas darbo sustygavimas, tinkamai apmokyti darbuotojai, saugi ir pritaikyta globos namų aplinka, atitinkanti paslaugų gavėjų poreikius, senyvo amžiaus asmenų finansinio raštingumo ugdymas ir palaikymas, atsižvelgiant į jų nuomonės bei norus. Savarankiškumo skatinimo galimybių koncepte, simuliacinio žaidimo metu, randasi naujas požiūris į globos namų gyventojų autonomiją, dalyvavimą ir žmogaus orumą. Per savo patyrimus individai konstruoja situacijas ir dalinasi informacija, išgirstamos problemos, jų sprendimų būdai. Simuliacinio žaidimo taikymas socialinio darbo praktikoje yra stimuliuojantis ir atpalaiduojantis įrankis, kurio metu konstatuojami globos namų gyventojų savarankiškumo skatinimo trukdžiai: netinkamas darbuotojų požiūris, hipergloba, fizinės aplinkos kliūtys, pačių globos namų gyventojų savi motyvacijos stoka. Įgyvendinus žemiau pateiktas rekomendacijas, būtų įmanoma stiprinti senyvo amžiaus asmenų savarankiškumą ir išlaikyti kuo ilgesnį laikotarpį.

REKOMENDACIJOS

Tyrimo rezultatų apibendrinimas leidžia siūlyti rekomendacijas Lietuvos socialinės globos įstaigų vadovams, socialiniams darbuotojams, slaugytojams, siekiantiems senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo skatinimo globos namuose. Senyvo amžiaus asmenų savarankiškumas yra labai svarbus gyvenimo kokybės aspektas, atskleidžiantis žmogaus pilnavertiškumo, savivertės jausmus. Socialinės globos įstaigose stiprinant ir skatinant savarankiškumo galimybes, naikinant paternalistines nuostatas yra galimybė pasitelkti įvairiais profesiniais įrankiais ir ištekliais.

1. Remiantis tyrimo gautais rezultatais pastebėta, jog tyrimo dalyviai akcentuoja padidėjusį darbo krūvį, laiko stoką, todėl keičiant darbo organizavimą, didinant darbuotojų skaičių arba mažinant gyvenamų vietų skaičių, tiesiogiai dirbantys su paslaugų gavėjais darbuotojai turėtų didesnę galimybę skirti globos namų gyventojams daugiau dėmesio ir laiko savarankiškų veiksmų skatinimui.
2. Globos namų personalui kartais pritrūksta kantrybės ir noro skatinti gyventojų savarankiškumą, todėl patys atlieka veiksmus už globos namų gyventojus. Išryškėjo momentai, kad savarankiškumo skatinimui įtakos turi gyventoją aptarnaujančios komandos profesionalumas, noras, pastangos atlikti paslaugas orientuotas į asmenį pagal jo asmeninius poreikius bei darbuotojų vienas kito žeminimas tarpasmeniniuose santykiuose. Rekomenduotina organizuoti personalo mokymus senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo skatinimo, komandinio darbo temomis, nes dažnai senjorų amžėjimas nuvertinamas ir laikomas kaip prarasto aktyvumo gyvenimo etapas, o kokybiškų paslaugų teikimas priklauso nuo komandos profesionalumo.
3. Užtikrinant globos namų gyventojų privatumą ir diskretišką aplinką reikalingos priemonės (pvz. širmos) ir darbuotojų supratingumas naudotis įstaigoje pagalbinais darbo įrankiais, nežeminančiais globos namų gyventojų žmogaus orumo. Tyrimo dalyviai teigia, kad įstaigoje pasigendama kontrolės (atliekant asmens higieną) privatumo klausimais ir samprotauja, kad įstaigoje turėtų būti privačios vietos senyvo amžiaus asmenų romantinių santykių puoselėjimui. Rekomenduotina įsigyti daugiau priemonių gyventojų privatumo užtikrinimui atliekant asmens higieną ir nežeminančias žmogaus orumo sąlygas paliatyvioje slaugoje bei siekti, jog darbuotojai gebėtų tinkamai ir laiku jomis naudotis. Rekomenduotina sukurti jaukią aplinką romantiniams senjorų pasisėdėjimams.
4. Savarankiškumo skatinimui turi įtakos fizinės aplinkos kliūtys socialinės globos įstaigos viduje bei kieme. Pastebėta, jog reikia peržvelgti ir įvertinti aplinką, pašalinti trukdžius, kad gyventojai galėtų savarankiškai arba naudodamiesi techninės pagalbos priemonėmis judėti bei orientuotis aplinkoje, kuo mažiau pasitelkiant kito asmens pagalbą. Rekomenduotina peržiūrėti, įvertinti, pašalinti fizinės aplinkos kliūtis ir kurti globos namų gyventojams saugią aplinką naudojant simbolius bei piktogramas.

5. Empiriniai duomenys leidžia suabejoti žmogaus orumo užtikrinimu paliatyvioje slaugoje, nes tyrimo dalyviai dalinosi patirtimi ir teigia, kad paskutiniame gyvenimo etape globos namuose mažiau dėmesio skiriama apsilankymui paslaugų gavėjų kambariuose ir mano, kad reikėtų gyventojams psichologo paslaugų, susitaikymui su gyvenimo pabaigos etapu. Rekomenduotina koreguoti globos namų psichologo, socialinių darbuotojų, slaugytojų darbą, skiriant didesnę dėmesį bendravimui su intensyviai slaugomais globos namų gyventojais.
6. Senyvo amžiaus asmenys globos namuose negeba naudotis inovatyviomis priemonėmis. Siekiant senyvo amžiaus asmenų autonomijos, siūloma globos namų gyventojus mokyti (individualaus ar grupinio darbo metodais) kompiuterinio raštingumo ir ugdyti savarankiškumo gebėjimus finansinėje srityje.
7. Sutelktos grupinės diskusijos tyrimo dalyviai (gyventojų artimieji) dalinosi išgyvenimais apie patiriamą aplinkos spaudimą, nusprendžiant apgyvendinti savo artimuosius globos namuose, bei apie paslaugų gavėjų adaptacinio laikotarpio sunkumus. Norint sušvelninti ir sėkmingai įveikti šį procesą būtinas bendradarbiavimas su potencialių paslaugų gavėjais ir jų artimaisiais iki apsigyvenimo globos namuose. Rekomenduotina socialiniams darbuotojams kontaktuoti su senyvo amžiaus asmenimis, kuriems paskirta ilgalaikė/trumpalaikė socialinė globa institucijoje bei vykdyti intensyvesnę informacinę sklaidą apie socialinės globos paslaugas visuomenei šviesti per bendrus renginius, spaudą bei pasitelkiant simuliacinius žaidimus įtraukiant visuomenės narius.

LITERATŪRA

- Adomaitytė-Subačienė, I. (2015). Socialinių paslaugų kokybės standartizavimas Lietuvoje. *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 11, 54-65. <https://doi.org/10.15388/STEPP.2015.11.8375>
- Ahlqvist, A., Nyfors, H., Suhonen, R. (2015). Factors associated with older people's independent living from the viewpoint of health and functional capacity: a register-based study. *Nursing Open*, 3(2), 79–89. <https://doi.org/10.1002/nop2.39>
- Andrijauskaitė, D. (2018). *Simuliacijos metodo taikymas sveikatos mokymo praktikoje*. Metodinis leidinys. Vilnius: Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centras.
- Antinienė, D., Ausmanienė, N., Jakštys, J., Lekavičienė, R., Lupeikienė, L., Markevičienė, E., Matulienė, G., Paužienė, E., Tomkevičienė, D., Vasiliauskaitė, Z., Zajančiauskaitė, L. (2002). *Psichologija studentui*. Kaunas: KTU.
- Bagdonas, A., Kairys, A., Zamalijeva, O. (2017). Senų žmonių funkcionavimo, senatvės ir senėjimo tyrimų gairės: biopsichologinio modelio prieiga. *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*. 15, 80-102. <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2017~1519658745135/J.04~2017~1519658745135.pdf>
- Barkauskaitė, M., Brandišauskienė, A., Chodzkiene, L. (2015). *Edukologijos inžinerijos link: teorijos ir praktikos sanglauda*. Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla.
- Bimou, C., Harel, M., Laubarie-Mouret, C., Cardinaud, N., Charenton-Blavignac, M., Toumi, N., Trimouillas, J., Gayot, C., Boyer, S., Hebert, R., Dantoine, T., Tchalla, A. (2021). Patterns and predictive factors of loss of the independence trajectory among community-dwelling older adults. *BMC Geriatr* 21, 142. <https://doi.org/10.1186/s12877-021-02063-7>
- Caillaud, S. & Flick, U. (2017). Focus Groups in Triangulation Contexts. *A New Era in Focus Group Research*, 155–177. https://doi.org/10.1057/978-1-137-58614-8_8
- Campos-Arroba, A., Benítez-Pazmiño, K., Ocaña-Guevara, M. (2023). El rol de la enfermería en cuidados paliativos. *Journal ScientificMQRInvestigar*, 7(4), 131-144. <https://doi.org/10.56048/MQR20225.7.4.2023.131-144>

- Castillo, M. & Rosaura, M. (2009). Autonomy as a Foundation for Human Development: A Conceptual Model to Study Individual Autonomy. *SSRN Electronic Journal*.
<https://doi.org/10.2139/ssrn.1525630>
- Chang, K., C. & Chou, M.,J. (2015). On the Life Aesthetics of Aging People- Slowness Makes Life Beautiful. *Universal Journal of Educational Research*, 3(12), 967 - 972. DOI: 10.13189/ujer.2015.031203
- Charenkova, J. (2017) Laisvalaikis ar laisvas laikas? Globos įstaigose gyvenančių vyresnio amžiaus asmenų patirtis. *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 15, 103-119.
<https://doi.org/10.15388/STEPP.2017.15.10812>
- Clayman, M. L., Roter, D., Wissow, L. S., Bandeen-Roche, K. (2005). Autonomy-related behaviors of patient companions and their effect on decision-making activity in geriatric primary care visits. *Social Science & Medicine*, 60(7), 1583–1591. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2004.08.004>
- Clancy, A., Simonsen, N., Lind, J., Liveng, A. & Johannessen, A. (2021). The meaning of dignity for older adults: A meta-synthesis. *Nursing Ethics*, 28(6), 878-894.
<https://doi.org/10.1177/0969733020928134>
- Davies, S. & Nolan, M. (2006). “Making it better“: Self-perceived roles of family caregivers of older people living in care homes: A qualitative study. *International Journal of Nursing Studies* 43, 281-291. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2005.04.009>
- Dehi, A. & Mohammadi, F. (2020). Social Participation of Older Adults: A Concept Analysis. *Int J Community Based Nurs Midwifery*, 8(1), 55-72.
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6969951/>
- Dirgėlienė, I. (2010). Edukaciniai aspektai socialiniame darbe: bendruomeninio įgalinimo patirtis. *Acta paedagogica vilnensia*, 25, 172-180. <https://doi.org/10.15388/ActPaed.2010.25.2998>
- Dong, D., Cai, Q., Zhang, Q.Z., Zhou, Z.N., Dai, J.N., Mu, T.Y., Xu, J.Y., Shen, C.Z. (2021). Dignity and its related factors among older adults in long-term care facilities: A cross-sectional study.

<https://doi.org/10.1016/j.ijnss.2021.08.003>

- Dziechciaż, M. & Filip, R. (2014). Biological psychological and social determinants of old age: bio-psycho-social aspects of human aging. *Ann Agric Environ Med.* 21(4), 835-838. <https://doi.org/10.5604/12321966.1129943>
- Edberg, A .K., Trogu, G., Manattini, A., Renn-Żurek, A., Modrzejewska, D. M., Woźnicka, E. B., Popovici, S., Pintilie, L., Beck, I., Virbalienė, A., Šiurienė, A. (2023). Existential Loneliness Among Older People from the Perspective of Health Care Professionals: A European Multicenter Study. *Psychol Res Behav Manag*, 16, 2241-2252. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S408547>
- Fact Sheet: Independent Living for People with Intellectual Disabilities. (2018). *Inclusion Europe, European Network on Independent Living.* <https://www.inclusion-europe.eu/wp-content/uploads/2018/07/Fact-sheet-independent-living-for-people-with-intellectual-disabilities.pdf>
- Falk, H., Wijk, H., Persson, L. O., Falk, K. (2012). A sense of home in residen- tial care. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 1–11. <https://doi.org/10.1111/scs.12011>
- Fox, M., McIlveen, J. & Sabbagh, J. (2023). Expanding your toolkit: teaching social work practice in the healthcare setting. *Social Work Education.* <https://doi.org/10.1080/02615479.2023.2236112>
- Fredvang, M. & Biggs, S. (2012). The rights of older persons. Protection and gaps under human rights law. *Social policy working paper* (16). <https://social.un.org/ageing-working-group/documents/fourth/Rightsfolderpersons.pdf>
- Gabriel, Z. & Bowling, A. (2004). Quality of life from the perspectives of older people. *Ageing and Society*, 24, 675-691. <https://doi.org/10.1017/S0144686X03001582>
- Gandhi, MH. & Mukherji, P. (2023). *Learning Theories.* StatPearls [Internet]. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK562189/>

- Gečienė, J., ir Gudžinskienė, V., (2018). Socialinės globos įstaigų, teikiančių paslaugas senyvo amžiaus asmenims, darbuotojų požiūris į teikiamų paslaugų kokybę. *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 17, 37-56. <https://doi.org/10.15388/STEPP.2018.17.11930>
- Ghența, M., Matei, A., Mladen-Macovei, L. & Stănescu, S. (2022). Quality of Life of Older Persons: The Role and Challenges of Social Services Providers. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(14), 8573. <https://doi.org/10.3390/ijerph19148573>
- Goroff, N. (1981). Humanism and Social Work Paradoxes, Problems, and Promises. *The Journal of Sociology & Social Welfare*, 8(2). <https://doi.org/10.15453/0191-5096.1437>
- Groenvynck, L., Boer, B., Beaulen, A., Vries, E., Hamers, J. P. H., Achterberg, T., Rossum, E., Khemai, Ch., Meijers, J. M. M., Verbeek, H. (2022). The paradoxes experienced by informal caregivers of people with dementia during the transition from home to a nursing home. *Age and Ageing*, 51, 1–9. <https://doi.org/10.1093/ageing/afab241>
- Groenvynck, L., Khemai, Ch., Boer, B., Beaulen, A., Hamers, J. P. H., Achterberg, T., Rossum, E., Meijers, J. M. M., Verbeek, H. (2023). The perspectives of older people living with dementia regarding a possible move to a nursing home. *Aging & Mental Health*. <https://doi.org/10.1080/13607863.2023.2203693>
- Gustainienė, L. ir Burauskaitė, M. (2018). Sėkmingas senėjimas: daugiadimensis požiūris. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, 21(1), 81-97. <https://doi.org/10.7220/2029-5820.21.1.4>
- Havighurst, R., J. (1961). Successful Aging. *The Gerontologist*, 1 (1), 8–13. <https://doi.org/10.1093/geront/1.1.8>
- Hitchcock, L. I. (2022). Learning social work skills from simulations. *Social work today*. https://www.socialworktoday.com/news/enews_0917_1.shtml
- Hitchcock, L. I., Peterson, D. T., Debiase, L., Shipman, S., Varley, A., White, M. L. (2018). *Learning About Poverty Through Simulation: A Pilot Evaluation*. *Journal of Social Work Education*, 54(3), 517–531. <https://doi.org/10.1080/10437797.2018.1434427>

- Hoy, B., Wagner, L., Hall, E. (2007) The elderly patient's dignity. The core value of health. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, 2(3), 160-168. <https://doi.org/10.1080/17482620701472447>
- Holmberg, B. & Godskesen, T. (2022). Dignity in bodily care at the end of life in a nursing home: an ethnographic study. *BMC*, 22, 593. <https://doi.org/10.1186/s12877-022-03244-8>
- Hoof, J., Verbeek, H., Janssen, B. M., Eijkelenboom, A., Molony, S. L., Felix, E., Nieboer, K. A., Zwerts-Verhelst, E. L. M., Sijstermans, J. J. W. M., Wouters, E. J. M. (2016). A three perspective study of the sense of home of nursing home residents: the views of residents, care professionals and relatives. *BMC Geriatrics*, 16, 169. <https://doi.org/10.1186/s12877-016-0344-9>
- Hoof, J., Verhagen, M. M., Wouters, E. J. M., Marston, H. R., Rijnaard, M. D., Janssen, B. M. (2015). Picture Your Nursing Home: Exploring the Sense of Home of Older Residents through Photography. *Journal of Aging Research*, 1–11. <https://doi.org/10.1155/2015/312931>
- Yates, L., Csipke, E., Moniz-Cook, E., Leung, P., Walton, H., Charlesworth, G., Spector, A., Hogervorst, E., Mountain, G., Orrell, M. (2019). The development of the Promoting Independence in Dementia (PRIDE) intervention to enhance independence in dementia. *Clin Interv Aging*, 14, 1615-1630. <https://doi.org/10.2147/CIA.S214367>
- Indarwati, R., Efendi, F., Fauziningtyas, R., Fauziah, A., Sudarsiwi, N. P. (2023). Efforts to Improve the Safety Culture of the Elderly in Nursing Homes: A Qualitative Study. *Risk Management and Healthcare Policy*, 16, 393-400. <https://doi.org/10.2147/RMHP.S399826>
- Independent living for people with intelektual disabilities. (2018). *Inclusion Europe, European Network on Independent Living*. <https://www.inclusion-europe.eu/wp-content/uploads/2018/07/Fact-sheet-independent-living-for-people-with-intellectual-disabilities.pdf>
- Jack, K., Ridley, C., & Turner, S. (2019). *Effective communication with older people*. *Nursing Older People*, 31(4), 40–48. doi:10.7748/nop.2019.e1126
- Jakimavičienė, A., (2017). *Žaidimų teorija*. Kaunas: Kauno kolegija.

- Johnson, M. L. (2005). The Social Construction of Old Age as a Problem. *The Cambridge Handbook of Age and Ageing*, 563–571. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511610714.061>
- Katz, S. ir Calasanti, T. (2015). Critical Perspectives on Successful Aging: Does It “Appeal More Than It Illuminates”? *The Gerontologist*, 55, (1), 26–33. <https://doi.org/10.1093/geront/gnu027>
- Klaipėdos valstybinė kolegija (2022). *Naujienlaiškis*, 55. <https://www.kvk.lt/wp-content/uploads/2022/10/Naujienlaskis-Nr.-55.pdf>
- Kleinheksel, AJ., Rockich-Winston, N., Tawfik, H. & Wyatt TR. (2020). Demystifying Content Analysis. *Am J Pharm Educ*, 84(1),7113. <https://doi.org/10.5688/ajpe7113>
- Kolbergytė, A. ir Indrašienė, V. (2012). Konsultuojamojo ugdymo kompetencijos taikymo galimybės socialinių darbuotojų rengime: teorinės prielaidos. *Socialinis darbas*, 11(1), 73-84. <https://etalpykla.lituanistika.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2012~1367182723258/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>
- Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įsakymas dėl socialinės globos normų aprašo patvirtinimo* 2007 m. vasario 20 d. Nr. A1-46. Paskelbta: Valstybės žinios, 2007-02-24, Nr. 24-931. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/34ac94526f7b11eeadbcc0bf53e6c339?jfwid=-5hqymfikh>
- Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įsakymas dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo* 2006 m. balandžio 5 d. Nr. A1-93. Paskelbta: Valstybės žinios, 2006-04-20, Nr. 43-1570. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.274453/asr>
- Lietuvos Respublikos Socialinių paslaugų įstatymas* 2006 m. sausio 19 d. Nr. X-493. Paskelbta: Valstybės žinios, 2006-02-11, Nr. 17-589. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.270342>
- Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija (2007). *Dėl Stacionariųjų paliatyviosios pagalbos paslaugų suaugusiesiems ir vaikams teikimo reikalavimų aprašo, Ambulatorinių paliatyviosios pagalbos paslaugų suaugusiesiems ir vaikams teikimo reikalavimų aprašo ir Paliatyviosios*

- pagalbos teikimo pagrindų mokymo programos reikalavimų aprašo patvirtinimo suvestinė (2023-0708-2023-12-31)*. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.291106/asr>
- Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2022). *Socialinės paslaugos senjorams ir jų šeimoms: kas priklauso ir kur kreiptis?* <https://epilietis.lrv.lt/lt/naujienos/socialines-paslaugos-senjorams-ir-ju-seimoms-kas-priklauso-ir-kur-kreiptis>
- Lisevičiūtė, L. ir Žalimienė, L. (2017). Inovacijos socialines paslaugas teikiančiose nevyriausybinėse organizacijose. *Socialinė Teorija, Empirija, Politika Ir Praktika*, 13, 77-89. <https://doi.org/10.15388/STEPP.2016.13.10044>
- Lothian, K. & Philp, I. (2001). Maintaining the dignity and autonomy of older people in the healthcare setting. *BMJ*, 322(7287), 668-70. <https://doi.org/10.1136/bmj.322.7287.668>
- Lukamskienė, V. ir Budėjienė, A. (2013). Socialinės paslaugos vyresnio amžiaus asmenims: savipagalbos ir socialinės globos aspektai. *Gerontologija*, 14(4), 228–234.
- Mukhalalati, BA. & Taylor, A. (2019). Adult Learning Theories in Context: A Quick Guide for Healthcare Professional Educators. *J Med Educ Curric Dev*, 10(6). <https://doi.org/10.1177/2382120519840332>
- Martin, D., J., Gillen, L. L. (2014). Revisiting Gerontology's Scrapbook: From Metchnikoff to the Spectrum Model of Aging. *The Gerontologist*, 54(1), 51–58. <https://doi.org/10.1093/geront/gnt073>
- Mohadeseh, M. J. & Mohammad, H. K. (2021). Effective Interventions on Improving Elderly's Independence in Activity of Daily Living: A Systematic Review and Logic Model. *Front Public Health*. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2020.516151>
- Moilanen, T., Kangasniemi, M., Papinaho, O., Mynttinen, M., Siipi, H., Suominen, S., Suhonen, R. (2021). Older people's perceived autonomy in residential care: An integrative review. *Nursing Ethics*, 28(3), 414-434. <https://doi.org/10.1177/0969733020948115>

- Molenaar, E.A.L.M., Barten, J.A., te Velde, S. van de Schoot, L., Bleijenberg, N., de Wit, N.J., Veenhof, C. (2020). Functional Independence in the Community Dwelling Older People: a Scoping Review. *Population Ageing* 16, 243–262. <https://doi.org/10.1007/s12062-020-09315-1>
- Morris, Z., Madans, J., Mont, D. (2021). Measuring the Autonomy, Participation, and Contribution of Older People. *Center for Inclusive Policy and the Stony Brook University School of Social Welfare*. https://www.un.org/development/desa/ageing/wp-content/uploads/sites/24/2022/03/Measuring-the-Autonomy-Participation-and-Contribution-of-Older-People_final.pdf
- Naujanienė, R. (2008). Kliento problemų ypatumai gerontologinio socialinio darbo tyrimuose. *Socialinis darbas*, 7(1), 36–39.
- Ne (galia) vis gal (ia). Mitai apie savarankišką gyvenimą. (2022). *Asociacija „Lietuvos neįgaliųjų forumas“*. https://enil.eu/wp-content/uploads/2022/07/Myth-Buster_Lithuanian-version.pdf
- Nolan, M., Davies, S., Grant, G. (2001). *Working with older people and their families*. Open University Press. https://books.google.lt/books?id=vu01swEACAAJ&printsec=frontcover&hl=fr&source=gbg_g_e_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
- O’Sullivan, T. (1988). Simulation games and social work education. *Social Work Education*, 7(3), 12–16. <https://doi.org/10.1080/02615478811220161>
- Orlova, U. L. ir Gruževskis B. (2014). Savarankiškumas – socialinės globos įstaigoje gyvenančių vyresnio amžiaus asmenų gyvenimo kokybės veiksnys. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, 13(1), 113-132. <http://dx.doi.org/10.7220/2029-5820.13.1.6>
- Pinker, S. (2020). *Proto amžius. Mokslas, humanizmas ir pažanga mūsų laikais*. Vilnius: Tyto alba.
- Plath, D. (2008). Independence in Old Age: The Route to Social Exclusion? *British Journal of Social Work*, 38(7), 1353–1369. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcm045>
- Plath, D. (2009). International Policy Perspectives on Independence in Old Age. *Journal of Aging & Social Policy*, 21(2), 209-223. <https://doi.org/10.1080/08959420902733173>

- Promoting Active Ageing in Lithuania: Policy Challenges and Solutions, Ageing and Employment Policies. (2023). *OECD*. <https://doi.org/10.1787/2b4d4cfd-en>
- Proulx, J. (2006). Constructivism: A re-equilibration and clarification of the concepts, and some potential implications for teaching and pedagogy. *Radical Pedagogy*. https://radicalpedagogy.icaap.org/content/issue8_1/proulx.html
- Quaglino, V., Gounden, Y., Lacot, E., Couvillers, F., Lions, A., Hainselin, M. (2016). Talk the talk and walk the walk. Evaluation of autonomy in aging and Alzheimer disease by simulating instrumental activities of daily living: the S-IADL. *PeerJ*, 13(4), 2351. <https://doi.org/10.7717/peerj.2351>
- Rabiee, P. (2013). Exploring the Relationships between Choice and Independence: Experiences of Disabled and Older People. *British Journal of Social Work*, 43(5), 872–888. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcs022>
- Rabin, C. (1983). Towards the Use and Development of Games for Social Work Practice. *The British Journal of Social Work*, 13(2), 175–196. <https://www.jstor.org/stable/23704350>
- Rupšienė, L. (2007). *Kokybinio tyrimo metodologija*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla. https://epale.ec.europa.eu/sites/default/files/kokybiniu_tyrimu_duomenu_rinkimo_metodol.pdf
- Ruškus, J., Mažeikienė, N., Naujanienė, R., Motiečienė, R., Dvarionas, D. (2013). Įgalinimo samprata socialinių paslaugų kontekste. *Socialinis darbas*, 12(2), 9-43. <http://dx.doi.org/10.7220/2029-5820.12.2.1>
- Secker, J., Hill, R., Villeneuve, L., Parkman, S. (2003). *Promoting independence: but promoting what and how?* *Ageing and Society*, 23(3), 375–391. <https://doi.org/10.1017/S0144686X03001193>
- Senstanti Lietuvos visuomenė. Analitinė apžvalga*. (2020). Vyriausybės strateginis analizės centras. <https://strata.gov.lt/images/tyrimai/2020-metai/zmogiskojo-kapitalo-politika/20200924-senstanti-lietuvos-visuomene.pdf>

- Sherwin, S. & Winsby, M. (2011). A relational perspective on autonomy for older adults residing in nursing homes. *Health Expectations*, 14, 182-190. <https://doi.org/10.1111/j.1369-7625.2010.00638.x>
- Skučienė, D., Bartkus, A., Moskvina, J., Uleckienė, A. (2015). *Senėjanti visuomenė: kaip mes pasirengę*. Vilnius: Lietuvos socialinių tyrimų centras.
- Socialinės inovacijos ir socialinis verslas: kodėl negalima dėti lygybės ženklo?* (2021). Mokslo, inovacijų ir technologijų centras. <https://mita.lrv.lt/lt/naujienos/socialines-inovacijos-ir-socialinis-verslas-kodel-negalima-deti-lygybes-zenklo>
- Stankūnienė, V., Jonkarytė, A., Mikulionienė, S., Mitrikas, A. A., Maslauskaitė, A. (2003). *Šeimos revoliucija: iššūkiai šeimos politikai*. Vilnius: Socialinių tyrimų institutas.
- Steve, H. & King Jr. (2011). The Structure of Empathy in Social Work Practice. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 21(6), 679-695. <https://doi.org/10.1080/10911359.2011.583516>
- Stiehr, K., Eckert, J. & Garrison, P. (2016). Lebensqualität im Alter: Kriterien für eine zielgruppengerechte Verbraucherinformation. *An das Ministerium der Justiz und für Verbraucherschutz, Berlin*. <https://docplayer.org/148945797-Lebensqualitaet-im-alter-kriterien-fuer-eine-zielgruppengerechte-verbraucherinformation.html>
- Šinkūnienė, J.R. (2010). *Socialinis darbas. Profesinė veikla, metodai, klientai*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
- Šlapkauskas V. (2009). Žmogaus orumo sampratos problema. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 2(23), 58-66.
- Šveikauskas, V. *Sveikatos edukologija* (2008). Kaunas: KMU.
- Tanner, D. (2005). Promoting the well-being of older people: Messages for social workers. *Practice* 17(3), 191-205. <https://doi.org/10.1080/09503150500285156>
- The aim of the Erasmus + GAMLEC project*, (2021). <https://gamlec.eu>

- The Lego Serious Play method*, (2007). https://play4business.com/wp-content/uploads/2023/03/ebook-guide-apply-lego-serious-play-at-work.pdf?_kx=fGCFANwlQDqb1s4fY3FIWJhqHXXyZX6LS-IUJI7ilpM%3D.T7BKj4
- Večkienė, N. P., Budėjienė, A., Ražanauskaitė, V., Ramanauskienė, K., Valiulis, A. (2013). Socialinis darbas senėjančioje visuomenėje: teoriniai ir praktiniai tarpdisciplininio bendradarbiavimo aspektai. *Gerontologija*, 14(3), 171–183. <https://hdl.handle.net/20.500.12512/14896>
- Vencloviėnė, M. (2015). Įgalinimo samprata ir veiksniai socialinio darbo metodų perspektyvoje. *Filosofija-sociologija*, 113-121.
- Visuotinė Lietuvių enciklopedija*. (2023). Vilnius: LNB Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. <https://www.vle.lt/straipsnis/indukcija/>
- Wada, M., Canham, S., Battersby, L., Sixsmith, J., Woolrych, R., Fang, M., Sixsmith, A. (2020). Perceptions of home in long-term care settings: Before and after institutional relocation. *Ageing & Society*, 40 (6), 1267-1290. <https://doi.org/10.1017/S0144686X18001721>
- Welford, C., Murphy, K., Wallace, M., Casey, D. (2010). A concept analysis of autonomy for older people in residential care. *J Clin Nurs*, 19, 9-10. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2702.2009.03185.x>
- World Health Organization. (2022). <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health>
- World Health Organization/Milberg Memorial Fund*, (2000). Towards an International Consensus on Policy for Long-Term Care of the Ageing. http://whqlibdoc.who.int/hq/2000/WHO_HSC_AHE_00.1.pdf?ua=1
- Žalimienė, L. ir Dunajevus, E. (2015). *Socialinės paramos dilema – tarp autonomijos ir paternalizmo*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Žydžiūnaitė, V. ir Sabaliauskas, S. (2017). *Kokybiniai tyrimai. Principai ir metodai*. Vilnius: Vaga.
- Балдинюк, О.Д. (2021). До питання соціального обслуговування людей похилого віку в Україні. *Інноваційна педагогіка*, 31(2), 109-113. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/31-2.21>

- Васильченко, О. А. (2013). Ігрова терапія як метод соціальної роботи з дітьми шкільного віку. *Соціальна робота*, 3 (19), 90-94. [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2013.3\(19\).33175](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2013.3(19).33175)
- Вікіпедія*, 2018. https://uk.wikipedia.org/wiki/Старіння_населення
- Гакман, А., Дудіцька, С., Вілігорський, О. (2020). Задоволеність життям та роль психофізичних компонентів у якості життя людей похилого віку. *Вісник Прикарпатського університету. Фізична культура*, 36. <https://doi.org/10.15330/fcult.36.3-9>
- Гладун, О. (2021). Старіння населення – загальносвітовий процес. *Національна академія наук України*. <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=8484>
- Житинська, М. О. (2015). Модель соціально-педагогічної підтримки життєдіяльності людей похилого віку в умовах територіального центру соціального обслуговування. *Соціальна робота. Соціальна педагогіка*, 11, 156-164. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_011_2015_20_23
- Закон України Про соціальні послуги, Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2019(18), 73. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
- Краснянська, Н. Д. (2014). Социальные и правовые аспекты защиты пожилых людей. “Актуальні дослідження в соціальній сфері”. *Матеріали третьої міжнародної науково-практичної конференції*, 15. <http://eprints.library.odeku.edu.ua/id/eprint/3053/>
- Краснянська, Н. Д. (2018). Особистість і суспільство: взаємодія у соціальному просторі. “Актуальні дослідження в соціальній сфері”. *Матеріали дванадцятої міжнародної науково-практичної конференції*, 19. <http://eprints.library.odeku.edu.ua/id/eprint/306>
- Наказ Міністерства соціальної політики України № 58 від 29 січня 2016 року. Про затвердження державного стандарту паліативної допомоги.* <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0247-16#n228>
- Населення України. Імперативи демографічного старіння (2014). *АДЕФ- Україна*, 288. https://www.idss.org.ua/monografii/2014_Naselennya.pdf

Постанова Кабінету Міністрів України Про затвердження Типового положення про будинок-інтернат для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю від 2 вересня 2020 (772). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-2020-п#Text>

Романова, В. С. (2020). *Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції.* 13 – 14 березня 2020 року, Київ 1– 130. https://psy.knu.ua/files/pdf/web/download/tezy_knu_03_2020.pdf

Розпорядження Кабінету міністрів України «Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії державної політики з питань здорового та активного довголіття населення на період до 2022 року» від 26 вересня 2018 р. No 688-р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2018-р#Text>

Сопко, Р. (2013). Послуги людям похилого віку в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/1895/1/ПОСЛУГИ%20ЛЮДЯМ%20ПОХИЛОГО%20ВІКУ%20В%20УКРАЇНІ.pdf>

Шевчук, Н. (2011). Специфіка соціальної роботи з людьми похилого віку. *Освіта регіону, 1,* 414. <https://social-science.uu.edu.ua/article/597>

EXTENDED SUMMARY

Master's thesis topic explored “Promoting the Independence of Elderly Persons Using a Simulation Game in Social Work”.

Introduction

Relevance and scientific rigour. Promoting the autonomy of older people has become a common international principle of ageing policy. According to demographic trends¹¹, by 2050 there are expected to be 2.1 billion people aged over 60 worldwide. In this context, countries around the world, together with the United Nations and the World Health Organisation, are developing a policy framework dominated by three interlinked principles: active ageing, social inclusion and the promotion of autonomy. Plath (2009) compared ageing policies in four countries (Australia, Denmark, India and the United Kingdom) and found that the promotion of autonomy is not uniformly accepted and that its policy relevance is shaped by personal and family values and social responsibility. Ghența et al. (2022), in a study in Romania, concluded that autonomy, individuality and autonomy are important for the well-being of the elderly, and reported that those with more autonomy in everyday activities have a better appreciation of their lives. As the effects of demographic ageing become more apparent, the need for integrated care services is increasing year on year¹². National social documents¹³ refer to independence as an important aspect of life. It refers to the need to help the person to develop and strengthen his or her capacity to solve social problems, to enable self-expression, to maintain independence in everyday activities and to emphasise the principle of empowerment - to encourage the person to be proactive in decision-making and to consciously take responsibility for decisions. According to Ukrainian demographic data¹⁴, similar ageing trends are also present in their country. Ukrainian legislation¹⁵

¹¹World Health Organization. (2022). <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health>

¹²Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2022). *Socialinės paslaugos senjorams ir jų šeimoms: kas priklauso ir kur kreiptis?* <https://epilietis.lrv.lt/lt/naujienos/socialines-paslaugos-seniorams-ir-ju-seimoms-kas-priklauso-ir-kur-kreiptis>

¹³*Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įsakymas dėl socialinės globos normų aprašo patvirtinimo* 2007 m. vasario 20 d. Nr. A1-46. Paskelbta: Valstybės žinios, 2007-02-24, Nr. 24-931. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.292682/asr> *Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įsakymas dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo* 2006 m. balandžio 5 d. Nr. A1-93. Paskelbta: Valstybės žinios, 2006-04-20, Nr. 43-1570. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.274453/asr> *Lietuvos Respublikos Socialinių paslaugų įstatymas* 2006 m. sausio 19 d. Nr. X-493. Paskelbta: Valstybės žinios, 2006-02-11, Nr. 17-589. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.270342>

¹⁴ *Вікіпедія*, 2018. https://uk.wikipedia.org/wiki/Старіння_населення Гладун, О. (2021). Старіння населення – загальносвітовий процес. *Національна академія наук України*. <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=8484>

¹⁵ *Закон України Про соціальні послуги, Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019 (18), 73.* <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>

Постанова Кабінету Міністрів України Про затвердження Типового положення про будинок-інтернат для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю. від 2 вересня 2020 (772). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-2020-п#Text>

highlights respect for privacy, freedom of expression, respect for dignity, and encouragement of older people to maintain social activity, participation in activities and the ability to take care of themselves. However, no information could be found in the Ukrainian documents on the more specific promotion of autonomy, with a greater emphasis on the programme for overcoming poverty and only a reference to the new model of old age, whereby the elderly person is considered to be important and should be included in a socially active life. According to Krasnianskaya (Краснянська, 2014), Shevchuk (Шевчук, 2011), Baldiniuk (Балдинюк, 2021), Sopko (Сопко, 2013), this dictates the need for the development and application of specific methods, forms and techniques of social work and calls for the improvement of social policy for the elderly in Ukraine.

Rabiee (2013) presents the view of nursing professionals that older people are seen as passive recipients of services, unable to take care of themselves and perform activities without the help of others, and therefore do not prioritise the promotion of autonomy. However, it points out that older people themselves define autonomy as the ability to make decisions about their own lives. Kolbergytė and Indrašienė (2012) believe that it is necessary to encourage and motivate clients to solve their social problems independently and to take responsibility for their own lives. Pinker (2020) observes that in today's modern world, people realise that life is not only improving according to economical evaluations, but they have the opportunity to enjoy the highest forms of progress: aesthetic, cultural, intellectual, social pleasures, and to decide independently how they want to spend their time. In the opinion of the Ukrainian author Krasnianskaya (Krasnianska, 2018), a person's interaction with the environment reveals autonomy, values, self-awareness, but does not provide a view on whether it is important to promote autonomy in the elderly, as an indicator of well-being in life. Naujanienė (2008) stresses that institutional services are the most limiting factor in the independence of older people. However, Gečienė and Gudžinskienė (2018) argue that, based on the current state of affairs, as societies age, the need for care is growing. Orlova and Gruževskis (2014) suggest assessing the benefits and harms of institutional care by observing the situation the person is in at the time and finding the most appropriate option for them to maintain their independence for as long as possible. Stiehr et al. (2016) highlight the importance of autonomous decisions, independence from others, respect, dignity and privacy for older people living in residential care.

In social reality, there is an increasing emphasis on the preventive work of care home staff in teaching older people to be independent. The aim is to enable people to help themselves for as long as possible. Quite a long time ago, Rabin (1983) saw and recommended the use of simulation games in work practice as providing educational and therapeutic benefits, but this potential is still not exploited in social work today. Hitchcock (2022) believes that simulation is superior to traditional social work methods such as role-play or case studies. However, there is little evidence on the value of simulation games in social work and their potential to help those in need. The importance of autonomy is analysed in detail by

Sylvie Schoch and partners in the Gamlec (2021) project¹⁶, who highlight the importance of promoting independency in the dimensions of autonomy, participation and human dignity. Innovative educational games are based on the theory and practice of grounded learning. Therefore, a new approach to social work through a gamification approach allows to model and identify weaknesses in promoting the autonomy of older people and to creatively seek opportunities to turn them into strengths.

Research problem and issues. When elderly people lose the ability to perform actions independently, it does not mean that their desire to be independent has decreased. According to Šinkūnienė (2010), a paternalistic strategy prevails, where the social worker is active, while the elderly person remains passive, with decreasing self-esteem. The elderly person's autonomy decreases when he or she becomes socially dependent and is no longer able to make decisions independently in everyday life. It is therefore important to think holistically about how to strike a balance between accepting help and exercising autonomy. Despite the growing political interest in promoting the autonomy of older people, theoretical perspectives have been used rather than practical experience. The following research questions help to clarify the problem: How do social workers, nurses and relatives of residents conceptualise the possibilities of autonomy for the elderly in terms of the dimensions of autonomy, participation and dignity? What are the possibilities for improving the situation for residents of care homes to maintain their independence for as long as possible through a simulation game?

The object of the study is to explore the possibilities of promoting the autonomy of older people through a simulation game in social work.

Aim of the study: To explore the possibilities of promoting the autonomy of elderly people through the use of a simulation game in social work.

Study objectives:

1. To conceptualise the concept of autonomy for the elderly by highlighting the content of the dimensions of autonomy, participation and human dignity.
2. To explore the possibilities of applying games in contemporary social work practice by applying theoretical analysis.
3. Using qualitative research methods and a simulation game to identify the expression of the possibilities of promoting autonomy in the dimensions of autonomy, participation and human dignity.
4. Using a qualitative content analysis approach, to provide a framework for promoting autonomy in social work practice for older people by contrasting the conceptualisation of autonomy opportunities by social workers, nurses and relatives of residents.
5. Based on the theoretical and empirical analysis of the research data, to predict the possibilities of promoting autonomy through a simulation game.

¹⁶ *The aim of the Erasmus+ GAMLEC project*, 2021. <https://gamlec.eu>

Research methodology. The methodology chosen for the Master's thesis is qualitative research. The methodological basis consists of the humanistic stance, which emphasises the human ability to realise oneself while preserving dignity and self-esteem (Šinkūnienė, 2010), and the social constructivist stance, where knowledge is constructed in a joint social activity, sharing experience and interpretation (Proul, 2006). Antiniene et al. (2002) argue that, according to humanistic theory, people are responsible for their own behaviour. The Master's thesis is based on humanistic and constructivist theories. The humanistic theory allows for the study of the possibilities of autonomy of the elderly from the point of view of social workers, nurses and relatives of the residents, with an empathetic understanding of the person, without diagnosing, humiliating or overstepping the sensitive boundaries of the individual. According to Žydzūnaitė and Sabaliauskas (2017), the insights of the qualitative research are supported by the statements of the participants, which show that people construct theories through their own experiences. The research methodology was based on constructivism theory through the use of a simulation game, where the paradigm of older people's autonomy is constructed through three dimensions (autonomy, participation, and human dignity) and developed through the insights and reasoning of social workers, caregivers, and relatives of residents.

Research methods. Theoretical analysis method. Focus group discussion method using a questionnaire with open-ended questions. In order to achieve the aim of the study, a simulation game was used to collect empirical data as a stimulating tool for reflection in the discussion process. Group triangulation was used to achieve a holistic understanding of the concept of empowerment. An inductive qualitative content analysis method was used to analyse the empirical data.

Study sample and selection. Participants were chosen specifically. The choice of participants is purposive. Three groups (social workers, nurses, relatives of residents) were formed, each comprising six participants (N=18) and a female participant from Ukraine working as a nursing assistant in a care home (N=3). Triangulating the groups of research participants allows for a diversity of experiences to prevail, which is an opportunity to collect comprehensive data, to observe more diverse insights and to better understand the phenomenon (Caillaud and Flick, 2017). The research participants share a common goal and all have a connection to the residents of an elderly care home.

Study phases and organisation. Three group discussions were held in May 2023, using an open-ended questionnaire and a simulation game, and an analysis of the data collected in the qualitative research was carried out in October 2023. The data were conceptualised, sub-categories were identified and categories were given. In early October 2023, interview questions were administered in writing to the three Ukrainian participants of the study. One questionnaire was returned, so the data has not been conceptualised (see Annex 1).

Novelty, theoretical and practical significance. The reflective experiences expressed by the participants at the end of the qualitative research group discussion point to the novelty of the work and

the feasibility of using the simulation game in social work practice and research. The examples on the cards help to recall the situation and thus to share information, to hear problems and solutions, to give participants the opportunity to explain themselves, and to indicate that the simulation game has been developed in a meaningful and purposeful way. The novelty of the work is supported by the developed framework for promoting autonomy, based on the results of the empirical research (categorisations) in the three diagnostic areas. The study highlighted theoretical and empirical links and confirmed their relevance. The chosen topic of the master's thesis on the promotion of autonomy is a new approach to the elderly, a productive period of ageing, when a person feels needed, useful and visible. The analysis of the scientific literature did not reveal any data on how the workload of the employees, the lack of time and their personal values affect the possibilities of promoting the autonomy of the elderly. How the psychological state of the elderly is affected by independent decision-making in the last phase of life. The findings of the empirical part of the study call for longitudinal studies, for continuity, to see how the autonomy of the elderly changes over time in the same environment. The move away from paternalism and hyper-care in care institutions is an opportunity to move towards a new approach in social work, giving the residents of care homes the freedom to participate in decision-making, to be responsible for their own lives, while preserving their autonomy and dignity.

Job Approval. On 29 September 2022, at the Republican Scientific and Practical Conference "What do we know about Alzheimer's disease and other dementias: a multidisciplinary team perspective?", a paper on "Is gamification an innovative approach to recognising needs, or just a form of having fun?" Organised by Viliaus Gaigalaicis Care Home and Klaipėda State College. Certificate No SSV44-149 (see Annex 2).

11 May 2023. Presented a paper on "Ethical Challenges in Social Work" at the International Scientific Conference of Young Researchers "Young Researcher for Smart Society". Organised by Šiauliai Academy of Vilnius University. Certificate No MVG-VUŠA-2023-692 (see Annex 3).

On 10 October 2023, at the republican conference "Professional identity of social worker - professional autonomy, professional competence and power and professional responsibility", a paper on "Ethical challenges in social work" was presented. Organised by Vytautas Magnus University and Viliaus Gaigalaitis Care Home in cooperation with the association "Careful Care". Certificate No SD-23/622 (see Annex 4).

24 November 2023. 11th International Scientific Conference "Social Welfare from an Interdisciplinary Point of View" organised by the Institute of Educational Sciences of Vilnius University Šiauliai Academy in cooperation with foreign partners, presented a paper on the topic "Possibilities of the Simulation Game Application in Social Work Practice and Research. Certificate No MVG-VUŠA-2023-1517 (see Annex 5).

Structure of the paper. The Master's thesis consists of an abstract in Lithuanian and English, an introduction, 3 chapters, discussion, conclusions, recommendations, a list of references, an extended abstract, and 15 appendices. The thesis contains 19 tables, 5 figures.

Results of the empirical study

The research of the Master's thesis is based on the concept of autonomy, which emphasises the dimensions of autonomy, participation and human dignity.

On the basis of the results of the empirical research (categorisations), a framework for promoting *autonomy* in the diagnostic field of autonomy is developed. The structure is based on what is common between the different groups (see Table 15).

Table 15. Structure for promoting autonomy for older people in the autonomy diagnostic domain

Common building blocks for promoting autonomy	Underlying subcategories
Promoting independence in self-grooming	Subcategory: Dressing up as a matter of autonomy (total number of statements 14).
Fostering independence gives a sense of fulfilment	Sub-category: Self-sufficiency as a need for fulfilment (total number of statements 22).
Promoting independence improves emotional well-being	Sub-category: Self-sufficiency as a source of positive emotion for residents (total number of statements 16).
The impact of promoting autonomy on the well-being of the population	Sub-category: Activation of the state of the population (total number of statements 13).
Promoting autonomy enables continuity of activities	Sub-category: Motivational continuity of favourite activities (total number of statements 7).
Interference of promoting autonomy due to illness/illness of residents	Sub-category: Criterion for the decline in the independence of residents with illness/disability (total number of statements 9).
Interference with promoting autonomy due to residents' passivity	Sub-category: Criterion of passivity of the population (total number of statements 14).
Interference from others in promoting autonomy	Sub-category: Critical attitude in assessing the self-determination of the population (total number of statements 15).
Specific actions by others to promote autonomy	Sub-category: Encouraging actions by those around (total number of statements 22).
Motivational actions for autonomy by bystanders	Sub-category: Attitudes that encourage people to act independently (total number of statements 16).
Encouraging results of promoting autonomy	Sub-category: Encouraging assessment of changes in the population (total number of statements 8).
Weakening of autonomy promotion by family interference	Sub-category: The important role of relatives in decision-making (total number of statements 16).
Weakening of autonomy promotion by making decisions for the resident	Sub-category: Arbitrary decision-making on behalf of the resident's agenda (total number of statements 23).
Promoting autonomy in daily activities	Sub-category: Residents' personal approach to daily tasks (total number of statements 14).
Promoting independence in financial matters	Sub-category: Residents' management of financial resources (total number of statements 7).
Lack of capacity to promote independence in money management	Sub-category: Residents' inability to manage money (total number of statements 24).
Self-management of money	Sub-category: People's independent management of their own money (total number of statements 7).
Promoting self-reliance in financial literacy	Sub-category: Financial literacy of the population (total number of statements 21).

The importance of self-care is recognised in the importance of encouraging others to take care of their appearance for care home residents. Social workers observe residents' desire to be beautiful regardless of physical disability and stress the importance of compliments to a person. The nurses see the importance of valuing this need and the need to maintain the skill for as long as possible, and suggest that the resident should develop the skill by teaching their peers how to look nice. Residents' relatives express the need for staff to take the time to teach residents how to groom themselves, pointing out that it would make their own work easier and commenting that not every resident understands how to meet this need. Self-sufficiency as a positive emotion for the resident is described by all the groups, and they also report that they enjoy seeing residents overcome difficulties, learn or rebuild their skills.

Reflecting on the need for residents to be independent as a sense of fulfilment, social workers, nurses, and relatives of elderly people in care say that independence gives a sense of fulfilment, self-confidence, and that this translates into an appreciation of the quality of life when a person is able to take care of themselves. The source of residents' positive emotions is seen through the elevation of their emotional state, when they are autonomous in the area of autonomy and can be active, engage in the ongoing activities of normal life and solve the problem personally. Autonomy as a meaning of positive emotion for the resident is described by all groups of participants in the study and they also express that they themselves experience joy when they see residents overcoming difficulties, learning or rebuilding skills. Social workers, nurses and residents' relatives believe that illness and old age have an impact on the decline in residents' independence, but say that people with physical, mental and intellectual disabilities want to retain their autonomy in all activities. The conceptualisation of the research data shows that social workers, carers and relatives of residents are interested in promoting and maintaining the physical and cognitive skills of the residents, while preserving their autonomy. Social workers and caregivers note that the most important thing is the emotions experienced by the residents at the time and that this is influenced by the change of the environment when participating in employment activities. Nurses say that the right way of communicating, mutual trust, empowerment and understanding are important. Residents' relatives say that they do not stop motivating their relatives, urge them to maintain their independence skills and do not rush to reproach the staff because they know the residents' disabilities, character and lifestyle. The participants in the study have two attitudes towards the residents' personal approach to everyday tasks: those who say that they have paid for everything and that they have to receive the services they need without having to make a personal contribution to the daily routine, and those who feel that it is important to take care of the living room environment and the care of their personal belongings, and that they get pleasure from this. This is thought to depend on personality, lifestyle, motivation and having exemplary neighbours nearby. Social workers believe that not all residents are able to plan their shopping properly and that they live in endless debt. The nurses go beyond the lack of ability to manage money to suggest that impaired orientation and perception make it

impossible to take good care of personal funds. Residents' relatives also see a loss of desire to take care of their own financial situation, shifting responsibility to relatives. The study highlights the ability of residents living in independent care homes, their adequate planning, shopping and cashing out of purchases, and the residents' relatives are surprised by the increased independence in planning purchases. All participants in the study give the opinion that bank cards are stressful for the elderly. They say that cash is easier for them to manage and they know they have it.

Summarising the concept of independency in the dimension of autonomy, it can be said that the elderly want to be independent from others, but illness, age-related changes, laziness, lack of responsibility, personal attitudes make them dependent on others. Residents of care homes need encouragement, praise and appreciation from others, but staff are not able to plan their working time correctly, to change their attitudes and perceptions of the value of promoting independence of service users in making independent decisions in their daily life, daily activities and financial matters.

On the basis of the results of the empirical study (categorisations), a framework for promoting autonomy in the diagnostic field of participation is developed. The structure is based on what is common between the different groups (see Table 16).

Table 16. Structure for promoting the autonomy of older people in the diagnostic domain of participation

Common building blocks for promoting autonomy	Underlying subcategories
Promoting autonomy results in easier work for staff	Sub-category: independence/non-independence of the population in relation to the specifics of the convenience job (total number of statements 14).
Political autonomy	Sub-category: Active involvement in political life (total number of statements 12).
Promoting autonomy in more popular activities	Sub-category: More popular areas in the encouragement of the population's activism (total number of statements 16).
The impact of promoting autonomy on the state of the population	Sub-category: Impact of active participation on the state of the population (total number of statements 18).
Barriers to promoting autonomy - environment and technical aids	Sub-categories: Physical environmental barriers limiting residents' independence in the care home (total number of statements 27), Physical environmental barriers limiting residents' independence outside the care home (total number of statements 13).
Weakening of autonomy promotion due to physical environment	Sub-category: Adaptation of the physical environment outside the care home (total number of statements 7).
Environment limiting the promotion of autonomy	Sub-category: Adaptation of a comfortable and safe environment for the development of the resident's independence (total number of statements 24).
Communication is necessary for promoting independence	Sub-category: Important need for communication in the resident's condition (total number of statements 27).
Actions to promote independence	Sub-category: Encouraging attitudes towards communication from the environment (total number of statements 16).
Close people are important in promoting independence	Sub-category: Importance of communication between residents' relatives in residents' daily life (total number of statements 14).

Social workers feel that more independent residents motivate them to be more active, residents' relatives reflect that residents' participation in activities facilitates their work, but caregivers share

different experiences. Some say that it is easier to work with more independent residents because they are more sociable and do more personal hygiene and dressing on their own, but they also identify that they have more demands. Another group of carers say that providing basic services to more independent residents gives them more free time. Other carers are critical of their colleagues' idea that residents' demands should not be confused with their wishes. Participants in the survey mention active participation and other popular activities such as cultural, physical activities and educational outings, and nurses stress that the activities that residents like the most are those organised in the fresh air. Residents' relatives say that residents put more heart into activities that they enjoy and that are continuous. The participants in the study appreciate that an active lifestyle, while preserving skills and abilities, leads to residents' satisfaction and is the key to wellbeing. They have higher self-esteem, independence, better physical health, feel more useful, more cheerful and take pride in being needed. Social workers, carers and residents' relatives regret that the physical environment is still not perfect and fully adapted. They clarify that the care home is adapted for people with disabilities, but that there are outdated areas that need to be corrected as requirements change. When analysing the adaptation of a comfortable and safe environment for the development of the residents' independence, social workers state that the adaptation of the environment makes the residents more independent, even if they are nursed and bedridden. Carers emphasise the importance of the environment being labelled with directional pictograms, with any pictures or other information displayed at eye level, and adapted for people of different abilities. Residents' relatives report the importance of colourfulness of the environment to distinguish the boundaries of the premises and the use of signage to reduce residents' wandering. When faced with obstacles, relatives become frightened and fear to move. The use of easy-to-read language and various symbols helps people to navigate the environment independently and to understand the limits of their options.

The study showed that communication is important for elderly care home residents. Social workers observe that even residents who are isolated from others, affected by illness, after a while look for a connection themselves, while those who are unable to communicate effectively are simply happy to have someone around. Social workers and carers say that it is not so much the provision of the procedure or the flow of the conversation that is important, but the attention, humour and tenderness. Residents' relatives have also sensed an increased need for communication during their visits, and say that finding a person who appeals to their soul makes them happier, and gives them a desire to live and take pride in their appearance. Social workers believe that the staff encourages the residents to be more sociable, the nurses believe that having a trusted friend close by is important, and the relatives of the residents express a clear position that there is no need to be supportive of their relatives when they are complaining and making up problems.

Summarising the autonomy in the participation dimension, the care home focuses on residents' participation in socio-cultural life, the importance of a safe and adapted environment and the use of technical aids to help residents to be active. Communication with loved ones and peers, the importance of location, themes and the encouragement of staff to maintain contact with others are important factors in keeping residents active in the care home.

On the basis of the results of the empirical research (categorisations), a framework for promoting autonomy in the diagnostic field of *human dignity* is developed. The structure is based on what is common between the different groups (see Table 17).

Table 17. Structure for promoting autonomy for older people in the diagnostic area of human dignity

Common building blocks for promoting autonomy	Underlying subcategories
Promoting self-reliance in the context of peer bullying	Sub-category: Signs of bullying in care homes among residents (total number of statements 22).
Promoting autonomy in the context of privacy	Sub-category: Importance of residents' private issues in care homes (total number of statements 37).
Promoting autonomy in the context of intimacy	Sub-category: Understanding attitudes towards residents' intimacy (total number of statements 16).
Promoting autonomy in the context of the effect of love	Subcategory: Good emotional impact of affection on residents' health (total number of statements 9).
Strengthening moments for promoting autonomy	Sub-category: Empowering tools for independence (total number of statements 20).
Promoting autonomy in the context of human dignity, possible moments	Sub-category: Lack of measures to ensure privacy in palliative care (total number of statements 10).
Hypergloss undermining autonomy promotion	Sub-category: Hyperglossia as a cause of declining autonomy (total number of statements 18).
Promoting autonomy for human dignity by creating an emotional atmosphere	Sub-category: Lack of knowledge in developing a dignified attitude towards people under care (total number of statements 15).
Promoting autonomy by expressing preferences in the last phase of life	Sub-category: Ambivalent attitude towards preferences in the last stage of life (total number of statements 23).

Social workers, nurses and relatives of residents say that there are signs of bullying among residents (bullying on the grounds of disability), bullying towards staff (actions of dependent residents), which confirms that it is due to the different contingent of the residents' population, age, illnesses, but that they have not observed any discrimination on the grounds of ethnicity in the care home. The results of the study on the human dignity dimension highlight the privacy aspect. The social workers provide insight into the strong attitude of the management of the care home towards the privacy of the residents. The staff take seriously the issues of resident's privacy, provision of information, confidentiality, but the residents themselves feel at ease and trust the staff. Participants in the social workers, nurses and residents' relatives' groups say that staff always knock before entering residents' rooms, but social workers and nurses criticise staff for inadequate hygiene services and feel that there is no strict control over the use of blinds when serving residents. Residents' relatives are satisfied with the working

arrangements, but note that the establishment lacks facilities for private communication with relatives. Social workers and nurses believe that hyper-care and doing things for the residents is the main reason for the reduction of independence, to which the relatives of the residents also contribute. The study highlighted that residents get used to the convenience of the service very quickly and find it satisfying. However, when looking at the reactions to the service, the insight that emerged was that residents also were often unwilling to engage the staff and try not to disturb them at night when they are sleepy, while residents' relatives say that they feel calm and able to go about their work, knowing that professionals are looking after their loved ones. The relatives consider the psychologist's work to be important in providing emotional support to residents in palliative care. Nurses say that the resident's expressed will is important and must be respected, but in critical situations the human factor and the desire to help with continuing medical care are "triggered". Social workers agree that the resident's will should be respected, but they believe that more attention should be paid to these people by the staff in the care home during daily visits.

Summarising the autonomy dimension of human dignity, it can be said that the preservation of dignity in relation to others, the possibility of ensuring the privacy of the residents and the creation of a private space are important for the residents in the care home. The assessment of autonomy as a changing process highlights the tools used to promote autonomy and the hyper-care that undermines the autonomy of older people. It captures moments that preserve human dignity through the provision of tools in palliative care, the lack of knowledge of staff, and the preferences of residents.

On the basis of the results of the empirical study (categorisations), a framework for promoting autonomy through *a simulation game is developed*. The structure is based on what is common between the different groups (see Table 18).

Table 18. Structure for promoting autonomy in older people through simulation play

Common building blocks for promoting autonomy	Underlying subcategories
Experiential emotions	Subcategory: Experiential emotions during group discussion (total number of statements 20).
Experiential insights	Sub-category: Experiential insights in the discussion process (total number of statements 23).
Benefits of the simulation game	Sub-category: Valuable attitude towards the use of simulation games in care homes (total number of statements 16).

The discussions of all the focus groups were synthesised to conceptualise the experiences and insights of the research participants. The analysis of the qualitative research data showed that the participants experienced positive emotions and calmness during the game, and had the opportunity to raise problematic issues, which is a reinforcing and meaningful activity. Social workers and nurses say that there is still a need to learn and teach others how to encourage residents to be more independent, and to understand that this is a challenge not only for residents but also for staff. Nurses acknowledge that more attention needs to be paid to promoting independence, as this is not done in the care home and

they feel frustrated with the system. During the discussion, the relatives of the residents felt understood and not alone in their painful stories, and say that they are motivated to be involved in the lives of their relatives. In terms of staff performance, they say that only psychologically resilient people can work here.

In reviewing (see Tables 15-18) the common experiences and reflections of all three groups of participants in the study, there is a consensus that there is a need to support and increase the autonomy of the residents, and to look for ways and methods to stimulate the elderly, in order to achieve autonomy, participation, and the preservation of dignity for the longest possible time.

The results of the empirical study (categorisations) have led to a framework for promoting autonomy based on *the specificities of different groups* (see Table 19).

Table 19. Specificity of the structure for promoting autonomy for the elderly

Specific building blocks for promoting autonomy	Subcategories based on social workers' statements
Autonomy diagnostic domain	
A flexible approach to order	Sub-category: controversial attitudes of staff towards established procedures (number of statements 4).
Increasing motivation through exchange	Sub-category: Motivational exchanges between staff and residents to get active (number of statements 10).
Emotional, sensual, supportive relationship	Sub-category: Joyful state of mind in performance appraisal (number of statements 5).
Sharing of responsibilities	Sub-category: Staff detachment from residents' personal funds (number of statements 4).
Resourcefulness in autonomy	Sub-category: Residents' resourceful behaviour when they have no money (number of statements 1).
Diagnostic area of participation	
Participation in politics	Subcategory Passive participation in politics (7 statements).
Changes in relationships	Sub-category: Change in positive attitudes as a result of previous participation (number of statements 3).
Attention from those around you	Sub-category: Goodwill of supermarket staff in helping residents (number of statements 3).
Circumstances of communication	Sub-category: Key places and people in the communication relationship (number of statements 4).
Diagnostic area of human dignity	
Protecting privacy	Sub-category: people's personal desire for privacy (number of statements 7).
Specific building blocks for promoting autonomy	Subcategories based on nurses' statements
Autonomy diagnostic domain	
Promotion through self-care	Sub-category: Promoting people's autonomy through self-care (16 statements).
Interference due to workload and desire	Sub-category: Obstacles to promoting independence due to workload and willingness of others (number of statements 19).
Operational evaluation	Sub-category: Aspects of non-appreciation that hurt employees (number of statements 5).
Diagnostic area of participation	
Self-motivation	Sub-category: Deliberate pursuit of self-sufficiency (number of statements 2).
Barriers to progress	Sub-category: Non-progressive self-reliance (number of statements 5).
Disability is not a barrier	Sub-category: Physical disability does not limit mobility (number of statements 1).
Diagnostic area of human dignity	
Evaluation of humour	Subcategory: loss of sense of humour in the elderly (number of statements 4).
Ability to defend oneself	Sub-category: Self-care independence (number of statements 6).

Table 19 continued

Specific building blocks for promoting autonomy	Subcategories based on statements by relatives of residents
Autonomy diagnostic domain	
Recommendations for the adaptation period	Sub-category: adaptation period difficulties (20 statements).
Diagnostic area of participation	
Environmental influences	Subcategory: Negative influence of the moon on the state of the population (number of statements 3).
Diagnostic area of human dignity	
Survival	Sub-category: feelings of guilt and helplessness experienced by relatives (13 statements).
Adapting a simulation game	
Staff appraisal	Sub-category: Understanding attitude of relatives towards work challenges (9 statements).
Opportunity to be part of the care home community	Sub-category: Motivational decisions to participate in the life of the care home (6 statements).

When analysing the specificity of the structure of the promotion of autonomy, there are differences between the groups: social workers view service users through an emotional, affective and supportive relationship, nurses through an evaluation of their actions, and the relatives of the residents express experiential insights of a guidance nature.

Conclusions

1. The analysis of the scientific literature has shown that the concept of promoting autonomy is defined as a multidimensional and evolving process, which includes being active in daily activities, managing finances, being able to make decisions while preserving one's autonomy, participating in socio-cultural activities, having self-control and being able to make choices while preserving one's dignity in old age. Autonomy is seen as a continuous reflection of the life lived and is constantly changing. In all three dimensions of autonomy, participation and human dignity, autonomy is seen as the basis for a productive old age. Old age is not seen as a disease, so creating a safe environment, clear communication, and keeping in touch with loved ones are key factors in the concept of promoting autonomy.
2. The theoretical analysis reveals that simulation games are not widely used in social work practice and are not popular in the preparation of social work students for practical work. Game developers construct different scenarios and try to bring game models closer to real life where future and current social workers can acquire knowledge, develop cognitive skills and experience affective experiences. It can be argued that the simulation game is conceptualised as an innovative tool in social work practice. The main principle of applying the gamification approach in social work with the elderly is to improve the well-being of service users by improving the services provided and emphasising the restoration and maintenance of independence. Using an innovative approach, teams of social work students learn to work together, are encouraged to think, involved in the process and look for ways to improve the quality of their work, share professional experience, develop discussions, offer ideas and make suggestions.

3. Using an interview approach, the expression of the possibilities for promoting autonomy is revealed in the dimensions of autonomy, participation and human dignity through a simulation game. Residents' autonomy is seen through the prism of their ability to dress up, fulfilment of the need for fulfilment, motivation, good emotions, so that disability and illness are overcome with the help of staff and residents' relatives through communication and positive relationships, and, crucially, through the elderly person's own self-regulation and desire to be active. Encouraging the independence of the people around the service user to make their own decisions, giving them the freedom to manage their household and financial resources, and displacing paternalistic attitudes, is key to personal autonomy through active participation and without degrading the dignity of the person. The autonomy of residents in socio-cultural activities is important to the participants of the study, and is therefore supported and motivated through the use of affection and positive relationships, which have an impact on the elderly's mood and emotional state. In palliative care, autonomy in the last phase of life is actualized. The promotion of autonomy involves communication between teams of staff and the systematic provision of information to residents' relatives. Involving residents' relatives in joint work by asking their opinion and inviting them to take part in a simulation game together with the staff. The feedback given after the game helps to provide new insights for improving the process of promoting opportunities for independence.
4. The correlation of the results of the empirical data analysis showed that the promotion of autonomy in the diagnostic domain is important for the emotional state, self-esteem, and continuity of activities of older people. The general attitude of the participants points to barriers to the possibility of promoting autonomy due to disability, illness, and passivity of care home residents. There is a desire on the part of those around them to motivate the residents, to celebrate their achievements, and this can be done through everyday activities, decision-making and financial autonomy. The autonomy of the residents' participation in the diagnostic area is reflected in the ease of work for the staff, their activity in the political sphere, in activities they enjoy, and in the physical environment, which reduces the activity of the service users. The dimension of human dignity reveals the prevalence of individual signs of bullying, moments of privacy, intimacy and preferences in the last phase of life. By abandoning paternalism and hyper-protective services, there is an opportunity to move towards a new approach in social work, giving care home residents the freedom to take part in decision-making, to be in charge of their own lives, while preserving their autonomy and dignity. The benefits of the simulation game are revealed through experiential emotions, experiential insights and seen as a useful tool for reflection.
5. Based on the theoretical and empirical analysis of the research data, it was found that a cohesive, professional team, organised work arrangements, properly trained staff, a safe and adapted care home environment that meets the needs of the service users, and the development and maintenance of the

financial literacy of the elderly in accordance with their views and wishes are important for the promotion of older people. The concept of promoting opportunities for self-reliance through a simulation game offers a new perspective on the autonomy, participation and human dignity of care home residents. Through their experiences, individuals construct situations and share information, problems and solutions are heard. The use of the simulation game in social work practice is a stimulating and relaxing tool, which identifies the obstacles to the promotion of the autonomy of care home residents: inappropriate attitudes of the staff, hyper-glossia, physical environmental barriers, and the lack of self-motivation of the residents. The implementation of the recommendations below would make it possible to strengthen the independence of the elderly and to maintain it for as long as possible

Literatūra

- Antinienė, D., Ausmanienė, N., Jakštys, J., Lekavičienė, R., Lupeikienė, L., Markevičienė, E., Matulienė, G., Paužienė, E., Tomkevičienė, D., Vasiliauskaitė, Z., Zajančiauskaitė, L. (2002). *Psichologija studentui*. Kaunas: KTU.
- Caillaud, S. & Flick, U. (2017). Focus Groups in Triangulation Contexts. *A New Era in Focus Group Research*, 155–177. https://doi.org/10.1057/978-1-137-58614-8_8
- Gečienė, J., ir Gudžinskienė, V., (2018). Socialinės globos įstaigų, teikiančių paslaugas senyvo amžiaus asmenims, darbuotojų požiūris į teikiamų paslaugų kokybę. *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 17, 37-56. <https://doi.org/10.15388/STEPP.2018.17.11930>
- Ghența, M., Matei, A., Mladen-Macovei, L. & Stănescu, S. (2022). Quality of Life of Older Persons: The Role and Challenges of Social Services Providers. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(14), 8573. <https://doi.org/10.3390/ijerph19148573>
- Hitchcock, L. I. (2022). Learning social work skills from simulations. *Social work today*. https://www.socialworktoday.com/news/enews_0917_1.shtml
- Kolbergytė, A. ir Indrašienė, V. (2012). Konsultuojamojo ugdymo kompetencijos taikymo galimybės socialinių darbuotojų rengime: teorinės prielaidos. *Socialinis darbas*, 11(1), 73-84. <https://etalpykla.lituanistika.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2012~1367182723258/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>

- Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įsakymas dėl socialinės globos normų aprašo patvirtinimo* 2007 m. vasario 20 d. Nr. A1-46. Paskelbta: Valstybės žinios, 2007-02-24, Nr. 24-931. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/34ac94526f7b11eeadbcc0bf53e6c339?jfwid=-5hqymfikd>
- Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įsakymas dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo* 2006 m. balandžio 5 d. Nr. A1-93. Paskelbta: Valstybės žinios, 2006-04-20, Nr. 43-1570. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.274453/asr>
- Lietuvos Respublikos Socialinių paslaugų įstatymas* 2006 m. sausio 19 d. Nr. X-493. Paskelbta: Valstybės žinios, 2006-02-11, Nr. 17-589. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.270342>
- Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2022). *Socialinės paslaugos senjorams ir jų šeimoms: kas priklauso ir kur kreiptis?* <https://epilietis.lrv.lt/lt/naujienos/socialines-paslaugos-senjorams-ir-ju-seimoms-kas-priklauso-ir-kur-kreiptis>
- Naujanienė, R. (2008). Kliento problemų ypatumai gerontologinio socialinio darbo tyrimuose. *Socialinis darbas*, 7(1), 36–39.
- Orlova, U. L. ir Gruževskis B. (2014). Savarankiškumas – socialinės globos įstaigoje gyvenančių vyresnio amžiaus asmenų gyvenimo kokybės veiksnys. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, 13(1), 113-132. <http://dx.doi.org/10.7220/2029-5820.13.1.6>
- Pinker, S. (2020). *Proto amžius. Mokslas, humanizmas ir pažanga mūsų laikais*. Vilnius: Tyto alba.
- Plath, D. (2009). International Policy Perspectives on Independence in Old Age. *Journal of Aging & Social Policy*, 21(2), 209-223. <https://doi.org/10.1080/08959420902733173>
- Proulx, J. (2006). Constructivism: A re-equilibration and clarification of the concepts, and some potential implications for teaching and pedagogy. *Radical Pedagogy*. https://radicalpedagogy.icaap.org/content/issue8_1/proulx.html

- Rabiee, P. (2013). Exploring the Relationships between Choice and Independence: Experiences of Disabled and Older People. *British Journal of Social Work*, 43(5), 872–888. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcs022>
- Rabin, C. (1983). Towards the Use and Development of Games for Social Work Practice. *The British Journal of Social Work*, 13(2), 175–196. <https://www.jstor.org/stable/23704350>
- Stiehr, K., Eckert, J. & Garrison, P. (2016). Lebensqualität im Alter: Kriterien für eine zielgruppengerechte Verbraucherinformation. *An das Ministerium der Justiz und für Verbraucherschutz, Berlin*. <https://docplayer.org/148945797-Lebensqualitaet-im-alter-kriterien-fuer-eine-zielgruppengerechte-verbraucherinformation.html>
- Šinkūnienė, J.R. (2010). *Socialinis darbas. Profesinė veikla, metodai, klientai*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
- The aim of the Erasmus + GAMLEC project*, (2021). <https://gamlec.eu>
- World Health Organization. (2022). <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health>
- Žydžiūnaitė, V. ir Sabaliauskas, S. (2017). *Kokybiniai tyrimai. Principai ir metodai*. Vilnius: Vaga.
- Балдинюк, О.Д. (2021). До питання соціального обслуговування людей похилого віку в Україні. *Інноваційна педагогіка*, 31(2), 109-113. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/31-2.21>
- Вікіпедія*, 2018. https://uk.wikipedia.org/wiki/Старіння_населення
- Закон України Про соціальні послуги, Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019(18), 73*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
- Краснянська, Н. Д. (2014). Социальные и правовые аспекты защиты пожилых людей. “Актуальні дослідження в соціальній сфері”. *Матеріали третьої міжнародної науково-практичної конференції, 15*. <http://eprints.library.odeku.edu.ua/id/eprint/3053/>
- Краснянська, Н. Д. (2018). Особистість і суспільство: взаємодія у соціальному просторі. “Актуальні дослідження в соціальній сфері”. *Матеріали дванадцятої міжнародної науково-практичної конференції, 19*. <http://eprints.library.odeku.edu.ua/id/eprint/306>

Сопко, Р. (2013). Послуги людям похилого віку в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.*

<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/1895/1/ПОСЛУГИ%20ЛЮДЯМ%20ПОХИЛОГО%20ВІКУ%20В%20УКРАЇНІ.pdf>

Шевчук, Н. (2011). Специфіка соціальної роботи з людьми похилого віку. *Освіта регіону, 1*, 414. <https://social-science.uu.edu.ua/article/597>

BAIGIAMOJO DARBO PRIEDAI

Tyrimo dalyvės iš Ukrainos atsakymai raštu į atviro tipo klausimus

1. Наскільки, на Вашу думку, важлива незалежність для літніх людей, які проживають у будинках для літніх людей?

„Найпрекрасніше на світі - це можливість робити те, що хочеться, відчувати свободу. Людина без незалежності все одно що мертва“. Здатність ухвалювати рішення і вести повсякденне життя відповідно до ваших уподобань має важливе значення для людини, зокрема й у літньому віці. Кожна людина, яка проживає в будинку для літніх людей, має право на таку автономію і незалежність. Вони повинні мати можливість ухвалювати рішення в усіх сферах свого життя. Ця можливість помітно покращує якість і тривалість життя літньої людини. У будинку для літніх людей важливо не заважати літнім людям приймати власні рішення, не обмежувати доступ до інформації та послуг. І тут важлива підтримка соціального працівника.

2. Как Вы считаете, насколько важно для пожилых людей иметь самостоятельность в принятии решений в повседневной жизни дома престарелых?

Самостоятельность в принятии решений для пожилого человека очень важна, это и есть автономия. Которая в свою очередь и определяет качество жизни. Потеря автономии влечет за собой ухудшение здоровья, финансового положения, зависимость от других людей. Утрата интереса к своей жизни и общественной жизни дома престарелых.

3. Как, по Вашему мнению, поощряется независимость пожилых людей в решении повседневных задач?

Признание, поощрение и поддержка вклада пожилых людей в жизнь дома престарелых, расширение масштабов участия пожилых людей в деятельности общины, обеспечение возможностей и оказание поддержки, необходимых для того, чтобы пожилые люди могли продолжать принимать участие в культурной, экономической, политической и социальной жизни, расширение возможностей в плане самореализации. Поощрение участия в гражданской и культурной жизни мотивируют и повышают самооценку пожилого человека.

4. Как независимость пожилых людей, проживающих в домах престарелых, проявляется в управлении финансами?

Очень часто пожилые люди проживающие с родственниками, лишаются возможности управлять своими финансами, за них это делают родственники. В доме престарелых уважают их права и дают возможность свободно пользоваться, контролировать и распоряжаться своими финансами. Это и есть финансовая независимость человека, уважение его прав и возможность свободно ими пользоваться.

5. Насколько лично для Вас важна независимость/независимость постояльцев дома престарелых?

Независимость пожилого человека, лично для меня, непосредственно связана с его качеством жизни. Это и хорошее самочувствие, желание принимать участие в жизни дома престарелых, в культурной и социальной сферах, действовать согласно самостоятельно принятым решениям, делать что то для себя, достигать своих целей. Но пожилой человек должен знать, что он имеет право на поддержку в принятии решений, когда она может понадобиться.

6. Каковы причины участия пожилых людей в социально-культурных и политических событиях?

Участие пожилого человека в разных сферах жизнедеятельности дома престарелых – это возможность быть в обществе, общаться, развиваться, радоваться. Человек продолжает самореализовываться, в каком бы состоянии он ни был. Социальная жизнь невозможна без совместного досуга.

7. Как независимость пожилых людей за пределами дома престарелых зависит от физического окружения?

Пожилые люди хотят вести автономную и независимую жизнь. Многие из них не могут принимать собственные решения, за них это делают родственники (их физическое окружение). Ухудшение состояния здоровья или доходов, потеря работы или выход на пенсию, переезд к другому члену семьи – это события, которые заставляют пожилых людей зависеть от других. А это означает, что они теряют автономию и независимость. Многие из них не имеют доступа к услугам по уходу и поддержке, в которых они могут нуждаться чтобы жить независимо, не имеют доступа к паллиативной помощи. Члены семьи являются единственными кто предоставляет услуги по уходу и поддержке. Очень часто родственники исключают их из деятельности по хозяйству, процессов принятия решений в одной или нескольких сферах, в выборе продуктов питания, одежды, встреч с друзьями т.д. Так пожилые люди теряют контроль над своей жизнью.

8. У чому полягає важливість спілкування в літньому віці?

Якість життя людини складається не тільки з гідних побутових умов, медичної допомоги та гарного догляду. Людина в будь-якому віці потребує спілкування, краси, творчої та соціальної діяльності. Літня людина повинна зберігати своє коло спілкування, свої навички, можливість себе обслуговувати. Тоді вона житиме довше і щасливіше. Саме тому так важливе спілкування.

9. Как автономия пожилого человека, проживающего в доме престарелых, связана с человеческим достоинством (например, личное пространство, интимность, паллиативная помощь и т.д.)?

Пожилые люди хотят вести автономную и независимую жизнь. Это для них крайне важно. Поэтому они должны иметь право принимать решения о своем свободном времени, досуге,

ых отношениях. Они сами выбирают когда им принимать ванную, что одеть, с кем встречаться, поступать по-своему. Автономия включает в себя помощь и поддержку в повседневной жизни (передвижение, питание, одевание, купание, выход на улицу и т.д.) Поддержка принятия таких решений не должна налагаться на пожилого человека, а основываться на его воле и предпочтениях. Паллиативная помощь так же улучшает качество жизни пожилого человека, облегчает или предотвращает страдания если имеется опасное для жизни заболевание. Пожилые люди имеют право на личную автономию в принятии решений, определении своих жизненных планов и ведении независимой жизни в соответствии со своей волей и предпочтениями и наравне с другими людьми.

10. Как меняется независимость пожилого человека при длительном проживании в доме престарелых?

Пожилым людям должна предоставляться конкретная и индивидуальная помощь для осуществления их права на автономию и независимость. При длительном проживании в доме престарелых не должно быть такого явления как полный контроль в управлении уходом и поддержкой. Услуги по уходу должны быть адаптированы к индивидуальным потребностям пожилого человека. С годами человек утрачивает свой умственный и физический потенциал и нуждается в поддержке мобильности, повседневной деятельности (гигиена, одевание, посещение друзей, различных мероприятий и т.д.). Для этого на помощь приходят социальные работники и их помощники.

11. Каковы, на Ваш взгляд, причины потери автономии?

Причины потери автономии, на мой взгляд, включают в себя отсутствие доступа к услугам, а также выбора и контроля над ними. Невозможность принимать самостоятельные решения во многих сферах жизни, включая финансы, управление и распоряжение имуществом, за кого голосовать, где и с кем жить, где лечиться, как и когда участвовать в общественной жизни, как вести хозяйство, что покупать, когда принимать гостей и многое другое.

12. Как, по Вашему мнению, можно укрепить независимость жителей домов престарелых?

Нужно направить всю совокупность различных мер (медицинских, юридических, профессиональных, социально – педагогических) на компенсацию или восстановление утраченных возможностей и функций человека. Адаптировать каждого пожилого человека к существованию в комфортном для него окружении и не дать ему превратиться в беспомощного инвалида. Понимание, доброжелательное отношение, социальная и культурная жизнь дадут мотивацию к активной, полноценной жизни и укрепят его автономию и независимость.

Стать - жіночий

Вік - 52

Освіта - медична, середня спеціальна
стаж роботи - 32

Участник качественного исследования:

Социальный работник

Медицинский работник

Родственник жителя дома престарелых

Tyrimo dalyvės iš Ukrainos atsakymai raštu į atviro tipo klausimus iš ukrainiečių kalbos į lietuvių kalbą

1. Jūsų nuomone, kiek svarbus savarankiškumas slaugos namuose gyvenantiems vyresnio amžiaus žmonėms?

"Gražiausias dalykas pasaulyje yra galimybė daryti tai, ką nori, jaustis laisvam. Žmogus, neturintis savarankiškumo, yra lygiai toks pat miręs." Gebėjimas priimti sprendimus ir gyventi kasdienį gyvenimą pagal savo pageidavimus yra svarbus žmogui, taip pat ir senatvėje. Kiekvienas slaugos namuose gyvenantis asmuo turi teisę į šį savarankiškumą ir nepriklausomybę. Jie turėtų turėti galimybę priimti sprendimus visose savo gyvenimo srityse. Šis gebėjimas labai pagerina vyresnio amžiaus žmogaus gyvenimo kokybę ir trukmę. Slaugos namuose svarbu netrukdyti vyresnio amžiaus žmonėms patiems priimti sprendimus ir neriboti jų galimybių gauti informaciją ir paslaugas. Čia svarbi socialinio darbuotojo pagalba.

2. Kaip manote, kiek svarbu, kad vyresnio amžiaus žmonės galėtų savarankiškai priimti sprendimus kasdieniniame slaugos namų gyvenime?

Savarankiškumas priimant sprendimus vyresnio amžiaus žmogui yra labai svarbus, tai autonomija. Kuri savo ruožtu lemia gyvenimo kokybę. Praradus savarankiškumą, blogėja sveikata, finansinė padėtis ir didėja priklausomybė nuo kitų žmonių. Prarandamas susidomėjimas savo gyvenimu ir socialiniu gyvenimu slaugos namuose.

3. Kaip, jūsų nuomone, skatinamas vyresnio amžiaus žmonių savarankiškumas sprendžiant kasdienės užduotis?

Pripažįstant, skatinant ir remiant vyresnio amžiaus žmonių indėlį į slaugos namų gyvenimą, didinant vyresnio amžiaus žmonių dalyvavimą bendruomenės veikloje, suteikiant galimybes ir paramą, kad vyresnio amžiaus žmonės galėtų toliau dalyvauti kultūriniame, ekonominiame, politiniame ir socialiniame gyvenime, didinant savirealizacijos galimybes. Dalyvavimo visuomeniniame ir kultūriniame gyvenime skatinimas motyvuoja vyresnio amžiaus žmones ir didina jų savigarbą.

4. Kaip slaugos namuose gyvenančių vyresnio amžiaus žmonių savarankiškumas pasireiškia finansų valdyme?

Labai dažnai vyresnio amžiaus žmonės, gyvenantys su giminaičiais, netenka galimybės tvarkyti savo finansus ir tai už juos daro giminaičiai. Slaugos namuose gerbiamos jų teisės ir sudaromos sąlygos laisvai naudotis, kontroliuoti ir valdyti savo finansus. Tai asmens finansinis savarankiškumas, pagarba jo teisėms ir galimybė laisvai jomis naudotis.

5. Kiek Jums asmeniškai svarbus slaugos namų gyventojų savarankiškumas/ nepriklausomybė?

Man asmeniškai pagyvenusio žmogaus savarankiškumas yra tiesiogiai susijęs su jo gyvenimo kokybe. Tai apima gerą sveikatą, norą dalyvauti slaugos namų gyvenime, kultūrinėje ir socialinėje srityse, veikti pagal savo sprendimus, ką nors daryti dėl savęs, siekti savo tikslų. Tačiau pagyvenęs žmogus turėtų žinoti, kad jis turi teisę į paramą priimant sprendimus, kai jos reikia.

6. Dėl kokių priežasčių vyresnio amžiaus žmonės dalyvauja socialiniuose, kultūriniuose ir politiniuose renginiuose?

Senyvo amžiaus asmens dalyvavimas įvairiose gyvenimo srityse senelių globos namuose yra galimybė būti bendruomenėje, bendrauti, tobulėti, džiaugtis. Žmogus ir toliau save realizuoja, nesvarbu, kokios būklės jis būtų. Socialinis gyvenimas neįmanomas be bendro laisvalaikio.

7. Kaip vyresnio amžiaus žmonių savarankiškumas už slaugos namų ribų priklauso nuo fizinės aplinkos?

Vyresnio amžiaus žmonės nori gyventi savarankišką ir nepriklausomą gyvenimą. Daugelis iš jų negali patys priimti sprendimų ir jais turi rūpintis artimieji (jų fizinė aplinka). Pablogėjusi sveikata ar pajamos, darbo netekimas ar išėjimas į pensiją, persikėlimas gyventi pas kitą šeimos narį - tai įvykiai, dėl kurių vyresnio amžiaus žmonės tampa priklausomi nuo kitų. Tai reiškia, kad jie praranda savarankiškumą ir nepriklausomybę. Daugelis jų neturi galimybės naudotis priežiūros ir paramos paslaugomis, kurių jiems gali prireikti norint gyventi savarankiškai, taip pat neturi galimybės gauti paliatyviosios pagalbos. Slaugos ir paramos paslaugas teikia tik šeimos nariai. Labai dažnai giminaičiai neįtraukia jų į buitinę veiklą, sprendimų priėmimo procesą vienoje ar keliose srityse, maisto, drabužių pasirinkimą, susitikimus su draugais ir pan. Taip vyresnio amžiaus žmonės praranda savo gyvenimo kontrolę.

8. Kokia bendravimo svarba senatvėje?

Gyvenimo kokybė - tai ne tik tinkamos gyvenimo sąlygos, medicininė priežiūra ir gera slauga. Bet kokio amžiaus žmogui reikia bendravimo, grožio, kūrybinės ir socialinės veiklos. Pagyvenęs žmogus turėtų išlaikyti savo socialinį ratą, įgūdžius ir gebėjimą patarnauti sau. Tada jie gyvens ilgiau ir laimingiau. Štai kodėl bendravimas yra toks svarbus.

9. Kaip slaugos namuose gyvenančio vyresnio amžiaus žmogaus autonomija susijusi su žmogaus (pvz., asmeninė erdvė, intymumas, paliatyvi priežiūra ir kt.)?

Vyresnio amžiaus žmonės nori gyventi savarankišką ir nepriklausomą gyvenimą. Tai jiems nepaprastai svarbu. Todėl jie turėtų turėti teisę priimti sprendimus dėl savo laisvalaikio, laisvalaikio ir asmeninių santykių. Jie pasirenka, kada maudytis, ką dėvėti, su kuo susitikti, ir viską daro savaip. Autonomija apima pagalbą ir paramą kasdieniame gyvenime (judėjimas, valgymas, apsirengimas, maudymasis, išėjimas į lauką ir t. t.) Parama priimant tokius sprendimus neturėtų būti primetama pagyvenusiam asmeniui, o turėtų būti grindžiama jo valia ir pageidavimais. Paliatyvioji priežiūra taip pat gerina vyresnio amžiaus žmogaus gyvenimo kokybę, palengvina kančias ar užkerta kelią joms, jei liga kelia grėsmę gyvybei. Vyresnio amžiaus žmonės turi teisę į asmeninį savarankiškumą priimant sprendimus, nustatant savo gyvenimo planus ir gyvenant savarankišką gyvenimą pagal savo valią ir pageidavimus bei lygiai su kitais žmonėmis.

10. Kaip pasikeičia vyresnio amžiaus žmogaus savarankiškumas, kai jis ilgą laiką gyvena slaugos namuose?

Vyresnio amžiaus žmonėms turėtų būti teikiama konkreti ir individualizuota pagalba, kad jie galėtų pasinaudoti savo teise į savarankiškumą ir nepriklausomybę. Ilgalaikės globos namuose neturėtų būti tokios visiškos priežiūros ir paramos valdymo kontrolės. Priežiūros paslaugos turėtų būti pritaikytos prie individualių pagyvenusio žmogaus poreikių. Bėgant metams žmogus praranda savo protinį ir fizinį potencialą, todėl jam reikia pagalbos judant, atliekant kasdienę veiklą (higiena, apsirengimas, draugų lankymas, įvairūs renginiai ir t. t.) Šiuo tikslu į pagalbą ateina socialiniai darbuotojai ir jų padėjėjai.

11. Jūsų nuomone, kokios yra savarankiškumo praradimo priežastys?

Savarankiškumo praradimo priežastys, mano nuomone, yra paslaugų prieinamumo, taip pat pasirinkimo ir jų kontrolės trūkumas. Negalėjimas savarankiškai priimti sprendimų daugelyje gyvenimo sričių, įskaitant finansus, turto valdymą ir disponavimą juo, už ką balsuoti, kur ir su kuo gyventi, kur gydytis, kaip ir kada dalyvauti visuomeniniame gyvenime, kaip tvarkyti namų ūkį, ką pirkti, kada priimti svečius ir daugelį kitų.

12. Kaip, Jūsų nuomone, galima sustiprinti slaugos namų gyventojų savarankiškumą?

Būtina nukreipti visą kompleksą įvairių priemonių (medicininių, teisinių, profesinių, socialinių ir edukacinių), kad būtų kompensuoti ar atkurti asmens prarasti gebėjimai ir funkcijos. Pritaikyti kiekvieną pagyvenusį žmogų gyventi patogioje aplinkoje ir neleisti jam

neleisti jiems tapti bejėgiais neįgaliaisiais. Supratimas, draugiškas požiūris, socialinis ir kultūrinis gyvenimas suteiks motyvaciją aktyviai, visavertiškai gyventi ir sustiprins jų savarankiškumą bei nepriklausomybę.

Lytis - moteris

Amžius - 52 metai

Išsilavinimas - medicininis, vidurinis specialusis

Darbo patirtis - 32 metai

Kokybinio tyrimo dalyvė:

Socialinis darbuotojas

Medicinos darbuotojas X

Slaugos namų gyventojų giminaitis

Pažymėjimas, liudijantis apie darbo aprobaciją

**KLAIPĖDOS
VALSTYBINĖ
KOLEGIJA**

**VILIAUS GAIGALAIČIO
GLOBOS NAMAI**

Klaipėdos valstybinė kolegija

Jaunystės g. 1, LT-91274 Klaipėda

Tel.: (8 46) 489 132, Faks: (8 46) 314 575

info@kvk.lt

PAŽYMĖJIMAS NR.SSV44-149

pažymime, kad

Inga Mikalauskienė

2022 m. rugsėjo 29 d. dalyvavo 8 ak. val. respublikinėje mokslinėje – praktinėje konferencijoje

"KĄ ŽINOME APIE ALZHEIMERIO LIGĄ IR KITAS DEMENCIJAS: ŽVILGSNIS IŠ DAUGIADALYKĖS KOMANDOS PERSPEKTYVOS "

ir pristatė pranešimą tema

ŽAIDIMAS INOVATYVUS METODAS ATPAŽĮSTANT POREIKIUS, AR TIK SMAGUS LAIKO PRALEIDIMO FORMA?

Konferencijos rengėjų vardu,
Klaipėdos valstybinės kolegijos
Sveikatos mokslų fakulteto dekanė

dr. Asta Mažionienė

Įmonės kodas: 111968056
PVM kodas: Lt119680515

AB „Swedbank“ bankas, banko kodas 73000
Sąskaita LT47 7300 0100 7417 9087

info@kvk.lt
www.kvk.lt

Pažymėjimas, liudijantis apie darbo aprobaciją

PAŽYMĖJIMAS

Nr. MVG-VUŠA-2023-692

(4.16 E) 850000 V-137

Inga Mikalauskienė

dalyvavo jaunųjų tyrėjų tarptautinėje mokslinėje konferencijoje
„JAUNASIS TYRĖJAS IŠMANIAJAI VISUOMENEI“

Ir skaitė pranešimą tema:

„Etikos iššūkiai socialiniame darbe“

Direktorius pavaduotoja studijoms
Dr. Regina Karvelienė

Šiauliai
2023 m. gegužės 11 d.

Pažymėjimas, liudijantis apie darbo aprobaciją

PAŽYMĖJIMAS

Šis pažymėjimas liudija, kad

Inga Mikalauskienė

2023 m. spalio 10 d.

Skaitė pranešimą „Etiniai iššūkiai socialiniame darbe“ organizuotoje VDU Socialinių mokslų fakulteto Socialinio darbo katedros, Viliaus Gaigalaičio globos namų, bendradarbiaujant su asociacija „Rūpestinga globa“ respublikinėje konferencijoje

**„PROFESINIS SOCIALINIO DARBUOTOJO
IDENTITETAS – PROFESINĖ AUTONOMIJA, PROFESINĖ
KOMPETENCIJA IR GALIA BEI PROFESINĖ ATSAKOMYBĖ“**

Trukmė: 8 ak. val.

Socialinio darbo katedros vedėja
doc. dr. Rasa Naujanienė

Viliaus Gaigalaičio globos namų
Direktorius Ginter Harner

2023 m. spalio mėn. 10 d., Kaunas
Registracijos Nr. SD – 23/622

Pažymėjimas, liudijantis apie darbo aprobaciją

Šiaulių
akademija

PAŽYMĖJIMAS

NR. MVG-VUŠA-2023-1517

Inga Mikalauskienė

2023 m. lapkričio 24 d. (8 val.)

dalyvavo XI tarptautinėje mokslinėje konferencijoje
SOCIALINĖ GEROVĖ TARPDISCIPLININIŲ POŽIŪRIU

ir skaitė pranešimą **SIMULIACINIO ŽAIDIMO PRITAIKYMO GALIMYBĖS
SOCIALINIO DARBO PRAKTIKOJE IR TYRIMUOSE: SENYVO AMŽIAUS ASMENŲ
SAVARANKIŠKUMO SKATINIMO KONTEKSTAS** sekcijoje **SOCIALINĖS,
EDUKACINĖS INOVACIJOS IR BENDRUOMENINIŲ PASLAUGŲ PLĖTRA ĮGALINIMUI,
LYGYBEI IR ĮTRAUKČIAI**

Direktoriaus
pavadootoja mokslui

prof. dr. Diana Cibulskienė

Programos registracijos Nr. V-306

TYRIMO PROTOKOLAI

Protokolas Nr.1

Tyrimo pavadinimas: „Senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo skatinimo galimybės taikant simuliacinį žaidimą socialiaame darbe“

Tikslinės grupės diskusijos data: 2023-05-09

Tikslinės grupės diskusijos vieta: globos namų posėdžių salė

Tikslinės grupės dalyvių kategorija: globos namų socialiniai darbuotojai

Tikslinės grupės diskusijos dalyvių skaičius – 6

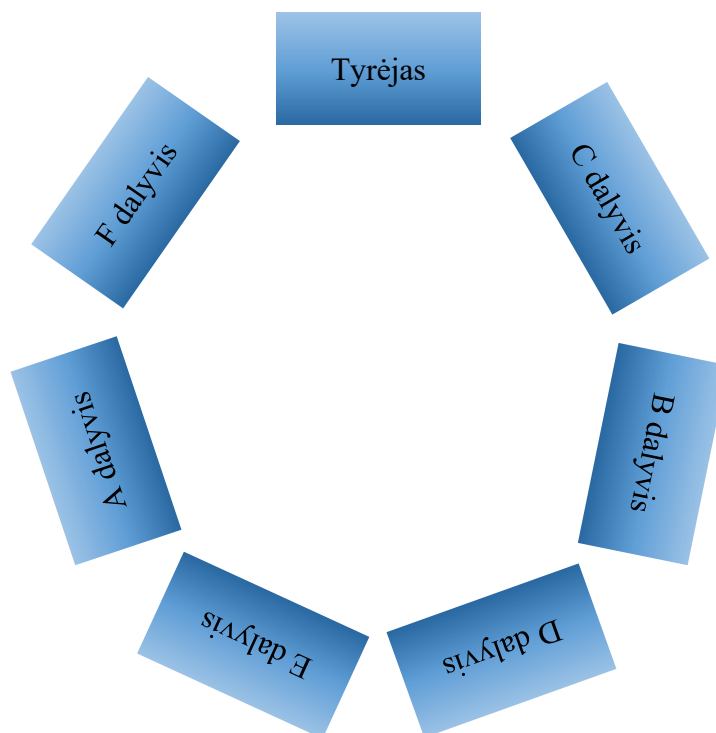
Tikslinė grupės diskusija prasidėjo – 9.30 val.

Tikslinė grupės diskusija baigėsi – 11.33 val.

Moderatorė (tyrėja): Inga Mikalauskiene

Naudota duomenų įrašymo technika: diktofonas

Tikslinės grupės (1) diskusijos dalyvių sėdėjimo schema

DEMOGRAFINIAI DUOMENYS (1 grupė socialiniai darbuotojai, darbuotojų kodai transkripcijoje)

Dalyvio kodas – A

Lytis – mot.

Amžius – 50 m.

Išsilavinimas – aukštasis neuniversitetinis

Darbo stažas – 16 m.

Tikslinės grupės dalyvis (pažymėkite): globos namų socialinis darbuotojas X
globos namų slaugytojas
globos namų gyventojų artimasis

Dalyvio kodas – B

Lytis – mot.

Amžius – 47 m.

Išsilavinimas – aukštasis neuniversitetinis

Darbo stažas – 4 m.

Tikslinės grupės dalyvis (pažymėkite): globos namų socialinis darbuotojas X
globos namų slaugytojas
globos namų gyventojų artimasis

Dalyvio kodas – C

Lytis – mot.

Amžius – 57 m.

Išsilavinimas – aukštasis neuniversitetinis

Darbo stažas – 24 m.

Tikslinės grupės dalyvis (pažymėkite): globos namų socialinis darbuotojas X
globos namų slaugytojas
globos namų gyventojų artimasis

Dalyvio kodas – D

Lytis – mot.

Amžius – 59 m.

Išsilavinimas – aukštasis neuniversitetinis

Darbo stažas – 4 m.

Tikslinės grupės dalyvis (pažymėkite): globos namų socialinis darbuotojas X
globos namų slaugytojas
globos namų gyventojų artimasis

Dalyvio kodas – E

Lytis – mot.

Amžius – 54 m.

Išsilavinimas – aukštasis neuniversitetinis

Darbo stažas – 27 m.

Tikslinės grupės dalyvis (pažymėkite): globos namų socialinis darbuotojas X
globos namų slaugytojas
globos namų gyventojų artimasis

Dalyvio kodas – F

Lytis – mot.

Amžius – 50 m.

Išsilavinimas – aukštasis neuniversitetinis

Darbo stažas – 27 m.

Tikslinės grupės dalyvis (pažymėkite): globos namų socialinis darbuotojas X
globos namų slaugytojas
globos namų gyventojų artimasis

Protokolas Nr. 2

Tyrimo pavadinimas: „Senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo skatinimo galimybės taikant simuliacinį žaidimą socialiniame darbe“

Tikslinės grupės diskusijos data: 2023-05-15

Tikslinės grupės diskusijos vieta: globos namų posėdžių salė

Tikslinės grupės dalyvių kategorija: globos namų slaugytojai

Tikslinės grupės diskusijos dalyvių skaičius – 6

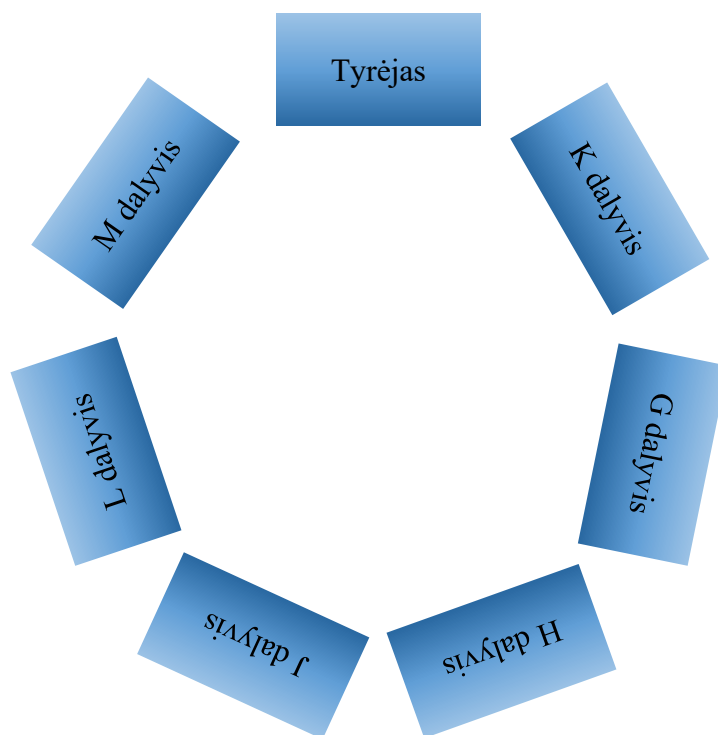
Tikslinė grupės diskusija prasidėjo – 12.30 val.

Tikslinė grupės diskusija baigėsi -14.29 val.

Moderatorė (tyrėja): Inga Mikalauskienė

Naudota duomenų įrašymo technika: diktofonas

Tikslinės grupės (2) diskusijos dalyvių sėdėjimo schema

DEMOGRAFINIAI DUOMENYS (2 grupė slaugytojai, darbuotojų kodai transkripcijoje)

Dalyvio kodas – G

Lytis – mot.

Amžius – 42 m.

Išsilavinimas – aukštasis universitetinis

Darbo stažas – 24 m.

Tikslinės grupės dalyvis (pažymėkite): globos namų socialinis darbuotojas

globos namų slaugytojas X
globos namų gyventojų artimasis

Dalyvio kodas – H

Lytis – mot.

Amžius – 60 m.

Išsilavinimas – aukštasis neuniversitetinis

Darbo stažas – 29 m.

Tikslinės grupės dalyvis (pažymėkite): globos namų socialinis darbuotojas
globos namų slaugytojas X
globos namų gyventojų artimasis

Dalyvio kodas – J

Lytis – mot.

Amžius – 57 m.

Išsilavinimas – aukštesnysis

Darbo stažas – 37 m.

Tikslinės grupės dalyvis (pažymėkite): globos namų socialinis darbuotojas
globos namų slaugytojas X
globos namų gyventojų artimasis

Dalyvio kodas – K

Lytis – mot.

Amžius – 23 m.

Išsilavinimas – aukštasis neuniversitetinis

Darbo stažas – 1 m.

Tikslinės grupės dalyvis (pažymėkite): globos namų socialinis darbuotojas
globos namų slaugytojas X
globos namų gyventojų artimasis

Dalyvio kodas – L

Lytis – mot.

Amžius – 51 m.

Išsilavinimas – aukštasis neuniversitetinis

Darbo stažas – 14 m.

Tikslinės grupės dalyvis (pažymėkite): globos namų socialinis darbuotojas
globos namų slaugytojas X
globos namų gyventojų artimasis

Dalyvio kodas – M

Lytis – mot.

Amžius – 51 m.

Išsilavinimas – aukštasis universitetinis

Darbo stažas – 34 m.

Tikslinės grupės dalyvis (pažymėkite): globos namų socialinis darbuotojas
globos namų slaugytojas X
globos namų gyventojų artimasis

Protokolas Nr. 3

Tyrimo pavadinimas: „Senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo skatinimo galimybės taikant simuliacinį žaidimą socialiniame darbe“

Tikslinės grupės diskusijos data: 2023-05-29

Tikslinės grupės diskusijos vieta: globos namų posėdžių salė

Tikslinės grupės dalyvių kategorija: globos namų gyventojų artimieji

Tikslinės grupės diskusijos dalyvių skaičius: 6

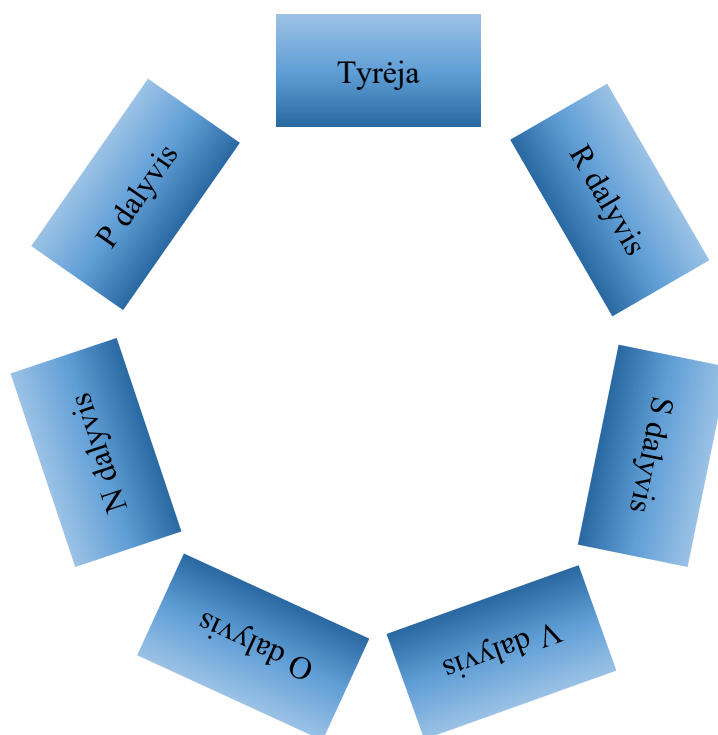
Tikslinė grupės diskusija prasidėjo -14.00 val.

Tikslinė grupės diskusija baigėsi – 16.38 val.

Moderatorė (tyrėja): Inga Mikalauskiene

Naudota duomenų įrašymo technika: diktofonas

Tikslinės grupės (3) diskusijos dalyvių sėdėjimo schema

DEMOGRAFINIAI DUOMENYS (3 grupė gyventojų artimieji, darbuotojų kodai transkripcijoje)

Dalyvio kodas – N

Lytis – vyr.

Amžius – 29 m.

Išsilavinimas – vidurinis

Artimojo gyvenimo laikotarpis globos namuose – 7 mėn.

Tikslinės grupės dalyvis (pažymėkite): globos namų socialinis darbuotojas
globos namų slaugytojas

globos namų gyventojų artimasis X

Dalyvio kodas – O

Lytis – mot.

Amžius – 62 m.

Išsilavinimas – vidurinis

Artimojo gyvenimo laikotarpis globos namuose – 5 m.

Tikslinės grupės dalyvis (pažymėkite): globos namų socialinis darbuotojas

globos namų slaugytojas

globos namų gyventojų artimasis X

Dalyvio kodas – P

Lytis – vyr.

Amžius – 56 m.

Išsilavinimas – aukštesnysis

Artimojo gyvenimo laikotarpis globos namuose – 4 m.

Tikslinės grupės dalyvis (pažymėkite): globos namų socialinis darbuotojas

globos namų slaugytojas

globos namų gyventojų artimasis X

Dalyvio kodas – R

Lytis – mot.

Amžius – 79 m.

Išsilavinimas – aukštasis universitetinis

Artimojo gyvenimo laikotarpis globos namuose – 10 m.

Tikslinės grupės dalyvis (pažymėkite): globos namų socialinis darbuotojas

globos namų slaugytojas

globos namų gyventojų artimasis X

Dalyvio kodas – S

Lytis – mot.

Amžius – 70 m.

Išsilavinimas – aukštesnysis

Artimojo gyvenimo laikotarpis globos namuose – 8 mėn.

Tikslinės grupės dalyvis (pažymėkite): globos namų socialinis darbuotojas

globos namų slaugytojas

globos namų gyventojų artimasis X

Dalyvio kodas – V

Lytis – mot.

Amžius – 67 m.

Išsilavinimas – spec. vidurinis

Artimojo gyvenimo laikotarpis globos namuose – 4 mėn.

Tikslinės grupės dalyvis (pažymėkite): globos namų socialinis darbuotojas

globos namų slaugytojas

globos namų gyventojų artimasis X

Tyrimo dalyvių demografinės charakteristikos

Dalyviai	Lytis	Amžius	Išsilavinimas	Darbo stažas	Artimojo gyvenimo laikotarpis globos namuose
Socialiniai darbuotojai	Mot.	50 m.	Aukštasis neuniversitetinis	16 m.	
	Mot.	47 m.	Aukštasis neuniversitetinis	4 m.	
	Mot.	57 m.	Aukštasis neuniversitetinis	24 m.	
	Mot.	59 m.	Aukštasis neuniversitetinis	4 m.	
	Mot.	54 m.	Aukštasis neuniversitetinis	27 m.	
	Mot.	50 m.	Aukštasis neuniversitetinis	27 m.	
Slaugytojai	Mot.	42 m.	Aukštasis neuniversitetinis	24 m.	
	Mot.	60 m.	Aukštasis neuniversitetinis	29 m.	
	Mot.	57 m.	Aukštesnysis	37 m.	
	Mot.	23 m.	Aukštasis neuniversitetinis	1 m.	
	Mot.	51 m.	Aukštasis neuniversitetinis	14 m.	
	Mot.	51 m.	Aukštasis universitetinis	34 m.	
Gyventojų artimieji	Vyr.	29 m.	Vidurinis		7 mėn.
	Mot.	62 m.	Vidurinis		5 m.
	Vyr.	56 m.	Aukštesnysis		4 m.
	Mot.	79 m.	Aukštasis		10 m.
	Mot.	70 m.	Aukštesnysis		8 mėn.
	Mot.	67 m.	Spec. vidurinis		4 mėn.
Slaugytoja iš Ukrainos	Mot.	52 m.	Spec. vidurinis	32 m.	
Slaugytoja iš Ukrainos	Atsisakė dalyvauti pateikus klausimyną				
Slaugytoja iš Ukrainos	Atsisakė dalyvauti pateikus klausimyną				

Pusiau struktūruoto interviu klausimynas

1. Kaip manote, kuo svarbus savarankiškumas, senyvo amžiaus žmonėms, gyvenantiems globos namuose?
2. Kuo, Jūsų manymu, senyvo amžiaus žmonėms svarbus savarankiškumas priimant sprendimus kasdieniame globos namų gyvenime?
3. Kaip, Jūsų manymu, skatinamas senyvo amžiaus žmonių savarankiškumas atliekant kasdienes užduotis?
4. Kaip senyvo amžiaus žmonių, gyvenančių globos namuose, savarankiškumas pasireiškia tvarkant finansinius reikalus?
5. Kuo Jums asmeniškai reikšmingas globos namų gyventojų savarankiškumas/nesavarankiškumas?
6. Kokios priežastys lemia senyvo amžiaus žmonių dalyvavimą socialiniuose-kultūriniuose, religiniuose bei politiniuose įvykiuose?
7. Kaip senyvo amžiaus asmenų savarankiškumas už globos namų ribų priklauso nuo fizinės aplinkos?
8. Kuo reikšmingas bendravimas senyvame amžiuje?
9. Kaip senyvo amžiaus žmogaus, gyvenančio globos namuose, savarankiškumas susijęs su žmogaus orumu (pvz.: patyčios, privatumas, asmeninė erdvė, intymumas, paliatyvioji pagalba etc)?
10. Kaip senyvo amžiaus asmens savarankiškumas kinta ilgesnį laiką gyvenant globos namuose?
11. Jūsų nuomone, kokios yra savarankiškumo praradimo priežastys?
12. Kaip, Jūsų manymu, galima būtų stiprinti globos namų gyventojų savarankiškumą?

Papildomi klausimai apie žaidimo taikymą

1. Gal galite pasakyti ką sužinojote, o gal atradote dalyvavimo procese kažką naujo?
2. Kokias emocijas kelia sužinoti dalykai?
3. Patikslinkite ką sužinojote apie savarankiškumą?
4. Ką galite pasakyti apie iššūkius, kuriuos patiria globos namų personalas?
5. Gal galite pasakyti savo nuomonę apie simuliacinio žaidimo taikymą globos namuose?
6. Ką dar norėtumėt pasakyti apie įvykusią diskusiją?

TYRIMO OBJEKTO OPERACIONALIZACIJA

TYRIMO OBJEKTO OPERACIONALIZACIJOS DIAGNOSTINĖS SRITYS

Atliekant kokybinį tyrimą išvelgiamos sąsajos tarp dimensijų, kurios iliustruoja pasirinktą temą¹⁷.

Operacionalizacijoje išskirtos trys pagrindinės diagnostinės sritys sąsajose su instrumentu.

SAVARANKIŠKUMO SKATINIMO GALIMYBIŲ DIAGNOSTINĖS SRITYS	Autonomija	INTERVIU KLAUSIMAI	Kaip manote, kuo svarbus savarankiškumas, senyvo amžiaus žmonėms, gyvenantiems globos namuose?		
			Kuo, Jūsų manymu, senyvo amžiaus žmonėms svarbus savarankiškumas priimant sprendimus kasdieniame globos namų gyvenime?		
			Kaip, Jūsų manymu, skatinamas senyvo amžiaus žmonių savarankiškumas atliekant kasdienes užduotis?		
			Kaip senyvo amžiaus žmonių, gyvenančių globos namuose, savarankiškumas pasireiškia tvarkant finansinius reikalus?		
	Dalyvavimas		Kuo Jums asmeniškai reikšmingas globos namų gyventojų savarankiškumas/nesavarankiškumas?	Kokios priežastys lemia senyvo amžiaus žmonių dalyvavimą socialiniuose-kultūriniuose, religiniuose bei politiniuose įvykiuose?	
			Kaip senyvo amžiaus asmenų savarankiškumas už globos namų ribų priklauso nuo fizinės aplinkos?	Kuo reikšmingas bendravimas senyvame amžiuje?	
				Kaip senyvo amžiaus žmogaus, gyvenančio globos namuose, savarankiškumas susijęs su žmogaus orumu (pvz.: patyčios, privatumas, asmeninė erdvė, intymumas, paliatyvioji pagalba etc)?	Kaip senyvo amžiaus asmens savarankiškumas kinta ilgesnį laiką gyvenant globos namuose?
				Jūsų nuomone, kokios yra savarankiškumo praradimo priežastys?	Kaip, Jūsų manymu, galima būtų stiprinti globos namų gyventojų savarankiškumą?

¹⁷ Žydžiūnaitė, V. ir Sabaliauskas, S. (2017). *Kokybiniai tyrimai. Principai ir metodai*. Vilnius: Vaga.

Pirminės kategorizacijos lentelės

1 lentelė. Gyventojų savarankiškumo vertinimas

AUTONOMIJOS DIMENSIJA		
I.Kategorija: Gyventojų savarankiškumo vertinimas		
Socialiniai darbuotojai (SD)	Slaugytojai (S)	Gyventojų artimieji (GA)
1.Subkategorija: Puošimasis kaip savarankiškumo svarba		
<...>žmonės gyvendami globos namuose taip pat nori puoštis ir mes turim juos paskatinti. Paskatinti, kad tai vyktų ne tik, kai jie gyveno savarankišką gyvenimą, bet kai ir atėjo į globos namus. <...>globos namuose dabar kažkaip labai ypatingai moterys pradėjo norėti puoštis, jeigu jas paskatini. <...>turėjom ir vieną popietę, ir kitą<...> galim pastebėt<...>ateina<...> nagus pasidažiusi, ir lūpytes pasidažiusi. <...>guli lovoje, nelabai mėgsta išeiti netgi į koridorių, bet lovoj guli pasidažius. <...>patinka, kai pasakai komplimentą tiesiog spindi.	Kad neprarastų tų įgūdžių. <...>buvo tokia buitiškai tvarkinga, mėgdavo puoštis, ko neleidžia dabar jos ta diagnozė, tai, kad neatbuktų ir išlaikyti<...>puošimasi. <...>jeigu mes neišsiaiškinsime žmogaus poreikių, mes galim ją versti, kad tu puoškis, tu dažytis, o jinai gal net neatsimena šito. <...>kad išliktų pas ją tas instinktas kiek yra galimybės<...>. <...>mėgo puoštis<...>jos ir savarankiškumas visai kitoks yra. <...>pasiūlymas<...>vesk mokymus, kaip moterys turėtų puoštis, kaip turėtų atrodyti. <...> kelias minutes, bet mes galime atrasti<...>suburti tą grupelę tokią<...>turim tų puošėivių ir tų mėgėjų tokių<...>.	Nu tikrai turi skirt laiko, nes<...>yra tai svarbu labai. <...>darbuotojams<...>lengviau padėt išmokinti pasipuošti<...>būtų laisvesni ir darbuotojai, ir žmogus bus patenkintas. <...>gal nepasako jinai ten darbuotojams ar socialinei darbuotojai, kad aš noriu. Mano plaukai negražiai.
2.Subkategorija: Gyventojų savarankiškumas kaip pilnavertiškumo poreikis		
<...>savarankiškumas yra tolygus žmogaus pilnavertiškumui. <...>jaučiasi pilnavertis. <...>pasitiki savimi, jaučia gyvenimo džiaugsmą, gyvenimas tampa kokybiškas<...>savivertė didesnė<...> įgalinam pasitikėti<...>neapsileisti, pasitempti ir kitiems.	<...>neatbunka, kad žmogus bando ir nepamirštų. <...>reikėtų išsiaiškinti, ką tas žmogus<...>beatsimena<...>kiek jisai savarankiškas. <...>ką<...>atsimena ir ką<...> mėgo veikti, išaukštint šituos<...> poreikius. Noras pirmiausiai. Noras kažką daryti. Ar skaityti, ar puoštis, nesvarbu ką, bet tai yra noras. <...>lovą pasikloti, stengtis kiek įmanoma<...>. <...>nori<...>vaistų gerti patys<...> reikia labai įvertinti ar gali, ar ne <...>vis tiek yra diagnozės<...>. Pasitikėjimas daugiau pas žmogų yra.	Pilnavertis esi. <...>pats svarbiausias dalykas, pats svarbiausias. <...>kažkur tai gali nueiti<...>. Pasirūpinti savimi.<...>tarkim, į parduotuvę ar dar kažkur <...>. Savarankiškumas yra labai svarbu. Tai tas pats kaip privatumas<...>nori pats tvarkytis. Jis nori tvarkyti savo, jeigu turi kažkokią tai aplinką<...>. <...>reikia gerbt vis dėlto tą savarankiškumo troškimą,<...>kad kiek jisai kažką tai pats padaro. <...>savarankiškumą reikia skatinti su kiekviena diena. Kai dar ir nepatekęs į globos namus<...>. Taip<...>labai svarbus tas savarankiškumas.<...>kalbama ir apie tuos, kurie jau netekę galbūt dalinai savarankiškumo dėl savo<...> ligų.<...>bet tiek, kiek gali <...>reikia gerbti ir ir palaikyti<...>. <...>savarankiškumas labai taigi svarbu. <...>labai didelė reikšmė. Savarankiškumas tai labai.
3.Subkategorija: Savarankiškumas – gyventojų pozityvios emocijos šaltinis		
Nuotaika. <...> pakylėtas, kad padaro tą darbą, kad sugeba<...>. <...>gėlę pasodinti, ar prižiūrėti <...>jaučiasi<...>labai gerai. Nuotaika pagerėja, šypsosi, kad pagiri, tai iš vis labai.	Džiaugiasi<...>pasakoma ir pagiriama<...> ir kolektyve apie tai net gi aptariam<...>koks atvyko ir koks dabar yra, ir kaip jisai vaikšto.	Jaučiasi svarbūs. Pozityviai nusiteikia žmogus. <...>apsidžiaugiu<...>kažką daro, ko nedarė niekada. <...>pamatau, ką naujo yra pradėjęs, išmokęs.<...>pampersą, neužsidėsiu, nemoku, nenešiosi, dabar viskas susitvarko pats ir jokių problemų. Su<...>tabletėm.<...>pasiklausia, po to man skambino su tokia nuotaika. Tai

<...>jaučiasi žmogus gražesnis ir atrodo pasaulis gražesnis, aplinkiniai gražesni. Geresnis patampa. <...>prižiūrėdavo gėles<...> labai tuo džiaugėsi<...> labai patiko<...>. <...>svarbus tęstinumas, kai atsineša<...>pomėgius iš anksčiau ir<...>gali pritaikyti<...>tuo džiaugiasi<...>malonu. <...>žmogaus akys spindi ir tu dar pamatęs tą emociją<...>pagyri<...>paskatini. <...>jisai spindi<...>žino, kad visi juo džiaugsis. <...> padaro pats savarankiškai ir tu ateini į kambarį<...> pastebi<...>savarankiškai apsirengęs ten kostiumą, užsidėjęs skrybėlaitę. Jisai yra spindintis ir su juo taip lengva bendrauti<...>. <...> nei jisai serga<...> toksai pakylėtas jaučiasi. <...>ta emocija, kai<...>žmogus yra laimingas<...>labai daug duoda.		įsivaizduoji<...>pasikeitė kitas gamintojas, forma kita ir viskas nusiramina. Nuotaikej<...>pati išsiaiškino<...>.
4.Subkategorija: Motyvacinis mėgstamos veiklos tęstinumas		
<...>visą vasarą skabydavo<...>paskui <...>pradėjo ir gražius žiedus nuskinti<...>. <...>mėgdavo, kol buvo sveika prižiūrėti<...>kadangi turėjo sodą<...>. <...>geba labai gražiai lovą pasitvarkyti<...>.	Gali padėt, gali pasiūlyti<...>jeigu žmogus labai mėgo<...>. Gali duoti skudurėlį, pastoviai palanges valyt. <...>galima užduotį duot, kad kiekvieną dieną žmogus, kuriam priimtina ir mėgstama veikla buvo <...>gali skatinti. <...>kad neužmirštų. Įtraukti į kasdieninį ritualą.<...>kad įtraukti<...>kiekvieną dieną irgi motyvacija. <...>eina į kapines, sodina gėles artimiesiems. Ten prižiūri <...> laistytuvais eidavo. Nu dabar tu mažiau tų sveikų žmonių. <...>daro tuos inkilėlius, tvarko<...>galim džiaugtis, kodėl jisai turi eiti<...>pas kažkokią bobutę daryt. Neturi lentų, neturi vinių<...>kai žiema šalta, kur daryt, o labai nori. Iniciatyva didelė yra.	<...>labai mėgo gėlytes, labai. Visas laukų gėles surinkdavo<...> daugiabuty gyveno, vis tiek prisisodinuos. <...>važiuojam<...>į sodą, tuoj puola. Kokios tik yra gėlelės pražydusios.<...>yra turėjusi sodą.
5.Subkategorija: Gyventojų liga/negalia savarankiškumo mažėjimo kriterijus		
<...>jaučia<...>negalią.<...>supranta, kad jau užaina jai tie priepuoliniai <...>būna virpesiai<...>nevaldomi. <...>negali atlikti tam tikrų veiksmų.<...>panikuoja<...>yra blogai<...>bėga<...>gultis, nebežino ką bedaryti. <...>eina<...>stengiasi pati savarankiškai. <...>negaliu<...>pati supranta<...>vis tiek nueis<...>atliks kažką<...>.	<...>parodo iniciatyvą<...>įsitraukia į veiklą<...>kokią jisai panašią mėgo. <...>jeigu<...>liga arba kiti pomėgiai, nu tai tęstinumas gali kitur būt.	Ne, nebėra<...>nieko nenori. <...>bet, kad sukas, kad tvarkosi. Sakė, net naktį duodasi<...>lanksto ir vėl išima, ir vėl sudeda ir vėl. <...>buvo aktyvi ir gerą balsą turėjo, ir giedodavo, ir mamos buvo pilna<...>visą ūkį valdė. Penkiolika metų nieko gero iš mamos. Ligos progresavimas. Nieko nėra, o tai buvo valdinga<...>visiems gerą darė, visais rūpinuosi. <...>čia jau yra pagal psichiką. Ne kiekvienas gali ir ne kiekvieną gali sudominti. Amžius turi įtakos, tos ligos turi įtakos. Visą gyvenimą jis batsiuovys buvęs. Dabar norėtų siūti batus, tvarkytis<...>. Jis nebegali. Tiesiog nevaldo rankos<...>.
6.Subkategorija: Gyventojų savarankiškumo skatinimas per savitaigą		
	<...>svarbu žmogus kiek nori, kiek pats įdeda noro.<...>pavyzdžiui <...>juk visiškai surakintas Parkinsono, sustingęs visas, bet jis niekada nepasakys, kad aš nenoriu. O Jonas (vardas pakeistas)	

	tinginių tinginys. Ateik, paglostyk, padaryk. <...>daugiau nuo pačio priklauso nei nuo darbuotojo. Jis niekada nesakys, kad <...>man yra blogai<...> asmenybė kaip yra, kaip išreiškia. Nuo pačio daugiausiai greičiausiai, kad priklauso labiausiai<...>. Aš pati<...>turi noro<...>toj pačioj lovelėj susitvarko, viskas pas ją tvarkinga. Kuris yra motyvuotas, iniciatyva daryti savarankiškai. Turi ir pats norėt žmogus.	
7.Subkategorija: Savarankiškumą žlugdantis paternalistinis požiūris		
<...>trūksta kantrybės. Eina daro geriau pats. <...>leiskim tam žmogui pačiam<...>ne, greičiau, užtikrinčiau padarysiu ir bus padaryta. <...>žmogus geriau pats padaro ir nepagalvoja, kad gyventojas savarankiškesnis būtų. <...>tas mamiškumas. Greičiau aš padarysiu<...>niekas nepadarys kaip aš. <...>geriau ir greičiau. <...>nuo darbuotojų kantrybės ir noro<...>nuo būdo žmogaus. <...>viskas yra nuo padėjėjų darbo. <...>suprasti<...>darbas turi būti padarytas, bet<...>turim jį aktyvinti<...>kad neprarastų to savarankiškumo. <...>padariau darbą, bet kad ir jam būtų<...>nauda, kad jisai darytų, įgūdžiai nedingtų, kad kuo ilgiau išlaikyti. <...>požiūrį turėtumėm keisti.<...>greičiau paimu ir padarau, ir viskas.	Nebėra tokio pasitikėjimo, jeigu kažkas vieną, antrą kartą pasakė, kad tu ne tą nupirkai, ne taip apsirengėi. Tokia kaip baimė atsiranda<...>. <...> seniau matydavau ji sukdavosi aplink stalą<...> gal iš darbuotojų, tu ne taip padėjai, tu ne tą paėmei<...>arba tu greičiau, tu per ilgai. Į indaplovę darbuotojai geriau sudeda<...> net greičiau viskas vyksta. Čia per patį lengviausią kelią<...> aš pats greičiau ir geriau padarysiu, negu kad įgalinti tą gyventoją.	
8.Subkategorija: Savarankiškumo skatinimo trukdžiai dėl laiko ir kantrybės		
<...>gal yra laiko stoka, gal nemoka paskirstyti laiko darbo<...>. <...>labai daug laiko reikia sugaišti, jeigu tu žmogų paskatini. <...>reikia ne tik kantrybės, bet ir laiko. <...>turi sugaišti pusvalandį<...>tą procesą atlikti<...> jeigu tu atlieki viena pati, tai kiek tu trunki... <...>reikės vis tiek perdirbti, galbūt pataisyti, <...>čia yra laikas. <...>daugiausia kantrybė ir laikas.	<...>laiko neturi. <...>jeigu darbuotojas tikrai neturi to laiko. Bet neduodam pačiam sakykim, gal ir dėl laiko stokos, kad pats apsirengtų lėtai. <...>duokim ir mūsų<...>padėjom<...> duokim joms penkis žmones per dieną.<...>tikrai ir mes tą<...> savarankiškumą ir jų visų įgūdžių ugdymą mes galėsime pasiekti ne tokį, ką mes turime dabar. Nuo noro. Noro, nepamirštam noro. Ir darbo krūvio iš tikrųjų. <...>aš mokinu ir dvi atsisėda ant lovos ir žiūri, kaip aš maunu kelnes ir batus<...>. <...>mes esame palikę mechanikai<...>. Viskas yra daroma mechaniškai. <...>tam pačiam kolektyve, kažkas vienas iš tų pačių kolegijų<...>skiria kažkam dėmesio, tai jau yra kažkokia kitokia. <...>ką tu veikti neturi ko <...>nuostata yra <...> palikus. <...>darbuotojai mūsų yra pavargę<...>nuo šitų krūvio, nuo tos įtampos<...>perdegimo sindromas, tikrai yra pervargę. Žinoma, tarpusavio ryšys. Globos namams dėl specialistų, dėl tų pačių slaugytojų ir slaugytojų padėjėjų nėra jokios teisinės bazės, nėra nurodyti krūviai<...>.	

	<...>dėl tų teisinių bazių visų, dėl to viršūnėlių kenčia gyventojai <...>kažko tai norim, iš to darbuotojo spaudžiam paskutinius syvus. <...>norim kokybiško darbo, kokybiškų paslaugų<...>kiekvienam gyvam žmogui reikia dėmesio. Pas mus dabar yra kiekybė. Nededam pastangų. Mažiau dedam pastangų. Darbo krūvis, darbuotojų darbo krūvis. Darbo krūvis. Tai, kad su dvidešimt keturiais žmonėmis, kad galėtų dienos metu dirbti trys, ne viena, ne dvi, o trys padėjėjos.	
9.Subkategorija: Savarankiškumo skatinimo trukdžiai dėl darbo krūvio ir aplinkinių noro		
	Priklauso nuo komandos iš tikrųjų. Nuo profesionalumo žmonių. Nuo žmonių, kurie jį supa<...>. Tai ką mes norime matyti ir ko norėtumėm pasiekti. <...>duokim ir mūsų<...>padėjom<...> duokim joms penkis žmones per dieną.<...>tikrai ir mes tą<...> savarankiškumą ir jų visų įgūdžių ugdymą mes galėsime pasiekti ne tokį, ką mes turime dabar. Nuo noro. Noro, nepamirštam noro. Ir darbo krūvio iš tikrųjų. <...>aš mokinu ir dvi atsisėda ant lovos ir žiūri, kaip aš maunu kelnes ir batus<...>. <...>mes esame palikę mechanikai<...>. Viskas yra daroma mechaniškai. <...>tam pačiam kolektyve, kažkas vienas iš tų pačių kolegijų<...>skiria kažkam dėmesio, tai jau yra kažkokia kitokia. <...>ką tu veikti neturi ko <...>nuostata yra <...> palikus. <...>darbuotojai mūsų yra pavargę<...>nuo šitų krūvio, nuo tos įtampos<...>perdegimo sindromas, tikrai yra pervargę. Žinoma, tarpusavio ryšys. Globos namams dėl specialistų, dėl tų pačių slaugytojų ir slaugytojų padėjėjų nėra jokios teisinės bazės, nėra nurodyti krūviai<...>. <...>dėl tų teisinių bazių visų, dėl to viršūnėlių kenčia gyventojai <...>kažko tai norim, iš to darbuotojo spaudžiam paskutinius syvus. <...>norim kokybiško darbo, kokybiškų paslaugų<...>kiekvienam gyvam žmogui reikia dėmesio. Pas mus dabar yra kiekybė. Nededam pastangų. Mažiau dedam pastangų. Darbo krūvis, darbuotojų darbo krūvis. Darbo krūvis. Tai, kad su dvidešimt keturiais žmonėmis, kad galėtų dienos metu dirbti trys, ne viena, ne dvi, o trys padėjėjos.	
10.Subkategorija: Gyventojus skatinantis požiūris savarankiškai veikti		
<...>gali atlikti savarankiškai veiksmus<...>lovos paklojimą, patalynės pervilkimą. <...>pasibėdavos<...>nugarą skauda<...>aš pavargau<...>su ja turi pažaisti<...> Tu pasėdėk, tu pailsėk ir tu vėl daryk. <...>kaip apsimovė, bet jinai vis tiek apsimovė, ta kojine.	Galimybės yra visada. Gal tam žmogui užtenka tų kelių minučių<...> nežinai<...> gal jinai net nenori tos draugijos. Pagalba rengiantis. Pagalba<...>per veiklą. Per įvairias veiklas. <...>daugiau būti savarankiškam. <...>nebėra to pasitikėjimo, <...>mes	Ir aš jį, kiek<...>eik pasivaikščioti. <...>lindi kambary arba jeigu tik išeina, tai <...>atsisėst, parūkyt. <...>veikla didelė yra<...>visokie užsiėmimai,<...>tas yra svarbiausia<...>kuo ilgiau pratęsti, lavinti<...>smegenis<...> atsimintų daugiau, kad galėtų patys kažką tai ir

<...>geriau<...>pataisyti, ten pasukti <...>. <...>sako, aš nemoku<...> nepadarysiu<...>. Tikrai padarysi<...>visi apsimauna ir tu apsimausi. Aš galiu<...> kavą <...>supilti, bet kodėl aš turiu? Aš galiu atnešt vandenį tiktai. Tegu žmogus pats atsiplėšia tą pakelį ir susipila. <...>kiek aš leisiu jam būt savarankišku. Aš galiu ateit, atplėšt, supilti, paduoti, kad būtų greičiau.	nebeįtinkam. <...>nei apsirengusi įtinku, nei nupirkusi nebeįtinku<...> Pritart. Kaip<...>nuo pat mažens. Reikia sakyti, kad tu šaunuolis, tu gerai darai, tu esi skatinamas. Svarbu pagirti. Paskatinimas, paraginimas, manyčiau aplinkinių irgi duoda daug.	daryti. <...>yra<...>lavinimo<...>pratimai. <...>yra ir užsiėmimai<...> psichologinių<...>. <...>dainuoja ir šoka<...>vaikšto, važiuojate į tuos koncertus<...>.
11.Subkategorija: Džiuginantis gyventojų pokyčių vertinimas		
<...> man taip džiaugsmingai buvo. Džiugina ir pasidžiaugiam<...>. <...> visokių tų darbuotojų<...>. <...>darbuotojai<...>tikrai visada stengiamės, mažą užduotį atlikus, atgaminius kažkokį įgūdį, kuris buvo užmirštas.<...>lovos pasiklojimas ar spintelės susitvarkymas, ar rūbų pasikeitimas<...>kai atgal su darbuotojų pagalba tą įgūdį atgamina<...>vėl išmoksta<...>mes jau visada pasidžiaugiam.	Palyginimas visą laiką ir kaip vaikšto, ir kaip susitvarkęs<...> tokius atvejus mes aptariame. <...>sakom, kad net nepasakysi<...>kad iš globos namų. Tas palyginimas, tai aišku, baisiai skamba.	Jeigu aš pasakau, kad tau reikia tokių vitaminų – ne, bet jeigu su baltu chalatū pasakė visas gerai. Skatinti savarankiškumą turėtų<...>namuose būnant dar<...>. Nes aš pati tą praleidau, labai jau prižiūrėjau.<...>atrodė, kad visas taip turi būti. Visą aš dariau. <...>jeigu man pasikartotų tokia<...>sakyčiau, eik daryk kiek gali. Kaip gali, kiek pajėgi, kiek paneši, bet daryk. <...>dabar paskutiniu laiku, ji man jau nebeskambina, aš jai skambinu. Įsivaizduojat kaip pasikeitė, kaip ir nebereikia.<...>ties yra to užsiėmimo, tos veiklos. Dabar aš skambinau, kad kas ten atsitiko. O anksčiau būdavo<...>skambindavo.
12.Subkategorija: Savarankiškumas – nugyvento laikotarpio atspindys		
	Manau visada išsilavinimas svarbu yra. Labai turi įtakos. <...>kiek bebūtų pažengusi liga <...>inteligentiškumas išlieka, kaip mokytoja<...>išvaizda, laikysena ir ta pati kalba. Nu kaip bebūtų, tai vis tiek matosi ir jaučiasi<...>. Prigimtis. <...>irgi jis išmąsto, jo intelektas yra toks. Vadovaujantį turėjo<...> darbą<...>devyniasdešimties metų<...> atsimena<...>bet pas jį ir tas bendravimas ir prisiminimas, ir yra nu taip ne kaip pradžioje. Palieka vis tiek, kokį gyvenimą turėjai.	<...>visą gyvenimą buvo tokia, kiek aš pamenu. Jaunystėj, vaikystėj. Jinai kaimo žmogus. <...>turėdavote ten ir sodų<...>žemės. Jin ravedavo<...>. Pas mane<...>atvažiuoja, tai duok man ką nors dirbti. <...>nieko neranda, tai pasiimu, kokį ten pagaliuką<...>trinkeles jin ten valinėja. Buvo toks takelis<...>žolytės takelis. Tai ji ten kokius tris metrus viską ir nuravėjo<...>. Parvažiuojam namo<...>sako, aš nuravėjau jums<...>daug žalės buvo. <...>nieko<...>nesakėm. Tiek nori ravėti, kad tik žolę mato ir pirmyn. Gyvenimo būdas toks buvo.

2 lentelė. Gyventojų galimybės priimti savarankiškai sprendimus savo kasdiniame gyvenime

AUTONOMIJOS DIMENSIJA		
II.Kategorija: Gyventojų galimybės priimti savarankiškai sprendimus savo kasdiniame gyvenime		
Socialiniai darbuotojai (SD)	Slaugytojai (S)	Gyventojų artimieji (GA)
1.Subkategorija: Savavališkas sprendimų priėmimas už gyventoją jo dienotvarkėje		
<...>su tuo ėjimu miegoti yra kažkoks košmaras<...>kaip gali žmogų paguldyti pusę septynių, kai dar šviečia saulė aukštai<...>. <...>paskui atsikėlęs, sako, nemiega. Nemiega naktį, nes jisai yra nuo septintos užmigęs ir atsikėlęs gal trečią valandą. <...>visi pyksta. Pagal valandų skaičių kaip išmiegojęs. <...>kurie vaikšto tai tie nėra suguldomi. <...>reikia atsižvelgti ir tuos žmones<...> kuriuos nurengia ir tiesiog paguldo į lovą.	<...>mes nusprendžiame<...>,kad tas žmogus ten sunkiai sukramto, jam duosim trintą. Mes neklausiam to žmogaus. <...>mes labai gražiai paskiau<...>pakeičiam nuomonę. Nu, jeigu žmogus nori, nu tegu valgo, nors prieš tai mes priėmėm sprendimą, kad jam reikia duoti trintą. <...>tikrai nusprendžiam už jį ir dažnai. Ir bet kokioj veikloj, ne tik dėl valgymo. <...>kuris gyventojus dar sugeba	Žiūrint mano mamos pavyzdį<...> kaip ir gali. Kaip ir negali. Penkiasdešimt procentų. <...>tarkim<...>nelabai ten atsimena<...>kaip ir norėtų tą daryti, bet<...>kojinę užsimauna vieną arba kitokią ir atrodo jai kaip ir tas pats. <...>nelabai gerai atrodo iš šono<...>. <...>kažkiek gali, bet<...>visose įstaigose<...>taisykles. <...>taisyklės, kurių laikytis<...>. <...>gali<...>kuo labai domisi, ten paprašyti knygos<...>nuelit pasiimti. <...>turėtų

<...>sugirdo vaistus vakarienės metu<...>. Su vakariene<...>sugirdomi miegamieji vaistai.	pasipriešinti, tada tiktai mes pradėdam spręsti, ką mes galėtumėm pakeisti. <...>apgyvendinimas, tas pats kilnojimas. <...>veiklų, užimtumo jam priskyrimas. Iš tikrųjų tai mes daug kur nusprendžiam už savo gyventojus. <...>tai bus greičiau<...> bus paprasčiau. Jeigu jau mes nerandame su kuom sukelt, kad su kuo galėtų gyventi, prasideda<...>pamąstymai. Nors prieš tai jau esame nusprendę<...>. <...>per tuos pačius susirinkimus<...>kad jie priimtų sprendimą, bet <...>kad tie sprendimai mums atrodo darbuotojams, kurie teikia paslaugas, kad jie yra neteisingi<...>. Jeigu jau mes nerandame<...>su kuo galėtų gyventi, prasideda mūsų jau tokie pamąstymai. Tai su kuo tu norėtum gyventi? Nors prieš tai jau esame nusprendę<...>Tai su kuom tu norėtum?	turėti tokią laisvesnę galimybę norėti, bet<...>atsižvelgti į tai, kokios čia yra taisyklės ir ką mes tikrai galim. <...>namuose<...>taisyklės. Žinojo<...>negalima lipti laiptais, kada jisai nori, nes manęs, jeigu nėra arti, jisai nebeužlips. <...>žinojo, kad pasiskambins ar galiu, ar padėsi. Ir čia tas pats<...>turėtų<...>išeidami ir pasiklausti, pasisakyti, nedingt<...>. <...>jeigu norit<...>apsirengti ar pasipuošti<...>jeigu aš moku puošiuosi, jeigu nemoku, ieškau pagalbos. <...>turėtų darbuotojai žinoti, ką tas žmogus sumanė išeidamas į lauką ir tiesiog išeidamas toliau. Ne už jį nuspręsti ne. Tai, jeigu jis nori peržiūrėti, aš žinau, kad jam reikia leisti peržiūrėti.<...>kad apsirengtų, tai aišku aš sprendžiu. Aš neišleisiu, <...>aš pati stebiuosi, kaip jis nesuvokia. Pasirodo, kitas gamintojas, pasikeitė tabletės ta forma ir jau vėl ramybė, vėl ramu jai, va toks. <...>pas tuos akmenskaldžius aš neisiu. Dantistas akmenskaldis<...> <...>galima buvo gauti mašiną ir nuvežti pas odontologą, kad ir privačiai, o dabar yra sudėtinga<...>vairuotojo neturėjote čia ilgą laiką<...> ir kaip dabar susitvarkyti dantis, čia didelis rūpestis. Jisai man skambino, kad aš eičiau sutvarkyti reikalus. <...>tą problemą, tai išsisprendėm čia vietoj<...> čia pati susitvarkė. Be mano pagalbos.
2.Subkategorija: Prieštaringas darbuotojų požiūris į nusistovėjusią tvarką		
Man<...>nesuvokiama<...>. Metų metais taip daroma. <...>naktiniai darbuotojai<...>nori atėję rasti visus suguldytus, jau nurengtus. <...> čia yra nenormalu ir nesuprantama.		
3.Subkategorija: Kritiškas požiūris vertinant gyventojų apsisprendimo galimybes		
Jis neturi galimybės spręsti. <...>jie gali apsispręsti, bet, jei tu esi priklausomas nuo darbuotojo<...>esi imetamas į lovą. <...>gaila<...>tokia problema čia. Nelabai adekvati<...>tvirtos nuomonės neturi. Priklauso nuo jų savarankiškumo lygio. Jei jis visame kame priklausomas nuo darbuotojo, neturi nei fizinio, nei psichinio<...>savarankiškumo<...> yra priklausomas nuo darbuotojų. Priklauso nuo fizinės sveikatos. Jei jis protingas žmogus<...> atsižvelgia. <...>kuris moka pareikalauti, kuris yra drąsus. Kuris protingai šneka. Adekvačiai. Kuris protingai kalba ir adekvačiai. Ir dar pagąsdins ar dar pasakys<...>turi artimųjų<...>.	<...>žmogiškieji ištekliai, neturim mes tiek darbuotojų<...>patenkinti jų kažkokį sprendimą. <...>dėl to užimtumo, dėl bendravimo, mes<...> nežinom to dalyko. Mes kažkaip nesusiduriame su tuo. <...>įtakoja tą sprendimą<...> gauname<...>žinių, kad ką jisai valgo, ko jisai nevalgo ir viskas.	<...>nori rengtis<...>noriu tą ir rengiuosi tą. Va šitą sprendimą, aš manau, kad ir gali priimti.<...>jeigu reikėtų į šventę, nu tikrai reikėtų jau darbuotojai prižiūrėti, kad neapsirengtų taip, kaip kamary su trenirinėm ten kelnėm<...>.Kitą kartą ateini, tikrai keistai apsirengus. Negali priimti to sprendimo.<...>kokia buvo, kokia dabar<...>. Pati strainuolė buvo. <...>tas kelnes nenešioi. Jos yra kai vežuosi į bažnyčią. Jei jos bus nuteptos, aš tavęs nesivešiu. Nu tai minutei pasakai. Jinai negali priimtų sprendimų, pavyzdžiui, į lauką <...> negali paleisti ir<...> pati bijo, kad nebepareisiu. Dar truputėlis tas yra, kad, kad jaučia.<...>. Namie naktį atsirakindavo ir išeidavo. <...>pati sprendimus priimdavo. <...>jeigu neleisi, tai gal aš per langą iššoksiu. Nu tokios mintys buvo<...>. Spintelėj ką turi, tu valgyk. O čia mano? Taip, viskas tavo. <...>reikia ir pasakyti, tu sugerk vaistukus. <...>pasakyti ir pavalgyti<...> pasakyt, kad tu šiandien renkis ploniau. <...>gali televizorių<...> atsisėdus žiūrėt.

		<...>močiutė<...>su proto negalia. <...>nelabai ką gali nuspręsti. <...>pamiršta viską. <...>nelabai supranta kur randasi.<...>labai apatiška. Turi<...> nuotraukų<...>nieko nežiūri. <...>nebent kokį sausainį ten paimti iš spintelės.
4.Subkategorija: Pajėgesnių gyventojų didesnės savarankiško apsisprendimo galimybės		
Pasirenka savarankiškai meniu. Maistą gali pasirinkti. <...>į parduotuvę<...>apsipirkti. <...>į bankomatus savarankiškai nueiti. <...>tikrai atsižvelgia<...>per prievartą tikrai nei vieno neveš.	<...>dėl to maisto vis tiek paklausi<...>dėl ligos būna<...>cukrinis diabetas ar <...>dėl kažkokios burnos higienos problemų. <...>turi galimybę priimti tą sprendimą, ką<...>norėtų. Jeigu jis turi kažkiek, kad tos stiprybės įvertinti save ir tuos norus. <...>klausi to žmogaus vis tiek. Nuomonės mes turim išklausyt to žmogaus.	
5.Subkategorija: Darbuotojų ir gyventojų motyvaciniai mainai siekiant aktyvumo		
Į mankštą nenori<...>eiti. Gerai, kavos norėsite<...>į užimtumą eisim? <...>supranta, kad atsigert kavos, bet reikia nueiti ir užimtumą arba į mankštą. Mainų programa. Tada<...>atlyginama. <...>žiauriai nenori niekur eiti, nu visiškai<...>. Tai toks priverstinis jau yra. <...>sakau, mainom tą darbą<...> į kavą. <...>patinka pasyviai <...>. Relaksacinė<...>. Kava, pyragaičiai ir pasikalbėjimai malonūs<...>kuo mažiau darbo įdėti. Pasyvus poilsis. <...>padarom tą, paskui<...>malonesnę kokią veiklą.		
6.Subkategorija: Gyventojų pasyvumo kriterijus		
<...>nes reikia eiti, reikia apsirengti<...>. <...> žmogus nuo prigimties yra tingus. <...> su amžium ateina. Senatvėje<...>išryškėja tas daugiau. <...>negalia<...>didesnė atsiranda, juk ir proto, ir fizinę kartu maišosi. <...>pasako<...>aš pradirbęs labai daug metų, jau taip pavargęs. Su amžiumi. <...>jau regėjimas blogesnis. <...>sako, aš neprigirdžiu, nenoriu niekur eiti. <...>man rankos dreba <...>nebegaliu nieko padaryti. <...>dabar<...>žmonės<...>silpnėsni<...>. >. Anksčiau būdavo daugiau aktyvių. Žmonės pasyvesni.	Bet ir aš neišgirstama. Atėjau, sakau<...>jis gali skustis, skutimosi mašinėles reikia elektrinės. <...>nėra veiksmų tolimesnių. <...>vienam sakai, kitam sakai ir viskas. O jis galėtų.	<...> labai niekur nenori eiti. Jisai visai dar vaikšto ir galėtų dainuoti, ir balsą turi. Visą gyvenimą giedojo jisai, bet jis nenori. <...>kažkas per prievartą nuveda kažkur padainuot, pagiedoti. Bet užmiršta vėl jisai<...>. <...>kadangi sunkiai paeina, tai jis gi negali ir į tas ekskursijas kažkur tai nuvažiuoti. <...>kai kas iš įtakos yra pernelyg daug ir primetama, ir kaip kas yra per mažai? Turi labai gerą balsą. Kodėl ten jo nepakalbinus labiau<...> turi gerą balsą.
7.Subkategorija: Skatinantys aplinkinių veiksmai		
<...>pamotyvuoti reikia<...>. Paraginti. Priminti<...>žmogus tokiam amžių, jisai neatsimena<...> <...>tie žmonės, kurie yra su didesnėm negaliom<...>neatsimena, kad šiandien mankšta<...>šokiai<...>drama<...>. <...>primini. Žmonės atsirenka<...> Vieni eina dainuoti<...>Kiti eina į užimtumo veiklas, kiti eina į mankštą. <...>nemažai tų aktyvių žmonių.	Pasitikėjimas<...> <...> kažkoks bendravimas, priėjimas irgi to pačio darbuotojo prie žmogaus. <...>darbuotojų įgalinimas, gyventojų įgalinimas. <...> išklausyti reikia<...>. Tu vieną kartą pasiūlei, antrą kartą pasiūlei ir tavo sprendimai buvo<...> nepritarta <...>iškritikuoti, viskas. Tu nutils. Supratimas. <...>nebesikišiu, kadangi nuo mano nuomonės niekas nepriklauso.	Pavyksta. Jeigu supranta. Jo, jeigu supranta<...> <...>man liepė apsiskust.<...>jeigu tu galėjai apsiskusti ir tau dabar sako, kad tu tai padaryk<...>būk savarankiškas <...>jeigu tu pats gali, tai tą ir daryk. <...>kas link tvarkos<...>labai pyksta, kadangi jisai paskui nieko neranda.<...>betvarkė<...>sako, tikrai. To nebėra, to nebėra.<...>vėl padarė tvarką. <...>reikia motyvuot<...>būtinai.

	Nebuvo pritarta<...>va ir tas savarankiškumas. <...> labai mėgo serviruoti stalq<...>jai nusibodo. Arba motyvacijos nebėra. Nėra pagyrimų iš darbuotojų, kodėl pačioj pradžioj, va tu šaunuolė, tu tokia, kaip tu moki, kaip tu sugebi<...>.	<...>labai mažai vaikštai, labai sunkiai vaikštai<...>bet vaikštai, vaikštai, sakau, tėti. Eik tiek, kiek tu gali eiti ir viskas. Aš visada sakau, tik pirmyn. Eik, kol dar gali. Kol gali, kai jau nebegalėsi...
8.Subkategorija: Gyventojų būsenos aktyvinimo procese		
<...>pareina jis iš užimtumo, paklausi po pusę valandos ir nebežino kur buvo. <...>emocija būnant toj veikloj tą valandą, tai vis tiek į naudą duoda. <...> aplinkos pasikeitimas.	Nori būt apsiskaičiusi, žinoti, kas vyksta. <...>knygas skaito, o ką jinai iš tų knygų atsimena? Paklausi, bet ji niekada nepasakys. O jinai knygas graužia nuo ryto iki vakaro.	Maniškis kelia<...> skandalą didžiausią. Ir aš negaliu tikėti anoj pusėj telefonu, kad<...>nėra būtent tos<...>tabletės<...> galėjo kažkur nubėgti ar suprantat.<...>negaliu juo tikėti, ir negaliu tuoj pat skambinti<...>jūs gerai pasižiūrėkit. Nes ir taip jau jis įgrisęs<...> <...> visą gyvenimą ten dvidešimt metų tas tabletes geriu kiekvieną dieną<...> ir neduok Dieve, jos nebemato, yra viskas<...>. Kitą kartą tiek linksma yra, o kitą kartą<...>liūdnoka. Kas atsitiko? Ne, nieko, viskas gerai yra<...>. Paklausi, ką darai <...>aš žinau, kad ėjo ir su lazdom, aš žinau, kad ir ten važiavo. Susitikau prie bažnyčios. Kas atvežė? Nežinau<...>su autobusu. Vot ta atmintelė... <...>mano mama sako, kad gerai<...>. Sakytų nenoriu, vežkit<...> gerai, kad jinai visą laiką patenkinta. Ten jis žiūri, nesvarbu, kad tu paduodi juos, bet jis žiūri: klonazepamas, tiapridalis, jis tiksliai žino, jis apžiūri ir kadangi darbuotojas<...>skuba<...>jis jau nervinasi.<...>paskui, galbūt ir neatsakingas už save ir pradeda ir keiktis kartais. <...>išveda iš kantrybės. Ir mane išvesdavo iš kantrybės. Dėl <...>vaistų,<...>pakeitimas, ar tabletės forma, ar spalva, jiem jau kyla<...>čia jau ar sumaišė. Senam žmogui<...>kad tik tai, kas blogiau neatsitiktų. <...>skambina, <...>į tą paniką. Aš sakau, nu tai tu neskubėk, nueik paklausk.<...>eik tiesiai pas socialinę.<...>kreipiu aš ją.<...>nu man paskambint yra lengviausia pačiam<...>bet aš stengiuosi<...>kad jinai kažkaip bandytų pati tą dalyką daryt. Nėra vaistų<...>neatneša vaistų. Palauk, sakau, nu taigi atneš. Kiekvieną kartą aiškini, bet gi jis kiekvieną kart užmiršta<...>. <...>džiaukis, kuo mažiau tų vaistų atneša, tai tu reiškia sveikėji.
9.Subkategorija: Artimųjų svarbus vaidmuo priimant sprendimus		
<...>gyventojas brolis pasakė, kad mano broliui reikia įdėti dantis. Protezuoti burną, nors jisai geba pasakyt, kad jisai nenori, man nereikia. <...>artimieji<...>geranoriškai žiūri. Jie nori, kad dalyvautų visur. <...>Klausia<...>ar dalyvauja ar eina? Jiems rūpi. <...>iniciatyvos iš gyventojų artimųjų<...>labai minimumas. <...> pas mane rūpinasi<...>	<...>mūsų darbe mūsų artimieji priima sprendimus<...>paskutinės minutės pagalbos suteikimo. <...>kai ateina paskutinė minutė ir mes būtina tai atsklausiam artimųjų. <...>kai pats nebegali išreikšti nuomonės<...>apsidrausti save, kad būtų ramiau, kad būtų artimieji patenkinti, ne, kad tas žmogus būtų patenkintas, bet kad būtų artimieji patenkinti. Kad mums nekeltų problemų, kad viskas būtų ramu ir gerai<...>.	Jeigu žmogus dar protingas, su juo yra pasitariama. O jeigu žmogus <...>nebegali galvoti<...>su artimaisiais. <...>už mano tėvelį niekas nepriima sprendimo. Jisai jeigu nori, pats nori arba su manim kalbamas. <...>kiekvieno ten smulkmenėlės<...>neieškosi. Jeigu ten sprendimas niekam nekenksmingas ir tiesiog reikalingas.

<...>buvo<...>situacija<...>kad reikia dantukų<...>paskui pakeitė savo nuomonę<...>gal dar atidėkim<...>. Jeigu santykiai tarp artimųjų ir gyventojų yra geri<...>pasitiki vienas kitais<...>kažkokiems sprendimams gyventojų, artimieji tikrai padaro įtaką didelę.		<...>dažnai skambina pasitarti<...>. <...>liepė eiti<...>giedot, dainuot. Ar man reikia eit? Jeigu tu nori... Aš jo gyvenime turiu būti. Aš negaliu<...> išeiti, niekaip. <...>kai išvažiuoju, net nesakau, kad esu toli išvažiavus, nes jam jau nerimas. Pasirodo, kitas gamintojas, pasikeitė tabletės ta forma ir jau vėl ramybė, vėl ramu jai, va toks.

3 lentelė. Gyventojų savarankiškumo skatinimas kasdienėse veiklose

AUTONOMIJOS DIMENSIJA		
III.Kategorija: Gyventojų savarankiškumo skatinimas kasdienėse veiklose		
Socialiniai darbuotojai (SD)	Slaugytojai (S)	Gyventojų artimieji (GA)
1.Subkategorija: Džiaugsminga būseną savarankiškumo pasiekimų vertinime		
<...>žmogus padarė, jisai nori, kad juo džiaugtųsi. <...>buvo žmogus, kuris darydavo labai gražius rankdarbius. Kaip jis džiaugdavosi, bet kokia parodėle<...>kad yra įvertintas<...>pagirtas. Tai labai džiaugėsi. <...>skatina dar labiau ir toliau dirbti. Kad paskatinti, dar jei pagiria direktorius ar dar kas nors, tai ten išvis. <...>patinka, labai džiaugiasi<...> jaučiasi įvertinta atlikusi gerą darbą. <...>duoda darbuotis<...>pavalgius nuvalyti jai stalus, sutvarkyti. <...>pasitiki<...>svarbi jaučiasi<...>labai tą mėgsta daryti<...>.		<...>visą laiką giriasi<...> mus labai ten giria, mūsų kambarys pats gražiausias, pats švariausias.
2.Subkategorija: Asmeninis gyventojų požiūris atliekant kasdienės užduotis		
<...>nuo žmogaus<...>gyvenimo būdo priklauso. <...>pasakė, aš čia gyvenu ir už viską susimoku, ir aš nieko nedarysiu. Čia viską darbuotojai turi daryti. <...>kitas nori būti savarankiškas, kad aš pats<...>kad man darbuotojai nieko nedarytų. Jeigu aš dar galiu ir spintą susitvarkyti, ir spintelę, ir puodelį išsiplauti, viską pats. Jam nereikia jokios motyvacijos. Jisai yra laimingas, kad gali pats pasidaryti. <...>ateini ir sakai, kur tavo lovatiesė? Nu tai yra. O tai kur yra? Nu tai va ant kėdės. Tai kodėl ne ant lovos?<...>gerai, užsidėsiu ant lovos. Ir taip kasdien.	<...>kokia jinai yra tvarkinga<...> kaimynė <...>negali labai nusileisti. <...>kaip asmenybė kokio. <...>jeigu tvarkinga ir aš turiu būt tokia pat tvarkinga. Nu vis vien pavyzdys geras turi į naudą eit. <...>mato šalia<...>nebus tokia apsikuitusi. <...>jos tvarkosi, jos kyla jos valo.	Jeigu žmogus vaikšto, tai tikrai tą vandenį pasieks ir nekels problemų. Bet jeigu žmogus nevaikšto<...> darbuotojas vis tiek žino, kad jam reikia padėti arčiau. <...>visos slaugytės<...>žino kiekvieną žmogų ir nepadės gulinti toli kažkur. <...>yra priežiūra ir viskas yra suderinama, sudėliojama. <...>nemanau, kad specialiai paims ir padės toliau<...>. Bet jeigu žmogus gali kažkiek<...>tada gal ir padėtų toliau<...>pabandys išlipti, nes tu gali. <...>turi arbatinuką ir jis nori turėti savo. Ir jisai pats arbatinuką valo, ten paprašo kažkokių miltelių<...>jis tvarkosi pats. <...>buitį gerina. Nusipirko tokį kokteiliams plakti aparatą. <...>nusipirko ant garų kažkokį<...>maistą ji ten gaminsis sau. <...>juk sako, mes visą laiką pačios plaunam savo kambarį. Nors joms<...>nereikia tą dalyką daryti. Bet mes norim, mes pačios. <...>atvežiau gimtadienio proga gėlytę, tai Jonas (draugas – vardas pakeistas) prižiūri. Tėvukui neįdomu<...>.
3.Subkategorija: Gyventojų aukos vaidmens prisiėmimas		
<...>iš pradžių<...>patiko ir jaučiasi<...>pakylėta, kai<...>padengdavo stalus. <...>paskui <...>atsiranda ligos, paūmėjimai<...>nebegali jau. <...>atsiranda jau per sunku<...>sako, man reikia j	<...> prisiima toki aukos vaidmenį, kaip ir aš pavargau, aš dirbau visiems<...>.	

atostogas<...>pailsėti<...>pavargau. <...>negalia daro labai didelę įtaką ir jai<...>atsakomybė<...>. Ji pradėdavo dengti stalą trečią valandą nakties. Ji jau nebegali miegoti<...>nebeturi poilsio <...> ramybės nebeturi. Kaip įpareigota yra. Kaip įpareigota<...>ji jau antrą valandą susodindavo visą kambarį, uždėdavo seilinius ir laukdavo pusryčių.		
4.Subkategorija: Priverstinis gyventojų skatinimas savarankiškai tvarkytis		
<...> sunkiai iš tikrųjų. <...>tiesiog prievarta. <...>gaunas darbuotojų įtaką. <...>pasiimk šepetuką, eini dantis plauti. Kur tas šepetukas? Žiūrėk spintelėj. Ano nēr. Kaip jis atrodo? Pasiimk <...>Ką man daryti? Plautis. Kaip plautis? Va visur tos kantrybės.		<...>namuose tikrai netikiu, ką darytų, po lova šiukšlių. Keista.<...>. <...> ne kiekvienas gali labai daug <...>ateina, pertvarko jo tvarką<...>jam nepatinka...
5.Subkategorija: Senyvo amžiaus vertinimas pagal aktyvumą		
<...>jaunas<...> kad jisai yra dar aktyvus fiziškai, lipa laiptais, viską daro. Visur eina, pats pavalgo.	Nuo septyniadešimt. Iki septyniadešimties pagyvenęs <...>jaunimas. Mano tėtis sakė, šešiasdešimties metų pasijutau subrendęs.	
6.Subkategorija: Tarpasmeninis vienas kito veiklumo vertinimas		
Vienai gyventojai labai nepatiko tos gyventojos skatinimas savarankiškumo, tas<...>atlikimas<...>dėmesys<...>erzino ir nepatiko, kad jinai <...>būtent valo stalus. <...>sugalvojo, kad jinai <...>nuvalo stalus, nueina į tualetą ir į klozetą išplauna skudurą<...>pameta skudurą<...>ant palangės. <...>taip nebuvo<...>dar darbuotojai yra ir tvarkosi. <...>čia visur negalia darosi. <...>gyventojų tikrai yra įvairių. <...>pavydi. Kitas tikrai iš to pavydo<...>kiti pasidžiaugia<...>priklauso nuo paties gyventojos charakterio, nuo gyvenimo būdo<...>požiūrio. Kitą tai užveda<...>kitas<...>aš tingiu.<...>aš norėčiau, kad mane taip pat girtų<...>bet nu va tingiu. <...>tai labai skirtingi žmonės<...>.		<...>sako, kad man<...> geriau<...>jinai negali net nieko pasiekti. Aš viską jai patarnauju. <...>aš galiu jai viską paduoti ir paduoda, ko tik reikia.
7.Subkategorija: Tarpasmeninės bendros veiklos planavimas		
<...>Suplanuoji kartu su juo<...>palaikysi jam draugišką<...>atsiranda kažkoks kitas svarbus reikalas arba susirinkimas. <...>aš negaliu žmogui to ko pažadėjau išpildyti, man pačiai tas nepatinka. <...>aš įsivaizduoju, kaip tam žmogui<...>jeigu suplanuota ir tu jį nuvils, tai čia bus negerai.		<...>aplankyti<...>ne taip, kada tu nori. Kada mes turim laiko. Pasiimti ar ką, apsidžiaugia, laiminga. <...>aš ateinu, aš žinau mamos poreikius, mamos situaciją. Aš imu ir dirbu.<...>mano toks indėlis, matau, kad išorei nepatinka. <...>galėtum mane į šokius nusivežti? Nežinau, nei ką sakyti, tiesiog meluot nenoriu.<...>tau reik miegot dešimtą, o aš tik išvažiuoju, sakau dešimtą.<...>negerai gal ir pamelavau<...>.
8.Subkategorija: Darbuotojus skaudinantys neįvertinimo aspektai		
	<...>žmogus gyvenime nematęs nieko gero, šilto ir <...>apšyla kojas ir pasako, ką jūs čia anokios tokios, čia jūs už tai algą gaunat. Tai yra tikrai vienetai, kurie yra pas mus, tikrai išsilavinę ir geri žmonės, kurie <...>pasakytų, kad tu kaip tu kalbi ant tų darbuotojų, bet jisai greičiau paims pats	

	tą pavyzdį ir jisai dar įžeis tą darbuotoją. <...>mūsų praeitis gyventojų ne pati aukščiausia. <...>nepagarba <...>išsityčiojimas ir globos namų inventoriaus gadinimas, savęs paties, baisu. Pasekmės ligos, bet ir būdas. Senstant tie visi negatyvūs veiksniai suaštrėja<...>.	
9.Subkategorija: Adaptacinio laikotarpio sunkumai		
		Man atrodo, jie pradžioj kažkaip bijo. <...>pradžioj neišeidavo niekur, nevaikščiodavo. Po truputį<...>dabar<...>laksto su tom lazdom kiekvieną rytą. Dabar<...>susidariau<...>nuomonę, kad<...>adaptacinis periodas<...> būtų kažkoks tai, kaip tas karantinas, ne karantinas vadinamasis, nu žmonės po truputį gyvena, prižiūri ir paskui juos įleidžia į bendrą tą visą gyvenimą tokį. Stebėjimo palatą. Neizoliuot, bet stebėt. Aš kalbu apie tuos, kurie kažką supranta, kur mąsto<...>. Prisirašymas sunkiai. Visiems sunkiai. Ir namiškiams sunku. Labai yra svarbu tas kambariokas <...>pagrindinis dalykas. Kompanijas. Jeigu nėra, tai jis irgi išsigąsta<...>. <...>abu vienodo tokio, nu tegul būna proto<...>lygio<...>. Tai labai svarbu, jo. <...>kai atvežem, kambariokė buvo tokio mažo ūgio ir taip, kažkaip garsiai vaikščiodavo. Jinai nebuvo piktybiška<...>bet močiutė labai bijodavo jos. Pasislėpdavo už<...>staliuko<...>ir žiūrėdavo. <...>geriau, kai atveža naują žmogų, ar tai su sveiku protu, nesveiku<...>vienam biški pagyventi kažkiek laiko. <...>mano mamai iš vis katastrofa būtų. <...>bandau save pastatyti į jos vietą <...>tave atveža į tą aplinką, kur tu niekad nebuvai, nieko neatpažįsti<...>. <...>parinkti tuos kaimynus. <...>iš karto tu negali ten parinkti<...>reikia<...>laiko. <...>teisingai. Šitas labai svarbu. <...>aš tikrai matau jums pirmą kartą. Iš kur aš žinau, ką jūs mėgstat, ką jūs darot? Jeigu daugiau<...>bendrauji, tu žinai jau ir žinai, kaip elgtis su tuo žmogum. Gal jis yra jautrus<...>kitam gal reikia tokio stipresnio žodžio? <...>bent jau iš pat pradžių, tas adaptacinis periodas. Tai žiauriai, mačiau mamai buvo visokių minčių ar negrįžti atgal. Bet kažkaip, ėjau kaip į darbą. Kiekvieną dieną, jei reikėjo ir du kartus ėjau. Ėjau ir aš. <...>teisingai sakė, kad, kada ateina naujas globotinis<...>kad atsisėstum ir papasakotum apie jį, kas jis? Kaip, kodėl, kas yra atsitike, kaip jisai<...> gali elgtis, kad jie žinotų. Atjautos trūksta. <...>iš kūno kalbos suprasdavau<...>kad aš ateinu kaip kontrolierius pas mamą. Aš

		ateinu, kad man širdis skauda, kad mano mamai būtų geriau, kad mama išgyventų adaptacinį periodą. Aš<...>vakare verkdavau pagalbę apsikabinusi<...>mane suprasdavo kitaip. <...> galvodavau, gal ta mama irgi niekaip neprisirašo. <...>pačiai širdis plyšt. <...>stengdavausi kažkaip tai kažką skanaus atnešti, kad nu kad kompensuoti, jei tą tokį nerimą. Nepatikdavo<...>personalui ir viskas. <...>artimas žmogus ir visada tą širdelę skauda kaip bebūtų. <...>stengies matyti, kad ne taip padarė. Pradžia, tokia man jau atrodė, viskas atrodė nesąmonė.

4 lentelė. Gyventojų savarankiškumo skatinimas finansinėje srityje

AUTONOMIJOS DIMENSIJA		
IV.Kategorija: Gyventojų savarankiškumo skatinimas finansinėje srityje		
Socialiniai darbuotojai (SD)	Slaugytojai (S)	Gyventojų artimieji (GA)
1.Gyventojų finansinių išteklių valdymas		
<...>dalis kurių finansus tvarko artimieji. <...>dalis, kuriems reikalinga pagalba iš darbuotojų ir yra visiškai savarankiški. <...>jie labai įsivaizduoja ir nori būti labai savarankiški kas liečia jų pinigus.	<...>jinai savarankiškai<...> supratinga. Pildanti savo norus. Pažįsta tuos pinigus, nu pas mus visko yra tos globos namuose.	<...>neįgalus žmogaus, visiškai <...>su jo<...>mąstysena, jam visiškai negalima<...>. O noras yra. Kur mano pinigai? Ypač draugai, kai pasako<...>mes visi gauname, kur tavo pinigai? <...>buvo toks kioskas ypatingas, kur tie pinigai nueidavo. <...>labai džiaugiuosi, kad jo nebėra. <...>kai važiuojam į bažnyčią<...>tai aš visą laiką duodu jai pinigus, kad jinai pati ten<...>sumokėtų už žvakutes<...>. Nori gal<...>valdyti situaciją<...>. Ne taip nori būti priklausoma nuo kitų<...>bet savarankiška.
2.Subkategorija: Artimųjų pagalba gyventojų finansinėje veikloje		
<...>kitiems<...>artimieji tvarko. <...>žmogus gali pilnai pats, bet kadangi fiziškai nepajėgi<...>nuvažiuoti iki parduotuvės, tai pasitiki vaikais. <...>vaikai man atveš, nupirks viską ką aš pageidauju ir tegul būna ta kortelė pas juos ir tegul jie tvarko.		<...>tie pinigai, tai Viešpatie, kiekvieną kartą ir važiuojam, ir vežam, ir perkam, ir parsivežam. Prie jūros važiuoja, vienu žodžiu. <...>tų grynų pinigų nemato ir nenori, tai jis tiesiog man pasako sąrašėlį, ko jisai norėtų ir aš <...>.Dabar<...>visai nesuka galvos <...>. Būna, kad paklausia, ar ne per brangiai<...>ar tau dar išeina, ar tu savo pridedi. Iš tų pinigėlių būna visaip aišku, bet<...>nieko aš jam daug nepasakaju. Tiesiog išeina, sakyk, ko reikia, atvešiu, nupirksiu.
3.Subkategorija: Darbuotojų atsiribojimas nuo gyventojų asmeninių lėšų		
<...>nesidomi, ir neklausi, nes nu jis tvarkosi savarankiškai. <...>fiziškai<...>nepajėgi pati nuvažiuoti iki parduotuvės <...>pageidavimo<...>neišreiškė, kad važiuok kartu su manim. <...>suplanuotum ten kartą per mėnesį ar kas kiek laiko, kad važiuojam kartu. <...>nepageidauja, kad važiuot pačiai. <...>mes dabar kuo toliau, tuo mažiau kišamės į tą savarankiškumą, finansus. Stengiamės, kad artimiesiems, jeigu yra, kad perleistų tą vadovavimą finansams. <...>sakiau nu, aš tau padėsiu. Ne. Nepatiko. <...>patariau<...>bus lengviau<...>bet ne. <...>nenori, kad tu		

kištumeisi. Sakau, pasidalink tą šimtą eurų į keturias dalis. <...>tai savaitei tiek, tai savaitei tiek, kitai savaitei<...>Nu ne.		
4.Subkategorija: Gyventojų negebėjimas disponuoti pinigais		
<...>susidėliojome planą, kad antradieniais pagal sąrašą jų apiperku, bet jai visada trūksta pinigų. <...>sąrašo nereikėjo darytis, nes tuščia piniginė. <...>visą laiką trūksta tų pinigų. Per laiką tu pastebi <...>nelabai <...>moka. Jų norai ir poreikiai yra didesni negu galimybės finansinės. <...>save įsivaizduoja labai savarankiškais, kas liečia pinigų, jų asmeninių pinigų tvarkymu. <...>moka susitvarkyti<...>susiskaičiuoti, bet per laiką... Gavau šiandien pinigus, išsiėmiau iš kortelės ir aš jau... Pirma savaitė visada būna savarankiška. <...>antrą savaitę jau nėra ką pasidėti. <...>esi skolų ir gavai pensiją, atidavei skolas ir toliau vėl gyveni į skolą. Yra dar toks modelis<...>. <...>skolinasi gyventojas iš gyventojų niekada nekviečia nei darbuotojo, nei to socialinio. Bet kai jau negrąžino tos skolos, nu tai tu ką nors daryk.	<...>musiet reikia padėt. Nu, jeigu lydi. Nemanau. Vienetai. <...>neina pro tuos vartus savitarnos. <...>vėl grįžta į parduotuvę. Nu toks supratimas yra. <...>žino, kad reikia pirkt, reikia sumokėt, bet orientacija<...>vis vien. <...>pasakys vienas ir atiduos tuos grynusius ir bus visi tie mokesčiai sumokėti. <...>manyčiau, neišeina, nei tų grynų<...> didžioji dauguma tai pagalba reikalinga. Tai taip, jie įsivaizduoja, kad tai yra jų pinigai uždirbti<...>jų yra nuosavybė ir kažkas tai kėsina į juos. <...>prisiperka visokių. Ir po savaitės ji nebeturi pinigų. Nemoka pasidėti. <...>kai kortelę gavo, tai jįsai ėjo kiekvieną dieną. Vieną dieną nusiėmė ir jis ėjo<...>suvokimas koks. Kiekvieną dieną turi būti. <...>patekė į globos namus, jiems yra sutvarkoma. Yra ir dokumentai <...>gauti <...>per amžių gal nėra gavęs, kad jįsai turėtų.	Nebėra gebėjimų<...>neturi gebėjimų jokių. Mano sesei nebėra jokio noro. <...>skaičiuodavo<...>gaudavo tą pašalpa<...>viskas jai turėjo būti. Šiandien jai nereikia nieko. Sakau, tau palikti gal? Nereikia man nieko<...>visko<...>turiu. Nei kortelės, nieko. Atsakomybės. Nebeturi nieko ir nebenori. <...>mano mamai devyniasdešimt tuoj bus. Ir ta pradžia<...>dar ar prieš minus penkiolika metų panašiai. Pasidės pinigine, prapuolė, kas pavogė, ieškos dvi dienas. Visi vagys. <...>dabar jau priklauso nuo visko ir nuo visų<...>. <...>močiutė nori turėt pinigų. Namuose duodavom jai smulkius<...>nes kupiūras<...>slėpdavo ir paskui neidavo surasti. Kur nors į pagalbę, ten į vidų<...>.
5.Subkategorija: Gyventojų savarankiškas nuosavų lėšų valdymas		
<...>yra tokių, kurie<...>visiškai savarankiškai nueina ir nusiima tuos pinigus<...>nusiperka ką reikia. Apsiperka ir pinigus nusiima.	<...>protingai juos leidžia. Įsigija norimą daiktą<...>. Tai gerai, kad<...> eina, tie įgūdžiai vis vien kažkiek tai<...>.	<...>dar su pinigais susitvarko ir susitvarkytų, bet jis daug turėti nenori. Atvežk jam smulkių, kad tiktų į kavos aparatą ir dar penkiolika, dvidešimt eurų turi grynais. Šiaip jįsai<...>nerodo noro, bet susitvarko pats. Susiskaičiuoja. Jis žino, kiek pensijos gauna. Nusiperka, parsineša ir dar planuoja kažką ten, kažkokį lygintuvą, nežinau.<...>sakau tik pirk, jeigu tau jis reikalingas, jeigu<...>kažką tai darysi, dirbsi<...>. Su manim ji iš viso nesitaria.<...>savarankiška tokia pasidarė<...>žiūrėk ką nusipirkau. <...>batus <...>dar kažką tai<...>. <...>patenkinta yra, kai <...>į parduotuvę<...>pradžioj nenueidavo<...>dabar<...>su drauge kažkokia. <...>nusiperka tų ledų<...>. Tas tai stebina. <...>tokio dalyko nebūdavo, bijodavo išeiti.<...>žiūrint, tai labai pasikeitė<...>.
6.Subkategorija: Gyventojų išradingas elgesys neturint pinigų		
<...>pas vyrų į kambarį. Atsidarė spintelę, įsidėjo kavos į savo puoduką ir išėjo. Po pietų<...>nuėjo prie kito gyventojų, atsisuko limonado įsipylė<...>išėjo, atsisėdo koridorių ant fotelio ir vaišinosi.		
7.Subkategorija: Gyventojų finansinio raštingumo stoka		
Grynusius valdyti jiems yra lengviau, bet jau kai reikia susimokėt ar pavedimus<...>padaryti, tai yra sunku. Finansiškai<...>tvarkos viską. <...>atnešė grynus pinigus, kad tu įnešk<...>. <...>viską paaiškinau. Kad jūs ten	Reikalinga pagalba daugiau. <...>susimokėti mokesčius internetu, <...>pavedimus padaryti. Labai mažai raštingų yra. Iš vis mažos galimybės<...>.	Nepatiko tas perėjimas, bet kadangi aš perėmiau tvarkytis, tai nusiramino ir nesuka galvos dabar. Mums būdavo, atnešdavo į namus. Turi matyti.

nueikit<...>pasakykit<...>surašiau ant lapuko<...>bet ne, vis tiek geriau tu nueik. Nepasitiki<...>gal jis kažką ne taip. <...>kitas dalykas jam nauja vieta, aplinka nauja, naujas miestas nepažįstamas. Neįprasta.	<...>didžiudavosi, kad jisai ten moka su kompiuteriu, pasijungt, kad ten programos moka<...>. Žmogus buvo intelektualus ir susirgęs čia globos namuose, jis turėjo už ką nusipirkti ir turėjo ką parodyti mums. <...>nereikia nei vyresnio amžiaus, visiems sunku. Įgūdžių reikia, nebeturi įgūdžių<...>. <...>tai iš kitos pusės, o iš kur jie turi ir išmokti? Jie tai užaugo <...>be internetų, be kompiuterių. <...>mes<...>jiems nereikia.<...>jeigu jiems nereikia nieko mokėt, jokių pavedimų atlikti, tai<...>reiškia, nereikia nei mokėti su tuo kompiuteriu. <...>turi kompiuterį, bet jis irgi nemokėjo. <...> turėjo gerą draugą <...>kuris jį mokino. Įdiegdavo programas, susimokėt mokesčius. Bendraminčių suburt grupes, kur, sakykim, vienas su kitu<...>.	<...>seni žmonės nori matyti grynus pinigus<...>. <...>baimė prie bankomato. <...>jie nemato grynųjų pinigų, jiems atrodo, kad jie neturi pinigų. Kortelės yra gerai, bet<...>kada greitai. <...>už tave eilė stovi<...>paprašo tave kodo<...>būtinai ne tą surenki. <...>gryniesi labai greitai išsenka. <...>aš ir pati nemėgstu kortelių. Jeigu nebūtų kortelių, man būtų gerai, o jeigu padarys visiškai be grynųjų, man irgi vartytų į stresą. <...>dėl tų kortelių. Jūs juokiatės<...>neturiu pats asmeniškai. <...>turiu tiktai mamos kortelę.

5 lentelė. Gyventojų savarankiškumo/nesavarankiškumo svarba globos namuose

DALYVAVIMO DIMENSIJA		
I.Kategorija: Gyventojų savarankiškumo/nesavarankiškumo svarba globos namuose		
Socialiniai darbuotojai (SD)	Slaugytojai (S)	Gyventojų artimieji (GA)
1.Subkategorija: Savarankiškumas kaip galimybė išreikšti asmeninę nuomonę		
<...>jeigu<...>turi<...> pasiūlymą<...>kad pagerinti paslaugų teikimo kokybę<...> yra išklausomas<...>. <...> mes turėjom susirinkimą<...>. Jo, išsakyti ir nors jie tarp savęs pradėjo. Vėl nesutampa tos nuomonės. <...>kad nebijotų pasakyti. <...>yra dalis <...>kurie bijo pasakyt, gal ir turi kažkokią gerą idėją ar mintį<...>. Jie tai<...> šitam mūsų mažam susirinkime, jie ir įvardino.		Būna susirinkimai<...>visi kažkuom nepatenkinti, visi skundžiasi. <...>sakau, kelt savo klausimą į viršų.
2.Subkategorija: Tiek savarankiškumas, tiek nesavarankiškumas kaip galimybė dirbti „patogiai“		
<...>kur mažiau savarankiškesni. <...>savarankiškesnis. Tai tave skatina tiesiog geriau dirbti. Yra<...>žmonių, kur susitvarę, tu ateini pagiri<...>net prie tavęs <...>puola dar lyginti tą jau ten ir taip išlygintą paklodę. <...>užsidėjęs<...>kostiumą šviesų ir tu pasakai, o kur tavo skrybėlaitė?<...>puola jis tos skrybėlės ieškoti. Stimulą duoda geriau dirbti.	Palengvina darbą<...>taip lengviau darbuotojams. Savarankiškais<...>. <...>su savarankišku lengviau bendrauti. Mažiau reikia motyvacijos įdėt. <...>iš slaugytojos pusės<...>su nesavarankiškais kaip tik lengviau. Atėjai, suteikė paslaugas<...>savarankiški daugiau turi reikalavimų. <...>nereikia maudyt, to savarankiško žmogaus<...>jisai nusimaudo, apsirengia<...>higiena<...>ne vien tiktai apšokdinimas vaistais. <...>turim savarankiškus<...>su jais daugiau yra problemų. Savarankišką įsodinai į lengvą ir nuvežei. Jų reikalavimai didesni<...> pas tą gulintį<...>sutvarko ir viskas gerai. Jeigu žmogus pareiškė savo norą, tai nereikia visada, kad tai yra reikalavimas. Čia yra noras. <...>uždeda daugiau ir sąnaudų laiko. <...>visko reikia – kantrybės. <...>jinai yra protinga<...>bet jinai mažiau savarankiška. Tai tu su ja lygiai taip pat gali šnekėt<...>aktyvesnis yra žmogus judantis. <...>skirtingai vertiname kiekvieną, iš kiekvienos prizmės žiūrint<...>	Darbuotojams gal yra lengviau. Daug lengviau darbuotojams, kada žmogus eina užsiima<...>.

	<i>Slogesni visada<...>kai nesavarankiškas yra<...>turim kelt, kad savarankiškas yra geriau, nei nesavarankiškas.</i>	
3.Subkategorija: Veiklos ir rutinos sukūrimas gyventojų savarankiškumo palaikymui		
<i><...>užsiimi<...>po insulto žmogus, jis puikiausiai vėl gali pradėti skusti bulves arba<...>žirnius aižyti. <...>daug ką gali tas žmogus padaryti ir sėdintis<...>su didele negalia, bet reikia duoti. Reikia leisti ir viskas priklauso nuo mūsų. <...>galima atrasti daug tokių mini darbelių. <...>svarbu veiksmas. <...>negali neleisti, nes jos toks būdas<...>tokio charakterio yra<...>pusę valandos krapštys aplink tą lovą. Krapštinės krapštinės, krapštinės, krapštinės, krapštinės<...>lygins, lygins pralygins, <...>kitaip nebus<...> tokia rutina. Čia jos darbas, tokia rutina ir ji krapšto. <...>žino tą dienotvarkę<...>yra pusryčiai<...>rytas, apsiprausimas, sausinimas<...>virtuvėlė, valgymas, jie puikiai žino. <...>demencijos centre, kad yra praktiškai kambary nebuvimas. Ateina<...>muzikantas<...>bendroj patalpoj. Jiem čia muzika, čia televizorius, vaizdai<...> kas ateina, kas pašnekina, kas pagroja<...>.</i>	<i><...>svarbu, kad matytų dieną kalendoriuje ir laikrodį, kad žinotų ir surašytas grafikas ką jie turi daryti. Devintą valandą jie turi eiti pusryčiauti. Mes galim leisti pasirinkti, kad jisai nesilaikytų to grafiko<...>čia labai daug nuo darbuotojų priklauso, įvertinti.<...> vieną dieną mes leisim jam nedaryti to, kitą dieną...</i>	
4.Subkategorija: Sąmoningas gyventojų savarankiškumo siekimas		
	<i>Kiek jisai pats motyvuotas yra, kiek nori mokytis. Gali metus laiko mokytis ir neišmokytis, o gali per kelias, per savaitę išmokytis kitą žmogų. Jeigu žmogus nori, supranta. Jeigu tu mokini ir žmogus nesupranta arba nebeatsimena. Betikslis yra reikalas.</i>	
5.Subkategorija: Gyventojams sveikatinimo veiklos gryname ore		
	<i><...>pasivaikščiojimas grynam ore yra gerai tas, kaip pasakyti, atsipalaidavimas<...>. <...>per dieną nuėjo daugiau į gryną orą. Pasivaikščiojo<...>pavargo<...>prisikvėpavo to gryno oro<...>jisai užmigo. <...>nemanyčiau, kad raminauosius vaistus atstotų pasivaikščiojimas. Nuotaika vis vien yra geresnė, užimtumas. <...>žmogui artimas žmogus numirė, <...>užimtumo veikla yra jiems pats geriausias dalykas.</i>	<i><...>kokia aplinka pas jus graži. Ir kiek iš tikrųjų visko yra. Ir būreliai, ir viską. Žmonės<...>išeina<...>ir saulutėj pasėdi<...>pakalba<...>. Tai va čia savarankiškumas labai svarbu. <...>klausosi muzikos ar tai kažkokia tai meditacija. <...>klausinėja paskui, kaip jaučiasi jie, kokios pajautos yra.</i>
6.Subkategorija: Progreso nesuteikiantis savarankiškumo palaikymas		
	<i>Aišku norisi. <...>jeigu tu išmokinai su vaikštyne vaikščioti žmogų<...>tu žinai, kad dabar bus stop, bus linija tiesi. Ir paskui bus žemyn. <...>Vilniuje būdavo, pastekė žmogus po traumos, atsistojė ir išeina savom kojom. <...>amžius duoda, dažniausiai pasieki kažkokį kriterijų aukščiausiai<...>. Ar savarankiškas, ar su pagalba. Viskas, yra jau pasiekta riba, kad tu daugiau nebepasieksi. Tik tai gali ją palaikyti kiek išeina. Ligos ir amžius. Ir liga progresuoja ir amžius, ir progreso nebus. <...>tu negali pakeisti visiškai. Užleisti dalykai<...>su didelėm bėdom, kai kuriom neištaisomom.</i>	

6 lentelė. Gyventojų dalyvavimas sociokultūriniame gyvenime

DALYVAVIMO DIMENSIJA		
II.Kategorija: Gyventojų dalyvavimas sociokultūriniame gyvenime		
Socialiniai darbuotojai (SD)	Slaugytojai (S)	Gyventojų artimieji (GA)
1.Subkategorija: Pasyvus dalyvavimas veiklose		
<...>jeigu mes aplinkui esantys darbuotojai neskatinim, nepriminsime, nemotyvuosime ir jisai ne, negaliu<...>. Savivertės sumažėjimas.	<...>kas nenori, tam<...> neįpirši. <...>tokių užsiėmimų daug yra ir prašoma, ir skatina. Nusistatymas iš karto. Pomėgiai musiet. <...>yra žmonių, kurie laukia tiesiog renginių visokiausių. <...>yra tokių, kur niekuo nesudominsi. <...>ligos ir demencijos. <...>kiti nieko nenori, depresijos. Nepasitikėjimas savimi. Išsilavinimas<...>. Kai triukšmas pradeda blogai jaustis. Per koncertus<...>kažką išvesti reikia, tuoj sutrinka. <...>dėl senyvo amžiaus asmenų, tai <...>nepasitikėjimas tikrai. <...>ramybės nori daugiau<...>sako, trenksmai, muzika – man negerai. Jų klausa priima visai kitus decibelus, visai kitaip<...>. Šurmulys, pavargsta.	
2.Subkategorija: Fizinė negalia neapribojanti judėjimo		
	Labai gera idėja. Kam tinka toks, kas turi jėgų. Nors ir su vežimėliais negaliųjų šoka.	
3.Subkategorija: Religinių paslaugų gyventojams suteikimas		
<...>kas jau tikrai tikintis<...>sudarytos sąlygos. <...>padariau išvadą, kad reikia visą laiką paklausti<...> jie keičia savo nuomonę. <...>nenorim, nenorim, o<...>atsirado tiek norinčių į tą bažnyčią<...>.	Daugiau<...>suburiama. Tai jau maldos kambarį<...>gegužinių netelpa, čia giedama.	
4.Subkategorija: Pasyvus dalyvavimas politikoje		
<...>nesuprantu<...>nesigaudau. Ir jeigu nepaaiškinsi nieko žmogui<...>jam iš tikrųjų labai sunku. <...>aš nieko nepažįstu. <...> labai mažai domisi. <...>savivaldos rinkimai<...>gyventojų tarybos rinkimai<...>nepažįsta. Nepažįsta vieni kitų jie. Jeigu aš guliu lovoje<...>nematau tų žmonių ir aš jų nepažįstu. <...>žmogus, kuris gyveno kažkada savarankiškai ankstesnį<...>gyvenimą, jisai buvo aktyvus balsuotojas<...> lieka<...>jeigu jisai buvo pasyvus<...> požiūris ir yra toks. <...> daro įtaką. <...>jie turi teisę pasirinkti. <...>pasitiki tuo darbuotoju<...> pasakyk, tu man<...>kuris čia tas geras<...> čia jis jau domisi. Už ką tu balsuosi<...>ieško to patarimo<...>.		
5.Subkategorija: Aktyvus įsitraukimas į politinio gyvenimo įvykius		
<...>kai kurie aktyvūs. <...>susipyksta manieji<...>prieš rinkimus<...>. Visi klausosi<...>kokia	<...>jie girdi, žiūri televizorių, kur pagrindinis užsiėmimas<...>kaip	<...>rinkimuose seniai nedalyvaudavo jau, o čia sudalyvavo. <...>kokia ten reakciją, kaip ten vyko aš irgi nemačiau, nebuvau.

politinė situacija, ekonominė<...> žiūri televizorių ir skaito<...>verda diskusijos<...>iki susipykimo. Susipyksta ir kartais jau reikia įsikišti ir darbuotojai<...>. <...>išdiskutavę yra kas kiek žiūrėjo. <...>turi savo nuomonę<...>. Patys domisi<...>laikraščiuose, televizijoje, radijuje<...>. <...>įtaką daro <...>žiniasklaida tikrai daro. Jiems suformuoja. <...>perskaitė<...>sužinojo per televizorių.	ypač prieš balsavimus. <...>turi savo nuomonę<...>. Didžioji dauguma pasako, už ką balsuos na ir prabalsuoja<...>.	<...>tėvelis labai domėjosi politika ir dabar jisai žino visų pavardes vardus. <...>aš nežinau visų naujesnių tų seimūnų ir jam patinka. <...>paskutiniai metai, gal kiek mažiau jau domisi<...>balsavimas jam būdavo pareiga, jam reikia. Jis mums dar varydavo irgi.

6.Subkategorija: Populiareesnės sritys gyventojų aktyvumo apraiškose

Politinė<...>. <...>kultūrinė<...>fizinės veiklos, mankštos. Sociokultūrinė veikla, politikoje jau ne... <...>domisi politika labai, bet jai viskas blogai<...>.	Kieme, lauke. <...>jie nori labiausiai į lauką eiti, į gryną orą. Gal kultūrinius<...>. Pabendravimas. <...>renginys kažkoks <...>pasiziūrėti <...>. <...>mankšta. <...>yra skirtumas ir efektas lauke daryt. Grynas oras <...>deguonies daugiau, saulė šviečia, gamta. <...>kai šalta, tai kambariuose, prie televizorių<...>.	<...>kas domina. Daugiau veiklos ir tame įdeda. <...>mama pasipasakojo<...>ekskursijos<...>po tas daubas<...>vaikšto, prie jūros važiavot. <...>važiuoja<...>zoo parkus. <...>per tiek metų<...>labai daug<...>iš karto taip ir neprisiminsiu<...>. <...>juk dienos visas grafikas yra. <...>parašyta, kokia veikla <...>pasiziūri. Tai aš nežinau, aš nespėčiau ten. <...>ne visos veiklos užsilikusios.<...>kaip šoko jinai. Tai jinai ir dabar daro. Tiesiog, jai yra šitas lyg išlikęs. <...>jau knygą paskaityt, žurnalą<...>nebeegzistuoja jai. <...>ar nebeneri, ar nebėra. <...>namuose, kas yra knygų pridėta, kiek yra perskaityta. <...>vakarutes pravedavo<...>. Šokiai užsiliko, giedojimas. Atminties neturi, o giesmes išgiedojo. Vargonininkas sako, nesuprantu, sakei, kad atminties neturi. Be knygų. <...>kryžiažodžiai<...>išliko<...>sprendžia kryžiažodžius. <...>siuva<...>esam atvežę ir tą mašiną siuvimui<...>siuva pati<...>.

7.Subkategorija: Aktyvaus dalyvavimo pozityvi įtaka gyventojų būsenai

<...> įtakoja fizinę sveikatą, įtakoja ir tą savivertę. Pagerėja. Didžiuojasi savim labai. <...>kokiam renginy dalyvauja, kokioje programoje, lanko repeticijas. <...>labai didžiuojusi savim. Savivertė visai kitokia. <...>visiems reikia dėmesio<...>kai dalyvauja programoje, jie mato tą dėmesį iš kitų, kad į juos žiūri. <...>paskui apie juos kalbės, pagirs juos. <...>nori padėkėjimų, pagyrimų. Padėkų<...>prieit, padėkot, pagirti<...>.	Norisi sakyti, kad jaučiasi naudingesni, bet įdomu, kiek tas žmogus sėdintis neįgaliojo vežimėlyje<...>jaučiasi naudingi? <...>savarankiškesnis jaučiasi daugiau. <...>jeigu eina, sakykim į parduotuvę, vienas kitam nuperka maisto<...>aš manau, kad jie jaučiasi, kuo daugiau turi pareigų, tuo daugiau jie jaučiasi savarankiški. <...>mums kaip kiemą valė? Tai jautėsi labai naudingas. Tas jo darbas<...>tas toks įgalinimas. Linksmesni jie. Pažiūrėkit, kaip kepė<...>vaflius<...>. Kokie nosį iškėlė buvo. <...>pyragą kokį prasikepa ir tuoj bėga vaišint. <...>maišo patenkinti tuos pyragus, biskvitus, o įdomiausia tai čia kada valgys, tas rezultatas jau pats įdomiausias jiems, laukimas. Kada pjausim. <...>buvo delfinariume<...>paklausiau, kur? Kur buvau, nežinau, tik tuo metu buvo gera emocija<...>.	Džiaugiasi<...>jinai reikalinga. O jeigu žmogus reikalingas, tai automatiškai ir kitoks tas gyvenimas. <...>įgūdžiai visi išlikę<...>. Variklis gyvenimo.

8.Subkategorija: Gyventojų ir darbuotojų pozityvių santykių pokytis aktyvesnio dalyvavimo procese		
Žinoma, kad keičiasi. Su darbuotojais tai tikrai labai. <...>labai santykis. <...>pasigirsta paskui apkalbų. <...>mylimukas<...> tu čia tik apie tą šokinėjį.		

7 lentelė. Aplinkos ir techninės pagalbos priemonių pritaikymo galimybės gyventojų aktyvinimui

DALYVAVIMO DIMENSIJA		
III.Kategorija: Aplinkos ir techninės pagalbos priemonių pritaikymo galimybės gyventojų aktyvinimui		
Socialiniai darbuotojai (SD)	Slaugytojai (S)	Gyventojų artimieji (GA)
1.Subkategorija: Patogios ir saugios aplinkos pritaikymas gyventojų savarankiškumui vystyti		
Techninių pagalbos priemonių pritaikymas žmogui kelia labai didžiulį džiugesį ir pasitenkinimą, ir aplinkos pritaikymas. <...>jeigu dar žmogus dega noru ir jis neturi galimybės<...>blogiau yra. <...>parvažiuoja prie to nuolydžio ir stovi su vežimuku<...>laukia, kada kas nors įveš. Kitas bando pats. <...>kitas atsisako pagalbos. Nori padėti, tai ne<...>aš pats. <...>gulinti<...>moteriškė<...>visada yra pasidažius lūpas, pasidažius antakius.<...>reikia pritaikyt aplinką. <...>jeigu žmogus <...>guli, kad ir be kojų, bet pajudina rankas, galvą ir visą kitą, tiesiog aplinką pritaikyti, kad jam patogų būtų pasiimti tuos lūpdažius, tuos kvėpalus ar kavą. <...>kavą užsipila<...>reik pritaikyt aplinką, tai vėl nuo mūsų aplinkinių. <...>kuo mažiau būtų priklausomas jaustųsi.	Svarbu<...>paveikslukai. Aplinka labai daug ką duoda. <...>su demencijom<...>mankštos metu sodinu ne į jų vietas<...>aš nenoriu, aš noriu čia, jų vietas yra<...>. Tai gerai pamiršta, ką daro, bet kodėl jie prisimena tas vietas? <...>matau paprasčiausiai neprofesionalumą darbuotojo. <...> turi būti akių lygyje<...> turi būti<...>. <...>perkabino, nes jai netiko<...>. Kol yra galimybė jiems kurti, tai jie kažkaip ir tą savarankiškumą įsivaizduoja. Tie savarankiškesni, jie nori, kad gražiai atrodytų, pasipuošia. Jie didesnį asmeniškumą jaučia. Jų gebėjimai didės. <...>kiek jau laiko turi butą nusipirkusi. Sako, dešimt metų jau čia gyvenu. <...>mato aplinką, kiek jis supranta, bet didžiujasi<...> nežinom<...>prieš istorijos visos. Gal žmogus<...> taupė visą gyvenimą, kad įsigytų savo turtą<...>didžiavosi, gal visiems ir gyrėsi, kad pati nusipirkusi. Bet toks pritarimas iš visų artimųjų, iš darbuotojų, kad čia tavo vis pabrėžiama. <...>nepamirškim, kad gali būti ir artimas neblogas, bet jeigu tu nuo ryto iki vakaro būsiu uždarytas, tai gal iš tikrųjų globos namai yra geresnis variantas.	<...>sunkiau vaikšto ir jam jau yra sunku kažkur išeit, nebent<...>einam ir išsivežam. <...> ekskursiją ar kažkas, jisai noro turi, jisai norėtų, bet jau jam reikėtų padėti apsiginti ir tiesiog nuvežti, parvežti, padėti kaip kiaušinuką į vietą. Iš balkono eidamas virto ir televizorių numetė. <...>kai išsivežam pasiūlom<...>gal nori kokią Akropolį? <...>nuvešim<...> prie jūros<...>. Jisai kaip ir norėtų, bet jisai bauginasi, kad mes turėsim problemų ji stumti vežimėlyje<...>jau nereikia geriau. Brolis sako, aš tave pavešiu jokių problemų. Čia smėlis tau bus sunku <...>. <...>tos durys į palatas<...>būtų kokios nors ten spalvos skirtingos, kad galėtų atpažinti. Ženkliuką. <...>vienos durys mėlynos, kitas žalios ir<...>žino, kad jos kambarys yra žalios. Būtų lengviau surasti. Vyšnių aukštas, slyvų<...>. Aš pati, tai žinau, prieš stalą yra kambarys. Stalą patraukų, paklysciau. <...>aptverta ta pavėsinė, nebėra skersvėjo ten<...>tėvukas labai skersvėjo bijo<...>. Dabar jau yra uždengta ir labai gerai. Mėgsta gi žmonės išėję į lauką, tikrai taip gražu. Labai graži aplinka.
2.Subkategorija: Fizinės aplinkos pritaikymas už globos namų ribų		
<...>be vežimėlio, be nepritaikytos aplinkos jisai gulėtų lovoj<...>. <...>infrastruktūra ir takeliai, ir parduotuvės įvažiavimai. Tai yra didžiulė pagalba<...>žmogui ir tas savarankiškumo lygis <...>bet kiek dar yra nepritaikyta, kur negali patekti. Jį padaro savarankiškesniu.	<...>Jis buvo užsibrėžęs važiuoti pas mamą<...>labai blogos sąlygos gyvenimui<...>nebuvo nei vietos, nei ten laiptai<...>gerai, kad įvertino darbuotojai<...>. Nuvažiavo pas seserį<...>tenai laiptais lipo ir ten ranktūrių nebuvo<...>nebenorės nei važiuoti vėliau. Daugiau priklauso nuo pačių artimųjų, negu nuo pačio mūsų gyventojų.	<...>dabar turiu į viršų lipti, žinai, ko čia man reikėjo atvažiuot. Kol apsipranta. <...> yra liga<...>.
3.Subkategorija: Fizinės aplinkos klūtys apribojančios gyventojų savarankiškumą globos namuose		
Nepilnai. Nepritaikyti, įvažiavimas mūsų labai sudėtingas. Įvažiavimas yra per status. Keliukas į ketvirtą korpusą<...>nepritaikyta, su vežimėliu<...>įvežti. Ten yra per trumpas, galėtų būt ilgesnis. Nuožulnesnis.	<...>dar tie lifantai. Šiaip labai daug kur pritaikyta. Įvažiavimas. <...>mes stumiam tai mes, bet vat savarankiškai jam pačiam. Ketvirtam korpusė tiek sudėtingai jau parlipa. Tie slenkščiai čia dabar<...>. Visas trečias korpusas.	<...>brolis žadėjo padaryti jam išlipimą<...>iš balkono, kad jam nereikėtų ten nuleisti kojas<...>pakeitėm<...>kambarį, ten kažkaip gal ir lengviau, bet grįžti jam yra sudėtinga, nes ten reikia aukštai pakelti koją ir jis įsikibo į televizorių.

Ir tas centrinis įvažiavimas. Kelia baimę, stambiam žmogų užvežti. Įvažiuot su vežimuku jiems yra sunku. <...>kimbasi į turėklą, kurie patys savarankiškai važiuoja<...>vėl perima ranką<...>jis pasileidžia.<...>jeigu vežimėlio stabdžiai<...>pats nesugeba susitvarkyt, jis gali nuriedėt atgal. <...>pavojinga. Lauke nelygūs takeliai<...>asfaltai<...>. <...>einančiam žmogui, kuris labai sunkiai vaikšto<...>su lazda ar vaikštyne<...>kelia baimę. <...>ketvirtam korpuse galiu pasakyti, nu žiauriai nepritaikyta. Laipteliai, tos plytelės<...>slidžios<...>. Aš tikrai bijojau dėl žmonių ir pati bijojau dėl savęs. Nuolydis su vežimėliu nueiti<...>. <...>laiptai pakopos yra nepatogios. Lipa<...>su palyda. Reiškia jau atimi dalį to savarankiškumo. <...>galėtų vienas nulipt, bet dėl saugumo. <...>reikalingas šalia kitas žmogus. <...>nuolydžiai yra per statūs<...>.	Į tualetus<...>mažai vietos labai<...>. Per siauros durys yra<...>ypač su priemone. <...>yra per siauros durys, su lova tu negali išvažiuoti, įvažiuoti<...>. Arba su dviem vežimėliais negali apsisukt visiškai. Ne tik pačiam žmogui, bet ir darbuotojams kliūtis ta fizinė aplinka. <...>išdėstymas<...>mes irgi turime mažinti<...>jeigu mes norime, kad ir tą intensyvią slaugą teikti, kur gyvena dviese, prie sienų lovos, tai tu pastatei vieną per vidurį, kad tu galėtum prie to žmogaus privažiuoti. Priesti su keltuvu aplinkui, taip tikrai nepritaikyta. <...>padaryta, liftas padarytas, nuolydžiai, nu yra. Laiptai atžymėti. Tai yra irgi žmonėms, kurie yra daugiau savarankiški. O kur yra mažiau savarankiški neįgalieji, tiems tikrai trūksta. Su neįgaliojo vežimėliais, vaikštytynėmis<...>. <...>didesne negalia, mažesni poreikiai. <...>nereikia į tualetą važiuot<...>. Jie persėda į neįgaliojo vežimėlį. <...>vežimėliu, jeigu mes norime įvažiuoti į tą patį tualetą. Maudyt<...>gal persodinti į dušo kėdę ir numaudyti. Kad ir į lauką išvežt<...>privažiuot su keltuvu, pasodinti į vežimėlį, išvežti į lauką. <...>dar užtenka tų vietų, pakankam, tai darbą pritaikom<...>. Kur yra laiptukai, ten išvis yra nesaugu <...>kiek galėtume apgyvendinti. <...>žmonėms tikrai su vežimėliu, kuriems labiau reikėtų ir laukas šalia, ir galėtų išvažiuoti patys, ten yra laiptukai. Koridorius siauras. Ir man nesaugūs tie laiptukai pirmam aukšte.	Daugiau turėklų koridoriuje. Tarp tų palatų.<...>sunkiai vaikšto ir močiutė buvo nukritusi.
4.Subkategorija: Fizinės aplinkos kliūtys apribojančios gyventojų savarankiškumą už globos namų ribų		
<...>laiptinės. Žiemą jam yra blogai, nes nėra atkastas takelis<...>. <...>atstumtas takelis ir ten būna bumbt<...> ir viskas. <...>neperžengsi, o išvažiuoti<...>. Kalbėjome apie<...>bankomatus, apie finansinį savarankiškumą<...>kaip jisai bus finansiškai savarankiškas<...>nėra galimybės<...>su vežimu neprivažiuoja. <...>bet jis taip pat nori nuvažiuot ir jis galėtų<...>. <...>bordiūrai<...>tipo<...>nuleistas bordiūrus, bet vis tiek dar<...>. Tai tu nuvažiuot nuvažiuoji, bet kai reikia<...>užvažiuot. <...>baisu, tu gali išvirsti iš tikrųjų.	<...>dabar pas dermatologą ne galit nuvežt, kad laiptai į antrą aukštą statūs ir siauri. Nėra lifto<...>. <...>gydymo įstaigose<...>ortopedijos<...>mes įsitempę vežam, nuolydis<...>pandusas yra toks status, kad aš vos užvežu žmogų su neįgaliojo vežimėliu. Viena įsiryžus. <...>iš X ligoninės<...>ligoninės, siaubas. Ten yra padaryti nuolydžiai metaliniai, tokie kaip laiptai<...>. Tad jeigu slidu, tai aš nežinau, ten tu pats greičiau galą gausi. Neapgalvota, kadangi seni pastatai, <...>yra sunku, ir dar, jeigu supratimo žmogus tas daug neturi, kaip turi santykį padaryt, nes nuolydis turi santykį turėti, negali stačiai padaryti. <...>čia „X X“ mačiau. Yra nuolydžiai padaryti viduj. Nu, kaip laiptai buvo, nu tai ir dėjau tokį nuolydį.	<...>parsivežu, pas brolių, aš pas savęs jo negaliu parsivežti. Jis neužlipa į penktą aukštą. <...>jaučiasi taip pat ten, kaip ir čia. Jisai nelabai nori kažkur daryt kažką, atsisėda ten<...> <...>penktas aukštas, lifto nėra, tai pas mane tėvukas nepatenka. <...>kaip brolis jau turi galimybę pasiimti, jisai <...>nėra<...>minčių<...>kad ne. Žino, kad vis tiek kažkaip paimsim, įkelsim, iškelsim.

5.Subkategorija: Prekybos centrų darbuotojų geranoriška pagalba gyventojams		
<...>aklas visiškai<...>savarankiškas <...>finansiniuose<...>išėjo apsipirkti<...>. <...> draugė yra padariusi sąrašą<...>padeda darbuotojai<...>surenka visas prekes. <...>mūsų gyventojas su neįgaliojo vežimėliu.<...>negalėjo<...>palei fizinę būklę pasiimti<...>prekių, tai nubėgo kasininkė ir paėmė.		
6.Subkategorija: Garai įvertintos darbuotojų profesinės kompetencijos		
	<...>gali ir naktį mus pabudinti<...>apie demencijos kaip priežiūrą, kaip įrengimas visas ir turėtų būti. Kas ten turėtų būti žmogui, kad paveikslukai, ypač tai, kas spalvota, spalvinga ir tas apšvietimas. Tas pats netgi grafikas<...>nurodyti tą kelią. Kad tu dabar išėjęs ar ne ten, eik tiesiai. Ir jie tai, ką matytų prieš akis kiekvieną kartą atsikėlęs, pabudęs ir atsistojęs. Kaip tu paklausi? <...>sakydavo, kai šviežiai atveža išoperuotus, negali klaust, ar skauda. Jie reiškia supranta, kad turi skaudėt. Klausi, kaip jaučiatės? Ir jeigu tik paklausi ar skauda, jie visada atsakys – skauda. Atsižvelgti vis tiek reikia.	Su socialinės darbuotojos pagalba, labai dėkinga jai<...>tokie žmonės iš pašaukimo tikrai gali dirbti. Aš mamą atsivežiau<...>neštinai atnešė. Tai va, indėlis jų. Mano mama sėdi, pati valgo ir labai džiaugiuosi. Man tai yra pasakius apie seselę ar kaip, kad viena yra gera, o kita atseit bloga. Visur lygina. Kiekvienam kolektyve taip yra. Ne vienas tau nėra labai draugas ar labai priešas. Jeigu aš galėčiau<...>labai paprasyčiau <...>kad nekreiptų dėmesio. Todėl, kad tai yra <...>psichikos negalia<...>.

8 lentelė. Bendravimo reikšmė gyventojų aktyvaus gyvenime palaikyme

DALYVAVIMO DIMENSIJA		
IV.Kategorija: Bendravimo reikšmė gyventojų aktyvaus gyvenimo palaikyme		
Socialiniai darbuotojai (SD)	Slaugytojai (S)	Gyventojų artimieji (GA)
1.Subkategorija: Gyventojų būsenai svarbus bendravimo poreikis		
<...>pagrindinis<...>be bendravimo nu niekaip<...>. <...>negali<...>atskirti be žmonių. Ieško draugijos bet kokiu momentu. Nenori būti viena. <...>prašėm valgykloj, kad pasodinti prie vieno stalo<...> smagu. Tu gerai jautiesi su tuo žmogum ir būni kartu daugiau. Visur tas bendravimas<...>tai yra pagrindinis dalykas. <...>tai yra žmogui reikalinga. Žmogui reikia žmogaus. Žmogui komunikacija. <...>dėmesio reikia<...>išeina iš tokio aktyvaus gyvenimo vis tiek. <...>atsiduri globos namuose, tu ne visada randi su kuom bendrauti. <...>apie tą kalba, kita apie tą, bet jos susišneka, užmiršta tuojau pat. Po dešimt minučių vėl tą patį sako. Susitinka rytmetį laba diena, vakare laba diena, po pietų laba diena, pabendrauja tai, ką valgė, ką gėrė. <...>aniems linksma, anie šypsos. Bendrauja, šnekasi. Kaip bendrauja ne mūsų rūpestis. Svarbu, kad bendrauja. Kontaktas kažkoks. <...>jam parodai dėmesį, tai tu matai, kaip keičiasi jo emocijos<...>.	<...>tas nekaltas priėjimas. Kaip sekasi, kaip viskas? Jau šypsena visiškai kitokia, jam viskas gerai, man nieko netrūksta. Nu va tas dėmesio parodymas ir jam viskas yra gerai. <...>ne tiek procedūros suteikimas, o dėmesys yra. <...>patieks maistą ir prašau valgyk, skanaus. Tiesiog paklausk. <...>kaip reikalingas. Reikalingas. Reikalingas dėmesys. Išklausymas to žmogaus<...>supratimas, pašmaikštavimas<...>humoro įnešt<...> Daktaras<...>tik įėjo, žiūrėkit pakalbėjo, nu tai, ką visos šypsos laimingos nei bėdos nebėra. <...>atnešk vakarinius vaistukus. Jau geriam<...>labanakt. Gražiai su šypsentyte.	<...>nori bendrauti. Tiesiog kiekvienas šnekina. Ateini, laba diena, laba diena. Vienam paspaudi rankelę, kitam dar, nors ir neturiu laiko, prabėgdams. Džiaugiasi. Žmogus išsilieja, išsikalba kas jam dūšioj negerai<...>palengvėjimas, nei vaistų nereikia. Jaučiasi kitaip. <...>tėvukui gavau ir kvėpalus pakeisti. Ir džemperį <...>nupirkau. <...>kaip atsirado draugė šalia, kvėpalai nebetinka. Keičiasi ir tikrai yra daug linksmesnis, kai atvažiuoji, yra nuotaikoj.

Labai nedrąsus labai nekalbantį<...>šiemet jau pastebėjau, kad išlaisvėjo, jau ir nusišypso. <...>mėgsta labai daug savo mintis išreikšti rašydama<...>supykusį<...> negalia paaštrėja. <...>rašo, rašo, užsidaro praeina diena, praeina dvi ir atsiranda poreikis bendrauti. <...>va ji sėdi virtuvėlėj ir pati kalbina. <...>žmogus negali būti ilgai nebendravęs.		
2.Subkategorija: Bendraminčių reikšmingas buvimas bendravimo santykių		
<...>renkasi būreliai žmonių. Mane ten vežk prie to. Prie kryžiaus <...>renkasi va tas būrelis, kurios tenai pletkina. <...> apie religiją. <...> šilumos mėgėjai renkasi tenai, kas deginasi<...>kiti ten žiūrėk, kurie <...>kur šiukšliadėžės. Jie turi savo zonas ir savo draugus. <...>turi savo zonas ir jie ne tik sėdi, bet jie ir bendrauja. <...>turi apie ką kalbėt, nes jie renkasi jau tos nusistovėjusios tokios neoficialios grupelės. <...>jeini<...>tyluma<...>Ką veikiat? Bendraujam. Reiškia užtenka<...>esi šalia ir viskas. <...>nori bendrauti su darbuotojais, negu su gyventojais.		<...>kai mamytė numirė, norėjom jį pasiimti. Mintį tokią turėjom, bet jisai ne, sako, kur aš be bendraminčių. Pagrindas. Su bendraminčiais. Pagrindas. Čia yra vedlys gyvenimo ir žmogaus. Šiaip tai pagrindas, bet su visais gerai. Bet su bendraminčiais kažkaip vis tiek randam bendrą kalbą. Labai priklauso koks ryšys. Su visais, man atrodo. Pirmoj eilėj<...>su kambariokais<...>. Nes pagrinde draugas turi būti. Žmogus labai keičiasi, kai susiranda savo tą bendramintį. <...>tėvukas net nebeskambina. Aš jau pradėdau skambinti. <...>jam <...>atsirado viltis gyventi. Ir jis nori gyventi. Bendravimas labai svarbu. Kažkur tai yra didelis pergyvenimas<...> nebe dirbanti ir atsiranda<...>užmiršimai <...>tu nežinai, pirmadienis arba ketvirtadienis, kada ten kur nueiti, jei tu neužsirašei<...>jeigu<...>lieka tame kažkokiam gedėjime ir nebendrauja<...>prasideda susvetimėjimas. Ir matai, kiti neturi laiko aktyvūs. Būtinai jeigu vieną kart tau neatsakė, antrą kartą tau neatsakė, tu nebeskambini. Labai svarbu palaikyti<...>bendravimą <...>vyresniam amžiui<...>labai svarbu<...>. Dabar atranda savo draugus ir bendrauja, tai čia pats tikrai nuostabiausias dalykas, geriausias gydantis. Pagerėja, nebesiskundžia. Čia jam širdis, čia tas. Nebesiskundžia. <...>senam žmogui ir nuo charakterio priklauso. <...> dabar aš turiu skambinti. <...>parsiveždavau tankiau<...> ant Mamos dienos<...> tai gal važiuojam? Tai jai čia reikalų yra kažkokių. Pasirodo kažkas pas ją į svečius ten turėjo ateiti. Neturi laiko. <...>tai domisi daugiausia savo draugais, dailininkais<...>. Jis manęs klausia, kaip dabar mūsų tapytojas<...>daugiau domisi savo draugais. Draugai perduoda per mane linkėjimus<...>. Kai kurie aplanko, bet<...>aplanko retai. <...> tarp tų slaugučių turi pasirinkęs kas jam patinka<...> <...>su Mėta (vardas pakeistas)<...>įdomiau

		bendrauti. Pasirenka iš tikrųjų pasirenka, bet, kad pasakytų apie kažką labai blogo<...>to nėra, bet aš<...>jaučiu, kas jam patinka. Jisai labiau kalba.
3.Subkategorija: Pagrindinių temų gvildenimas tarp gyventojų		
Bendraminčiai. <...>kaimynės buvusios. <...>gyvenimo būdas buvęs. Rinkdavosi<...>kuriems niekas nepatinka<...>rūkykloje<...>maištautojai. Gyvenimo būdas, vertybės. Kiekvienas sau susiranda malonų pašnekovą. <...>temos<...>kalbasi<...>renkasi, bendrauja<...> temom savom.		Apie praeitį. Apie praeitį, apie vaikystę<...>atmintis geresnė yra. Negirdėjau, nežinau. Prašė atvežti nuotraukų. <...>draugam parodyti<...>buvau jaunas.
4.Subkategorija: Pagrindinės vietos ir žmonės bendravimo santykių		
Kambary. Žiūrint su kokiais darbuotojais. Jeigu su padėjėjom, aišku kambaryje. Kai reikia persirengti, kad maudytis ruoštis reikia<...>. <...>užimtumo veikloje atsiveria<...>kitu kampu visai. Socialinio darbuotojo padėjėjos, kurios išveža į lauką, daug praleidžia <...>socialinis ne <...>nėra laiko.		
5.Subkategorija: Gyventojų laisvo komunikavimo problemos		
<...>neturi to gebėjimo bendrauti<...>gal užguitas buvęs anksčiau. <...>gyvenimo būdas. <...>jeigu tu jam nieko nesakysi, jisai <...>gulės<...>jeigu tu pašnekini jį<...> gražiai šypsosi. Saulyte vadinam. Ir šokti<...>į užimtumą nori eiti, bet jeigu tu jam nieko nesakysi, jisai gulės nelaimingas<...>. Kalba lėtai, labai skurdžiai kalba, bet jisai kalba, atsako į klausimus, savo nuomonę pasako<...> nekalbinsi<...>gali nekalbėt turbūt savaite.		<...>jisai norėtų, o pats kad rodytų<...>norą, kad aš<...>norėčiau, ne, nėra šito. Jisai norų turi, bet jisai žino, kad negali ir jisai neprašo, jis labai nieko neprašo. Čia priklauso nuo žmogaus. <...>kitas žmogus yra labai ilgai neprisileidžia žmogaus, uždaras<...>mano tėvukas toks, jisai yra bendraujantis, bet jisai niekada nieko nepaprašys svetimo žmogaus. <...> gali pratylėti savaite nieko nepasakęs.
6.Subkategorija: Aplinkinių skatinantis požiūris į bendravimą		
<...>visi<...>kambario kaimynas ir darbuotojai<...>neleidom jam vienam būti ir nekalbėti. <...>gal jisai norėjo, bet nemokėjo labai išreikšti savęs. <...>labai pasidžiaugiau, bet tą pastebėjau ne tik aš viena ir kolegės<...> pokyčiai į gerąją pusę.	<...>galėjo kreiptis į darbuotoją<...> Bet jis šalimais turi draugą, su kuriuo gerą ryšį turi. <...> turiu šalimais draugą, su kuriuo einu pasivaikščioti, džiaugiuosi gamta. <...>prisirišęs prie mamos<...> kas nors yra mamai<...>visiškai pergyvena<...>. Žiūrint, koks ten ryšys buvo tarp artimųjų<...>. <...>draugas yra sudraugauja<...>bendrauja. <...>tarpusavio bendravimas, kad rasti tą, kad rasti tą artimą. Turėti draugą. Artimą sielą<...> globos namuose<...>labai svarbu, kad yra tas daugiau. Saugumas yra, kai savas žmogus, kažkoks šalia. Reikalingas esi kažkam. <...>yra žmonių, kurie mėgsta vienetę ir jam patinka vienam pačiam būti.	<...>čia iš mūsų<...>patirties<...> <...>tuoj puola į paniką, stresas<...>tai turi kažkaip tai ten gražiai ar per žaidimą<...>. <...>tik su jumis tebedravau, daugiau tai nežinau. Man ten<...> nereikia tų problemų, kol kas susitvarkom. Svarbiausia nenuiteikti. <...>jeigu skundžiasi<...>nereikia pritarti<...>eisiu<...>pakelsiu ant kojų. <...>nuraminti. <...>sakau, manai, kad pirmas ir paskutinis? Tai tu pagalvok apie tai<...>arba rimsta jisai, arba su susikeikiam abudu. Ir susipykstam, net ir taip būna.
7.Subkategorija: Svarbus gyventojų artimųjų bendravimas gyventojų kasdienybėje		
<...>atsirado ilgesys labai didelis<...>ta liga suaustrėjo. <...>jaučiasi vieniša. <...> visi pamiršo nieks pas manęs nieks. <...>atsirado haliucinacijos, kad stovi už durų, kad nieks neįleidžia. <...> jinai glostė glostė tą savo dukrą.	Palaikymas. Palaikymas iš artimųjų. <...>jeigu yra palaikymas iš artimųjų, tai prasideda reikalavimai. <...> pradeda gąsdinti artimaisiais.	<...>buvom pasiėmę, visą dieną išvažiuom ir kapinėse buvom. Ir aš džiaugiuosi, kad dar turi tą <...> džiaugsmą<...>ir į gimtadienį pasiėmė. Nuėjom į barą, papietavom

Atvažiuosiu, mamyte, po pusantr mėnesio. Lauksiu lauksiu<...>. Laukia. <...>sūnus aplankė, viskas gerai patenkinta. <...>jeigu būtų neatvažiuavęs, tai labai būtų nusivylus. <...>būtų skaudu, kad svetimas pasveikino, o savas, ne. <...>kai sveikinom mamą<...> mokinukai perdavė tas gėles, atvirukus. Tai <...>replika iš vienos gyventojos. <...>svetimi pasveikino, o kažin kaip savi.	Jei geri labai santykiečiai būtų su tais artimaisiais, tai norėtų išvykti ir negrįžti į tuos globos namus. <...>jeigu jau tokie geri artimieji<...>tas žmogus, gal nebūtų atsidūręs pas mus.	visos trys sesės. <...>gėlę padovanojom, nu tikrai džiaugiasi. <...>su artimaisiais. Nu tai žinoma, bet<...>vis tiek jiems rūpi jų aplinka, kuri buvo<...>jie teiraujasi.
8.Subkategorija: Skirtingas požiūris į ryšių palaikymą su artimaisiais		
<...>reikia darbuotojų pagalbos, kad paskambintų. <...>kurie palaikė tuos ryšius<...> tai jiems nėra problemos. Kurie turi telefoną pasiskambina. Tie kurie neturėjo<...> buvo nutrūkę ryšiai <...>suradom. <...>labai džiaugėsi nustatytais ryšiais. <...>paskambina<...>dukra, dabar retai paskambina, bet paskambina<...> labai patenkinta buvo.	Mes tikrai neskatinam to dalyko. Neturim mes net tokių galimybių kaip skatinti. Nu tai va, ir tikrai na mes tuom neužiimam. Koks dar tas noras su tais artimaisiais, juk pažiūrėkit... Bet mes ir nesiaiškinam. Ne, ne mūsų reikalai. Mums ir laiko nebėra. Aišku, bendraut bendraujama<...>jeigu nori artimieji. <...>jeigu<...>sutinki artimąjį ir domisi apie tą žmogų<...> ryšį gali ir kambary rasti<...>. Kaip tas artimasis žiūri į globos namus.	
9.Subkategorija: Iniciatyvus bendradarbiavimas darbuotoju su artimaisiais		
<...>kažkaip giminaičiai patys atvažiuoja. Rūpinasi, kas jau rūpinasi<...>. Kurie rūpinasi<...>važiuoja patys ir pasiskambina. <...>pavyzdžiui, kiekvieną savaitgalį<...>žmogus atvažiuoja, ir savo tėvuką<...>pavažinėja su mašina. <...>jisai visą gyvenimą mėgdavo važiuoti su mašina, vairuodavo ir koks jis laimingas ir labai ir laukia to sūnaus<...>.		Svarbu<...>skambina<...>būtent pirmi žodžiai buvo: aš buvau ten, aš buvau ten, aš buvau ten<...>. <...>gerai, kurie va prisimena<...>skambina, kad įdomu. <...>Mes tai sužinom tik iš kitų. Kad ir ji šoka, ir dainuoja, ir dalyvauja visur. Nes jinai atminties neturi. Informacija iš darbuotojų. Ateini, klausi. <...>šoko, sakė, nei vienas taip nešoko. Tokia laiminga, tokia patenkinta. Nuotraukų<...>yra<...>puslapis, galit pasižiūrėti. <...>padarė tokį išpūdį, kad mes galvojom, kad visi tokie<...>yra visokių, bet mes, kai buvom sutiktos, žinokit, sakiau ir aš ateisiu čia. <...>atmosferą sudarė<...>tikrai nevalginsiu savo sūnaus, tikrai čia galim būti. <...>kada paskambini<...>visada gausi atsakymą. Nėra<...>blogai, tik pradžia yra sunki visiems. <...>tu pamatai, kad tikrai čia yra gerai. Prižiūrimi<...>aš labai pasidžiaugiau<...> susirgo, išvežė į ligoninę. Padarė tyrimus, viską sutvarkė. Pamečiau tėvuko banko kortelę, pasiskambinau.<...>buvo nuvežta, užsakyta, sutvarkyta. Svarbiausia nereikia bijoti. Taip, pasiskambini sužinai.
10.Subkategorija: Gyventojų neįgyti įgūdžiai bendravimui telekomunikacinėmis priemonėmis		
Nesugeba patys telefonu naudotis <...>nesuvokia. Suvokimas jų mažesnis yra. <...>kad sakyty paskambinsim arba laišką parašykim<...>net nesuvokia, kad tokia galimybė aplamai yra.		<...>telefonu bendrauja. Šeštadienį, sekmadienį Adelė (vardas užkoduotas) kažkaip neina, tai jie telefonu bendrauja. Dar kol sugeba jai paskambinti. Dabar nupirkom naują, didesniais klavišais<...>.

Jeigu pasakai<...>ar tu nori, kad paskambintum? O ar galima? Nu ir paskambini, duodi tą telefoną. <...>reikia pasiūlyti. <...>jeigu pasakai<...>tada aha norėčiau. <...>atvažiuoja, džiaugiasi, o, kad bandyti užmegzti ryšį, paskambint, pabendrauti, ne. <...>Dukra gyvena užsienyje, per mesendžerį kalbėjo. Jis ir taip su ja kalbasi darbinio mano telefonu.		
11.Subkategorija: Kokybiškas gyventojų lankymo požiūris		
<...>lankymas dar labai skirtingas<...> ar tu atvažiavai dešimčiai minučių ir padėjai maišiuoką<...>ar tu atvažiavai... <...>ar čia dar kas nors taip lanko savo mamą ar tėvą. Pavyzdžiui<...>tos dukros tiesiog kažkas nerealaus<...> prabūna po tris valandas. <...>ji be orientacijos visiškai. Neina suprasti, ar jinai supranta, kad ta dukra atvažiavo<...>nusišypso kažką ten pasako. Kartu sėdi, jai sako, imk šaukštą, mama. Kabink, nuveda į tualetą, supina plaukus<...>.<...>nesupranta, ką reiškia tas šaukštas, bet tos dukros nu tai kažkas nu tobulo. <...>pavyzdžiui, žmona<...>atvažiuoja<...>daug laiko praleidžia. <...>jau nuo ryto šeštos gamina jam, kepa blynelius. <...>pjausto visokias paprikas, nes jam patiko<...>anksčiau<...>ką jis valgydavo. <...>turėjom pokalbį, kad tu negali jo maitinti.<...>atvažiuoji<...>viską gadini, nes jis moka valgyti pats. Bet nu čia yra iš meilės.	Kažkaip jau seniau daugiau įsiveždavo<...>. Kompensavimas, daugiau vaišių<...>. Prinešimas vaišių, to dėmesio<...>tai čia yra iš viso neprotingas dalykas. Mažai rodo dėmesio, galima taip suprast. Atvežiau terbą<...>už metus laiko primaitinsiu<...>. Kažkaip kompensacija.	
12. Subkategorija: Neigiama mėnulio įtaka gyventojų būsenai		
		Mėnulis labai veikia. Mėnulis veikia<...> Kai pilnatis, tai prasideda skambučiai, priekaištai ir viskas negerai. Praeina pilnatis, viskas pagerėjo.

9 lentelė. Orumo išsaugojimas santykiuose su kitais

ŽMOGAUS ORUMO DIMENSIJA		
I.Kategorija: Orumo išsaugojimas santykiuose su kitais		
Socialiniai darbuotojai (SD)	Slaugytojai (S)	Gyventojų artimieji (GA)
1.Subkategorija: Vertybinis pagarbos gyventojams aspektas		
Nuo seno mes<...> žinjom, kad mes savo klientą, gyventoją turim priimti tokį, koks jis yra. Turim gerbti jį. <...>jeigu<...> pasitaikė<...>susipykai ir ten kažkas, mėnulis ne toks, saulė ne tokia, kažkas ir iš jo pusės, ar ir tau galvą skaudėjo<...> turi vėl kaip niekur nieko eiti, bendrauti, šnekėt<...>neprimint<...>tu tada taip darei, tai dabar aš tau atkeršysiu. Tokių dalykų negali būt<...>tas priklauso ir nuo paties darbuotojo vertybių ir charakterio<...>. Tiesiog bendravimo kultūra.	Kantrybė. Gražus bendravimas<...> nuoširdus<...>. Jokių pykčio protrūkių.	
2.Subkategorija: Darbuotojų neigiama bendravimo kultūra gyventojų atžvilgiu		
<...>esam prie to irgi<...>kai savęs nesuvaldai.		Čia nesiskundimas, bet valytoja įėjusį apšaukė, gal ir nereikėtų? Negi jinai nežino, kokia jai liga? Jeigu<...>būtų protinga, mąstanti, jos čia

<...>prieš gyventoją pakeltas tonas darbuotojui, tai yra pats žemiausias lygis turbūt koks tik gali būti. <...>kartais pakeltas tonas dar nereiškia, kad tai yra blogai, nes jeigu žmogus prastai girdi, iš šalies klausantis taip atrodo. <...>replikos gyventojui<...>jeigu aš tą išgirstu<...> būtinai pasakysiu darbuotojui. <...>negražiai buvo mesta gyventojui. Visiškai bereikalinga<...>koksai bebūtų<...>pakankamai garsiai dar, kad girdėtų<...> kiti gyventojai. Nu blogai tu pasielgei<...> sakė, nieko nepadarysi mano toks charakteris. <...>pažadėjo pasitaisyti. <...>mažiau<...>bet pasitaiko.		nebūtų. <...>pasakyt gražiai. <...>gal juoko formoj arba sakyty, nu imam abidvi ir tu surink. Gal<...>daplauktų kitą kartą susirinkti. <...>nežinau ar sureagavo<...>. Aš tai sureagavau. Man tai keista, galvoju, sako meti. Nu jinai lignonis. <...>pati kokia busi. Jinai gerumo pilna yra.
3.Subkategorija: Patyčių požymiai globos namuose tarp gyventojų		
Ir tarp tų gyventojų yra. Yra<...>ateina verkdamas<...>man ten ta taip ir taip sakė. Susijaudinęs žmogus apsiašarojęs. <...> taip išvadino dėl negalios. Anksčiau labiau prasivardžiuodavo <...>krivalakas, dar toks, dar toks ten. Dabar kažkaip biški mažiau, man atrodo<...> Visumoj taip. Neimant ten kai kurių atvejų. <...>jeigu kažką pasakai, tada visi pradeda juoktis.	Kitas įsivaizduoja, kad<...>su juo taip elgiasi, gal taip tikrai nėra. <...>Barbora(vardas pakeistas)<...>išsijuokia iš visų. <...>ne jos liga. Čia yra būdas žmogaus. Bet kiek tas aukštas kenčia iš tikrųjų. Taip, kenčia visi globos namai. Ji yra vaikščiojantis negatyvas. Kenčia ir globos namai, ir globos namų vardas. Iš gyventojų. Taip.	Patyčių neturėtų būti niekur iš tikrųjų. Nei kolektyvuose nei mokyklose, nei globos namuose. Aš esu prieš patyčias. Bet jų yra. Bet jų bus ir yra, ir tiesiog. <...>sakydavo<...>eidavai pro šalį <...>kažkaip ten ar pravardžiuodavo<...>. Užuominos. Tiems naujokams gal<...>. Dabar tai nieko nematau, kad būtų. Šitoj situacijoj yra sudėtingiau. <...> žmonės labai ir pamiršta, nes amžius toks, kad ir ligos visokios yra. <...>susodintum juos ir papasakotum, kad negalima tyčiotis, nebus<...> rezultato. Čia kontingentas labai skirtingas. Ir amžius ir ligos. <...>pergyvenau, kaip čia bus<...>iš darbuotojų blogai rusišškai šneka, vis tiek kažkiek bando paaiškint. Nėra taip, kad pasako lietuviškai ir<...>viskas.
4.Subkategorija: Gyventojų patyčių apraiškos darbuotojų atžvilgiu		
Tikrai ne. Mūsų globos namuos tikrai ne. Aš tai nepastebiu.	Yra ir darbuotojų atžvilgiu. Iš gyventų darbuotojams<...>to alkoholio vartojimas ar čia ne patyčios iš darbuotojų<...>? <...> merginos išveža mane į lauką ir saulės neduoda. <...>kaip ją atima <...>? Neveža į saulę, veža į pavėsį, aš parūkau ir mane parveža. Gaila saulės man. Ir priima, kaip čia jam tyčia daryty. Supratimas yra vis vien, kad ir demencija serga. <...>negerai daro. Nu žino, kad negerai daro, kad jinai sugeba ir pasislėpti<...>kažkur, kad jos nerastų.	
5.Subkategorija: Senyvo amžiaus žmonių humoro jausmo praradimas		
	<...>jisai man sako, aaaa tai tu čia atėjai<...>atėjo, už ausies pasuko. Suprantat, kaip yra, už ausies pasuko<...>. Gal jį pajuokavo<...> „aš tave pažadinsiu“. <...>atnešė lazda pas mane <...>aš pajuokausiu<...>paėmusi lazda ir sakau, nušausiu dabar tave<...>Taip ir suprato, atrodo tą juoką, bet kitą rytą direktorius kviečia pas save. <...>matuoja spaudimą, jinai šneka. Sakau, jūs ne pliuropkit. Aš pasakiau,	

	kaip išsikeičė. Tai va, vis vien tas žodynas mūsų<...> galiu tarpusavyje ne pliurpalai, arba pliurpti, bet su gyventojais... negalima sakyti. Etika kalbėjimo turėtų būt.	
6.Subkategorija: Skirtingų nuomonių nesuderinamumo aspektai		
	Kad ir tarp darbuotojų pačių. Nesutampa labai dažnai. Ir kai jau nebeina, neberanda sprendimo<...>telkiamasi į slaugytojų nuomones ir dažniausiai<...>visiškai nesutampa su socialinio darbuotojo<...>. <...>būna taip, kad slaugytojai tikrai budėjimo metu vakare<...>sužino, kad perkeltas gyventojas<...>. Ir tarp žmogaus, ne vien komandų. <...> susikalbėjimo.	<...>problema iškildavo<...>nieko nenoriu pasakyt blogo, bet personalas labai skiriasi. Labai skiriasi kokybė. <...>kurie man patiko, žinau, kad jeigu tas žmogus, šiandien dirbs, aš jau kaip išveiginę turėdavau. Paskui įsigudrinau, kokia pamaina, kada keičiasi. <...>žmonės skirtingi iš tikrųjų, tiesiog reikia išmokyti pasitikėti visais, vis tiek padarys, vis tiek padaro. <...>čia būtų sunku dirbti žmogui, kuris to visiškai nemylti.
7.Subkategorija: Savarankiškas gebėjimas pasirūpinti savimi		
	<...>mankštą daro, susėda<...>visada vadovauja. Jinai tas lyderis nori būti. Jos čia yra asmenybė<...>. <...>čia seniai gyvenu nuo seno ir aš niekur neisiu. Kas moka, gali atstovėt. Pas mus tendencija globos namuose, kuo blogiau elgiesi, to turi geresnes sąlygas<...>. Nes nepakenčiamas esi, vat ir orumas. Kad nekankinti kažko<...>tam žmogui suteikiam geriausias sąlygas, vat ir orumas. Žmonės yra skirtingi, bet vis vien jie yra žmonės.	
8.Subkategorija: Skaudinantis užsilikęs visuomenės požiūris		
Jo<...>keisti požiūrį. <...>virš dvidešimt metų, kad dirbu, tai tikrai yra pasikeitimas labai ryškūs<...>.		<...>dėl visuomenės, tai aš galvoju, kažkas <...>vis tiek su mumis yra ne taip. <...>anksčiau, visuomenė buvo<...>kažkaip tolerantiškesnė, buvo daugiau tų draugų, aplankydavo, kažkaip tai bendraudavo. <...>toks susvetimėjimas ir niekam nei tu per daug rūpi, nei kitas. <...>labai retai<...>kas atvažiuoja<...>oi aplankysiu. Vis dėlto visuomeninis darbuotojas. Ir televizijoje operatoriumi<...>tautodailininkas<...>jau nebeaplanko. <...>susigyvenau su tuo pačiu ir dabar nebekreipiu dėmesio ir nebegirdžiu nieko. Jau penki metai<...>. Tos kartos žmonės dar jie į tuos namus žiūri kaip į nu kažką, tai tokio blogo<...>. <...>aplinka, giminė dar yra. Toks požiūris ir tokio vidinį draskymą gauni ir nesusitvarkai. Žinau, kad aš nieko nepadarysiu. Mane plakė su rykštėm. <...>tos ten tetos. Giminės susvetimėjimas išvis. Karta. <...>yra žmonės, kurie supranta. <...>aš iš viso tylėdavau, aš net negalėdavau net prabilt. Jeigu aš pradėdavau kalbėti aš verkdavau. <...>jau dvidešimt metų, dabar galiu kalbėt. Pasikeis karta, pasikeis<...>automatiškai. Jau pamatėm, kad keičiasi. Tikrai įsivaizdavom<...>geriau namuose vienam<...>. Taip įsivaizdavom, tie globos namai. Visur taip ir slaugoj šneka.

		<i>Bet tikrai patys matėm, kaip priėmė, kaip yra dabar elgiamasi, kaip viskas yra, kad tu ramiai gali miegoti. Nu, tikrai keičiasi.</i> <i><...>ieško dabar ir neberanda, ir nėra vietų. Iš tikrųjų nėra. Senėja<...>visuomenė, negimdo gi dabar moterys.</i> <i><...>kurie slaugę, kurie yra susidūrę su ta problema, tada jie visiškai kitaip. <...>mane pastiprino žmogus<...>nekreipk į nieką dėmesio. Eiti į institucijas, su ašarom eiti, prašyti, maldauti. Svarbiausia turėti žmogų šalia, kuris tave supranta ir paremia. Aš turėjau tokius du žmones.</i> <i>Taip, čia yra normaliai iš tikrųjų. Protingas žmogus, atvežęs čia savo mamą, tėtį ar brolių, ar seserį, tikrai neturėtų bijoti. Tokių galbūt, kur atnešė, paliko, apsidžiaugė ir išėjo. Mes kalbam apie žmones. Kažkaip yra tokia nuostata, kad visus taip <...>palieki. Jeigu nuvežei, tai tau neberekalingas. Iš senų laikų vadina ubagynu.</i> <i><...>kas paklausia<...>nu tai ką dar neparsivežei namo, kaip tu čia?<...>pagalvokit šitokią trauma.</i>
9.Subkategorija: Artimųjų išgyvenamas kaltės ir bejėgiškumo jausmas		
		<i><...>jeigu mama būtų atsistojus prie stalo, tai būčiau... Aš turiu sąlygas, aš esu pensininkė, galėjau žiūrėt. Bet aš fiziškai nepajėgiau. <...>ne tik fiziškai, bet ir morališkai, psichologiškai.</i> <i><...>visi sakė, tau reikia psichologo.</i> <i>Mano sūnus pasakė: mamyt, geriau močiutė su seneliu į globos namus, negu tu į durnyną.</i> <i><...>nuo tų žodžiu pradėjau spręsti, ką daryti. Ieškot pagalbos, nes aš jau nebegyvenau.</i> <i>Bet reikia pradėt, eiti į tas tarnybas.</i> <i>Dirbti negaliu, stažo neturiu. Nu absoliučiai buvau tokioj nevilty.</i> <i><...>mane ramino. Kaip aš tą dieną atrodžiau aš neįsivaizduoju? Aš ten buvau, kaip išmesta iš laivo.</i> <i><...>buvo ir viskas paaiškinta, papasakota, parodyta ir viskas.</i> <i>Ir taip ta diena tokia skaudi. Kai tu palieki savo tą žmogų ir gauni dar gerų žodžių.</i> <i>Atvežėm irgi buvo labai sunku palikti ją čia. Buvau apsiverkęs <...>jinai nenorėjo.</i> <i><...>labai sunku<...> artimuosius atiduoti<...>.</i> <i>Bet<...>negali susitvarkyti<...>.</i> <i><...>gaila tų žmonių, kurie čia negali patekti ir tiesiog turi patys atsisakyti visko ir prižiūrėti.</i> <i>Sunku tam, kuris pasilieka ir tam, kas palieka. Kas palieka, žymiai sunkiau negu tas, kuris pasilieki čia.</i> <i>Aš pati slaugiau, aš žinau<...>kokia kaina buvo, kad aš jau nebe pakėliau visiškai. Nei fiziškai, nei psichologiškai.</i>

10 lentelė. Gyventojų privatumo užtikrinimo galimybės

ŽMOGAUS ORUMO DIMENSIJA		
II.Kategorija: Gyventojų privatumo užtikrinimo galimybės		
Socialiniai darbuotojai (SD)	Slaugytojai (S)	Gyventojų artimieji (GA)
1.Subkategorija: Gyventojų privačių klausimų svarbumas globos namuose		
<i><...>pas mūsų yra atsižvelgiama<...> netoleruojamas<...>.</i> <i><...>netgi ta savigarba, pas mūsų tai labai didelė žmogaus.</i>	<i>Mažai jie gali gal rinktis<...>.</i> <i><...>dažnai čia šiaip iš tikrųjų būna, kad kartais net sauskelnes<...>keičia, užėini ir sako, ai palaukit čia. Neatsižvelgiam, gal žmogus ir atbukęs yra, gal jam jokio skirtumo nėra.</i>	<i><...>šiandien<...>kol buvau apačioj, trys buvo atėję žmonės. Visi skirtingi, visi pasibeldė.</i> <i>Gyventojai jo<...>. Vienas belsis, kitas ne. Kaip jis ten gyveno, kaip ten augo, tai jo toks supratimas.</i>

<...>iš administracijos<...>už tą žmogų, už jo gerovę ir už jo savarankiškumą. <...>kad darbuotojai <...>keistusi į gerą pusę<...>. <...>jeigu man, kaip socialinei rūpi ir aš kažką įtariu<...>turiu pati nunešti tą laišką ir jeigu jisai sutiks, paprašyti, kad <...>perskaitytų. <...>jeigu yra adresuotas pačiam gyventojui, niekas kitas neturi teisės<...>. Dauguma<...>plėšiam<...>žiūrim<...> <...>kai kurie taip. Tiktai jam ir netgi į rankas teisės neturi paimti to laiško. <...>turim gerbti, taip. Pasibelsti visą laiką turi<...>. <...>man užkliūva tas, kad ne visada, pavyzdžiui, kai sausina užsideda širmas. Niekada tikriausiai neužsideda, labai retai, kada užsitraukia. Tai pas mus to nėra globos namuose dar. Kažkaip įpročio nėra. <...>man asmeniškai gyventojas nei vienas nėra sakęs. <...>yra tokių kambarių triviečių ir jeigu tau reikia pasausinti, jeigu tu pats ten darbuotojas nelabai telpi, tai kur tą širmą pasidėsi? <...>gyventojai nelabai sureikšmina to dalyko, tiesiog jie yra įpratę<...>ateina sausinti ir<...>sausina. Tiesiog nu gal jau tokiam amžiui nelabai jam ir svarbu, ar jį mato, ar nemato. <...>artimasis atvykęs galbūt įeina ir mato tą vaizdelį, negražu. <...>galėtų pasakyti, kad tu mane <...>. <...> yra tokia rutina, kad atėjo pasausino, atnešė pavalgyti. Kasdienybė ir jie visiškai to nesureikšmina.	Bet mes patys taip elgiamės. Dabar gerai nuėjom, keičia sauskelnės, nu paimkim ir išėikim. <...>išeinu, bet kartais durys būna neuždaromos<...>. Ar per tą greitumą musiet<...>. Žmonės yra skirtingi, bet vis vien jie yra žmonės. Nesureikšmina. Svarbiau sauskelnės pakeitimas yra<...>. <...>visada einu pasibeldusi, nežinau kokį aš ten vaizdelį galiu rasti.	<...>ateina darbuotojai, retai kuri nors nepabarškina. <...> turėtų turėti kiekvienas savo kambarį, kad privatumą turėti. <...>privatumo<...>kažkiek yra, bet visiško neina padaryti <...>. Darbas gal ir normaliai sustyguotas<...>patalpų trūksta. Kad kiekvienas turėtų savo atskirą kambarėlį. Ar jie geriau jausis<...>vienai būdami? <...>tam kambarį, vienas<...>neaišku. <...>kambarį, savo daiktus turi<...>jau filmuose taip yra senelių namuose. Pas mus yra, bet mokėkite po du tūkstančius. <...>čia privatus. Norėtų atvažiuoti mamos sesuo ar brolis. Ten palatoj susitikti ar kur? Kai geras oras lauke. <...>geras oras lauke, nueina atokiau. <...>priklauso nuo gyvenančio žmogaus, koks jis yra. <...>jis visada išeina, nebent aš jam pasakau, neik, aš trumpai, pasėdek. Jis visada žmogus atsistoja ir išeina, duoda pasikalbėti.
2.Subkategorija: Gyventojų asmeninis noras rūpintis privatumu		
Pas manęs<...>patys pasirūpina tuo privatumu. <...>didžioji dalis mūsų gyventojų yra maudomi, nu tai, kaip jie gali užsirakinti. <...>padėjėjas vadina mamom<...>tikrai nesigėdija. <...>jisai vos ne pilnom akim ašarų prašė, kad nu aš negaliu su kita maudytis. <...>jisai nenusimau do kokybiškai. Yra kaip nesimau dęs. <...>pasakė, eisiu tiktai su ta, tiktai su ta. <...>darbuotoja maudė<...>mestelėjo<...>repliką<...>viskas ir tuo užsibaigė. <...>gerbi<...>norus<...>bet jeigu žmogus viršija viską ir jis gali mėnesių mėnesiais nesimaudyti ir leisti jam <...>toks yra požiūris.<...>jinai saveš tai nemato, nepripažįsta, kad ta liga yra. <...>įrodinėja visiems, kad ji super protinga<...>kad atmintis gera.<...>gaunasi vis tiek priverstinis nusimaudymas, priverstinis tiesiog įsikišimas. Prieš žmogaus valią.		

11 lentelė. **Privačios erdvės sukūrimo galimybės globos namuose**

ŽMOGAUS ORUMO DIMENSIJA		
III.Kategorija: Privačios erdvės sukūrimo galimybės globos namuose		
Socialiniai darbuotojai (SD)	Slaugytojai (S)	Gyventojų artimieji (GA)
1.Subkategorija: Dileminis gyventojų asmeninių daiktų tvarkymas		
<...>čia yra jų namai. Jie turėtų turėti galimybę susikurti tą erdvę. <...>.Jeigu kambariulyje gyvena du, trys žmonės, nu jie visi negali atsivežti pianino. <...>jeigu žmogus užsinerėtų koki nors seną<...>komodėlę<...>gal visai nederėtų prie to kambario. Link kur mes einam<...>kad derėtų mums, ar <...>kad būtų čia jam. <...>jam bus galbūt<...>reikalingas<...> širdžiai malonus tas daiktas. Kompromisą surasti. Kas svarbiau? Ar kas žmogui miela<...> koks įvaizdis? <...>į žmogus įžvelgt<...>mes esam tarp dviejų ugnių. Mes esam tarp žmogaus, kuriam <...>norisi būt kaip namuose ir tarp valdžios<...>Kad laikytusi kažkokių reikalavimų<...>. <...>fotelį kažkas norėdavo turėti<...> komoda, sekcijų<...> žmogus turi turėti kažką tai mielo, atsivežti. <...>kažką mažo, nestambų daiktą. <...>kas pasakys, kas yra mažas ir kas yra didelis? <...>galima rasti sprendimą, bet kai kada tikrai nerasi. <...>atvežė gyventojai paveikslą<...> stiklas turbūt piršto storumo. Aš galvoju, išvirs ta siena, nu baisu, tokio storio. <...>dailę baigus, <...>sako, aš labai noriu pasikabinti. <...>gyventojai dukra atvežė pledą su šeimos nuotraukom<...>kaip kilimas ant sienos pakabintas<...>užsiklojus šeima, koks jausmas.<...> ji labai džiaugėsi.		<...>dabar vat pakabinom paveikslą<...>. Amžinai pyksta, kad ne taip daiktai sudėti, kad ne taip<...>buvo, čia dabar nebėra. Iš dalies kažkiek tai turi. Kuria. Ir kuria, taip. Kiek gali. Kuria, daro, siuva ten, piešia ten paveikslus kažkokius, karmo eglutės<...>snaiges.
2.Subkategorija: Neužtikrintas gyventojų intymumo poreikis		
<...>nelabai tegebia aplinkiniai. <...> daug kas ir piktinosi<...>. <...>turėtum gerbti<...>jų norą, bet deja, jeigu jie gyvena atskiruose kambariuose<...>. Sąlygų mes nesudarom<...>užsidarę, pasislėpę<...>kam reikėjo tą pasidarė<...>ir tipo nieks nematė, niekas nežino. Dviese pabūti yra vienas dalykas, bet intymiai pabūti dviese<...>. Atskiro kambariuko tokio nėra. Tokių sąlygų nėra sudaryta<...> kartu gyventi turi.	Nėra globos namuose kambario. Susidaro tos poros, mes smerkiame juos, tiesiog čiu ne pašaipos iš jų, bet patys dėl to nieko nedarom.	
3.Subkategorija: Supratingas požiūris vertinant gyventojų intymumą		
Kur kartu pas mane aukšte<...>pora gyvena, tai yra iš tikrųjų ir darbuotojai, ir gyventojai gerbia jų privatumą. <...>jie tam tamsiam koridoriuj<...> gražiai susisėdę vienas prieš kitą. <...>galėtų<...>atsisėsti<...>prie staliukų su kavos puoduku<...>. <...>vaizdas yra ypatingai gražus. Pavyzdinis toksai tikrai gražiai. Leidžiasi pas jį ten, į tą susitikimą<...>.	Amžius įtakos neturi jokios. Absoliučiai neturi. <...>fiziologija lygiai tokia pat. Jų lygiai taip pat, kaip ir mūsų hormonų audros. Mes negalime uždraust to žmogui. Pagarba turi būti. Čia yra jų reikalas ir nei vienas neturi teisės lįsti ir klausinėti<...>ką tu darai<...>. Privatumas, pagarba tokiems žmonėms turi būti.	<...>kažkaip nereikalauja. Jis nėra net užsiminęs, kad norėčiau, kad kartu būti. Jam užtenka susitikimų, jam dar įdomiau<...>. Šeštadienį, sekmadienį jie kažkaip stengiasi nesusitikti<...>nuo pirmadienio prasideda pasimatymai. <...>nėra užsiminęs, kad norėtų ar būtų galimybė, netgi nėra klausęs. Jisai tik nori, kad jam leistų susitikti<...>.

<i>Gražios draugystės, bet kad kažkur, kur nu truputėlį kažkoks kampas <...>būtų<...>tokia erdvikė. Nu tokia va dviese <...>.</i>		<i>Kad taip gyventi kartu, ne, nebuvo užsiminęs. Kiekvieno žmogaus asmeninis reikalas. Jo, čia asmeninis. Vienas tik taip pabendrauja, kits nori. Kaip kam gal ir reikia duris užrakinti. Bet turėtų turėti darbuotojas raktą atrakinimui<...>.</i>
4.Subkategorija: Geras emocinis meilės poveikis gyventojų sveikatai		
<i><...>iš karto tie žmonės atgyja. <...>pavyzdys dabar yra, visos kas skrajoja pas mane. Kas skrajoja padebesiais už rankų susieme.</i>	<i><...>paimkim<...>porą<...>tiesiog švyti jie abu. Nereikia nei paskatinimų į mankštą<...>. Ateina kartu jie dviese. <...>gulėdavo vis lovytėj. O vakar ji tris kartus suvaikščiojo kartu, nuotaika pakylėta.</i>	<i>Žinoma, svarbus<...>lieki našlys vienas ir tu vienas<...>visą laiką. Draugystės tas poreikis<...>. Bendravimo poreikis. Aš norėčiau, kad mano sesė, kažką tai, draugystę. Jai šešiasdešimt šeši metai<...>visai jauna. <...>nebūtinai ten kaip rašo, užsirakint<...>. Kad nors ją lauke pavaikščiūt. Bendravimas. <...>nesvarbu koks, ar rankos neturėtų, bet jis protautų, jis parvestų. Vienas į kitą atsiremtų.</i>

12 lentelė. Savarankiškumo kaip kintančio proceso vertinimas

ŽMOGAUS ORUMO DIMENSIJA		
IV.Kategorija: Savarankiškumo kaip kintančio proceso vertinimas		
Socialiniai darbuotojai (SD)	Slaugytojai (S)	Gyventojų artimieji (GA)
1.Subkategorija: Mažėjantis savarankiškumas apsigyvenus globos namuose		
<i><...>jeigu atvažiavo senam amžiuj<...>įgūdžiai gal ir išlikę, bet tas savarankiškumas silpnėja. <...>įgūdžių kažkokių gal mažiau turėjo, bet čia darbuotojų dėka<...>pasitikėjimą įgauna savimi<...>.</i>		<i><...>niekada neapskurdavau, aš nemoku.<...>jisai nelabai, vienos rankos, jam galbūt vis sudėtingiau, bet jis tą padarydavo. <...>buvusi labai<...>darbšti, tvarkinga. <...>nebėra<...>toks supratimas. Man labai gaila, kad jai nebėra taip, kaip buvo anksčiau. <...>šiandien taip pasyviai viskas, rodos, kad jai nieko ir nebereikia. Anksčiau dar seniau, tai jis galėdavo nueiti<...>keltu perplaukt, galėdavo iki jūros nueiti<...>. <...>nemanau, kad užgožia. Vidaus tvarkos taisyklės.</i>
2.Subkategorija: Gyventojus stiprinantys savarankiškumo įrankiai		
<i><...>pirmiausia, kad viskas būtų pritaikyta, <...>taip ir yra. Pavyzdžiui, visi tie staleliai valgymo pritaikyti, kad jie galėtų savarankiškai valgyti. Aplinkos pritaikymas. Priemonių pritaikymas. <...>daugiau pagalbinių priemonių ir, kad jos būtų naudojamas pagal paskirtį. <...>didžiulė motyvacija, įtraukimas į visokias veiklas, pasirinkimas kažkokių veiklų, renginių organizavimas. <...>dėmesys žmogui išsiaiškinant jo poreikius.</i>	<i><...>iš tikrųjų per daug dideli globos namai. <...>per daug įvairių socialinių grupių gyventojų pas mus gyvena. <...>norim pamatyti, kaip seni žmonės, orios senatvės sulaukia ir jie gyventų<...>kuo ilgiau, jų savarankiškumą išlaikyti, asmens higienos įgūdžius. Kad personalas daugiau skirtų dėmesio. Motyvacija, darbuotojų motyvacija. Pinigai, pinigine išraiška. Gal skaičių mažinti? <...>motyvaciją, motyvacija, kad kažkokia tai vertinimo<...>sistema kitokia. Darbuotojų vertinimo sistema kitokia. <...>mąstymas slaugytojų, turėtų irgi apmokinti<...>visi žino, kad pirmiausia reikia<...>pažeistą pusę. Tokie elementarūs dalykai, kurie nu turėtų irgi būti.</i>	<i><...>sakau, tu apeik bent vieną kartą aplink pastatą. <...>su lazda nevaikščiodavo, nesportuodavo<...>mankštos nedarydavo net namuose. <...>čia tiktai pradėjo sportuoti. Tokių lentų, žinot lentų, kaip yra? Ant alkūnės ir kojų pirštų. Ji tokio amžiaus žmogus stovi<...>tą lentą turi. <...>sakau, tu paprašyk darbuotojų, ten yra fizinis, gal tau duos kokią specialią programą parengs tau. Neperlepinti. Bet ir neperlenkti lazdos. Eigoje tobulėjame, tiesiog visi. Jūs irgi važinėjate į tuos kursus ir tobulinatės. Savaiame viskas ir vyksta. Čia nieko naujo neišrasim.</i>

	<...>reikia visiems atnaujinimo žinių.	
3.Subkategorija: Hipergloba, kaip mažėjančio savarankiškumo priežastis		
Hipergloba. Viskas įskaičiuota. Aš čia nuplausiu. Aš čia aprengsiu<...>. <...>jis žino, kad viskas bus padaryta<...>ateis valytoja, išplaus kambariuką, tau pačiam nereikės. Ateis padėjėja, perklos lovą, nuvalys spintelę<...>.	<...> jie jau yra pripratę prie to, kad viską gauti čia ir veltui. Iš savo<...>lėšų nenori nieko. <...>mūsų gyventojai yra labai išlepinti<...>. Atbunka, jeigu už jį daro, pamiršta. O mes tai vadinam išlepinimu.	Liga ir be to bendravimas. <...>Čia aplinka<...>bendruoja<...>su kitokiais žmonėmis.
4.Subkategorija: Gyventojų prisitaikėnės reakcijos į aptarnavimo paslaugas		
<...>iš pradžių stebisi. Stebisi, o paskui prisitaiko<...>. Jam patogiu. Pripranta. <...>jam labai patogiu ir džiaugiasi, viskuo aprūpintas<...>jaučiasi saugiai<...>šiltai, pavalgęs. <...>niekada neleis prisiliesti darbuotojui. <...>pats kloja, pats velkasi, pats<...>. <...>yra tiesiog patogiu. Tave apipopina<...> nebėra <...>motyvavimo, to skatinimo ir tai tampa norma. Priklauso labai nuo darbuotojo. <...>gyventojas buvo pasakęs, čia yra penkių žvaigždučių viešbutis su visu pilnu aptarnavimu. <...>gerai, kai tas pagalbos mygtukas, kad išsikviesti<...>nepatogu, nekviesti, palauksiu rytojaus, va ateis aukšto darbuotojos. <...>daug kartų kalbama<...>nereik bijoti išsikviesti<...>.		Atrodo, kad nesusitvarkys nieks taip, kaip aš. Širdį skaudėdavo<...>kai bėga laikas ir aš matau, kad tikrai<...>susitvarko ir dar geriau. <...>dabar aš ramiai gyvenu. Žinau, kad ne namuose, bet aš pakeisti nieko negaliu<...>.
5. Subkategorija: Lyginamasis veiklumo požiūris per namų ir globos namų aplinką		
Gyveno namukuose<...>vaikstantis<...>. Čia atneša, čia nuneša, čia išplauna, čia numaudavo, čia aprengia. Tai automatiškai komanda dirbančios aplink<...>. Savarankiškumas mažėja. <...>su gydytojais pats savarankiškai bendravo, su vaistais tvarkėsi, kad dabar viskas yra paimta.		Kad namuose, tai vienos sąlygos, čia vėl kitokios yra sąlygos. Čia sunku<...>sulyginti, man atrodo. <...>kai gyvenom dar kartu. <...>norėdavo išplauti indus ir reikėdavo po jos vis tiek plauti<...>, bet kai matai, kad jai tas patinka, nu leidi. Pasakai, kad <...>gerai viską padarei, kaip išplovei super.<...>paskui<...>tu plauni ir vėl iš naujo. Turi<...>iš tos atminties eilėraščių, puikiai skaito.<...>bet jį reikia labai paraginti.<...> namuose, aš jam leisdavau. Nežinau, nors su lazdomis tai ji nevaikščiodavo namuose. <...>gyveno namuose, su pinigais tvarkėsi geriau nei aš iš tikrųjų. <...>viską susiplanodavo, susidėliodavo, niekada nepirko bereikalingų daiktų. <...>Kaip čia parėjo gyventi, kol grynuosius turėjo <...>aš jam nereguliuodavau. Pasakydavo, ko jis nori.<...>atveždavau, jisai duodavo pinigėlių<...>. <...>namuose jisai daugiau ir dalyvavo, dar ir į teatrą nueidavo. Smagu, kai gali dalyvauti. Kai jis gyveno ketvirtame aukšte, bijodavo, kad liftas neužtruktu<...>nebeidavo į lauką<...>buvo užstrigęs<...>Dabar ne<...>išeina ir koridorių iki lauko<...>kai šilta ir

		balkoną išlipa.<...>buvo apvirtęs, buvo problemų, bet nieko. Kai namuose gyvenom, buvom pasidarę. Kad į tualetą būtų lengviau nueiti<...>. <...> užėina, tokie etapai. Būčiau namie, būtų kitaip. Tėti, sakau, nebūtų kitaip. Tikrai nebūtų. Čia turi kur išeiti ir pasikalbėti su kuom. Praeina tas ir vėl gerai. Aišku, jinai nori namo, jinai prašosi. Kartais jai užėina taip. <...>aš suprantu, <...>neatpažįsta savo namų. Ji gyvena kažkur ten vaikystėj<...>su savo mama. <...> yra dabar dalykų<...>ko jisai nedaro, ką padarydavo namie. Jis nebedaro. <...>nei mankštos<...>tu būdavo verti, pasakai, kad tu truputėlį <...>pajudėk<...>. Nėra jisai kažkur ar labai ten pakilęs ir labai nusmukęs, tiesiog savarankiškesnis yra. Namie jis kitoks buvo. <...>būtų<...>tėvuko sveikata nepasikeitusi<...>į blogąją pusę, <...>jis namuose ir valgyti išsivirdavo ir mamytei patarnaudavo. Bet laikui bėgant jam tos galimybės. Aš paskutiniu metu jam nešdavau valgyti<...>. Jisai ir nebegalėtų dabar jau vienas gyventi, o dar prieš penkis metus dar būtų galėjęs.

13 lentelė. Žmogaus orumo išsaugojimo momentai

ŽMOGAUS ORUMO DIMENSIJA		
V.Kategorija: Žmogaus orumo išsaugojimo momentai		
Socialiniai darbuotojai (SD)	Slaugytojai (S)	Gyventojų artimieji (GA)
1.Priemonių trūkumas užtikrinant privatumą paliatyvioje slaugoje		
<...>buvo apie širmas. Jų beveik nėra, nu jos yra praktiškai<...>viena ant aukšto. Viena ant aukšto<...>užstatyta, kur gyventojos nenori viena kitos matyti. <...>būtų poreikis ir naudotų, jos atsirasų. <...>nėra tokio griežto reikalavimo<...>.	Tai yra<...>širmos<...>Tai privatumas.	<...>aplinka. Gal ten tokia atskirai jau grynai. Ne prie to, kur gyveno<...>. <...>kol paskutinės valandos eina, sakykim, tas, kuris dar sąmoningas šalia yra. Aš neįsivaizduoju savęs šalia mirštančio. Gal būtų<...>atskiras,<...> patalpa ar kambarėlis. <...>blogai ir žmogų jau veža<...>nuveža į ligoninę ir ligoninėje jisai miršta. Juk čia yra ne vienas atvejis<...>. Bet ne visada. Kartais nepriima, kaip mano mamytės nebuvo prasmės vežti. Nepalikti vieno.
2.Subkategorija: Žinių stygius formuojant orų požiūrį į slaugomus žmones		
<...>būna pasakymai, ai ji visą laiką zyžia. Yra<...>susitaikęs<...>. <...>nueinu pas seselių <...>nueik pažiūrėk, jam to užtenka. Pamatuoji spaudimą ir jam yra dėmesys<...>. <...>tas atėjimas dažnesnis aplankymas. <...> svarbu jiems. <...>pasako, visą parą pas mane neatėjo niekas<...>iš slaugytojų.	Išreikšta tavo valia. Ir iš tikrųjų taip turi būti.	Gal jie tokie senyvam amžiuje kitaip nu priima tą visą? Žiūrės pastoviai ir dar kitam pasidarys bloga<...>. Aš tai nežinau, neturiu patirties. Labai svarbu<...>psichologinis paruošimas ir to žmogaus. Aišku, jeigu jis dar gali, kad nebūtų, kaip iš giedro dangaus. Dar tu turi žinoti, kokią minutę, kokią valandą<...>išeisi į Anapilį.

<...>netikiu, kad tai buvo, kad neužėjo. Jos vis tiek atneša vaistus. Gal jos nepakalbino<...> nieko nepasakė<...>. <...> atnešė vaistus ir tik padėjo.		<...>galim nuspręsti, kaip norėtumėm, kaip būtų, bet kada įvyks tai, gali būti visiškai nenumatyti dalykai. <...>šalia esantysis gali niekam nieko nesuspėti pasakyti. Nėra numatyta, jog būtent tą valandą ir aš ateinu ir laikiu. Mes vos mamytei kunigą spėjom atvežti. <...>planavom visiškai kitaip, nes penkios paros buvo komoj<...>. <...>viskas vyksta taip, kaip vyksta.
3.Subkategorija: Ambivalentiškas požiūris į pageidavimus paskutiniame gyvenimo etape		
<...> su artimaisiais yra aptarę<...>tokius dalykus. <...> nuo pačio žmogaus priklauso. <...> jeigu jau man bus kažkas negerai, tai jokiais būdais nekviest man jokios greitosios, negaivinkit manęs, leiskit man tiesiog numirt. <...>gyventojos dukra yra pareiškus norą, tiesiog prasidėjus, atsiradus sveikatos problemom<...>nekviesti greitosios, nevežti. <...>kai aš numirsiu<...>apdėt kadagio šakelėm<...>.	<...>įsijungia žmogiškumo<...> faktorius. <...>jeigu tas žmogus yra išreiškęs valią <...>apie savo pasirinkimą<...>kad jis nori ramiai<...>oriai išeiti ir numirti<...>. Kodėl mes turime jį draskyti, tampti? <...>tas greičias ir medicininės priemonės taikyti visokias, gaivinimus. <...>dokumentas turi būti žinomas iš tikrųjų kas atsakingas<...>socialinis darbuotojas, kuris aptarnauja ir slaugytojai. Pas mus kažkaip dabar<...>tendencija, kad pas mus tos karališkos mirtys. Staiga, miršta staiga. Jei nebegali išreikšti<...>vis tiek turi kažką daryti<...>tu vis tiek kviesi. <...>jeigu žmogus pasakė, kad aš<...>tikrai niekur nevyksiu ir reikia jo norą tikrai įvykdyti.	Nu čia jau labai sudėtinga. Aš kartais pagalvoju, net neišivaizduoju to oraus išėjimo. <...>kiekvienam skirtingai. <...>pagarba darbuotojų turi išlikti. Kantrybė<...>reikėtų pranešti namiškiams, kad jau pablogėjus. Gal norite atvykti, gal norite<...>pasiiimti<...>. <...>tikrai jo, jeigu ir galimybė, gal tikrai liko žmogui kelios dienos. Kiekvienas ten ar atostogų pasiimti. <...>aš sakyčiau, kad tai turi išlikti tas bendravimas. Ne, tai pranešt būtinai turi. Ir praneša. Žmoniškai, kad žmogus numirtų<...>. Ne, kad paliktas vienas. Nu kaip oriai numirti, tai čia ne tik, nepriklauso nuo pačio jau ir nuo mūsų<...>. Jeigu jis gali išsakyti. <...>mamytė nebegalėjo, tai ji neišsakė, bet tėvukas<...>nori gyventi ir negalvoja apie tai. Nėra nieko<...>dar, kur norėčiau, kaip norėčiau. Galbūt ateis tam laikas? Mes <...>esam<...>ko jinai nori. Kaip, kur ji ten<...> Kokioj vietoj išeit<...>. <...>slaugytojai<...>darbuotojai, tai čia<...>aš manau<...>tai turi būti pasiruošę. <...>žino, juk yra ir lovos specialios<...>pakėlimai. Juos apmoko kažkaip<...>. <...>galbūt namuose sąlygų tokių neturėtumėm. <...>nežinau<...>kaip čia<...> vyksta. <...>įsivaizduoju, gal jis turėtų būti net iškeltas. Gal vienam jau tą ramybė, kad galėtų ir namiškiai<...>atsisveikint <...>.

14 lentelė. Simuliacinio žaidimo patirtinė ir savarankiškumą skatinanti reikšmė

DISKUSIJA		
I.Kategorija: Simuliacinio žaidimo patirtinė reikšmė		
Socialiniai darbuotojai (SD)	Slaugytojai (S)	Gyventojų artimieji (GA)
1.Subkategorija: Patyriminės emocijos grupinės diskusijos metu		
Man geras emocijas. Bent globos namuose aš senti norėčiau. Emocijos tokios<...> reikia mokytis pačiom ir komandos narius pamokyt, kad kuo daugiau leisti žmogui pačiam daryti iš tikrųjų.<...>daugiau skatinti.	Prisiminėm gal tai, kas buvo pamiršta, kur kai kažkur tai ten kampelyje. Daugiau išskėlėme į aukštį, į viršų. <...>kiekvienu momentu jisai vis savarankiškesnis<...>. Nusivylimas. Pačia sistema. Nusivylimas pačia sistema.	Ne visi gal ir pasako iki galo kažko ten <...>bet... Su tokia baime dar pilnai gal... Daug sužinojome, aš nustebau<...>kurie ilgesnį<...>laiką, jau jie tai patirties, aš žiūriu. Viską žino. Kai nėra pavyzdžių, tai baisu atrodo.

		Tikrai prasmingas. Geras, pastiprinimas. Mažiau baimės. Bendraminčių va daugiau atsiranda. Vieni atsigavo, kitiems geriau, kiti susipažino, kiti draugauja. Nu visokių. Reikia nepamiršti<...>visur ieškokim pliusų. Čia viską ir nusveria tie pliusai. Aš taip stengiuosi daugiau visą laiką paversti<...>juoką, humorą, nu nežinau. Buvo naudinga. <...>dar yra ir minusų, reikėtų jų kuo mažiau<...>būtų tik pliusai. Gal šitas <...>projektėlis ir padės išspręsti. <...>džiaugiuosi, kad<...> tokia įstaiga yra. Kad tokie darbuotojai yra<...>turbūt seniai būčiau grįžusi su visa mama namo, jeigu būtų nenuraminusi. Nuramino, bet<...>ta diskusija neatstos jųsų. Aš visada po tokių dalykų, po tokių žaidimų<...>visada pareinu pilna gerų emocijų, ramybės, nusiramavimo psichologiškai<...>. Aš jaučiuosi dar geriau ir nebėra tos baimės, to tokio skausmo, kad pas tėvuks čia yra. Ir <...>tie dalykai visada nuramina ir išėini<...>mintys yra visiškai gėlėtos<...>. Praeina kažkiek laiko, vėl gal tą širdelę spaudžia<...>. <...>pabendrauju su slaugute atėjusi<...>. Ir man yra geriau iš tikrųjų. Pasakys<...>nieko blogo<...>viskas gerai ir vėl eini ta gėlėta psichika ir viskas yra gerai.

2.Subkategorija: Patyriminės įžvalgos diskusijos procese

Didžiausias indėlis, kad žmogus būtų savarankiškas, yra tik iš darbuotojų pusės. Kantrybės turėti. <...>paprasciausiai dalykai<...> senam žmogui<...>yra iššūkis<...> kai reikia atlikti. <...>didelis krūvis darbo, mažai darbuotojų, tad skuba tokia. Reikalavimai. <...>paskubinti, kad tu greičiau<...>čia <...>ne gamykla, ne linija. Rezultaty, kažkokių didelių nepasiekti<...> aktyvinimas, skatinimas<...>judėjimas. <...>kantrybės pačio darbuotojo. Kantrybė, didelis indėlis į atlikimą tokių elementarių dalykų kasdien. <...>išgirdom visų kolegijų nuomonę<...> galvoji<...>visos vienodai dirbam tą patį darbą. Ir tos mintys yra tokios pačios. <...>reikės<...>su padėjom pasikalbėt<...>kur įmanoma, su kai kuriais gyventojais, kad kuo daugiau juos skatint, kad jie patys tvarkytųsi. Patys darytų, savarankiškumo, kiek įmanoma daugiau. <...>senyvo amžiaus žmogui turi būti iš darbuotojų pusės tikrai pagarba, kantrybė, tolerancija ir priimti tokį su visom ydom su visom ligom. <...>rinkimų laisvės<...> neatimti<...>kad ir tokiam amžiui žmogus turi teisę pasirinkti.	<...>tikrai gal mažai dėmesio skiriam <...>savarankiškumo ugdymui gyventojų. Tikrai mažai dėmesio tėra skiriama. Išvis nėra skiriama šiaip. Nesu mačiusi, kad ugdomas savarankiškumas. Žmogus, kuriam neišeina, kad<...>kažkas pamatytų, mokintų, ar ne, kad tu dabar užsitempk ant paralyžiuotos rankos<...>. Jo, bet labai priklauso ir nuo darbuotojų<...> Nuo vidinių savybių darbuotojo. <...>mūsų gyventojų daugiausia yra psichinės bėdos<...>. Igdžiai jau yra seni, gal<...>nesuvokimas<...>. Vis vien žmogus turi suprast, ką jisai daro. <...>stovėsi kiekvieną dieną ir sakysi, kad va mes dabar tą rengiamės. Nu gal ir įkalsim, nežinau.	Nu tikrai daug ką sužinom, gal ne naują, bet... Ir minčių visokių tokių. Svarbiausia tas <...>yra<...>. Nebūtų bendravimo nebūtų ir nieko. Ir mums jisai reikalingas. Atjauta<...>gaunasi. Bet sužinai, kad tokių, kaip tu yra ir daugiau. Ne vienas savo skausmą neši. Smagu net palaikyt, nes aš jau... Man pradžia tokia irgi buvo. Mane kažkas palaikė, nes aš buvau pirmas dienas čia. Ateisi, tikrai papasakos, paguos, nuramins. Dabar<...>norisi tą perduoti<...>jums, nes iš tikrųjų viskas bus gerai. <...>svarbus yra bendravimas<...>kuo daugiau žmonės bendrauja, tuo jie gi savarankiškesni pasilieka. Labai svarbu yra darbo kolektyvas<...>.

<i>Pasirinkimo laisvė, man atrodo, vis tiek yra svarbi. Orumui ir savarankiškumui.</i>		
3.Subkategorija: Gyventojų artimųjų supratingas požiūris vertinant darbinius iššūkius		
		<i>Psichologinė trauma didžiausia<...>. Emocijos, viskas kyla. Ir žodžių girdi<...>visko. <...>kitas net ir ranką pakelti<...>. Turi būti psichologu. Kiekvienam surasti tą priėjimą. <...>tu turi žinot, ką daryti, ko tu negali. <...>turi kažkokią informaciją gauti arba tu pats per tą praeini ir paskui pasižiūri, kad tu pats geriausias psichologas pasidaręs. Kažkur pajuokaut, kažkur griežčiau kažką pasakyti galbūt. <...>seni žmonės, kaip ir maži vaikai<...>.</i>
4.Subkategorija: Motyvaciniai sprendimai dalyvauti globos namų gyvenime		
		<i>Aš visai už. Aš visada. Jeigu reikia tai. Ir pagalbos, jeigu reikia skambinkit, derinsim ir žiūrėsime, ieškosim laiko. <...>atvažiuoju kiekvieną savaitę. <...>čia yra būtent jų gyvenimas. Ir čia tik tobulinti viską, kuo geriau. <...>kas praėjo tą slaugos laikotarpį<...>tik tie žmonės supras, ką reiškia.</i>
5.Subkategorija: Stimuliuojančiai vertingas požiūris į simuliacinio žaidimo naudojimą globos namuose		
<i><...>diskusijai užveda <...>tos situacijos. <...>išgirstam ir iš kolegijų <...>tu dirbi ir nu ne viską atpažįsti<...>. <...>pavyzdžiui, pirmą kartą, kai <...>gerą kartą išsitraukiau<...>tada atsirado gyvūnas. <...>tokios geros emocijos, ramiai pabuvau, pasibendravau.</i>	<i>Išsikalbėjimas tarpusavyje visada<...>yra gerai. Nes tai yra problemų sprendimas arba bent jau iškėlimas tų problemų, sužinom. Galim pasisakyti daugiau<...>. Žaidimo forma išgirstam problemas ir sprendimo būdus<...>. <...> nebeina susitvarkyti<...>nebėra nei laiko, nei jėgų, nei noro iš tikrųjų.</i>	<i>Labai gerai, aš už tokius dalykus. Sužinom trūkumus<...>pliusus ir minusus<...>. Išsipasakojam<...>tokiu žaidimo metodu. Čia jis ne be reikalo yra toks<...>. Pamatom situacijas. Pats gauni daugiau informacijos. Priversti žaisti tą žaidimą. <...>randi tokia situaciją, kuri tikrai ir tau nepatinka, ir parašyta ženklai atgal, kai šitą perskaitai. <...> labai toks svarbus dalykas. <...>žaidimas jisai geras yra tuom, kad duoda tau pavyzdį iš karto ir tu pradedi galvoti apie savo <...>kažkokią situaciją, savo pavyzdį. Ir tai taip ir dalinamės. <...> labai malonu pabendraut<...>.</i>

Tyrimo duomenis iliustruojančios lentelės

1 lentelė. Gyventojų savarankiškumo vertinimas

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
Gyventojų savarankiškumo vertinimas	Puošimasis kaip savarankiškumo svarba	<...>žmonės gyvendami globos namuose taip pat nori puoštis ir mes turim juos paskatinti. Paskatinti, kad tai vyktų ne tik, kai jie gyveno savarankišką gyvenimą, bet kai ir atėjo į globos namus. <...>globos namuose dabar kažkaip labai ypatingai moterys pradėjo norėti puoštis, jeigu jas paskatini. <...>turėjom ir vieną popietę, ir kitą<...> galim pastebėt<...>ateina<...> nagus pasidažiusi, ir lupytes pasidažiusi. <...>guli lovoje, nelabai mėgsta išeiti netgi į koridorių, bet lovoj guli pasidažius. <...>patinka, kai pasakai komplimentą tiesiog spindi. Kad neprarastų tų įgūdžių. <...>buvo tokia buitiškai tvarkinga, mėgdavo puoštis, ko neleidžia dabar jos ta diagnozė, tai, kad neatbuktų ir išlaikyti<...>puošimąsi. <...>jeigu mes neišsiaiškinsime žmogaus poreikį, mes galim jį versti, kad tu puoškis, tu dažytis, o jinai gal net neatsimena šito. <...>kad išliktų pas ją tas instinktas kiek yra galimybės<...>. <...>mėgo puoštis<...>jos ir savarankiškumas visai kitoks yra. <...>pasiūlymas<...>vesk mokymus, kaip moterys turėtų puoštis, kaip turėtų atrodyti. <...> kelias minutes, bet mes galime atrasti<...>suburti tą grupelę tokią<...>turim tų puošeivių ir tų mėgėjų tokių<...>. Nu tikrai turi skirt laiko, nes<...>yra tai svarbu labai. <...>darbuotojams<...>lengviau padėt išmokinti pasipuošti<...>būtų laisvesni ir darbuotojai, ir žmogus bus patenkintas. <...>gal nepasako jinai ten darbuotojams ar socialinei darbuotojai, kad aš noriu. Mano plaukai negražiai.	6	5	3
	Gyventojų savarankiškumas kaip pilnavertiškumo poreikis	<...>savarankiškumas yra tolygus žmogaus pilnavertiškumui. <...>jaučiasi pilnavertis. <...>pasitiki savimi, jaučia gyvenimo džiaugsmą, gyvenimas tampa kokybiškas<...>savivertė didesnė<...> Įgalinam pasitikėti<...>neapsileisti, pasitempti ir kitiems. <...>neatbunka, kad žmogus bando ir nepamirštų. <...>reikėtų išsiaiškinti, ką tas žmogus<...>beatsimena<...>kiek jisai savarankiškas. <...>ką<...>atsimena ir ką<...> mėgo veikti, išaukštinti šituos<...> poreikius. Noras pirmiausiai. Noras kažką daryti. Ar skaityti, ar puoštis, nesvarbu ką, bet tai yra noras. <...>lovą pasikloti, stengtis kiek įmanoma<...>. <...>nori<...>vaistų gerti patys<...> reikia labai įvertinti ar gali, ar ne <...>vis tiek yra diagnozės<...>. Pasitikėjimas daugiau pas žmogų yra. Pilnavertis esi. <...>pats svarbiausias dalykas, pats svarbiausias.	4	8	10

		<...>kažkur tai gali nueiti<...>. Pasirūpinti savimi.<...>tarkim, į parduotuvę ar dar kažkur <...>. Savarankiškumas yra labai svarbu. Tai tas pats kaip privatumas<...>nori pats tvarkytis. Jis nori tvarkyti savo, jeigu turi kažkokią tai aplinką<...>. <...>reikia gerbt vis dėlto tą savarankiškumo troškimą,<...>kad kiek jisai kažką tai pats padaro. <...>savarankiškumą reikia skatinti su kiekviena diena. Kai dar ir nepatekęs į globos namus<...>. Taip<...>labai svarbus tas savarankiškumas.<...>kalbama ir apie tuos, kurie jau netekę galbūt dalinai savarankiškumo dėl savo<...> ligų.<...>bet tiek, kiek gali <...>reikia gerbti ir palaikyti<...>. <...>savarankiškumas labai taigi svarbu. <...>labai didelė reikšmė. Savarankiškumas tai labai.			
	Savarankiškumas - gyventojų pozityvios emocijos prasmė	Nuotaika. <...> pakylėtas, kad padaro tą darbą, kad sugeba<...>. <...>gėlę pasodinti, ar prižiūrėti <...>jaučiasi<...>labai gerai. Nuotaika pagerėja, šypsosi, kad pagiri, tai iš vis labai. <...>jaučiasi žmogus gražesnis ir atrodo pasaulis gražesnis, aplinkiniai gražesni. Geresnis patampa. <...>prižiūrėdavo gėles<...> labai tuo džiaugėsi<...> labai patiko<...>. <...>svarbus tęstinumas, kai atsineša<...>pomėgius iš anksčiau ir<...>gali pritaikyti<...>tuo džiaugiasi<...>malonu. <...>žmogaus akys spindi ir tu dar pamatęs tą emociją<...>pagyri<...> paskatini. <...>jisai spindi<...>žino, kad visi juo džiaugsis. <...> padaro pats savarankiškai ir tu ateini į kambarį<...> pastebi<...>savarankiškai apsirengęs ten kostiumą, užsidėjęs skrybėlaitę. Jisai yra spindintis ir su juo taip lengva bendrauti<...>. <...> nei jisai serga<...> toksai pakylėtas jaučiasi. <...>ta emocija, kai<...>žmogus yra laimingas<...>labai daug duoda. Džiaugiasi<...>pasakoma ir pagiriama<...> ir kolektyve apie tai net gi aptariam<...>koks atvyko ir koks dabar yra, ir kaip jisai vaikšto. Jaučiasi svarbūs. Pozityviai nusiteikia žmogus. <...>apsidžiaugiu<...>kažką daro, ko nedarė niekada. <...>pamatau, ką naujo yra pradėjęs, išmokęs.<...>pampersą, neužsidėsiu, nemoku, nenešiosi, dabar viskas susitvarko pats ir jokių problemų. Su<...>tabletėm.<...>pasiklausia, po to man skambino su tokia nuotaika. Tai įsivaizduoji<...>pasikeitė kitas gamintojas, forma kita ir viskas nusiramina. Nuotaikoj<...>pati išsiaiškino<...>.	11	1	4
	Motyvacinė mėgstamos veiklos raiška	<...>visą vasarą skabydavo<...>paskui <...>pradėjo ir gražius žiedus nuskinti<...>. <...>mėgdavo, kol buvo sveika prižiūrėti<...>kadangi turėjo sodą<...>. <...>geba labai gražiai lovą pasitvarkyti<...>. Gali padėt, gali pasiūlyti<...>jeigu žmogus labai mėgo<...>. Gali duoti skudurėlį, pastoviai palanges valyt. <...>galima užduotį duot, kad kiekvieną dieną žmogus, kuriam priimtina ir mėgstama veikla buvo <...>gali skatinti. <...>kad neužmirštų. Įtraukti į kasdieninį ritualą.<...>kad įtraukti<...>kiekvieną dieną irgi motyvacija.	2	4	1

		<...>eina į kapines, sodina gėles artimiesiems. Ten prižiūri <...> laistytuvais eidavo. Nu dabar tu mažiau tų sveikų žmonių. <...>daro tuos inkilėlius, tvarko<...>galim džiaugtis, kodėl jį turi eiti<...>pas kažkokią bobutę daryt. Neturi lentų, neturi vinių<...>kai žiema šalta, kur daryt, o labai nori. Inicatyva didelė yra. <...>labai mėgo gėlytes, labai. Visas laukų gėles surinkdavo<...> daugiabuty gyvena, vis tiek prisisodinusi. <...>važiuojam<...>į sodą, tuoj puola. Kokios tik yra gėlės pražydusios.<...>yra turėjusi sodą.			
	Gyventojų liga/negalia savarankiškumo mažėjimo kriterijus	<...>jaučia<...>negalia.<...>supranta, kad jau užėina jai tie priepuoliniai <...>būna virpesiai<...>nevaldomi. <...>negali atlikti tam tikrų veiksmų.<...>panikuoja<...>yra blogai<...>bėga<...>gultis, nebežino ką bedaryti. <...>eina<...>stengiasi pati savarankiškai. <...>negaliu<...>pati supranta<...>vis tiek nueis<...>atliks kažką<...>. <...>parodo iniciatyvą<...>įsitraukia į veiklą<...>kokią jį turi panašią mėgo. <...>jeigu<...>liga arba kiti pomėgiai, nu tai tęstinumas gali kitur būt. Ne, nebėra<...>nieko nenori. <...>bet, kad sukasi, kad tvarkosi. Sakė, net naktį duodasi<...>lanksto ir vėl išima, ir vėl sudeda ir vėl. <...>buvo aktyvi ir gerą balsą turėjo, ir giedodavo, ir mamos buvo pilna<...>visą ūkį valdė. Penkiolika metų nieko gero iš mamos. Ligos progresavimas. Nieko nėra, o tai buvo valdinga<...>visiems gerą darė, visais rūpinuosi. <...>čia jau yra pagal psichiką. Ne kiekvienas gali ir ne kiekvieną gali sudominti. Amžius turi įtakos, tos ligos turi įtakos. Visą gyvenimą jis batusiuvys buvęs. Dabar norėtų siūti batus, tvarkytis<...>. Jis nebegali. Tiesiog nevaldo rankos<...>.	3	2	4
	Gyventojų savarankiškumo skatinimas per savitaigą	<...>svarbu žmogus kiek nori, kiek pats įdeda noro.<...>pavyzdžiui <...>juk visiškai surakintas Parkinsono, sustingęs visas, bet jis niekada nepasakys, kad aš nenoriu. o Jonas (vardas pakeistas) tinginių tinginys. Ateik, paglostyk, padaryk. <...>daugiau nuo pačio priklauso nei nuo darbuotojo. Jis niekada nesakys, kad <...>man yra blogai<...> asmenybė kaip yra, kaip išreiškia. Nuo pačio daugiausiai greičiausiai, kad priklauso labiausiai<...>. Aš pati<...>turi noro<...>toj pačioj lovelej susitvarko, viskas pas ją tvarkinga. Kuris yra motyvuotas, iniciatyva daryti savarankiškai. Turi ir pats norėt žmogus.	0	6	0
	Savarankiškumą žlugdantis paternalistinis požiūris	<...>trūksta kantrybės. Eina daro geriau pats. <...>leiskim tam žmogui pačiam<...>ne, greičiau, užtikrinčiau padarysiu ir bus padaryta. <...>žmogus geriau pats padaro ir nepagalvoja, kad gyventojas savarankiškesnis būtų. <...>tas mamiškumas. Greičiau aš padarysiu<...>niekas nepadarys kaip aš. <...>geriau ir greičiau. <...>nuo darbuotojų kantrybės ir noro<...>nuo būdo žmogaus. <...>viskas yra nuo padėjėjų darbo. <...>suprasti<...>darbas turi būti padarytas, bet<...>turim jį aktyvinti<...>kad neprarastų to savarankiškumo.	9	4	0

	<...>padariau darbą, bet kad ir jam būtų<...>nauda, kad jisai darytų, įgūdžiai nedingtų, kad kuo ilgiau išlaikyti. <...>požiūrį turėtumėm keisti.<...>greičiau paimu ir padarau, ir viskas. Nebėra tokio pasitikėjimo, jeigu kažkas vieną, antrą kartą pasakė, kad tu ne tą nupirkai, ne taip apsirengei. Tokia kaip baimė atsiranda<...>. <...>seniau matydavau jį sukdavosi aplink stalą<...> gal iš darbuotojų, tu ne taip padėjai, tu ne tą paėmei<...> arba tu greičiau, tu per ilgai. Į indaplovę darbuotojai geriau sudeda<...> net greičiau viskas vyksta. Čia per patį lengviausią kelią<...> aš pats greičiau ir geriau padarysiu, negu kad įgalinti tą gyventoją.			
Savarankiškumo skatinimo trukdžiai dėl laiko ir kantrybės	<...>gal yra laiko stoka, gal nemoka paskirstyti laiko darbo<...>. <...>labai daug laiko reikia sugaišti, jeigu tu žmogų paskatini. <...>reikia ne tik kantrybės, bet ir laiko. <...>turi sugaišti pusvalandį<...>tą procesą atlikti<...> jeigu tu atlieki viena pati, tai kiek tu trunki... <...>reikės vis tiek perdirbti, galbūt pataisyti, <...>čia yra laikas. <...>daugiausia kantrybė ir laikas. <...>laiko neturi. <...>jeigu darbuotojas tikrai neturi to laiko. Bet neduodam pačiam sakykim, gal ir dėl laiko stokos, kad pats apsirengtų lėtai. <...>duokim ir mūsų<...>padėjom<...> duokim joms penkis žmones per dieną.<...>tikrai ir mes tą<...> savarankiškumą ir jų visų įgūdžių ugdymą mes galėsime pasiekti ne tokį, ką mes turime dabar. Nuo noro. Noro, nepamirštam noro. Ir darbo krūvio iš tikrųjų. <...>aš mokinu ir dvi atsisėda ant lovos ir žiūri, kaip aš maunu kelnes ir batus<...>. <...>mes esame palikę mechanikai<...>. Viskas yra daroma mechaniškai. <...>tam pačiam kolektyve, kažkas vienas iš tų pačių kolegijų<...>skiria kažkam dėmesio, tai jau yra kažkokia kitokia. <...>ką tu veikti neturi ko <...>nuostata yra <...> palikus. <...>darbuotojai mūsų yra pavargę<...>nuo šitų krūvio, nuo tos įtampos<...>perdegimo sindromas, tikrai yra pervargę. Žinoma, tarpusavio ryšys. Globos namams dėl specialistų, dėl tų pačių slaugytojų ir slaugytojų padėjėjų nėra jokios teisinės bazės, nėra nurodyti krūviai<...>. <...>dėl tų teisinių bazių visų, dėl to viršūnėlių kenčia gyventojai <...>kažko tai norim, iš to darbuotojo spaudžiam paskutinius syvus. <...>norim kokybiško darbo, kokybiškų paslaugų<...>kiekvienam gyvam žmogui reikia dėmesio. Pas mus dabar yra kiekybė. Nedėdam pastangų. Mažiau dėdam pastangų.	5	17	0
Savarankiškumo skatinimo trukdžiai dėl darbo krūvio ir aplinkinių noro	Priklauso nuo komandos iš tikrųjų. Nuo profesionalumo žmonių. Nuo žmonių, kurie jį supa<...>. Tai ką mes norime matyti ir ko norėtumėm pasiekti. <...>duokim ir mūsų<...>padėjom<...> duokim joms penkis žmones per dieną.<...>tikrai ir mes tą<...>	0	19	0

		savarankiškumą ir jų visų įgūdžių ugdymą mes galėsime pasiekti ne tokį, ką mes turime dabar. Nuo noro. Noro, nepamirštam noro. Ir darbo krūvio iš tikrųjų. <...>aš mokinu ir dvi atsisėda ant lovos ir žiūri, kaip aš maunu kelnes ir batus<...>. <...>mes esame palikę mechanikai<...>. Viskas yra daroma mechaniškai. <...>tam pačiam kolektyve, kažkas vienas iš tų pačių kolegijų<...>skiria kažkam dėmesio, tai jau yra kažkokia kitokia. <...>ką tu veikti neturi ko <...>nuostata yra <...>palikus. <...>darbuotojai mūsų yra pavargę<...>nuo šitų krūvio, nuo tos įtampos<...>perdegimo sindromas, tikrai yra pervargę. Žinoma, tarpusavio ryšys. Globos namams dėl specialistų, dėl tų pačių slaugytojų ir slaugytojų padėjėjų nėra jokios teisinės bazės, nėra nurodyti krūviai<...>. <...>dėl tų teisinių bazių visų, dėl to viršūnėlių kenčia gyventojai <...>kažko tai norim, iš to darbuotojo spaudžiam paskutinius syvus. <...>norim kokybiško darbo, kokybiškų paslaugų<...>kiekvienam gyvam žmogui reikia dėmesio. Pas mus dabar yra kiekybė. Nedėdam pastangų. Mažiau dėdam pastangų. Darbo krūvis, darbuotojų darbo krūvis. Darbo krūvis. Tai, kad su dvidešimt keturiais žmonėmis, kad galėtų dienos metu dirbti trys, ne viena, ne dvi, o trys padėjėjos.			
	Gyventojus skatinantis požiūris savarankiškai veikti	<...>gali atlikti savarankiškai veiksmus<...>lovos paklojimą, patalynės pervilkimą. <...>pasibėdavos<...>nugarą skauda<...>aš pavargau<...>su ja turi pažaišti<...> Tu pasėdėk, tu pailsėk ir tu vėl daryk. <...>kaip apsimovė, bet jinai vis tiek apsimovė, ta kojine. <...>geriau<...>pataisyti, ten pasukti <...>. <...>sako, aš nemoku<...> nepadarysiu<...>. Tikrai padarysi<...>visi apsimaua ir tu apsimausi. Aš galiu<...> kavą <...>supilti, bet kodėl aš turiu? Aš galiu atnešt vandenį tiktai. Tegu žmogus pats atsiplėšia tą pakelį ir susipila. <...>kiek aš leisiu jam būt savarankišku. Aš galiu ateit, atplėšt, supilti, paduoti, kad būtų greičiau. Galimybės yra visada. Gal tam žmogui užtenka tų kelių minučių<...> nežinai<...> gal jinai net nenori tos draugijos. Pagalba rengiantis. Pagalba<...>per veiklą. Per įvairias veiklas. <...>daugiau būti savarankiškam. <...>nebėra to pasitikėjimo, <...>mes nebeįtinkam. <...>nei apsirengusi įtinku, nei nupirkusi nebeįtinku<...> Pritart. Kaip<...>nuo pat mažens. Reikia sakyti, kad tu šaunuolis, tu gerai darai, tu esi skatinamas. Svarbu pagirti. Paskatinimas, paraginimas, manyčiau aplinkinių irgi duoda daug. Ir aš jį, kiek<...>eik pasivaikščioti. <...>lindi kambary arba jeigu tik išeina, tai <...>atsisėst, parūkyt. <...>veikla didelė yra<...>visokie užsiėmimai,<...>tas yra svarbiausia<...>kuo ilgiau pratęsti, lavinti<...>smegenis<...> atsimintų daugiau, kad galėtų patys kažką tai ir daryti.	5	8	6

		<...>yra<...>lavinimo<...>pratimai. <...>yra ir užsiėmimai<...>psichologinių<...>. <...>dainuoja ir šoka<...>vaikšto, važiuojate į tuos koncertus<...>.			
	Džiuginantis gyventojų pokyčių vertinimas	<...> man taip džiaugsmingai buvo. Džiugina ir pasidžiaugiam<...>. <...> visokių tų darbuotojų<...>. <...>darbuotojai<...>tikrai visada stengiamės, mažą užduotį atlikus, atgaminus kažkokį įgūdį, kuris buvo užmirštas.<...>lovos pasiklojimas ar spintelės susitvarkymas, ar rūbų pasikeitimas<...>kai atgal su darbuotojų pagalba tą įgūdį atgamina<...>vėl išmoksta<...>mes jau visada pasidžiaugiam. Palyginimas visą laiką ir kaip vaikšto, ir kaip susitvarkęs<...> tokius atvejus mes aptariame. <...>sakom, kad net nepasakysi<...>kad iš globos namų. Tas palyginimas, tai aišku, baisiai skamba. Jeigu aš pasakau, kad tau reikia tokių vitaminų - ne, bet jeigu su baltu chalatu pasakė viskas gerai. Skatinti savarankiškumą turėtų<...>namuose būnant dar<...>. Nes aš pati tą praleidau, labai jau prižiūrėjau.<...>atrodė, kad viskas taip turi būti. Viską aš dariau. <...>jeigu man pasikartotų tokia<...>sakyčiau, eik daryk kiek gali. Kaip gali, kiek pajėgi, kiek paneši, bet daryk. <...>dabar paskutiniu laiku, ji man jau nebeskambina, aš jai skambinu. Įsivaizduojat kaip pasikeitė, kaip ir nebereikia.<...> tiek yra to užsiėmimo, tos veiklos. Dabar aš skambinau, kad kas ten atsitiko. O anksčiau būdavo<...>skambindavo.	4	2	2
	Savarankiškumas – nugalėto laiko tarpio atspindys	Manau visada išsilavinimas svarbu yra. Labai turi įtakos. <...>kiek bebūtų pažengusi liga <...>inteligentiškumas išlieka, kaip mokytoja<...>išvaizda, laikysena ir ta pati kalba. Nu kaip bebūtų, tai vis tiek matosi ir jaučiasi<...>. Prigimtis. <...>irgi jis išmąsto, jo intelektas yra toks. Vadovaujantį turėjo<...> darbą<...>devyniasdešimties metų<...>atsimena<...>bet pas jį ir tas bendravimas ir prisiminimas, ir yra nu taip ne kaip prasčioko. Palieka vis tiek, kokį gyvenimą turėjai. <...>visą gyvenimą buvo tokia, kiek aš pamenu. Jaunystėj, vaikystėj. Jinai kaimo žmogus. <...>turėdavote ten ir sodų<...>žemės. Jin ravėdavo<...>. Pas mane<...>atvažiuoja, tai duok man ką nors dirbti. <...>nieko neranda, tai pasiimu, kokį ten pagaliuką<...>trinkeles jin ten valinėja. Buvo toks takelis<...>žolytės takelis. Tai ji ten kokius tris metrus viską ir nuravėjo<...>. Parvažiuojam namo<...>sako, aš nuravėjau jums<...>daug žalės buvo. <...>nieko<...>nesakėm. Tiek nori ravėt, kad tik žolę mato ir pirmyn. Gyvenimo būdas toks buvo.	0	5	1

2 lentelė. Gyventojų galimybės priimti savarankiškai sprendimus savo kasdieniame gyvenime

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
Gyventojų galimybės priimti savarankiškai sprendimus savo	Savavališkas sprendimų priėmimas už gyventoją jo dienotvarkėje	<...>su tuo ėjimu miegoti yra kažkoks košmaras<...>kaip gali žmogų paguldyti pusę septynių, kai dar šviečia saulė aukštai<...>. <...>paskui atsikėlęs, sako, nemiega. Nemiega naktį, nes jisai yra nuo septintos užmigęs ir atsikėlęs gal trečią valandą.	7	7	9

kasdieniame gyvenime		<...>visi pyksta. Pagal valandų skaičių kaip išmiegojęs. <...>kurie vaikšto tai tie nėra suguldomi. <...>reikia atsižvelgti ir tuos žmones<...> kuriuos nurengia ir tiesiog paguldo į lovą. <...>sugirdo vaistus vakarienės metu<...>. Su vakariene<...>sugirdomi miegamieji vaistai. <...>mes nusprendžiame<...>,kad tas žmogus ten sunkiai sukramto, jam duosim trintą. Mes neklausiam to žmogaus. <...>mes labai gražiai paskiau<...>pakeičiam nuomonę. Nu, jeigu žmogus nori, nu tegu valgo, nors prieš tai mes priėmėm sprendimą, kad jam reikia duoti trintą. <...>tikrai nusprendžiam už jį ir dažnai. Ir bet kokioj veikloj, ne tik dėl valgymo. <...>kuris gyventojus dar sugeba pasipriešinti, tada tiktai mes pradėdam spręsti, ką mes galėtumėm pakeisti. <...>apgyvendinimas, tas pats kilnojimas. <...>veikly, užimtumo jam priskyrimas. Iš tikrųjų tai mes daug kur nusprendžiam už savo gyventojus. <...>tai bus greičiau<...> bus paprasčiau. Jeigu jau mes nerandame su kuom sukelt, kad su kuo galėtų gyventi, prasideda<...>pamąstymai. Nors prieš tai jau esame nusprendę<...>. <...>per tuos pačius susirinkimus<...>kad jie priimtų sprendimą, bet <...>kad tie sprendimai mums atrodo darbuotojams, kurie teikia paslaugas, kad jie yra neteisingi<...>. Jeigu jau mes nerandame<...>su kuo galėtų gyventi, prasideda mūsų jau tokie pamąstymai. Tai su kuo tu norėtum gyventi? Nors prieš tai jau esame nusprendę<...>Tai su kuom tu norėtum? Žiūrint mano mamos pavyzdį<...> kaip ir gali. Kaip ir negali. Penkiasdešimt procentų. <...>tarkim<...>nelabai ten atsimena<...>kaip ir norėtų tą daryti, bet<...> kojine užsimauna vieną arba kitokią ir atrodo jai kaip ir tas pats. <...>nelabai gerai atrodo iš šono<...>. <...>kažkiek gali, bet<...>visose įstaigose<...>taisyklės. <...>taisyklės, kurių laikytis<...>. <...> gali<...>kuo labai domisi, ten paprašyti knygos<...>nueit pasiimti. <...>turėtų turėti tokią laisvesnę galimybę norėti, bet<...>atsižvelgti į tai, kokios čia yra taisyklės ir ką mes tikrai galim. <...>namuose<...>taisyklės. Žinojo<...>negalima lipti laiptais, kada jisai nori, nes manęs, jeigu nėra arti, jisai nebeužlips. <...>žinojo, kad pasiskambins ar galiu, ar padėsi. Ir čia tas pats<...>turėtų<...>išeidami ir pasiklausti, pasisakyti, nedingti<...>. <...>jeigu norit<...>apsirengti ar pasipuošti<...>jeigu aš moku puošiuisi, jeigu nemoku, ieškau pagalbos. <...>turėtų darbuotojai žinoti, ką tas žmogus sumanė išeidamas į lauką ir tiesiog išeidamas toliau. Ne už jį nuspręsti ne. Tai, jeigu jis nori peržiūrėti, aš žinau, kad jam reikia leisti peržiūrėti.<...>kad apsirengtų, tai aišku aš sprendžiu. Aš neišleisiu, <...>aš pati stebiuosi, kaip jis nesuvokia. Pasirodo, kitas gamintojas, pasikeitė tabletės ta forma ir jau vėl ramybė, vėl ramu jai, va toks. <...>pas tuos akmenkaldžius aš neisiu. Dantistas akmenkaldis<...> <...>galima buvo gauti mašiną ir nuvežti pas odontologą, kad ir privačiai, o dabar yra sudėtinga<...>vairuotojo neturėjote čia ilgą laiką<...> ir kaip dabar susitvarkyti dantis, čia didelis rūpestis. Jisai man skambino, kad aš eičiau sutvarkyti reikalus. <...>tą problemą, tai išsisprendėm čia vietoj<...> čia pati susitvarkė. Be mano pagalbos.			

	Prieštaringas darbuotojų požiūris nusistovėjusią tvarką	Man<...>nesuvokiama<...>. Metų metais taip daroma. <...>naktiniai darbuotojai<...>nori atėję rasti visus suguldytus, jau nurengtus. <...> čia yra nenormalu ir nesuprantama.	4	0	0
	Kritiškas požiūris vertinant gyventojų apsisprendimo galimybes	Jis neturi galimybės spręsti. <...>jie gali apsispręsti, bet, jei tu esi priklausomas nuo darbuotojo<...>esi įmetamas į lovą. <...>gaila<...>tokia problema čia. Nelabai adekvati<...>tvirtos nuomonės neturi. Priklauso nuo jų savarankiškumo lygio. Jei jis visame kame priklausomas nuo darbuotojo, neturi nei fizinio, nei psichinio<...>savarankiškumo<...> yra priklausomas nuo darbuotojų. Priklauso nuo fizinės sveikatos. Jei jis protingas žmogus<...> atsižvelgia. <...>kuris moka pareikalauti, kuris yra drąsus. Kuris protingai šneka. Adekvačiai. Kuris protingai kalba ir adekvačiai. Ir dar pagąsdins ar dar pasakys<...>turi artimųjų<...>. <...>žmogiškieji ištekliai, neturim mes tiek darbuotojų<...>patenkinti jų kažkokį sprendimą. <...>dėl to užimtumo, dėl bendravimo, mes<...> nežinom to dalyko. Mes kažkaip nesusiduriame su tuo. <...>įtakoja tą sprendimą<...> gaunam<...>žinių, kad ką jisai valgo, ko jisai nevalgo ir viskas. <...>nori rengtis<...>noriu tą ir rengiuosi tą. Va šitą sprendimą, aš manau, kad ir gali priimti.<...>jeigu reikėtų į šventę, nu tikrai reikėtų jau darbuotojai prižiūrėt, kad neapsirengtų taip, kaip kambary su traininginēm ten kelnēm<...>.Kitą kartą ateini, tikrai keistai apsirengus. Negali priimti to sprendimo.<...>kokia buvo, kokia dabar<...>. Pati straičiuolė buvo. <...>tas kelnes nenešiok. Jos yra kai vežuosi į bažnyčią. Jei jos bus nuteptos, aš tavęs nesivešiu. Nu tai minutei pasakai. Jinai negali priimtų sprendimų, pavyzdžiui, į lauką <...> negali paleisti ir<...> pati bijo, kad nebepareisiu. Dar truputėlis tas yra, kad, kad jaučia.<...>. Namie naktį atsirakindavo ir išeidavo. <...>pati sprendimus priimdavo. <...>jeigu neleisi, tai gal aš per langą iššoksiu. Nu tokios mintys buvo<...>. Spintelėj ką turi, tu valgyk. O čia mano? Taip, viskas tavo. <...>reikia ir pasakyti, tu sugerk vaistukus. <...>pasakyti ir pavalgyti<...> pasakyt, kad tu šiandien renkis ploniau. <...>gali televizorių<...> atsisėdus žiūrėt. <...>močiutė<...>su proto negalia. <...>nelabai ką gali nuspręsti. <...>pamiršta viską. <...>nelabai supranta kur randasi.<...>labai apatiška. Turi<...> nuotraukų<...>nieko nežiūri. <...>nebent kokį sausainį ten paimti iš spintelės.	10	2	3
	Pajėgesnių gyventojų didesnės savarankiško apsisprendimo galimybės	Pasirenka savarankiškai menu. Maistą gali pasirinkti. <...>į parduotuvę<...>apsipirkti. <...>į bankomatus savarankiškai nueiti. <...>tikrai atsižvelgia<...>per prievartą tikrai nei vieno neves. <...>dėl to maisto vis tiek paklausi<...>dėl ligos būna<...>cukrinis diabetas ar <...>dėl kažkokios burnos higienos problemų. <...>turi galimybę priimti tą sprendimą, ką<...>norėtų. Jeigu jis turi kažkiek, kad tos stiprybės įvertinti save ir tuos norus. <...>klausi to žmogaus vis tiek. Nuomonės mes turim išklaustyt to žmogaus.	4	4	0
	Darbuotojų ir gyventojų	Į mankštą nenori<...>eiti. Gerai, kavos norėsite<...>į užimtumą eisim?	10	0	0

	motyvaciniai mainai siekiant aktyvumo	<...>supranta, kad atsigert kavos, bet reikia nueiti ir užimtumą arba į mankštą. Mainų programa. Tada<...>atlyginama. <...>žiauriai nenori niekur eiti, nu visiškai<...>. Tai toks priverstinis jau yra. <...>sakau, mainom tą darbą<...> į kavą. <...>patinka pasyviai <...>. Relaksacinė<...>. Kava, pyragaičiai ir pasikalbėjimai malonūs<...>kuo mažiau darbo įdėti. Pasyvus poilsis. <...>padarom tą, paskui<...>malonesnę kokią veiklą.			
	Gyventojų pasyvumo kriterijus	<...>nes reikia eiti, reikia apsirengti<...>. <...> žmogus nuo prigimties yra tingus. <...> su amžium ateina. Senatvėje<...>išryškėja tas daugiau. <...>negalia<...>didesnė atsiranda, juk ir proto, ir fizinė kartu maišosi. <...>pasako<...>aš pradirbęs labai daug metų, jau taip pavargęs. Su amžiumi. <...>jau regėjimas blogesnis. <...>sako, aš neprigirdžiu, nenoriu niekur eiti. <...>man rankos dreba <...>nebegaliu nieko padaryti. <...>dabar<...>žmonės<...>silpnesni<...>. Anksčiau būdavo daugiau aktyvių. Žmonės pasyvesni. Bet ir aš neišgirstama. Atėjau, sakau<...>jis gali skustis, skutimosi mašinėlės reikia elektrinės. <...>nėra veiksmų tolimesnių. <...>vienam sakai, kitam sakai ir viskas. O jis galėtų. <...> labai niekur nenori eiti. Jisai visai dar vaikšto ir galėtų dainuoti, ir balsą turi. Visą gyvenimą giedojo jisai, bet jis nenori. <...>kažkas per prievartą nuveda kažkur padainuot, pagiedoti. Bet užmiršta vėl jisai<...>. <...>kadangi sunkiai paeina, tai jis gi negali ir į tas ekskursijas kažkur tai nuvažiuoti. <...>kai kas iš įtakos yra pernelyg daug ir primetama, ir kaip kas yra per mažai? Turi labai gerą balsą. Kodėl ten jo nepakalbinus labiau<...> turi gerą balsą.	11	1	2
	Skatinantys aplinkinių veiksmai	<...>pamotyvuoti reikia<...>. Paraginti. Priminti<...>žmogus tokiam amžiui, jisai neatsimena<...>. <...>tie žmonės, kurie yra su didesnėm negaliom<...>neatsimena, kad šiandien mankšta<...>šokiai<...>drama<...>. <...>primini. Žmonės atsirenka<...> Vieni eina dainuoti<...>Kiti eina į užimtumo veiklas, kiti eina į mankštą. <...>nemažai tų aktyvių žmonių. Pasitikėjimas<...> <...> kažkoks bendravimas, priėjimas irgi to pačio darbuotojo prie žmogaus. <...>darbuotojų įgalinimas, gyventojų įgalinimas. <...> išklaudyti reikia<...>. Tu vieną kartą pasiūlei, antrą kartą pasiūlei ir tavo sprendimai buvo<...> nepritarta <...>iškritikuoti, viskas. Tu nutiksi. Supratimas. <...>nebesikišiu, kadangi nuo mano nuomonės niekas nepriklauso. Nebuvo pritarta<...>va ir tas savarankiškumas. <...> labai mėgo serviruoti stalą<...>jai nusibodo. Arba motyvacijos nebėra. Nėra pagyrimų iš darbuotojų, kodėl	6	9	7

	pačioj pradžioj, va tu šaunuolė, tu tokia, kaip tu moki, kaip tu sugebi<...>. Pavyksta. Jeigu supranta. Jo, jeigu supranta<...> <...>man liepė apsiskust.<...>jeigu tu galėjai apsiskusti ir tau dabar sako, kad tu tai padaryk<...>būk savarankiškas <...>jeigu tu pats gali, tai tą ir daryk. <...>kas link tvarkos<...>labai pyksta, kadangi jisai paskui nieko neranda.<...>betvarkė<...>sako, tikrai. To nebėra, to nebėra.<...>vėl padarė tvarką. <...>reikia motyvuot<...>būtinai. <...>labai mažai vaikštau, labai sunkiai vaikštau<...>bet vaikštai, vaikštai, sakau, tėti. Eik tiek, kiek tu gali eiti ir viskas. Aš visada sakau, tik pirmyn. Eik, kol dar gali. Kol gali, kai jau nebegalėsi...			
Gyventojų būsenos aktyvinimo procese	<...>pareina jis iš užimtumo, paklausi po pusę valandos ir nebežino kur buvo. <...>emocija būnant toj veikloj tą valandą, tai vis tiek į naudą duoda. <...> aplinkos pasikeitimas. Nori būt apsiskaičiusi, žinoti, kas vyksta. <...>knygas skaito, o ką jinai iš tų knygų atsimena? Paklausi, bet ji niekada nepasakys. O jinai knygas graužia nuo ryto iki vakaro. Maniškis kelia<...> skandalą didžiausią. Ir aš negaliu tikėti anoj pusėj telefonu, kad<...>nėra būtent tos<...>tabletės<...> galėjo kažkur nubėgti ar suprantat.<...>negaliu juo tikėti, ir negaliu tuoj pat skambinti<...>jūs gerai pasižiūrėkit. Nes ir taip jau jis įgrisęs<...> <...> visą gyvenimą ten dvidešimt metų tas tabletes geriu kiekvieną dieną<...> ir neduok Dieve, jos nebemato, yra viskas<...>. Kitą kartą tiek linksma yra, o kitą kartą<...>liūdnoka. Kas atsitiko? Ne, nieko, viskas gerai yra<...>. Paklausi, ką darai <...>aš žinau, kad ėjo ir su lazdom, aš žinau, kad ir ten važiavo. Susitikau prie bažnyčios. Kas atvežė? Nežinau<...>su autobusu. Vot ta atmintelė... <...>mano mama sako, kad gerai<...>. Sakytų nenoriu, vežkit<...> gerai, kad jinai visą laiką patenkinta. Ten jis žiūri, nesvarbu, kad tu paduodi juos, bet jis žiūri: klonazepamas, tiapridalis, jis tiksliai žino, jis apžiūri ir kadangi darbuotojas<...>skuba<...>jis jau nervinasi.<...>paskui, galbūt ir neatsakingas už save ir pradeda ir keiktis kartais. <...>išveda iš kantrybės. Ir mane išvesdavo iš kantrybės. Dėl <...>vaistų,<...>pakeitimas, ar tabletės forma, ar spalva, jiem jau kyla<...>čia jau ar sumaišė. Senam žmogui<...>kad tik tai, kas blogiau neatsitiktų. <...>skambina, <...>į tą paniką. Aš sakau, nu tai tu neskubėk, nueik paklausk.<...>eik tiesiai pas socialinę.<...>kreipiu aš ją.<...>nu man paskambint yra lengviausia pačiam<...>bet aš stengiuosi<...>kad jinai kažkaip bandytų pati tą dalyką daryt. Nėra vaistų<...>neatneša vaistų. Palauk, sakau, nu taigi atneš. Kiekvieną kartą aiškini, bet gi jis kiekvieną kart užmiršta<...>. <...>džiaukis, kuo mažiau tų vaistų atneša, tai tu reiškia sveikėji.	3	2	8
Artimųjų svarbus vaidmuo	<...>gyventojų brolis pasakė, kad mano broliui reikia įdėti dantis. Protezuoti burną, nors jisai geba pasakyt, kad jisai nenori, man nereikia.	7	3	6

	priimant sprendimus	<...>artimieji<...>geranoriškai žiūri. Jie nori, kad dalyvautų visur. <...>Klausia<...>ar dalyvauja ar eina? <i>Jiems rūpi.</i> <...>iniciatyvos iš gyventojų artimųjų<...>labai minimumas. <...> pas mane rūpinasi<...>. <...>buvo<...>situacija<...>kad reikia dantukų<...>paskui pakeitė savo nuomonę<...>gal dar atidėkim<...>. Jeigu santykiai tarp artimųjų ir gyventojų yra geri<...>pasitiki vienas kitais<...>kazkokiems sprendimams gyventojų, artimieji tikrai padaro įtaką didelę. <...>mūsų darbe mūsų artimieji priima sprendimus<...>paskutinės minutės pagalbos suteikimo. <...>kai ateina paskutinė minutė ir mes būtinai tada atsiklausiam artimųjų. <...>kai pats nebegali išreikšti nuomonės<...>apsidrausti save, kad būtų ramiau, kad būtų artimieji patenkinti, ne, kad tas žmogus būtų patenkintas, bet kad būtų artimieji patenkinti. Kad mums nekeltų problemų, kad viskas būtų ramu ir gerai<...>. Jeigu žmogus dar protingas, su juo yra pasitariama. O jeigu žmogus <...>nebegali galvoti<...>su artimaisiais. <...>už mano tėvelį niekas nepriima sprendimo. Jisai jeigu nori, pats nori arba su manim kalbamasi. <...>kiekvieno ten smulkmenėlės<...>neieškosi. Jeigu ten sprendimas niekam nekenksmingas ir tiesiog reikalingas. <...>dažnai skambina pasitarti<...>. <...>liepė eiti<...>giedot, dainuot. Ar man reikia eit? Jeigu tu nori... Aš jo gyvenime turiu būti. Aš negaliu<...> išeiti, niekaip. <...>kai išvažiuoju, net nesakau, kad esu toli išvažiavus, nes jam jau nerimas. Pasirodo, kitas gamintojas, pasikeitė tabletės ta forma ir jau vėl ramybė, vėl ramu jai, va toks.			

3 lentelė. Gyventojų savarankiškumo skatinimas kasdienėse veiklose

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
Gyventojų savarankiškumo skatinimas kasdienėse veiklose	Džiaugsminga būseną savarankiškumo pasiekimų vertinime	<...>žmogus padarė, jisai nori, kad juo džiaugtųsi. <...>buvo žmogus, kuris darydavo labai gražius rankdarbius. Kaip jis džiaugdavosi, bet kokia parodėle<...>kad yra įvertintas<...>pagirtas. Tai labai džiaugėsi. <...>skatina dar labiau ir toliau dirbti. Kad paskatini, dar jei pagiria direktorius ar dar kas nors, tai ten išvis. <...>patinka, labai džiaugiasi<...> jaučiasi įvertinta atlikusi gerą darbą. <...>duoda darbuotis<...>pavalgius nuvalyti jai stalus, sutvarkyti. <...>pasitiki<...>svarbi jaučiasi<...>labai tą mėgsta daryti<...>. <...>visą laiką giriasi<...> mus labai ten giria, mūsų kambarys pats gražiausias, pats švariausias.	4	0	1
	Asmeninis gyventojų požiūris atliekant kasdienės užduotis	<...>nuo žmogaus<...>gyvenimo būdo priklauso. <...>pasakė, aš čia gyvenu ir už viską susimoku, ir aš nieko nedarysiu. Čia viską darbuotojai turi daryti. <...>kitas nori būti savarankiškas, kad aš pats<...>kad man darbuotojai nieko nedarytų. Jeigu aš dar galiu ir spintą susitvarkyti, ir spintelę, ir puodelį išsiplauti, viską pats. Jam nereikia jokios motyvacijos. Jisai yra laimingas, kad gali pats pasidaryti. <...>ateini ir sakai, kur tavo lovatiesė? Nu tai yra. O tai kur yra? Nu tai va ant kėdės. Tai kodėl ne ant lovos?<...>gerai, užsidėsiu ant lovos. Ir taip kasdien.	3	4	7

	<...>kokia jinai yra tvarkinga<...> kaimynė <...>negali labai nusileisti. <...>kaip asmenybė kokia. <...>jeigu tvarkinga ir aš turiu būt tokia pat tvarkinga. Nu vis vien pavyzdys geras turi į naudą eit. <...>mato šalia<...>nebus tokia apsikuitusi. <...>jos tvarkosi, jos kyla jos valo. Jeigu žmogus vaikšto, tai tikrai tą vandenį pasieks ir nekels problemų. Bet jeigu žmogus nevaikšto<...> darbuotojas vis tiek žino, kad jam reikia padėti arčiau. <...>visos slaugutės<...>žino kiekvieną žmogų ir nepadės guliniam toli kažkur. <...>yra priežiūra ir viskas yra suderinama, sudėliojama. <...>nemanau, kad specialiai paims ir padės toliau<...>. Bet jeigu žmogus gali kažkiek<...>tada gal ir padėtų toliau<...>pabandys išlipti, nes tu gali. <...>turi arbatinuką ir jis nori turėti savo. Ir jisai pats arbatinuką valo, ten paprašo kažkokių miltelių<...>jis tvarkosi pats. <...>buitį gerina. Nusipirko tokį kokteiliams plakti aparatą. <...>nusipirko ant garų kažkokį<...>maistą ji ten gaminsis sau. <...>juk sako, mes visą laiką pačios plaunam savo kambarį. Nors joms<...>neriekia tą dalyką daryti. Bet mes norim, mes pačios. <...>atvežiau gimtadienio proga gėlytę, tai Jonas (draugas - vardas pakeistas) prižiūri. Tėvukui neįdomu<...>.			
Gyventojų aukos vaidmens prisiėmimas	<...>iš pradžių<...>patiko ir jaučiasi<...>pakylėta, kai<...>padengdavo stalus. <...>paskui <...>atsiranda ligos, paūmėjimai<...>nebegali jau. <...>atsiranda jau per sunku<...>sako, man reikia į atostogas<...>pailsėti<...>pavargau. <...>negalia daro labai didelę įtaką ir jai<...>atsakomybė<...>. Ji pradėdavo dengti stalą trečią valandą nakties. Ji jau nebegali miegoti<...>nebeturi poilsio <...>ramybės nebeturi. Kaip įpareigota yra. Kaip įpareigota<...>ji jau antrą valandą susodindavo visą kambarį, uždėdavo seilinius ir laukdavo pusryčių. <...> prisiima toki aukos vaidmenį, kaip ir aš pavargau, aš dirbau visiems<...>.	3	1	0
Priverstinis gyventojų skatinimas savarankiškai tvarkytis	<...> sunkiai iš tikrųjų. <...>tiesiog prievarta. <...>gaunas darbuotojų įtaka. <...>pasiimk šepetuką, eini dantis plauti. Kur tas šepetukas? Žiūrėk spintelėj. Ano nēr. Kaip jis atrodo? Pasiimk <...>Ką man daryti? Plautis. Kaip plautis? Va visur tos kantrybės. <...>namuose tikrai netikiu, ką darytų, po lova šiukšlių. Keista.<...>. <...> ne kiekvienas gali labai daug <...>ateina, pertvarko jo tvarką<...>jam nepatinka...	3	0	2
Senyvo amžiaus vertinimas pagal aktyvumą	<...>jaunas<...> kad jisai yra dar aktyvus fiziškai, lipa laiptais, viską daro. Visur eina, pats pavalgo. Nuo septyniadešimt. Iki septyniadešimties pagyvenęs <...>jaunimas. Mano tėtis sakė, šešiasdešimties metų pasijutau subrendęs.	1	3	0
Tarpasmeninis vienas kito veiklumo vertinimas	Vienai gyventojai labai nepatiko tos gyventojos skatinimas savarankiškumo, tas<...>atlikimas<...>dėmesys<...>erzino ir nepatiko, kad jinai <...>būtent valo stalus. <...>sugalvojo, kad jinai <...>nuvalo stalus, nueina į tualetą ir į klozetą išplauna skudurą<...>pameta skudurą<...>ant palangės. <...>taip nebuvo<...>dar darbuotojai yra ir tvarkosi. <...>čia visur negalia darosi. <...>gyventojų tikrai yra įvairių. <...>pavydi.	4	0	1

	Kitas tikrai iš to pavydo<...>kiti pasidžiaugia<...>priklauso nuo paties gyventojų charakterio, nuo gyvenimo būdo<...>požiūrio. Kitą tai užveda<...>kitas<...>aš tingiu.<...>aš norėčiau, kad mane taip pat girtų<...>bet nu va tingiu. <...>tai labai skirtingi žmonės<...>. <...>sako, kad man<...>geriau<...>jinai negali net nieko pasiekti. Aš viską jai patarnauju. <...>aš galiu jai viską paduoti ir paduoda, ko tik reikia.			
Tarpasmeninės bendros veiklos planavimas	<...>Suplanuoji kartu su juo<...>palaikysi jam draugiją<...>atsiranda kažkoks kitas svarbus reikalas arba susirinkimas. <...>aš negaliu žmogui to ko pažadėjau išpildyti, man pačiai tas nepatinka. <...>aš įsivaizduoju, kaip tam žmogui<...>jeigu suplanuota ir tu jį nuvils, tai čia bus negerai. <...>aplankyti<...>ne taip, kada tu nori. Kada mes turim laiko. Pasiimti ar ką, apsidžiaugia, laiminga. <...>aš ateinu, aš žinau mamos poreikius, mamos situaciją. Aš imu ir dirbu.<...>mano toks indėlis, matau, kad išorei nepatinka. <...>galėtum mane į šokius nusivežti? Nežinau, nei ką sakyti, tiesiog meluot nenoriu.<...>tau reik miegot dešimtą, o aš tik išvažiuoju, sakau dešimtą.<...>negerai gal ir pamelavau<...>.	2	0	3
Darbuotojus skaudinantys neįvertinimo aspektai	<...>žmogus gyvenime nematęs nieko gero, šilto ir <...>apšyla kojas ir pasako, ką jūs čia anokios tokios, čia jūs už tai algą gaunat. Tai yra tikrai vienetai, kurie yra pas mus, tikrai išsilavinę ir geri žmonės, kurie <...>pasakytų, kad tu kaip tu kalbi ant tų darbuotojų, bet jisai greičiau paims pats tą pavyzdį ir jisai dar įžeis tą darbuotoją. <...>mūsų praeitis gyventojų ne pati aukščiausia. <...>nepagarba <...>išsityčiojimas ir globos namų inventorius gadinimas, savęs paties, baisu. Pasekmės ligos, bet ir būdas. Senstant tie visi negatyvūs veiksniai suaustrėja<...>.	0	5	0
Adaptacinio laikotarpio sunkumai	Man atrodo, jie pradžioj kažkaip bijo. <...>pradžioj neišeidavo niekur, nevaikščiodavo. Po truputį<...>dabar<...>laksto su tom lazdom kiekvieną rytą. Dabar<...>susidariau<...>nuomonę, kad<...>adaptacinis periodas<...> būtų kažkoks tai, kaip tas karantinas, ne karantinas vadinamasis, nu žmonės po truputį gyvena, prižiūri ir paskui juos įleidžia į bendrą tą visą gyvenimą tokį. Stebėjimo palatą. Neizoliuot, bet stebėt. Aš kalbu apie tuos, kurie kažką supranta, kur mąsto<...>. Prisirašymas sunkiai. Visiems sunkiai. Ir namiškiams sunku. Labai yra svarbu tas kambariokas <...>pagrindinis dalykas. Kompanijas. Jeigu nėra, tai jis irgi išsigąsta<...>. <...>abu vienodo tokio, nu tegul būna proto<...>lygio<...>. Tai labai svarbu, jo. <...>kai atvežėm, kambariokė buvo tokio mažo ūgio ir taip, kažkaip garsiai vaikščiodavo. Jinai nebuvo piktybiška<...>bet močiutė labai bijodavo jos. Pasislėpdavo už<...>staliuko<...>ir žiūrėdavo. <...>geriau, kai atveža naują žmogų, ar tai su sveiku protu, nesveiku<...>vienam biški pagyventi kažkiek laiko. <...>mano mamai iš vis katastrofa būtų. <...>bandau save pastatyti į jos vietą <...>tave atveža į tą aplinką, kur tu niekad nebuvai, nieko neatpažįsti<...>. <...>parinkti tuos kaimynus. <...>iš karto tu negali ten parinkti<...>reikia<...>laiko.	0	0	20

		<...>teisingai. Šitas labai svarbu. <...>aš tikrai matau jums pirmą kartą. Iš kur aš žinau, ką jūs mėgstat, ką jūs darot? Jeigu daugiau<...>bendrauji, tu žinai jau ir žinai, kaip elgtis su tuo žmogum. Gal jis yra jautrus<...>kitam gal reikia tokio stipresnio žodžio? <...>bent jau iš pat pradžių, tas adaptacinis periodas. Tai žiauriai, mačiau mamai buvo visokių minčių ar negrįžti atgal. Bet kažkaip,ėjau kaip į darbą. Kiekvieną dieną, jei reikėjo ir du kartusėjau. Ėjau ir aš. <...>teisingai sakė, kad, kada ateina naujas globotinis<...>kad atsisėstum ir papasakotum apie jį, kas jis? Kaip, kodėl, kas yra atsitikę, kaip jisai<...> gali elgtis, kad jie žinotų. Atjautos trūksta. <...>iš kūno kalbos suprasdavau<...>kad aš ateinu kaip kontrolierius pas mamą. Aš ateinu, kad man širdis skauda, kad mano mamai būtų geriau, kad mama išgyventų adaptacinį periodą. Aš<...>vakare verkdavau pagalvę apsikabinusi<...>mane suprasdavo kitaip. <...> galvodavau, gal ta mama irgi niekaip neprisirašo. <...>pačiai širdis plyšt. <...>stengdavausi kažkaip tai kažką skanaus atnešti, kad nu kad kompensuoti, jei tą tokį nerimą. Nepatikdavau<...>personalui ir viskas. <...>artimas žmogus ir visada tą širdelę skauda kaip bebūtų. <...>stengies matyti, kad ne taip padarė. Pradžia, tokia man jau atrodė, viskas atrodė nesąmonė.			

4 lentelė. Gyventojų savarankiškumo skatinimas finansinėje srityje

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
Gyventojų savarankiškumo skatinimas finansinėje srityje	Gyventojų finansinių išteklių valdymas	<...>dalis kurių finansus tvarko artimieji. <...>dalis, kuriems reikalinga pagalba iš darbuotojų ir yra visiškai savarankiška. <...>jie labai įsivaizduoja ir nori būti labai savarankiški kas liečia jų pinigus. <...>jinai savarankiškai<...> supratinga. Pildanti savo norus. Pažįsta tuos pinigus, nu pas mus visko yra tos globos namuose. <...>nejgalaus žmogaus, visiškai <...>su jo<...>mąstysena, jam visiškai negalima<...>. O noras yra. Kur mano pinigai? Ypač draugai, kai pasako<...>mes visi gauname, kur tavo pinigai? <...>buvo toks kioskas ypatingas, kur tie pinigai nueidavo. <...>labai džiaugiuosi, kad jo nebėra. <...>kai važiuojam į bažnyčią<...>tai aš visą laiką duodu jai pinigus, kad jinai pati ten<...>sumokėtų už žvakutes<...>. Nori gal<...>valdyti situaciją<...>. Ne taip nori būti priklausoma nuo kitų<...>bet savarankiška.	3	2	2
	Artimųjų pagalba gyventojų finansinėje veikloje	<...>kitiems<...>artimieji tvarko. <...>žmogus gali pilnai pats, bet kadangi fiziškai nepajėgi<...>nuvažiuoti iki parduotuvės, tai pasitiki vaikais. <...>vaikai man atveš, nupirks viską ką aš pageidauju ir tegul būna ta kortelė pas juos ir tegul jie tvarko. <...>tie pinigai, tai Viešpatie, kiekvieną kartą ir važiuojam, ir vežam, ir perkam, ir parsivežam. Prie jūros važiuoja, vienu žodžiu. <...>tų grynų pinigų nemato ir nenori, tai jis tiesiog man pasako sąrašėlį, ko jisai norėtų ir aš <...>.Dabar<...>visai nesuka galvos <...>. Būna, kad paklausia, ar ne per brangiai<...>ar tau dar išeina, ar tu savo pridedi. Iš tų pinigėlių būna visaip aišku, bet<...>nieko aš jam daug	3	0	2

		<i>nepasakoju. Tiesiog išeina, sakyk, ko reikia, atvešiu, nupirksiu.</i>			
	Darbuotojų atsiribojimas nuo gyventojų asmeninių lėšų	<i><...>nesidomi, ir neklausi, nes nu jis tvarkosi savarankiškai. <...>fiziškai<...>nepajėgi pati nuvažiuoti iki parduotuvės <...>pageidavimo<...>neišreiškė, kad važiuok kartu su manim. <...>suplanuotum ten kartą per mėnesį ar kas kiek laiko, kad važiuojam kartu. <...>nepageidauja, kad važiuot pačiai.</i> <i><...>mes dabar kuo toliau, tuo mažiau kišamės į tą savarankiškumą, finansus. Stengiamės, kad artimiesiems, jeigu yra, kad perleistų tą vadovavimą finansams.</i> <i><...>sakiau nu, aš tau padėsiu. Ne. Nepatiko.</i> <i><...>patariau<...>bus lengviau<...>bet ne. <...> nenori, kad tu kištumeisi. Sakau, pasidalink tą šimtą eurų į keturias dalis. <...>tai savaitei tiek, tai savaitei tiek, kitai savaitei<...>Nu ne.</i>	4	0	0
	Gyventojų negebėjimas disponuoti pinigais	<i><...>susidėliojome planą, kad antradieniais pagal sąrašą ją apiperku, bet jai visada trūksta pinigų. <...>sąrašo nereikėjo darytis, nes tuščia piniginė.</i> <i><...>visą laiką trūksta tų pinigų.</i> <i>Per laiką tu pastebi <...>nelabai <...>moka. Jų norai ir poreikiai yra didesni negu galimybės finansinės.</i> <i><...>save įsivaizduoja labai savarankiškais, kas liečia pinigų, jų asmeninių pinigų tvarkymu. <...>moka susitvarkyti<...>susiskaičiuoti, bet per laiką...</i> <i>Gavau šiandien pinigus, išsiėmiau iš kortelės ir aš jau...</i> <i>Pirma savaitė visada būna savarankiška.</i> <i><...>antrą savaitę jau nėra ką pasidėt.</i> <i><...>esi skoloj ir gavai pensiją, atidavei skolas ir toliau vėl gyveni į skolą. Yra dar toks modelis<...>.</i> <i><...>skolinasi gyventojas iš gyventojų niekada nekviečia nei darbuotojo, nei to socialinio. Bet kai jau negražino tos skolos, nu tai tu ką nors daryk.</i> <i><...>musiet reikia padėt. Nu, jeigu lydi.</i> <i>Nemanau.</i> <i>Vienetai.</i> <i><...>neina pro tuos vartus savitarnos. <...>vėl grįžta į parduotuvę. Nu toks supratimas yra. <...>žino, kad reikia pirkt, reikia sumokėt, bet orientacija<...>vis vien.</i> <i><...>pasakys vienas ir atiduos tuos grynuosius ir bus visi tie mokesčiai sumokėti. <...>manyčiau, neišeina, nei tų grynų<...>didžioji dauguma tai pagalba reikalinga.</i> <i>Tai taip, jie įsivaizduoja, kad tai yra jų pinigai uždirbti<...>jų yra nuosavybė ir kažkas tai kėsina į juos.</i> <i><...>prisiperka visokių. Ir po savaitės ji nebeturi pinigų.</i> <i>Nemoka pasidėti.</i> <i><...>kai kortelę gavo, tai jisai ėjo kiekvieną dieną. Vieną dieną nusiėmė ir jis ėjo<...>suvokimas koks. Kiekvieną dieną turi būti.</i> <i><...>patekę į globos namus, jiems yra sutvarkoma. Yra ir dokumentai <...>gauti <...>per amžių gal nėra gavęs, kad jisai turėtų.</i> <i>Nebėra gebėjimų<...>neturi gebėjimų jokių.</i> <i>Mano sesei nebėra jokio noro.</i> <i><...>skaičiuodavo<...>gaudavo tą pašalpą<...>viskas jai turėjo būti. Šiandien jai nereikia nieko. Sakau, tau palikti gal? Nereikia man nieko<...>visko<...>turiu.</i> <i>Nei kortelės, nieko. Atsakomybės. Nebeturi nieko ir nebenori.</i> <i><...>mano mamai devyniasdešimt tuoj bus. Ir ta pradžia<...>dar ar prieš minus penkiolika metų panašiai. Pasidės piniginę, prapuolė, kas pavogė, ieškos dvi dienas.</i>	10	9	5

		Visi vagys. <...>dabar jau priklauso nuo visko ir nuo visų<...>. <...>močiutė nori turėti pinigus. Namuose duodavom jai smulkius<...>nes kupiūras<...>slėpdavo ir paskui neidavo surasti. Kur nors į pagalbę, ten į vidų<...>.			
	Gyventojų savarankiškas nuosavų lėšų valdymas	<...>yra tokių, kurie<...>visiškai savarankiškai nueina ir nusiima tuos pinigus<...>nusiperka ką reikia. Apsiperka ir pinigus nusiima. <...>protingai juos leidžia. Įsigija norimą daiktą<...>. Tai gerai, kad<...> eina, tie įgūdžiai vis vien kažkiek tai<...>. <...>dar su pinigais susitvarko ir susitvarkytų, bet jis daug turėti nenori. Atvežk jam smulkių, kad tiktų į kavos aparatą ir dar penkiolika, dvidešimt eurų turi grynais. Šiaip jisai<...>nerodo noro, bet susitvarko pats. Susiskaičiuoja. Jis žino, kiek pensijos gauna. Nusiperka, parsineša ir dar planuoja kažką ten, kažkokį lygintuvą, nežinau.<...>sakau tik pirk, jeigu tau jis reikalingas, jeigu<...>kažką tai darysi, dirbsi<...>. Su manim ji iš viso nesitaria.<...>savarankiška tokia pasidarė<...>žiūrėk ką nusipirkau. <...>batus <...>dar kažką tai<...>. <...>patenkinta yra, kai <...>į parduotuvę<...>pradžioj nenueidavo<...>dabar<...>su drauge kažkokia. <...>nusiperka tų ledų<...>. Tas tai stebina. <...>tokio dalyko nebūdavo, bijodavo išeiti.<...>žiūrint, tai labai pasikeitė<...>.	2	2	3
	Gyventojų išradingas elgesys neturint pinigų	<...>pas vyrų į kambarį. Atsidarė spintelę, įsidėjo kavos į savo puoduką ir išėjo. Po pietų<...>nuėjo prie kito gyventojų, atsisuko limonado įsipylė<...>išėjo, atsisėdo koridorių ant fotelio ir vaišinosi.	1	0	0
	Gyventojų finansinio raštingumo stoka	Grynuosius valdyti jiems yra lengviau, bet jau kai reikia susimokėti ar pavedimus<...>padaryti, tai yra sunku. Finansiškai<...>tvarkosi viską. <...>atnešė grynus pinigus, kad tu įnešk<...>. <...>viską paaiškinau. Kad jūs ten nueikit<...>pasakykit<...>surašiau ant lapuko<...>bet ne, vis tiek geriau tu nueik. Nepasitiki<...>gal jis kažką ne taip. <...>kitas dalykas jam nauja vieta, aplinka nauja, naujas miestas nepažįstamas. Neįprasta. Reikalinga pagalba daugiau. <...>susimokėti mokesčius internetu, <...>pavedimus padaryti. Labai mažai raštingų yra. Iš vis mažos galimybės<...>. <...>didžiudavosi, kad jisai ten moka su kompiuteriu, pasijungt, kad ten programas moka<...>. Žmogus buvo intelektualus ir susirgęs čia globos namuose, jis turėjo už ką nusipirkti ir turėjo ką parodyti mums. <...>nereikia nei vyresnio amžiaus, visiems sunku. Įgūdžių reikia, nebeturi įgūdžių<...>. <...>tai iš kitos pusės, o iš kur jie turi ir išmokti? Jie tai užaugo <...>be internetų, be kompiuterių. <...>mes<...>jiems nereikia.<...>jeigu jiems nereikia nieko mokėti, jokių pavedimų atlikti, tai<...>reiškia, nereikia nei mokėti su tuo kompiuteriu. <...>turi kompiuterį, bet jis irgi nemokėjo. <...> turėjo gerą draugą <...>kuris jį mokino. Įdiegdavo programas, susimokėti mokesčius. Bendraminčių suburt grupes, kur, sakykim, vienas su kitu<...>. Nepatiko tas perėjimas, bet kadangi aš perėmiau tvarkytis, tai nusiramino ir nesuka galvos dabar. Mums būdavo, atnešdavo į namus. Turi matyti. <...>seni žmonės nori matyti grynus pinigus<...>.	3	9	9

		<...>baimė prie bankomato. <...>jie nemato grynųjų pinigų, jiems atrodo, kad jie neturi pinigų. Kortelės yra gerai, bet<...>kada greitai. <...>už tave eilė stovi<...>paprašo tave kodo<...>būtinai ne tą surenki. <...>gryniesi labai greitai išsenka. <...>aš ir pati nemėgstu kortelių. Jeigu nebūtų kortelių, man būtų gerai, o jeigu padarys visiškai be grynųjų, man irgi vartytų į stresą. <...>dėl tų kortelių. Jūs juokiatės<...>neturiu pats asmeniškai. <...> turiu tikrai mamos kortelę.			

5 lentelė. Gyventojų savarankiškumo/nesavarankiškumo svarba globos namuose

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
Gyventojų savarankiškumo/nesavarankiškumo svarba globos namuose	Savarankiškumas, kaip galimybė išreikšti asmeninę nuomonę	<...>jeigu<...>turi<...>pasiūlymą<...>kad pagerinti paslaugų teikimo kokybę<...> yra išklausomas<...>. <...> mes turėjom susirinkimą<...>. Jo, išsisakyti ir nors jie tarp savęs pradėjo. Vėl nesutampa tos nuomonės. <...>kad nebijotų pasakyti. <...>yra dalis <...> kurie bijo pasakyt, gal ir turi kažkokią gerą idėją ar mintį<...>. Jie tai<...> šitam mūsų mažam susirinkime, jie ir įvardino. Būna susirinkimai<...>visi kažkuom nepatenkinti, visi skundžiasi. <...>sakau, kelt savo klausimą į viršų.	3	0	1
	Tiek savarankiškumas, tiek nesavarankiškumas kaip galimybė dirbti „patogiai“	<...>kur mažiau savarankiškesni. <...>savarankiškesnis. Tai tave skatina tiesiog geriau dirbti. Yra<...>žmonių, kur susitvarkę, tu ateini pagiri<...>net prie tavęs <...>puola dar lyginti tą jau ten ir taip išlygintą paklodę. <...>užsidėjęs<...>kostiumą šviesų ir tu pasakai, o kur tavo skrybėlaitė?<...>puola jis tos skrybėlės ieškoti. Stimulą duoda geriau dirbti. Palengvina darbą<...>taip lengviau darbuotojams. Savarankiškais<...>. <...>su savarankišku lengviau bendrauti. Mažiau reikia motyvacijos įdėti. <...>iš slaugytojos pusės<...>su nesavarankiškais kaip tik lengviau. Atėjai, suteikė paslaugas<...>savarankiški daugiau turi reikalavimų. <...>nereikia maudyti, to savarankiško žmogaus<...>jisai nusimaudo, apsirengia<...>higiena<...>ne vien tikrai apšokdinimas vaistais. <...>turim savarankiškus<...>su jais daugiau yra problemų. Savarankišką įsodinai į lengvąją ir nuvežei. Jų reikalavimai didesni<...> pas tą gulintį<...>sutvarko ir viskas gerai. Jeigu žmogus pareiškė savo norą, tai nereikia visada, kad tai yra reikalavimas. Čia yra noras. <...>uždeda daugiau ir sąnaudų laiko. <...>visko reikia – kantrybės. <...>jinai yra protinga<...>bet jinai mažiau savarankiška. Tai tu su ja lygiai taip pat gali šnekėt<...>aktyvesnis yra žmogus judantis.	4	9	1

		<...>skirtingai vertiname kiekvieną, iš kiekvienos prizmės žiūrint<...> Slogesni visada<...>kai nesavarankiškas yra<...>turim kelt, kad savarankiškas yra geriau, nei nesavarankiškas. Darbuotojams gal yra lengviau. Daug lengviau darbuotojams, kada žmogus eina užsiima<...>.			
	Veiklos ir rutinos sukūrimas gyventojų savarankiškumo palaikymui	<...>užsiimi<...>po insulto žmogus, jis puikiausiai vėl gali pradėti skusti bulves arba<...>žirnius aižyti. <...>daug ką gali tas žmogus padaryti ir sėdintis<...>su didele negalia, bet reikia duoti. Reikia leisti ir viskas priklauso nuo mūsų. <...>galima atrasti daug tokių mini darbelių. <...>svarbu veiksmas. <...>negali neleisti, nes jos toks būdas<...>tokio charakterio yra<...>pusę valandos krapštys aplink tą lovą. Krapštinės krapštinės, krapštinės, krapštinės<...>lygins, lygins pralygins, <...>kitaip nebus<...> tokia rutina. Čia jos darbas, tokia rutina ir ji krapšto. <...>žino tą dienotvarkę<...>yra pusryčiai<...>rytas, apsiprausimas, sausinimas<...>virtuvėlė, valgymas, jie puikiai žino. <...>demencijos centre, kad yra praktiškai kambary nebuvimas. Ateina<...>muzikantas<...>bendrojo patalpoj. Jiem čia muzika, čia televizorius, vaizdai<...> kas ateina, kas pašnekina, kas pagroja<...>. <...>svarbu, kad matytų dieną kalendoriuje ir laikrodį, kad žinotų ir surašytas grafikas ką jie turi daryti. Devintą valandą jie turi eiti pusryčiauti. Mes galim leisti pasirinkti, kad jisai nesilaikytų to grafiko<...>čia labai daug nuo darbuotojų priklauso, įvertinti.<...> vieną dieną mes leisim jam nedaryti to, kitą dieną...	6	2	0
	Sąmoningas gyventojų savarankiškumo siekimas	Kiek jisai pats motyvuotas yra, kiek nori mokytis. Gali metus laiko mokytis ir neišmokytis, o gali per kelias, per savaitę išmokytis kitą žmogų. Jeigu žmogus nori, supranta. Jeigu tu mokini ir žmogus nesupranta arba nebeatsimena. Betikslis yra reikalas.	0	2	0
	Gyventojams sveikatinimo veiklos grynai ore	<...>pasivaikščiojimas grynam ore yra gerai tas, kaip pasakyti, atsipalaidavimas<...>. <...>per dieną nuėjo daugiau į gryną orą. Pasivaikščiojo<...>pavargo<...>prisikvėpavo to gryno oro<...>jisai užmigo. <...>nemanyčiau, kad raminauosius vaistus atstotų pasivaikščiojimas. Nuotaika vis vien yra geresnė, užimtumas. <...>žmogui artimas žmogus numirė, <...>užimtumo veikla yra jiems pats geriausias dalykas. <...>kokia aplinka pas jus graži. Ir kiek iš tikrųjų visko yra. Ir būreliai, ir viską. Žmonės<...>išeina<...>ir saulutėj pasėdi<...>pakalba<...>. Tai va čia savarankiškumas labai svarbu. <...>klausosi muzikos ar tai kažkokia tai meditacija. <...>klausinėja paskui, kaip jaučiasi jie, kokios pajautos yra.	0	5	3
	Progreso nesuteikiantis savarankiškumo palaikymas	Aišku norisi. <...>jeigu tu išmokinai su vaikštyne vaikščioti žmogų<...>tu žinai, kad dabar bus stop, bus linija tiesi. Ir paskui bus žemyn. <...>Vilniuje būdavo, pasiekė žmogus po traumos, atsistojo ir išeina savom kojom. <...>amžius duoda, dažniausiai pasieki kažkokį kriterijų aukščiausiai<...>. Ar savarankiškas, ar su pagalba.	0	5	0

		Viskas, yra jau pasiekta riba, kad tu daugiau nebepasieksi. Tik tai gali ją palaikyti kiek išeina. Ligos ir amžius. Ir liga progresuoja ir amžius, ir progreso nebus. <...>tu negali pakeisti visiškai. Užleisti dalykai<...>su didelėmis bėdom, kai kuriom neištaisomom.			

6 lentelė. Gyventojų dalyvavimas sociokultūriniame gyvenime

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
Gyventojų dalyvavimas sociokultūriniame gyvenime	Pasyvus dalyvavimas veiklose	<...>jeigu mes aplinkui esantys darbuotojai neskatinsim, nepriminsime, nemotyvuosime ir jisai ne, negaliu<...>. Savivertės sumažėjimas. <...>kas nenori, tam<...> neįpirši. <...>tokių užsiėmimų daug yra ir prašoma, ir skatina. Nusistatymas iš karto. Pomėgiai musiet. <...>yra žmonių, kurie laukia tiesiog renginių visokiausių. <...>yra tokių, kur niekuo nesudominsi. <...>ligos ir demencijos. <...>kiti nieko nenori, depresijos. Nepasitikėjimas savimi. Išsilavinimas<...>. Kai triukšmas pradeda blogai jaustis. Per koncertus<...>kažką išvesti reikia, tuoj sutrinka. <...>dėl senyvo amžiaus asmenų, tai <...>nepasitikėjimas tikrai. <...>ramybės nori daugiau<...>sako, trenksmai, muzika – man negerai. Jų klausia priima visai kitus decibelus, visai kitaip<...>. Šurmulys, pavargsta.	2	12	0
	Fizinė negalia neapribojanti judėjimo	Labai gera idėja. Kam tinka toks, kas turi jėgų. Nors ir su vežimėliais neįgalųjų šoka.	0	1	0
	Religinių paslaugų gyventojams suteikimas	<...>kas jau tikrai tikintis<...>sudarytos sąlygos. <...>padariau išvadą, kad reikia visą laiką paklausti<...> jie keičia savo nuomonę. <...>nenorim, nenorim, o<...>atsirado tiek norinčių į tą bažnyčią<...>. Daugiau<...>suburiama. Tai jau maldos kambary<...>gegužinių netelpa, čia giedama.	2	1	0
	Pasyvus dalyvavimas politikoje	<...>nesuprantu<...>nesigaudau. Ir jeigu nepaaiškinsi nieko žmogui<...>jam iš tikrųjų labai sunku. <...>aš nieko nepažįstu. <...>labai mažai domisi. <...>savivaldos rinkimai<...>gyventojų tarybos rinkimai<...>nepažįsta. Nepažįsta vieni kitų jie. Jeigu aš guliu lovoje<...>nematau tų žmonių ir aš jų nepažįstu. <...>žmogus, kuris gyveno kažkada savarankiškai ankstesnį<...>gyvenimą, jisai buvo aktyvus balsuotojas<...> lieka<...>jeigu jisai buvo pasyvus<...> požiūris ir yra toks. <...> daro įtaką. <...>jie turi teisę pasirinkti. <...>pasitiki tuo darbuotoju<...> pasakyk, tu man<...>kuris čia tas geras<...> čia jis jau domisi. Už ką tu balsuosi<...>ieško to patarimo<...>.	7	0	0
	Aktyvus įsitraukimas į politinio gyvenimo įvykius	<...>kai kurie aktyvūs. <...>susipyksta manieji<...>prieš rinkimus<...>. Visi klausosi<...>kokia politinė situacija, ekonominė<...> žiūri televizorių ir skaito<...>verda diskusijos<...>iki	8	2	2

		susipykimo. Susipyksta ir kartais jau reikia įsikišti ir darbuotojai<...>. <...>išdiskutavę yra kas kiek žiūrėjo. <...>turi savo nuomonę<...>. Patys domisi<...>laikraščiuose, televizijoje, radijuje<...>. <...>įtaką daro <...>žiniasklaida tikrai daro. Jiems suformuoja. <...>perskaitė<...>sužinojo per televizorių. <...>jie girdi, žiūri televizorių, kur pagrindinis užsiėmimas<...>kaip ypač prieš balsavimus. <...>turi savo nuomonę<...>. Didžioji dauguma pasako, už ką balsuosi na ir prabalsuoja<...>. <...>rinkimuose seniai nedalyvaudavo jau, o čia sudalyvavo. <...>kokia ten reakciją, kaip ten vyko aš irgi nemačiau, nebuvau. <...>tėvelis labai domėjosi politika ir dabar jisai žino visų pavardes vardus. <...>aš nežinau visų naujesnių tų seimūnų ir jam patinka. <...>paskutiniai metai, gal kiek mažiau jau domisi<...>balsavimas jam būdavo pareiga, jam reikia. Jis mums dar varydavo irgi.			
	Populiareesnės sritys gyventojų aktyvumo apraiškose	Politinė<...>. <...>kultūrinė<...>fizinės veiklos, mankštos. Sociokultūrinė veikla, politikoje jau ne... <...>domisi politika labai, bet jai viskas blogai<...>. Kieme, lauke. <...>jie nori labiausiai į lauką eiti, į gryną orą. Gal kultūriškai<...>. Pabendravimas. <...>renginys kažkoks <...>pasiziūrėti <...>. <...>mankšta. <...>yra skirtumas ir efektas lauke daryt. Grynas oras <...>deguonies daugiau, saulė šviečia, gamta. <...>kai šalta, tai kambariuose, prie televizorių<...>. <...>kas domina. Daugiau veiklos ir tame įdeda. <...>mama pasipasakojo<...>ekskursijos<...>po tas daubas<...>vaikšto, prie jūros važiuot. <...>važiuoja<...>zoo parkus. <...>per tiek metų<...>labai daug<...>iš karto taip ir neprisiminsiu<...>. <...>juk dienos visas grafikas yra. <...>parašyta, kokia veikla <...>pasiziūri. Tai aš nežinau, aš nespėčiau ten. <...>ne visos veiklos užsilikusios.<...>kaip šoko jinai. Tai jinai ir dabar daro. Tiesiog, jai yra šitas lyg išlikęs. <...>jau knygą paskaityt, žurnalą<...>nebeegzistuoja jai. <...>ar nebenori, ar nebėra. <...> namuose, kas yra knygų pridėta, kiek yra perskaityta. <...>vakarutes pravesdavo<...>. Šokiai užsiliko, giedojimas. Atminties neturi, o giesmes išgiedojo. Vargonininkas sako, nesuprantu, sakei, kad atminties neturi. Be knygų. <...>kryžiažodžiai<...>išliko<...>sprendžia kryžiažodžius. <...>siuva<...>esam atvežę ir tą mašiną siuvimui<...>siuva pati<...>.	4	6	6
	Aktyvaus dalyvavimo pozityvi įtaka gyventojų būsenai	<...> įtakoja fizinę sveikatą, įtakoja ir tą savivertę. Pagerėja. Didžiuojasi savim labai. <...>kokiam renginy dalyvauja, kokioje programoje, lanko repeticijas. <...>labai didžiuojusi savim. Savivertė visai kitokia.	7	9	2

		<...>visiems reikia dėmesio<...>kai dalyvauja programoje, jie mato tą dėmesį iš kitų, kad į juos žiūri. <...>paskui apie juos kalbės, pagirs juos. <...>nori padėkojimų, pagyrimų. Padėkų<...>prieit, padėkot, pagirti<...>. Norisi sakyti, kad jaučiasi naudingesni, bet įdomu, kiek tas žmogus sėdintis neįgaliojo vežimėlyje<...>jaučiasi naudingu? <...>savarankiškesnis jaučiasi daugiau. <...>jeigu eina, sakykim į parduotuvę, vienas kitam nuperka maisto<...>aš manau, kad jie jaučiasi, kuo daugiau turi pareigų, tuo daugiau jie jaučiasi savarankiški. <...>mums kaip kiemą valė? Tai jautėsi labai naudingas. Tas jo darbas<...>tas toks įgalinimas. Linksmesni jie. Pažiūrėkit, kaip kepė<...>vaflius<...>. Kokie nosį išskėlė buvo. <...>pyragą kokį prasikepa ir tuoj bėga vaišinti. <...>maišo patenkinti tuos pyragus, biskvitus, o įdomiausia tai čia kada valgys, tas rezultatas jau pats įdomiausias jiems, laukimas. Kada pjausim. <...>buvo delfinariume<...>paklausiau, kur? Kur buvau, nežinau, tik tuo metu buvo gera emocija<...>. Džiaugiasi<...>jinai reikalinga. O jeigu žmogus reikalingas, tai automatiškai ir kitoks tas gyvenimas. <...>įgūdžiai visi išlikę<...>. Variklis gyvenimo.			
	Gyventojų ir darbuotojų pozityvių santykių pokytis aktyvesnio dalyvavimo pasekoje	Žinoma, kad keičiasi. Su darbuotojais tai tikrai labai. <...>labai santykis. <...>pasigirsta paskui apkalbų. <...>mylimukas<...> tu čia tik apie tą šokinėji.	3	0	0

7 lentelė. Aplinkos ir techninės pagalbos priemonių pritaikymo galimybės gyventojų aktyvinimui

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
Aplinkos ir techninės pagalbos priemonių pritaikymo galimybės gyventojų aktyvinimui	Patogios ir saugios aplinkos pritaikymas gyventojų savarankiškumui vystyti	Techninių pagalbos priemonių pritaikymas žmogui kelia labai didžiulį džiugesį ir pasitenkinimą, ir aplinkos pritaikymas. <...>jeigu dar žmogus dega noru ir jis neturi galimybės<...>blogiau yra. <...>parvažiuoja prie to nuolydžio ir stovi su vežimuku<...>laukia, kada kas nors įveš. Kitas bando pats. <...>kitas atsisako pagalbos. Nori padėti, tai ne<...>aš pats. <...> gulinti<...>moteriškė<...>visada yra pasidažius lūpas, pasidažius antakius.<...>reikia pritaikyt aplinką. <...>jeigu žmogus <...>guli, kad ir be kojų, bet pajudina rankas, galvą ir visą kitą, tiesiog aplinką pritaikyti, kad jam patogų būtų pasiimti tuos lūpdažius, tuos kvėpalus ar kavą. <...>kavą užsipila<...>reik pritaikyt aplinką, tai vėl nuo mūsų aplinkinių. <...>kuo mažiau būtų priklausomas jaustųsi. Svarbu<...>paveiksliukai. Aplinka labai daug ką duoda. <...>su demencijom<...>mankštos metu sodinu ne į jų vietas<...>aš nenoriu, aš noriu čia, jų vietas yra<...>.	8	8	8

	Tai gerai pamiršta, ką daro, bet kodėl jie prisimena tas vietas? <...>matau paprasčiausiai neprofesionalumą darbuotojo. <...>turi būti akių lygyje<...> turi būti<...>. <...>perkabino, nes jai netiko<...>. Kol yra galimybė jiems kurti, tai jie kažkaip ir tą savarankiškumą įsivaizduoja. Tie savarankiškesni, jie nori, kad gražiai atrodytų, pasipuošia. Jie didesnį asmeniškumą jaučia. Jų gebėjimai didės. <...>kiek jau laiko turi butą nusipirkusi. Sako, dešimt metų jau čia gyvenu. <...>mato aplinką, kiek jis supranta, bet didžiuojasi<...> nežinom<...>prieš istorijos visos. Gal žmogus<...> taupė visą gyvenimą, kad įsigytų savo turtą<...>didžiavosi, gal visiems ir gyrėsi, kad pati nusipirkusi. Bet toks pritarimas iš visų artimųjų, iš darbuotų, kad čia tavo vis pabrėžiama. <...>nepamirškim, kad gali būti ir artimas neblogas, bet jeigu tu nuo ryto iki vakaro būsiu uždarytas, tai gal iš tikrųjų globos namai yra geresnis variantas. <...>sunkiau vaikšto ir jam jau yra sunku kažkur išeit, nebent<...>einam ir išsivežam. <...> ekskursiją ar kažkas, jisai noro turi, jisai norėtų, bet jau jam reikėtų padėti apsirengti ir tiesiog nuvežti, parvežti, padėti kaip kiaušinuką į vietą. Iš balkono eidamas virto ir televizorių numetė. <...>kai išsivežam pasiūlom<...>gal nori kokį Akropolį? <...>nuvešim<...> prie jūros<...>. Jisai kaip ir norėtų, bet jisai baiminasi, kad mes turėsime problemų jį stumti vežimėlyje<...>jau nereikia geriau. Brolis sako, aš tave pavešiu jokių problemų. Čia smėlis tau bus sunku <...>. <...>tos durys į palatas<...>būtų kokios nors ten spalvos skirtingos, kad galėtų atpažinti. Ženkliuką. <...>vienos durys mėlynos, kitas žalios ir<...>žino, kad jos kambarys yra žalias. Būtų lengviau surasti. Vyšnių aukštas, slyvų<...>. Aš pati, tai žinau, prieš stalą yra kambarys. Stalą patraukty, paklyscčiau. <...>aptverta ta pavėsinė, nebėra skersvėjo ten<...>tėvukas labai skersvėjo bijo<...>. Dabar jau yra uždengta ir labai gerai. Mėgsta gi žmonės išėję į lauką, tikrai taip gražu. Labai graži aplinka.			
Fizinės aplinkos pritaikymas už globos namų ribų	<...>be vežimėlio, be nepritaikytos aplinkos jisai gulėtų lovoj<...>. <...>infrastruktūra ir takeliai, ir parduotuvės įvažiavimai. Tai yra didžiulė pagalba<...>žmogui ir tas savarankiškumo lygis <...>bet kiek dar yra nepritaikyta, kur negali patekti. Jį padaro savarankiškesniu. <...>Jis buvo užsibrėžęs važiuoti pas mamą<...>labai blogos sąlygos gyvenimui<...>nebuvo nei vietos, nei ten laiptai<...>gerai, kad įvertino darbuotojai<...>. Nuvažiavo pas seserį<...>tenai laiptais lipo ir ten ranktūrių nebuvo<...>nebenorės nei važiuoti vėliau. Daugiau priklauso nuo pačių artimųjų, negu nuo pačio mūsų gyventojų. <...>dabar turiu į viršų lipti, žinai, ko čia man reikėjo atvažiuot. Kol apsipranta. <...> yra liga<...>.	3	3	1
Fizinės aplinkos kliūtys apribojančios	Nepilnai. Nepritaikyti, įvažiavimas mūsų labai sudėtingas.	11	14	2

	gyventojų savarankiškumą globos namuose	<i>Įvažiavimas yra per status. Keliukas į ketvirtą korpusą<...>nepritaikyta, su vežimėliu<...>įvežti. Ten yra per trumpas, galėtų būt ilgesnis. Nuožulnesnis. Ir tas centrinis įvažiavimas. Kelia baimę, stambiam žmogų užvežti. Įvažiuot su vežimuku jiems yra sunku. <...>kimbasi į turėklą, kurie patys savarankiškai važiuoja<...>vėl perima ranką<...>jis pasileidžia.<...>jeigu vežimėlio stabdžiai<...>pats nesugeba susitvarkyt, jis gali nuriedėt atgal. <...>pavojinga. Lauke nelygūs takeliai<...>asfaltai<...>. <...>einančiam žmogui, kuris labai sunkiai vaikšto<...>su lazda ar vaikštyne<...>kelia baimę. <...>ketvirtam korpuse galiu pasakyti, nu žiauriai nepritaikyta. Laipteliai, tos plytelės<...>slidžios<...>. Aš tikrai bijojau dėl žmonių ir pati bijojau dėl savęs. Nuolydis su vežimėliu nueiti<...>. <...> laiptai pakopos yra nepatogios. Lipa<...>su palyda. Reiškia jau atimi dalį to savarankiškumo. <...>galėtų vienas nultipt, bet dėl saugumo. <...>reikalingas šalia kitas žmogus. <...>nuolydžiai yra per statūs<...>. <...>dar tie liftai. Šiaip labai daug kur pritaikyta. Įvažiavimas. <...>mes stumiam tai mes, bet vat savarankiškai jam pačiam. Ketvirtam korpuse tiek sudėtingai jau parlipa. Tie slenksčiai čia dabar<...>. Visas trečias korpusas. Į tualetus<...>mažai vietos labai<...>. Per siauros durys yra<...>ypač su priemone. <...>yra per siauros durys, su lova tu negali išvažiuoti, įvažiuoti<...>. Arba su dviem vežimėliais negali apsisukt visiškai. Ne tik pačiam žmogui, bet ir darbuotojams kliūtis ta fizinė aplinka. <...>išdėstymas<...>mes irgi turime mažinti<...>jeigu mes norime, kad ir tą intensyvią slaugą teikti, kur gyvena dviese, prie sienų lovos, tai tu pastatei vieną per vidurį, kad tu galėtum prie to žmogaus privažiuoti. Priėiti su keltuvu aplinkui, taip tikrai nepritaikyta. <...>padaryta, liftas padarytas, nuolydžiai, nu yra. Laiptai atžymėti. Tai yra irgi žmonėms, kurie yra daugiau savarankiški. O kur yra mažiau savarankiški neįgalieji, tiems tikrai trūksta. Su neįgaliojo vežimėliais, vaikštynėmis<...>. <...> didesne negalia, mažesni poreikiai. <...>nereikia į tualetą važiuot<...>. Jie persėda į neįgaliojo vežimėlį. <...>vežimėliu, jeigu mes norime įvažiuoti į tą patį tualetą. Maudyt<...>gal persodinti į dušo kėdę ir numaudyti. Kad ir į lauką išvežt<...>privažiuot su keltuvu, pasodinti į vežimėlį, išvežti į lauką. <...>dar užtenka tų vietų, pakankam, tai darbą pritaikom<...>. Kur yra laiptukai, ten išvis yra nesaugu <...>kiek galėtume apgyvendinti. <...>žmonėms tikrai su vežimėliu, kuriems labiau reikėtų ir laukas šalia, ir galėtų išvažiuoti patys, ten yra laiptukai. Koridorius siauras. Ir man nesaugūs tie laiptukai pirmam aukšte.</i>			

		<...>brolis žadėjo padaryti jam išlipimą<...>iš balkono, kad jam nereikėtų ten nuleisti kojas<...>pakeitėm<...>kambarį, ten kažkaip gal ir lengviau, bet grįžti jam yra sudėtinga, nes ten reikia aukštai pakelti koją ir jis įsikibo į televizorių. Daugiau turėklų koridoriuje. Tarp tų palatų.<...>sunkiai vaikšto ir močiutė buvo nukritusi.			
	Fizinės aplinkos kliūtys apribojančios gyventojų savarankiškumą už globos namų ribų	<...>laiptinės. Žiemą jam yra blogai, nes nėra atkastas takelis<...>. <...>atstumas takelis ir ten būna bumbt<...> ir viskas. <...>neperžengsi, o išvažiuoti<...>. Kalbėjome apie<...>bankomatus, apie finansinį savarankiškumą<...>kaip jisai bus finansiškai savarankiškas<...>nėra galimybės<...>su vežimu neprivažiuoja. <...>bet jis taip pat nori nuvažiuot ir jis galėtų<...>. <...>bordiūrai<...>tipo<...>nuleistas bordiūrus, bet vis tiek dar<...>. Tai tu nuvažiuot nuvažiuoji, bet kai reikia<...>užvažiuot. <...>baisu, tu gali išvirsti iš tikrųjų. <...>dabar pas dermatologą ne galit nuvežt, kad laiptai į antrą aukštą statūs ir siauri. Nėra lifto<...>. <...>gydymo įstaigose<...>ortopedijos<...>mes įsitempę vežam, nuolydis<...>pandusas yra toks status, kad aš vos užvežu žmogų su neįgaliojo vežimėliu. Viena įsiryžus. <...>iš X ligoninės<...>ligoninės, siaubas. Ten yra padaryti nuolydžiai metaliniai, tokie kaip laiptai<...>. Tad jeigu slidu, tai aš nežinau, ten tu pats greičiau galą gausi. Neapgalvota, kadangi seni pastatai, <...>yra sunku, ir dar, jeigu supratimo žmogus tas daug neturi, kaip turi santykį padaryt, nes nuolydis turi santykį turėti, negali stačiai padaryti. <...>čia „X X“ mačiau. Yra nuolydžiai padaryti viduj. Nu, kaip laiptai buvo, nu tai ir dėjau tokį nuolydį. <...>parsivežu, pas brolių, aš pas savęs jo negaliu parsivežti. Jis neužlipa į penktą aukštą. <...>jaučiasi taip pat ten, kaip ir čia. Jisai nelabai nori kažkur daryt kažką, atsisėda ten<...> <...>penktas aukštas, lifto nėra, tai pas mane tėvukas nepatenka. <...>kaip brolis jau turi galimybę pasiimti, jisai <...>nėra<...>minčių<...>kad ne. Žino, kad vis tiek kažkaip paimsim, įkelsim, iškelsim.	6	5	2
	Prekybos centrų darbuotojų geranoriška pagalba gyventojams	<...>aklas visiškai<...>savarankiškas <...>finansiniuose<...>išėjo apsipirkti<...>. <...>draugė yra padariusi sąrašą<...>padeda darbuotojai<...>surenka visas prekes. <...>mūsų gyventojas su neįgaliojo vežimėliu.<...>negalėjo<...>palei fizinę būklę pasiimti<...>prekių, tai nubėgo kasininkė ir paėmė.	3	0	0
	Garai įvertintos darbuotojų profesinės kompetencijos	<...>gali ir naktį mus pabudinti<...>apie demencijos kaip priežiūrą, kaip įrengimas visas ir turėtų būti. Kas ten turėtų būti žmogui, kad paveiksliukai, ypač tai, kas spalvota, spalvinga ir tas apšvietimas. Tas pats netgi grafikas<...>nurodyti tą kelią. Kad tu dabar išėjęs ar ne ten, eik tiesiai. Ir jie tai, ką matytų prieš akis kiekvieną kartą atsikėlęs, pabudęs ir atsistojęs. Kaip tu paklausi? <...>sakydavo, kai šviežiai atveža išoperuotus, negali klaust, ar skauda. Jie reiškia supranta, kad turi skaudėt. Klausi, kaip jaučiatės? Ir	0	3	3

		jeigu tik paklausi ar skauda, jie visada atsakys – skauda. Atsižvelgti vis tiek reikia. Su socialinės darbuotojos pagalba, labai dėkinga jai<...>tokie žmonės iš pašaukimo tikrai gali dirbti. Aš mamą atsivežiau<...>neštinai atnešė. Tai va, indėlis jų. Mano mama sėdi, pati valgo ir labai džiaugiuosi. Man tai yra pasakius apie seselę ar kaip, kad viena yra gera, o kita atseit bloga. Visur lygina. Kiekvienam kolektyve taip yra. Ne vienas tau nėra labai draugas ar labai priešas. Jeigu aš galėčiau<...>labai paprašyčiau <...>kad nekreiptų dėmesio. Todėl, kad tai yra <...>psichikos negalia<...>.			

8 lentelė. Bendravimo reikšmė gyventojų aktyvaus gyvenimo palaikymo

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
Bendravimo reikšmė gyventojų aktyvaus gyvenimo palaikyme	Gyventojų būsenai svarbus bendravimo poreikis	<...>pagrindinis<...>be bendravimo nu niekaip<...>. <...>negali<...>atskirti be žmonių. Ieško draugijos bet kokių momentu. Nenori būti viena. <...>prašėm valgykloj, kad pasodinti prie vieno stalo<...> smagu. Tu gerai jautiesi su tuo žmogum ir būni kartu daugiau. Visur tas bendravimas<...>tai yra pagrindinis dalykas. <...>tai yra žmogui reikalinga. Žmogui reikia žmogaus. Žmogui komunikacija. <...>dėmesio reikia<...>išeina iš tokio aktyvaus gyvenimo vis tiek. <...>atsiduri globos namuose, tu ne visada randi su kuom bendrauti. <...>apie tą kalba, kita apie tą, bet jos susišneka, užmiršta tuojau pat. Po dešimt minučių vėl tą patį sako. Susitinka rytmetį laba diena, vakare laba diena, po pietų laba diena, pabendrauja tai, ką valgė, ką gėrė. <...>aniems linksma, anie šypsos. Bendrauja, šnekasi. Kaip bendrauja ne mūsų rūpestis. Svarbu, kad bendrauja. Kontaktas kažkoks. <...>jam parodai dėmesį, tai tu matai, kaip keičiasi jo emocijos<...>. Labai nedrąsus labai nekalbantis<...>šiomet jau pastebėjau, kad išlaisvėjo, jau ir nusišypso. <...>mėgsta labai daug savo mintis išreikšti rašydama<...>supykusį<...> negalia paastrėja. <...>rašo, rašo, užsidaro praeina diena, praeina dvi ir atsiranda poreikis bendrauti. <...>va ji sėdi virtuvėlėj ir pati kalbina. <...>žmogus negali būti ilgai nebendravęs. <...>tas nekaltas priėjimas. Kaip sekasi, kaip viskas? Jau šypsena visiškai kitokia, jam viskas gerai, man nieko netrūksta. Nu va tas dėmesio parodymas ir jam viskas yra gerai. <...>ne tiek procedūros suteikimas, o dėmesys yra. <...>patieks maistą ir prašau valgyk, skanaus. Tiesiog paklausk. <...>kaip reikalingas. Reikalingas. Reikalingas dėmesys. Iš klausymas to žmogaus<...>supratimas, pašmaikštavimas<...>humoro įnešt<...>.	16	7	4

		Daktaras<...>tik jėjo, žiūrėkit pakalbėjo, nu tai, ką visos šypsos laimingos nei bėdos nebėra. <...>atnešk vakarinius vaistukus. Jau geriam<...>labanakt. Gražiai su šypsentyte. <...>nori bendrauti. Tiesiog kiekvienas šnekina. Ateini, laba diena, laba diena. Vienam paspaudi rankelę, kitam dar, nors ir neturiu laiko, prabėgdams. Džiaugiasi. Žmogus išsilieja, išsikalba kas jam dūšioj negerai<...>palengvėjimas, nei vaistų nereikia. Jaučiasi kitaip. <...>tėvukui gavau ir kvepalus pakeisti. Ir džemperį <...>nupirkau. <...>kaip atsirado draugė šalia, kvepalai nebetinka. Keičiasi ir tikrai yra daug linksmesnis, kai atvažiuoji, yra nuotaikoj.			
	Bendraminčių reikšmingas buvimas bendravimo santykių	<...>renkasi būreliai žmonių. Mane ten vežk prie to. Prie kryžiaus <...>renkasi va tas būrelis, kurios tenai pletkina. <...> apie religiją. <...> šilumos mėgėjai renkasi tenai, kas deginasi<...>kiti ten žiūrėk, kurie <...>kur šiukšliadėžės. Jie turi savo zonas ir savo draugus. <...>turi savo zonas ir jie ne tik sėdi, bet jie ir bendrauja. <...>turi apie ką kalbėt, nes jie renkasi jau tos nusistovėjusios tokios neoficialios grupelės. <...>jeini<...>tyluma<...>Ką veikiat? Bendraujam. Reiškia užtenka<...>esi šalia ir viskas. <...>nori bendrauti su darbuotojais, negu su gyventojais. <...>kai mamytė numirė, norėjom jį pasiimti. Mintį tokią turėjom, bet jisai ne, sako, kur aš be bendraminčių. Pagrindas. Su bendraminčiais. Pagrindas. Čia yra vedlys gyvenimo ir žmogaus. Šiaip tai pagrindas, bet su visais gerai. Bet su bendraminčiais kažkaip vis tiek randam bendrą kalbą. Labai priklauso koks ryšys. Su visais, man atrodo. Pirmoj eilėj<...>su kambariokais<...>. Nes pagrinde draugas turi būti. Žmogus labai keičiasi, kai susiranda savo tą bendraminį. <...>tėvukas net nebeskambina. Aš jau pradėdau skambinti. <...>jam <...>atsirado viltis gyventi. Ir jis nori gyventi. Bendravimas labai svarbu. Kažkur tai yra didelis pergyvenimas<...> nebe dirbanti ir atsiranda<...>užmiršimai <...>tu nežinai, pirmadienis arba ketvirtadienis, kada ten kur nueiti, jei tu neužsirašei<...>jeigu<...>lieka tame kažkokiame gedėjime ir nebendrauja<...>prasideda susvetimėjimas. Ir matai, kiti neturi laiko aktyvūs. Būtinai jeigu vieną kart tau neatsakė, antrą kartą tau neatsakė, tu nebeskambini. Labai svarbu palaikyti<...>bendravimą <...>vyresniam amžiui<...>labai svarbu<...>. Dabar atranda savo draugus ir bendrauja, tai čia pats tikrai nuostabiausias dalykas, geriausias gydantis. Pagerėja, nebesiskundžia. Čia jam širdis, čia tas. Nebesiskundžia. <...>senam žmogui ir nuo charakterio priklauso.	7	0	16

		<...> dabar aš turiu skambinti. <...> parsiveždavau tankiau<...> ant Mamos dienos<...> tai gal važiuojam? Tai jai čia reikalų yra kažkokių. Pasirodo kažkas pas ją į svečius ten turėjo ateiti. Neturi laiko. <...> tai domisi daugiausia savo draugais, dailininkais<...>. Jis manęs klausia, kaip dabar mūsų tapytojas<...> daugiau domisi savo draugais. Draugai perduoda per mane linkėjimus<...>. Kai kurie aplanko, bet<...> aplanko retai. <...> tarp tų slaugučių turi pasirinkęs kas jam patinka<...> <...> su Mėta (vardas pakeistas)<...> idomiau bendrauti. Pasirenka iš tikrųjų pasirenka, bet, kad pasakytų apie kažką labai blogo<...> to nėra, bet aš<...> jaučiu, kas jam patinka. Jisai labiau kalba.			
	Pagrindinių temų gvildenimas tarp gyventojų	Bendraminčiai. <...> kaimynės buvusios. <...> gyvenimo būdas buvęs. Rinkdavosi<...> kuriems niekas nepatinka<...> rūkykloje<...> maištautojai. Gyvenimo būdas, vertybės. Kiekvienas sau susiranda malonų pašnekovą. <...> temos<...> kalbasi<...> renkasi, bendrauja<...> temom savom. Apie praeitį. Apie praeitį, apie vaikystę<...> atmintis geresnė yra. Negirdėjau, nežinau. Prašė atvežti nuotraukų. <...> draugam parodyti<...> buvau jaunas.	4	0	4
	Pagrindinės vietos ir žmonės bendravimo santykyje	Kambary. Žiūrint su kokiais darbuotojais. Jeigu su padėjėjom, aišku kambaryje. Kai reikia persirengti, kad maudytis ruoštis reikia<...>. <...> užimtumo veikloje atsiveria<...> kitu kampu visai. Socialinio darbuotojo padėjėjos, kurios išveža į lauką, daug praleidžia <...> socialinis ne <...> nėra laiko.	4	0	0
	Gyventojų laisvo komunikavimo problemos	<...> neturi to gebėjimo bendrauti<...> gal užguitas buvęs anksčiau. <...> gyvenimo būdas. <...> jeigu tu jam nieko nesakysi, jisai <...> gulės<...> jeigu tu pašnekini jį<...> gražiai šypsosi. Saulyte vadinam. Ir šokti<...> į užimtumą nori eiti, bet jeigu tu jam nieko nesakysi, jisai gulės nelaimingas<...>. Kalba lėtai, labai skurdžiai kalba, bet jisai kalba, atsako į klausimus, savo nuomonę pasako<...> nekalbinsi<...> gali nekalbėt turbūt savaite. <...> jisai norėtų, o pats kad rodytų<...> norą, kad aš<...> norėčiau, ne, nėra šito. Jisai norų turi, bet jisai žino, kad negali ir jisai neprašo, jis labai nieko neprašo. Čia priklauso nuo žmogaus. <...> kitas žmogus yra labai ilgai neprisileidžia žmogaus, uždaras<...> mano tėvukas toks, jisai yra bendraujantis, bet jisai niekada nieko nepaprašys svetimo žmogaus. <...> gali pratylėti savaite nieko nepasakęs.	5	0	2
	Aplinkinių skatinantis požiūris į bendravimą	<...> visi<...> kambario kaimynas ir darbuotojai<...> neleidom jam vienam būti ir nekalbėti. <...> gal jisai norėjo, bet nemokėjo labai išreikšti savęs. <...> labai pasidžiaugiau, bet tą pastebėjau ne tik aš viena ir kolegės<...> pokyčiai į gerąją pusę. <...> galėjo kreiptis į darbuotoją<...> Bet jis šalimais turi draugą, su kuriuo gerą ryšį turi.	2	9	5

	<...> turiu šalimais draugą, su kuriuo einu pasivaikščioti, džiaugiuosi gamta. <...> prisirišęs prie mamos<...> kas nors yra mamai<...> visiškai pergyvena<...>. Žiūrint, koks ten ryšys buvo tarp artimųjų<...>. <...> draugas yra sudraugauja<...> bendrauja. <...> tarpusavio bendravimas, kad rasti tą, kad rasti tą artimą. Turėti draugą. Artimą sielą<...> globos namuose<...> labai svarbu, kad yra tas daugiau. Saugumas yra, kai savas žmogus, kažkoks šalia. Reikalingas esi kažkam. <...> yra žmonių, kurie mėgsta vienvetę ir jam patinka vienam pačiam būti. <...> čia iš mūsų<...> patirties<...> <...> tuoj puola į paniką, stresas<...> tai turi kažkaip tai ten gražiai ar per žaidimą<...>. <...> tik su jumis tebedravau, daugiau tai nežinau. Man ten<...> nereikia tų problemų, kol kas susitvarkom. Svarbiausia nenuteikti. <...> jeigu skundžiasi<...> nereikia pritarti<...> eisiu<...> pakelsiu ant kojų. <...> nuraminti. <...> sakau, manai, kad pirmas ir paskutinis? Tai tu pagalvok apie tai<...> arba rimsta jisai, arba su susikeikiam abudu. Ir susipykstam, net ir taip būna.			
Svarbus gyventojų artimųjų bendravimas gyventojų kasdienybėje	<...> atsirado ilgesys labai didelis<...> ta liga suaustrėjo. <...> jaučiasi vieniša. <...> visi pamiršo nieks pas manęs nieks. <...> atsirado haliucinacijos, kad stovi už durų, kad nieks neįleidžia. <...> jinai glostė glostė tą savo dukrą. Atvažiuosiu, mamyte, po pusantrą mėnesio. Lauksiu lauksiu<...>. Laukia. <...> sūnus aplankė, viskas gerai patenkinta. <...> jeigu būtų neatvažiavęs, tai labai būtų nusivylus. <...> būtų skaudu, kad svetimas pasveikino, o savas, ne. <...> kai sveikinom mamas<...> mokinukai perdavė tas gėles, atvirukus. Tai <...> replika iš vienos gyventojos. <...> svetimi pasveikino, o kažin kaip savi. Palaikymas. Palaikymas iš artimųjų. <...> jeigu yra palaikymas iš artimųjų, tai prasideda reikalavimai. <...> pradeda gąsdinti artimaisiais. Jei geri labai santykiai būtų su tais artimaisiais, tai norėtų išvykti ir negrįžti į tuos globos namus. <...> jeigu jau tokie geri artimieji<...> tas žmogus, gal nebūtų atsidūręs pas mus. <...> buvom pasiėmę, visą dieną išvažiuom ir kapinėse buvom. Ir aš džiaugiuosi, kad dar turi tą <...> džiaugsmą<...> ir į gimtadienį pasiėmėm. Nuėjom į barą, papietavom visos trys sesės. <...> gėlę padovanojom, nu tikrai džiaugiasi. <...> su artimaisiais. Nu tai žinoma, bet<...> vis tiek jiems rūpi jų aplinka, kuri buvo<...> jie teiraujasi.	6	6	2
Skirtingas požiūris į ryšių palaikymą su artimaisiais	<...> reikia darbuotojų pagalbos, kad paskambintų. <...> kurie palaikė tuos ryšius<...> tai jiems nėra problemos. Kurie turi telefoną pasiskambina. Tie kurie neturėjo<...> buvo nutrūkę ryšiai <...> suradom. <...> labai džiaugėsi nustatytais ryšiais.	5	9	0

		<...>paskambina<...>dukra, dabar retai paskambina, bet paskambina<...> labai patenkinta buvo. Mes tikrai neskatinam to dalyko. Neturim mes net tokių galimybių kaip skatinti. Nu tai va, ir tikrai na mes tuom neužiimam. Koks dar tas noras su tais artimaisiais, juk pažiūrėkit... Bet mes ir nesiaiškinam. Ne, ne mūsų reikalai. Mums ir laiko nebėra. Aišku, bendraut bendraujama<...>jeigu nori artimieji. <...>jeigu<...>sutinki artimąjį ir domisi apie tą žmogų<...> ryšį gali ir kambary rasti<...>. Kaip tas artimasis žiūri į globos namus.			
	Iniciatyvus bendradarbiavimas darbuotojų artimaisiais su	<...>kažkaip giminaičiai patys atvažiuoja. Rūpinasi, kas jau rūpinasi<...>. Kurie rūpinasi<...>važiuoja patys ir pasiskambina. <...>pavyzdžiui, kiekvieną savaitgalį<...>žmogus atvažiuoja, ir savo tėvuką<...>pavažinėja su mašina. <...>jisai visą gyvenimą mėgdavo važiuoti su mašina, vairuodavo ir koks jis laimingas ir labai ir laukia to sūnaus<...>. Svarbu<...>skambina<...>būtent pirmi žodžiai buvo: aš buvau ten, aš buvau ten, aš buvau ten<...>. <...>gerai, kurie va prisimena<...>skambina, kad įdomu. <...>Mes tai sužinom tik iš kitų. Kad ir ji šoka, ir dainuoja, ir dalyvauja visur. Nes jinai atminties neturi. Informacija iš darbuotojų. Ateini, klausai. <...>šoko, sakė, nei vienas taip nešoko. Tokia laiminga, tokia patenkinta. Nuotraukų<...>yra<...>puslapis, galit pasižiūrėti. <...>padarė tokį įspūdį, kad mes galvojom, kad visi tokie<...>yra visokių, bet mes, kai buvom sutiktos, žinokit, sakiau ir aš ateisiu čia. <...>atmosferą sudarė<...>tikrai nevarginsiu savo sūnaus, tikrai čia galim būti. <...>kada paskambini<...>visada gausi atsakymą. Nėra<...>blogai, tik pradžia yra sunki visiems. <...>tu pamatai, kad tikrai čia yra gerai. Prižiūrimi<...>aš labai pasidžiaugiau<...> susirgo, išvežė į ligoninę. Padarė tyrimus, viską sutvarkė. Pamečiau tėvuko banko kortelę, pasiskambinau.<...>buvo nuvežta, užsakyta, sutvarkyta. Svarbiausia nereikia bijoti. Taip, pasiskambini sužinai.	3	0	8
	Gyventojų neįgyti įgūdžiai bendravimui telekomunikacinėmis priemonėmis	Nesugeba patys telefonu naudotis <...>nesuvokia. Suvokimas jų mažesnis yra. <...>kad sakytų paskambinsim arba laišką parašykim<...>net nesuvokia, kad tokia galimybė aplamai yra. Jeigu pasakai<...>ar tu nori, kad paskambintum? O ar galima? Nu ir paskambini, duodi tą telefoną. <...>reikia pasiūlyti. <...>jeigu pasakai<...>tada aha norėčiau. <...>atvažiuoja, džiaugiasi, o, kad bandyti užmegzti ryšį, paskambint, pabendrauti, ne. <...>Dukra gyvena užsienyje, per mesendžerį kalbėjo. Jis ir taip su ja kalbasi darbinio mano telefonu. <...>telefonu bendrauja. Šeštadienį, sekmadienį Adelė (vardas užkoduotas) kažkaip neina, tai jie telefonu bendrauja. Dar kol sugeba jai paskambinti. Dabar nupirkom naują, didesniais klavišais<...>.	7	0	2

	Kokybinis gyventojų lankymo požiūris	<...>lankymas dar labai skirtingas<...> ar tu atvažiavai dešimčiai minučių ir padėjai maišiuką<...>ar tu atvažiavai... <...>ar čia dar kas nors taip lanko savo mamą ar tėvą. Pavyzdžiui<...>tos dukros tiesiog kažkas nerealaus<...> prabūna po tris valandas. <...>ji be orientacijos visiškai. Neina suprasti, ar jinai supranta, kad ta dukra atvažiavo<...>nusišypsavo kažką ten pasako. Kartu sėdi, jai sako, imk šaukštą, mama. Kabink, nuveda į tualetą, supina plaukus<...>.<...>nesupranta, ką reiškia tas šaukštas, bet tos dukros nu tai kažkas nu tobulo. <...>pavyzdžiui, žmona<...>atvažiuoja <...>daug laiko praleidžia. <...>jau nuo ryto šeštos gamina jam, kepa blynelius. <...>pjausto visokias paprikas, nes jam patiko<...>anksčiau<...>ką jis valgydavo. <...>turėjom pokalbį, kad tu negali jo maitinti.<...>atvažiuoji<...>viską gadini, nes jis moka valgyti pats. Bet nu čia yra iš meilės. Kažkaip jau seniau daugiau įsiveždavo<...>. Kompensavimas, daugiau vaišių<...>. Prinešimas vaišių, to dėmesio<...>tai čia yra iš viso neprotingas dalykas. Mažai rodo dėmesio, galima taip suprast. Atvežiau terbą<...>už metus laiko primaitinsiu<...>. Kažkaip kompensacija.	5	3	0
	Neigiama mėnulio įtaka gyventojų būsenai	Mėnulis labai veikia. Mėnulis veikia<...> Kai pilnatis, tai prasideda skambučiai, priekaištai ir viskas negerai. Praeina pilnatis, viskas pagerėjo.	0	0	3

9 lentelė. Orumo išsaugojimas santykiuose su kitais

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
Orumo išsaugojimas santykiuose su kitais	Vertybinių pagarbos gyventojams aspektas	Nuo seno mes<...> žinojom, kad mes savo klientą, gyventoją turim priimti tokį, koks jis yra. Turim gerbti jį. <...>jeigu<...> pasitaikė<...>susipykai ir ten kažkas, mėnulis ne toks, saulė ne tokia, kažkas ir iš jo pusės, ar ir tau galvą skaudėjo<...> turi vėl kaip niekur nieko eiti, bendrauti, šnekėt<...>neprimint<...>tu tada taip darei, tai dabar aš tau atkeršysiu. Tokių dalykų negali būt<...>tas priklauso ir nuo paties darbuotojo vertybių ir charakterio<...>. Tiesiog bendravimo kultūra. Kantrybė. Gražus bendravimas<...> nuoširdus<...>. Jokių pykčio protrūkių.	4	2	0
	Darbuotojų neigiama bendravimo kultūra gyventojų atžvilgiu	<...>esam prie to irgi<...>kai savęs nesuvaldai. <...>prieš gyventoją pakeltas tonas darbuotojui, tai yra pats žemiausias lygis turbūt koks tik gali būti. <...>kartais pakeltas tonas dar nereiškia, kad tai yra blogai, nes jeigu žmogus prastai girdi, iš šalies klausantis taip atrodo. <...>replikos gyventojui<...>jeigu aš tą išgirstu<...> būtinai pasakysiu darbuotojui. <...>negražiai buvo mesta gyventojui. Visiškai bereikalinga<...>koksai bebūtų<...>pakankamai garsiai dar, kad girdėtų<...> kiti gyventojai. Nu blogai tu pasielgei<...> sakė, nieko nepadarysi mano toks charakteris. <...>pažadėjo pasitaisyti. <...>mažiau<...>bet pasitaiko.	5	0	1

		Čia nesiskundimas, bet valytoja įėjusį apšaukė, gal ir nereikėtų? Negi jinai nežino, kokia jai liga? Jeigu<...>būtų protinga, mąstanti, jos čia nebūtų. <...>pasakyt gražiai. <...>gal juoko formoj arba sakytų, nu imam abidvi ir tu surink. Gal<...>daplauktų kitą kartą susirinkti. <...>nežinau ar sureagavo<...>. Aš tai sureagavau. Man tai keista, galvoju, sako meti. Nu jinai ligonis. <...>pati kokia busi. Jinai gerumo pilna yra.			
	Patyčių požymiai globos namuose tarp gyventojų	Ir tarp tų gyventojų yra. Yra<...>ateina verkdama<...>man ten ta taip ir taip sakė. Susijaudinęs žmogus apsišarojęs. <...> taip išvadino dėl negalios. Anksčiau labiau prasivardžiuodavo <...>krivalakas, dar toks, dar toks ten. Dabar kažkaip biški mažiau, man atrodo<...> Visumoj taip. Neimant ten kai kurių atvejų. <...>jeigu kažką pasakai, tada visi pradeda juoktis. Kitas įsivaizduoja, kad<...>su juo taip elgiasi, gal taip tikrai nėra. <...>Barbora(vardas pakeistas)<...>išsijuokia iš visų. <...>ne jos liga. Čia yra būdas žmogaus. Bet kiek tas aukštas kenčia iš tikrųjų. Taip, kenčia visi globos namai. Ji yra vaikščiojantis negatyvas. Kenčia ir globos namai, ir globos namų vardas. Iš gyventojų. Taip. Patyčių neturėtų būti niekur iš tikrųjų. Nei kolektyvuose nei mokyklose, nei globos namuose. Aš esu prieš patyčias. Bet jų yra. Bet jų bus ir yra, ir tiesiog. <...>sakydavo<...>eidavai pro šalį <...>kažkaip ten ar pravardžiuodavo<...>. Užuominos. Tiems naujokams gal<...>. Dabar tai nieko nematau, kad būtų. Šitoj situacijoje yra sudėtingiau. <...> žmonės labai ir pamiršta, nes amžius toks, kad ir ligos visokios yra. <...>susodintum juos ir papasakotum, kad negalima tyčiotis, nebus<...> rezultato. Čia kontingentas labai skirtingas. Ir amžius ir ligos. <...>pergyvenau, kaip čia bus<...>iš darbuotojų blogai rusiškai šneka, vis tiek kažkiek bando paaiškinti. Nėra taip, kad pasako lietuviškai ir<...>viskas.	6	7	9
	Gyventojų patyčių apraiškos darbuotojų atžvilgiu	Tikrai ne. Mūsų globos namuos tikrai ne. Aš tai nepastebiu. Yra ir darbuotojų atžvilgiu. Iš gyventų darbuotojams<...>to alkoholio vartojimas ar čia ne patyčios iš darbuotojų<...>? <...> merginos išveža mane į lauką ir saulės neduoda. <...>kaip ją atima <...>? Neveža į saulę, veža į pavėsį, aš parūkau ir mane parveža. Gaila saulės man. Ir priima, kaip čia jam tyčia darytų. Supratimas yra vis vien, kad ir demencija serga. <...>negerai daro. Nu žino, kad negerai daro, kad jinai sugeba ir pasislėpti<...>kažkur, kad jos nerastų.	2	5	0
	Senyvo amžiaus žmonių humoro jausmo praradimas	<...>jisai man sako, aaaa tai tu čia atėjai<...>atėjo, už ausies pasuko. Suprantat, kaip yra, už ausies pasuko<...>. Gal ji pajuokavo<...> „aš tave pažadinsiu“. <...>atnešė lazda pas mane <...>aš pajuokausiu<...>paėmusi lazda ir sakau, nušausiu dabar tave<...>Taip ir suprato, atrodo tą juoką, bet kitą rytą direktorius kviečia pas save.	0	4	0

		<...>matuoju spaudimą, jinai šneka. Sakau, jūs ne pliuropkit. Aš pasakiau, kaip įsižeidė. Tai va, vis vien tas žodynas mūsų<...> galiu tarpusavyje ne pliuropalai, arba pliuropiti, bet su gyventojais... negalima sakyti. Etika kalbėjimo turėtų būt.			
	Skirtingų nuomonių nesuderinamumo aspektai	Kad ir tarp darbuotojų pačių. Nesutampa labai dažnai. Ir kai jau nebeina, neberanda sprendimo<...>telkiamasi į slaugytojų nuomones ir dažniausiai<...>visiškai nesutampa su socialinio darbuotojo<...>. <...>būna taip, kad slaugytojai tikrai budėjimo metu vakare<...>sužino, kad perkeltas gyventojas<...>. Ir tarp žmogaus, ne vien komandų. <...> susikalbėjimo. <...>problema iškildavo<...>nieko nenoriu pasakyt blogo, bet personalas labai skiriasi. Labai skiriasi kokybė. <...>kurie man patiko, žinau, kad jeigu tas žmogus, šiandien dirbs, aš jau kaip išėiginę turėdavau. Paskui įsigudrinau, kokio pamaina, kada keičiasi. <...>žmonės skirtingi iš tikrųjų, tiesiog reikia išmokti pasitikėti visais, vis tiek padarys, vis tiek padaro. <...>čia būtų sunku dirbti žmogui, kuris to visiškai nemylė.	0	4	4
	Savarankiškas gebėjimas pasirūpinti savimi	<...>mankštą daro, susėda<...>visada vadovauja. Jinai tas lyderis nori būti. Jos čia yra asmenybė<...>. <...>čia seniai gyvenu nuo seno ir aš niekur neisiu. Kas moka, gali atstovėt. Pas mus tendencija globos namuose, kuo blogiau elgiesi, to turi geresnes sąlygas<...>. Nes nepakenčiamas esi, vat ir orumas. Kad nekankinti kažko<...>tam žmogui suteikiam geriausias sąlygas, vat ir orumas. Žmonės yra skirtingi, bet vis vien jie yra žmonės.	0	6	0
	Skaudinantį užsilikęs visuomenės požiūris	Jo<...>keisti požiūrį. <...>virš dvidešimt metų, kad dirbu, tai tikrai yra pasikeitimas labai ryškūs<...>. <...>dėl visuomenės, tai aš galvoju, kažkas <...>vis tiek su mumis yra ne taip. <...>anksčiau, visuomenė buvo<...>kažkaip tolerantiškesnė, buvo daugiau tų draugų, aplankydavo, kažkaip tai bendraudavo. <...>toks susvetimėjimas ir niekam nei tu per daug rūpi, nei kitas. <...>labai retai<...>kas atvažiuoja<...>oi aplankysiu. Vis dėlto visuomeninis darbuotojas. Ir televizijoje operatoriumi<...>tautodailininkas<...>jau nebeaplanko. <...>susigyvenau su tuo pačiu ir dabar nebekreipiu dėmesio ir nebegirdžiu nieko. Jau penki metai<...>. Tos kartos žmonės dar jie į tuos namus žiūri kaip į nu kažką, tai tokio blogo<...>. <...>aplinka, giminė dar yra. Toks požiūris ir tokio vidinį draskymą gauni ir nesusitvarkai. Žinau, kad aš nieko nepadarysiu. Mane plakė su rykštėm. <...>tos ten tetos. Giminės susvetimėjimas išvis. Karta. <...>yra žmonės, kurie supranta. <...>aš iš viso tylėdavau, aš net negalėdavau net prabilt. Jeigu aš pradėdavau kalbėti aš verkėdavau. <...>jau dvidešimt metų, dabar galiu kalbėt. Pasikeis karta, pasikeis<...>automatiškai. Jau pamatėm, kad keičiasi. Tikrai įsivaizdavom<...>geriau namuose vienam<...>. Taip įsivaizdavom, tie globos namai. Visur taip ir slaugoj šneka. Bet tikrai patys matėm, kaip priėmė, kaip yra dabar elgiamasi, kaip viskas yra, kad tu ramiai gali miegoti. Nu, tikrai keičiasi.	2	0	18

		<...>ieško dabar ir neberanda, ir nėra vietų. Iš tikrųjų nėra. Senėja<...>visuomenė, negimdo gi dabar moterų. <...>kurie slaugė, kurie yra susidūrę su ta problema, tada jie visiškai kitaip. <...>mane pastiprino žmogus<...>nekreipk į nieką dėmesio. Eiti į institucijas, su ašarom eiti, prašyti, maldauti. Svarbiausia turėti žmogų šalia, kuris tave supranta ir paremia. Aš turėjau tokius du žmones. Taip, čia yra normaliai iš tikrųjų. Protingas žmogus, atvežęs čia savo mamą, tėtį ar brolių, ar seserį, tikrai neturėtų bijoti. Tokių galbūt, kur atnešė, paliko, apsidžiaugė ir išėjo. Mes kalbam apie žmones. Kažkaip yra tokia nuostata, kad visus taip <...>palieki. Jeigu nuvežei, tai tau neberekalingas. Iš senų laikų vadina ubagynu. <..>kas paklausia<...>nu tai ką dar neparsivežei namo, kaip tu čia?<...>pagalvokit šitokią trauma.			
	Artimųjų išgyvenamas kaltės bejėgiškumo jausmas	<...>jeigu mama būtų atsistojus prie stalo, tai būčiau... Aš turiu sąlygas, aš esu pensininkė, galėjau žiūrėti. Bet aš fiziškai nepajėgiau. <...>ne tik fiziškai, bet ir morališkai, psichologiškai. <...>visi sakė, tau reikia psichologo. Mano sūnus pasakė: mamyt, geriau močiutė su seneliu į globos namus, negu tu į duryną. <...>nuo tų žodžių pradėjau spręsti, ką daryti. Ieškot pagalbos, nes aš jau nebegyvenau. Bet reikia pradėti, eiti į tas tarnybas. Dirbti negaliu, stažo neturiu. Nu absoliučiai buvau tokioj nevilty. <...>mane ramino. Kaip aš tą dieną atrodžiau aš neįsivaizduoju? Aš ten buvau, kaip išmesta iš laivo. <...>buvo ir viskas paaiškinta, papasakota, parodyta ir viskas. Ir taip ta diena tokia skaudi. Kai tu palieki savo tą žmogų ir gauni dar gerų žodžių. Atvežėm irgi buvo labai sunku palikti ją čia. Buvau apsiverkęs <...>jinai nenorėjo. <...>labai sunku<...> artimuosius atiduoti<...>. Bet<...>negali susitvarkyti<...>. <...>gaila tų žmonių, kurie čia negali patekti ir tiesiog turi patys atsisakyti visko ir prižiūrėti. Sunku tam, kuris pasilieka ir tam, kas palieka. Kas palieka, žymiai sunkiau negu tas, kuris pasilieki čia. Aš pati slaugiau, aš žinau<...>kokia kaina buvo, kad aš jau nebe pakėliau visiškai. Nei fiziškai, nei psichologiškai.	0	0	13

10 lentelė. Gyventojų privatumo užtikrinimo galimybės

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
Gyventojų privatumo užtikrinimo galimybės	Gyventojų privačių klausimų svarbumas globos namuose	<...>pas mūsų yra atsižvelgiama<...> netoleruojamas<...>. <...>netgi ta savigarba, pas mūsų tai labai didelė žmogaus. <...>iš administracijos<...>už tą žmogų, už jo gerovę ir už jo savarankiškumą. <...>kad darbuotojai <...>keistūsi į gerą pusę<...>. <...>jeigu man, kaip socialinei rūpi ir aš kažką įtariu<...>turiu pati nunešti tą laišką ir jeigu jisai sutiks, paprašyt, kad <...>perskaitytų. <...>jeigu yra adresuotas pačiam gyventojui, niekas kitas neturi teisės<...>. Dauguma<...>plėšiam<...>žiūrim<...> <...>kai kurie taip. Tiktai jam ir netgi į rankas teisės neturi paimti to laiško. <...>turim gerbti, taip.	19	7	11

		Pasibelsti visą laiką turi<...>. <...>man užkliūva tas, kad ne visada, pavyzdžiui, kai sausina užsideda širmas. Niekada tikriausiai neužsideda, labai retai, kada užsitraukia. Tai pas mus to nėra globos namuose dar. Kažkaip įpročio nėra. <...>man asmeniškai gyventojas nei vienas nėra sakęs. <...>yra tokių kambarių triviečių ir jeigu tau reikia pasausinti, jeigu tu pats ten darbuotojas nelabai telpi, tai kur tą širmą pasidėsi? <...>gyventojai nelabai sureikšmina to dalyko, tiesiog jie yra įpratę<...>ateina sausinti ir<...>sausina. Tiesiog nu gal jau tokiam amžiui nelabai jam ir svarbu, ar jį mato, ar nemato. <...>artimasis atvykęs galbūt įeina ir mato tą vaizdelį, negražu. <...>galėtų pasakyti, kad tu mane <...>. <...> yra tokia rutina, kad atėjo pasausino, atnešė pavalgyti. Kasdienybė ir jie visiškai to nesureikšmina. Mažai jie gali gal rinktis<...>. <...>dažnai čia šiaip iš tikrųjų būna, kad kartais net sauskelnės<...>keičia, užėini ir sako, ai palaukit čia. Neatsižvelgiam, gal žmogus ir atbukęs yra, gal jam jokio skirtumo nėra. Bet mes patys taip elgiamės. Dabar gerai nuėjom, keičia sauskelnės, nu paimkim ir išėikim. <...>išeinu, bet kartais durys būna neuždaromos<...>. Ar per tą greitumą musiet<...>. Žmonės yra skirtingi, bet vis vien jie yra žmonės. Nesureikšmina. Svarbiau sauskelnės pakeitimas yra<...>. <...>visada einu pasibeldusi, nežinau kokį aš ten vaizdelį galiu rasti. <...>šiandien<...>kol buvau apačioj, trys buvo atėję žmonės. Visi skirtingi, visi pasibeldė. Gyventojai jo<...>. Vienas belsis, kitas ne. Kaip jis ten gyveno, kaip ten augo, tai jo toks supratimas. <...>ateina darbuotojai, retai kuri nors nepabarškina. <...> turėtų turėti kiekvienas savo kambarį, kad privatumą turėti. <...>privatumo<...>kažkiek yra, bet visiško neina padaryti <...>. Darbas gal ir normaliai sustyguotas<...>patalpų trūksta. Kad kiekvienas turėtų savo atskirą kambarėlį. Ar jie geriau jausis<...>vienį būdami? <...>tam kambary, vienas<...>neaišku. <...>kambary, savo daiktus turi<...>jau filmuose taip yra senelių namuose. Pas mus yra, bet mokėkite po du tūkstančius. <...>čia privatūs. Norėtų atvažiuoti mamos sesuo ar brolis. Ten palatoj susitikti ar kur? Kai geras oras lauke. <...>geras oras lauke, nueina atokiau. <...>priklauso nuo gyvenančio žmogaus, koks jis yra. <...>jis visada išeina, nebent aš jam pasakau, neik, aš trumpai, pasėdėk. Jis visada žmogus atsistoja ir išeina, duoda pasikalbėti.			
	Gyventojų asmeninis noras rūpintis privatumu	Pas manęs<...>patys pasirūpina tuo privatumu. <...>didžioji dalis mūsų gyventojų yra maudomi, nu tai, kaip jie gali užsirakinti. <...>padėjėjas vadina mamom<...>tikrai nesigėdija. <...>jisai vos ne pilnom akim ašarų prašė, kad nu aš negaliu su kita maudytis.	7	0	0

		<...>jisai nenusimauo kokybiškai. Yra kaip nesimauo. <...>pasakė, eisiu tiktai su ta, tiktai su ta. <...>darbuotoja maudė<...>mestelėjo<...>repliką<...>viskas ir tuo užsibaigė. <...>gerbi<...>norus<...>bet jeigu žmogus viršija viską ir jis gali mėnesių mėnesiais nesimauyti ir leisti jam <...>toks yra požiūris.<...>jinai savęs tai nemato, nepripažįsta, kad ta liga yra. <...>įrodinėja visiems, kad ji super protinga<...>kad atmintis gera.<...>gaunasi vis tiek priverstinis nusimauymas, priverstinis tiesiog įsikišimas. Prieš žmogaus valių.			

11 lentelė. **Privačios erdvės sukūrimo galimybės globos namuose**

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
Privačios erdvės sukūrimo galimybės globos namuose	Dileminis gyventojų asmeninių daiktų tvarkymas	<...>čia yra jų namai. Jie turėtų turėti galimybę susikurti tą erdvę. <...>.Jeigu kambaryje gyvena du, trys žmonės, nu jie visi negali atsivežti pianino. <...>jeigu žmogus užsinorėtų kokį nors seną<...>komodėlę<...>gal visai nederėtų prie to kambario. Link kur mes einam<...>kad derėtų mums, ar <...>kad būtų čia jam. <...>jam bus galbūt<...>reikalingas<...> širdžiai malonus tas daiktas. Kompromisą surasti.Kas svarbiau? Ar kas žmogui miela<...> koks įvaizdis? <...>į žmogus išvelgt<...>mes esam tarp dviejų ugnių. Mes esam tarp žmogaus, kuriam <...>norisi būt kaip namuose ir tarp valdžios<...>Kad laikytusi kažkokių reikalavimų<...>. <...>fotelį kažkas norėdavo turėti<...> komodą, sekcijų<...> žmogus turi turėti kažką tai mielo, atsivežti. <...>kažką mažo, nestambų daiktą. <...>kas pasakys, kas yra mažas ir kas yra didelis? <...>galima rasti sprendimą, bet kai kada tikrai nerasi. <...>atvežė gyventojai paveikslą<...> stiklas turbūt piršto storumo. Aš galvoju, išvirs ta siena, nu baisu, tokio storio. <...>dailę baigus, <...>sako, aš labai noriu pasikabinti. <...>gyventojai dukra atvežė pledą su šeimos nuotraukom<...>kaip kilimas ant sienos pakabintas<...>užsiklojus šeima, koks jausmas.<...> ji labai džiaugėsi. <...>dabar vat pakabinom paveikslą<...>. Amžinai pyksta, kad ne taip daiktai sudėti, kad ne taip<...>buvo, čia dabar nebėra. Iš dalies kažkiek tai turi. Kuria. Ir kuria, taip. Kiek gali. Kuria, daro, siuva ten, piešia ten paveikslus kažkokių, karmo eglutės<...>snaiges.	11	0	7
	Neužtikrintas gyventojų intymumo poreikis	<...>nelabai tegerbia aplinkiniai. <...> daug kas ir piktinosi<...>. <...>turėtum gerbti<...>jų norą, bet deja, jeigu jie gyvena atskiruose kambariuose<...>. Sąlygų mes nesudarom<...>užsitarę, pasislėpę<...>kam reikėjo tą pasidarė<...>ir tipo nieks nematė, niekas nežino. Dviese pabūti yra vienas dalykas, bet intymiai pabūti dviese<...>. Atskiro kambariuo tokio nėra. Tokių sąlygų nėra sudaryta<...> kartu gyvent turi.	6	2	0

		<i>Nėra globos namuose kambario. Susidaro tos poros, mes smerkiame juos, tiesiog čiut ne pašaipos iš jų, bet patys dėl to nieko nedarom.</i>			
	Supradingas požiūris vertinant gyventojų intymumą	<i>Kur kartu pas mane aukšte<...>pora gyvena, tai yra iš tikrųjų ir darbuotojai, ir gyventojai gerbia jų privatumą. <...>jie tam tamsiam koridoriuj<...> gražiai susisėdę vienas prieš kitą. <...>galėtų<...>atsisėsti<...>prie staliukų su kavos puoduku<...>. <...>vaizdas yra ypatingai gražus. Pavyzdinis toksai tikrai gražiai. Leidžiasi pas jį ten, į tą susitikimą<...>. Gražios draugystės, bet kad kažkur, kur nu truputėlį kažkoks kampas <...>būtų<...>tokia erdvikė. Nu tokia va dviese <...>. Amžius įtakos neturi jokios. Absoliučiai neturi. <...>fiziologija lygiai tokia pat. Jų lygiai taip pat, kaip ir mūsų hormonų audros. Mes negalime uždraust to žmogui. Pagarba turi būti. Čia yra jų reikalas ir nei vienas neturi teisės lįsti ir klausinėti<...>ką tu darai<...>. Privatumas, pagarba tokiems žmonėms turi būti. <...>kažkaip nereikalauja. Jis nėra net užsiminęs, kad norėčiau, kad kartu būti. Jam užtenka susitikimų, jam dar įdomiau<...>. Šeštadienį, sekmadienį jie kažkaip stengiasi nesusitikti<...>nuo pirmadienio prasideda pasimatymai. <...>nėra užsiminęs, kad norėtų ar būtų galimybė, netgi nėra klausęs. Jisai tik nori, kad jam leistų susitikti<...>. Kad taip gyventi kartu, ne, nebuvo užsiminęs. Kiekvieno žmogaus asmeninis reikalas. Jo, čia asmeninis. Vienas tik taip pabendrauja, kits nori. Kaip kam gal ir reikia duris užrakinti. Bet turėtų turėti darbuotojas raktą atrakinimui<...>.</i>	5	6	5
	Geras emocinis meilės poveikis gyventojų sveikatai	<i><...>iš karto tie žmonės atgyja. <...>pavyzdys dabar yra, visos kas skrajoja pas mane. Kas skrajoja padebesiais už rankų susiėmę. <...>paimkim<...>porą<...>tiesiog švyti jie abu. Nereikia nei paskatinimų į mankštą<...>. Ateina kartu jie dviese. <...>gulėdavo vis lovytėj. O vakar ji tris kartus suvaikščiojo kartu, nuotaika pakylėta. Žinoma, svarbus<...>lieki našlys vienas ir tu vienas<...>visą laiką. Draugystės tas poreikis<...>. Bendravimo poreikis. Aš norėčiau, kad mano sesė, kažką tai, draugystę. Jai šešiasdešimt šeši metai<...>visai jauna. <...>nebūtinai ten kaip rašo, užsirakint<...>. Kad nors ją lauke pavaikščiūt. Bendravimas. <...>nesvarbu koks, ar rankos neturėtų, bet jis protautų, jis parvestų. Vienas į kitą atsiremtų.</i>	2	2	5

12 lentelė. Savarankiškumo kaip kintančio proceso vertinimas

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
Savarankiškumo kaip kintančio proceso vertinimas	Mažėjantis savarankiškumas apsigyvenus globos namuose	<i><...>jeigu atvažiavo senam amžiuj<...>įgūdžiai gal ir išlikę, bet tas savarankiškumas silpnėja. <...>įgūdžių kažkokių gal mažiau turėjo, bet čia darbuotojų dėka<...>pasitikėjimą įgauna savimi<...>. <...>niekada neapskudavau, aš nemoku.<...>jisai nelabai, vienos rankos, jam galbūt vis sudėtingiau, bet jis tą padarydavo.</i>	2	0	5

		<...>buvusi labai<...>darbšti, tvarkinga. <...>nebėra<...>toks supratimas. Man labai gaila, kad jai nebėra taip, kaip buvo anksčiau. <...>šiandien taip pasyviai viskas, rodos, kad jai nieko ir nebereikia. Anksčiau dar seniau, tai jis galėdavo nueiti<...>keltu perplaukt, galėdavo iki jūros nueiti<...>. <...>nemanau, kad užgožia. Vidaus tvarkos taisyklės.			
	Gyventojus stiprinantys savarankiškumo įrankiai	<...>pirmiausia, kad viskas būtų pritaikyta, <...>taip ir yra. Pavyzdžiui, visi tie staleliai valgymo pritaikyti, kad jie galėtų savarankiškai valgyti. Aplinkos pritaikymas. Priemonių pritaikymas. <...>daugiau pagalbinių priemonių ir, kad jos būtų naudojamas pagal paskirtį. <...>didžiulė motyvacija, įtraukimas į visokias veiklas, pasirinkimas kažkokių veiklų, renginių organizavimas. <...>dėmesys žmogui išsiaiškinant jo poreikius. <...>iš tikrųjų per daug dideli globos namai. <...>per daug įvairių socialinių grupių gyventojų pas mus gyvena. <...>norim pamatyti, kaip seni žmonės, orios senatvės sulaukia ir jie gyventų<...>kuo ilgiau, jų savarankiškumą išlaikyti, asmens higienos įgūdžius. Kad personalas daugiau skirtų dėmesio. Motyvacija, darbuotojų motyvacija. Pinigai, pinigine išraiška. Gal skaičių mažinti? <...>motyvaciją, motyvacija, kad kažkokia tai vertinimo<...>sistema kitokia. Darbuotojų vertinimo sistema kitokia. <...>mąstymas slaugytojų, turėtų irgi apmokinti<...>visi žino, kad pirmiausia reikia<...>pažeistą pusę. Tokie elementarūs dalykai, kurie nu turėtų irgi būti. <...>reikia visiems atnaujinimo žinių. <...>sakau, tu apeik bent vieną kartą aplink pastatą. <...>su lazda nevaikščiudavo, nesportuodavo<...>mankštos nedarydavo net namuose. <...>čia tiktai pradėjo sportuoti. Tokių lentą, žinot lentą, kaip yra? Ant alkūnės ir kojų pirštų. Ji tokio amžiaus žmogus stovi<...>tą lentą turi. <...>sakau, tu paprašyk darbuotojų, ten yra fizinis, gal tau duos kokią specialią programą parengs tau. Neperlepinti. Bet ir neperlenkti lazdos. Eigoje tobulėjame, tiesiog visi. Jūs irgi važinėjate į tuos kursus ir tobulinatės. Savaime viskas ir vyksta. Čia nieko naujo neišrasim.	6	9	5
	Hipergloba, kaip mažėjančio savarankiškumo priežastis	Hipergloba. Viskas įskaičiuota. Aš čia nuplausiu. Aš čia aprengsiu<...>. <...>jis žino, kad viskas bus padaryta<...>ateis valytoja, išplaus kambariuką, tau pačiam nereikės. Ateis padėjėja, perklos lovą, nuvalys spintelę<...>. <...> jie jau yra pripratę prie to, kad viską gauti čia ir veltui. Iš savo<...>lėšų nenori nieko. <...>mūsų gyventojai yra labai išlepinti<...>. Atbunka, jeigu už jį daro, pamiršta. O mes tai vadinam išlepinimu. Liga ir be to bendravimas. <...>Čia aplinka<...>bendruoja<...>su kitokiais žmonėmis.	4	3	1
	Gyventojų prisitaikančios reakcijos	<...>iš pradžių stebisi. Stebisi, o paskui prisitaiko<...>. Jam patogu.	9	0	1

	aptarnavimo paslaugas	<i>Pripranta.</i> <...>jam labai patogiu ir džiaugiasi, viskuo aprūpintas<...>jaučiasi saugiai<...>šiltai, pavalgęs. <...>niekada neleis prisiliesti darbuotojui. <...>pats kloja, pats velkasi, pats<...>. <...>yra tiesiog patogiu. Tave apipopina<...> nebėra <...>motyvavimo, to skatinimo ir tai tampa norma. Priklauso labai nuo darbuotojo. <...>gyventojas buvo pasakęs, čia yra penkių žvaigždučių viešbutis su visu pilnu aptarnavimu. <...>gerai, kai tas pagalbos mygtukas, kad išsikviesti<...>nepatogu, nekviesiu, palauksiu rytojaus, va ateis aukšto darbuotojos. <...>daug kartų kalbama<...>nereik bijoti išsikviesti<...>. Atrodo, kad nesusitvarkys nieks taip, kaip aš. Širdį skaudėdavo<...>kai bėga laikas ir aš matau, kad tikrai<...>susitvarko ir dar geriau. <...>dabar aš ramiai gyvenu. Žinau, kad ne namuose, bet aš pakeisti nieko negaliu<...>.			
	Lyginamasis veiklumo požiūris per namų ir globos namų aplinką	<i>Gyveno namuose<...>vaikštantis<...>. Čia atneša, čia nuneša, čia išplauna, čia numaudavo, čia aprenkia. Tai automatiškai komanda dirbančios aplink<...>. Savarankiškumas mažėja. <...>su gydytojais pats savarankiškai bendravo, su vaistais tvarkėsi, kad dabar viskas yra paimta. Kad namuose, tai vienos sąlygos, čia vėl kitokios yra sąlygos. Čia sunku<...>sulyginti, man atrodo. <...>kai gyvenom dar kartu. <...>norėdavo išplauti indus ir reikėdavo po jos vis tiek plauti<...>, bet kai matai, kad jai tas patinka, nu leidi. Pasakai, kad <...>gerai viską padarei, kaip išplovei super.<...>paskui<...>tu plauni ir vėl iš naujo. Turi<...>iš tos atminties eilėraščių, puikiai skaito.<...>bet jį reikia labai paraginti.<...> namuose, aš jam leisdavau. Nežinau, nors su lazdomis tai ji nevaikščiodavo namuose. <...>gyveno namuose, su pinigais tvarkėsi geriau nei aš iš tikrųjų. <...>viską susiplanuodavo, susidėliodavo, niekada nepirko bereikalingų daiktų. <...>Kaip čia parėjo gyventi, kol grynuosius turėjo <...>aš jam nereguliuodavau. Pasakydavo, ko jis nori.<...>atveždavau, jisai duodavo pinigėlių<...>. <...>namuose jisai daugiau ir dalyvavo, dar ir į teatrą nueidavo. Smagu, kai gali dalyvauti. Kai jis gyveno ketvirtame aukšte, bijodavo, kad lifas neužtruktų<...> nebeidavo į lauką<...>buvo užstrigęs<...>Dabar ne<...>išeina ir koridorių iki lauko<...>kai šilta ir balkoną išlipa.<...>buvo apvirtęs, buvo problemų, bet nieko. Kai namuose gyvenom, buvom pasidarę. Kad į tualetą būtų lengviau nueiti<...>. <...> užėina, tokie etapai. Būčiau namie, būtų kitaip. Tėti, sakau, nebūtų kitaip. Tikrai nebūtų. Čia turi kur išeiti ir pasikalbėti su kuom. Praeina tas ir vėl gerai. Aišku, jinai nori namo, jinai prašosi. Kartais jai užėina taip. <...>aš suprantu, <...>neatpažįsta savo namų. Ji gyvena kažkur ten vaikystėj<...>su savo mama. <...> yra dabar dalykų<...>ko jisai nedaro, ką padarydavo namie. Jis nebedaro. <...>nei mankštos<...>tu būdavo verti, pasakai, kad tu truputėlį <...>pajudėk<...>. Nėra jisai kažkur ar labai ten pakilęs ir labai nusmukęs, tiesiog savarankiškesnis yra. Namie jis kitoks buvo.</i>	3	0	15

		<...>būtų<...>tėvuko sveikata nepasikeitusi<...>į blogąją pusę, <...>jis namuose ir valgyti išsivirdavo ir mamytei patarnaudavo. Bet laikui bėgant jam tos galimybės. Aš paskutiniu metu jam nešdavau valgyti<...>. Jisai ir nebegalėtų dabar jau vienas gyventi, o dar prieš penkis metus dar būtų galėjęs.			

13 lentelė. Žmogaus orumo išsaugojimo momentai

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
Žmogaus orumo išsaugojimo momentai	Priemonių trūkumas užtikrinant privatumą paliatyvioje slaugoje	<...>buvo apie širmas. Jų beveik nėra, nu jos yra praktiškai<...>viena ant aukšto. Viena ant aukšto<...>užstatyta, kur gyventojos nenori viena kitos matyti. <...>būtų poreikis ir naudotų, jos atsirastų. <...>nėra tokio griežto reikalavimo<...>. Tai yra<...>širmos<...>Tai privatumas. <...>aplinka. Gal ten tokia atskirai jau grynai. Ne prie to, kur gyveno<...>. <...>kol paskutinės valandos eina, sakykim, tas, kuris dar sąmoningas šalia yra. Aš neįsivaizduoju savęs šalia miršančio. Gal būtų<...>atskiras,<...>patalpa ar kambarėlis. <...>blogai ir žmogų jau veža<...>nuveža į ligoninę ir ligoninėje jisai miršta. Juk čia yra ne vienas atvejis<...>. Bet ne visada. Kartais nepriima, kaip mano mamytės nebuvo prasmės vežti. Nepalikti vieno.	4	1	5
	Žinių stygius formuojant orų požiūrį į slaugomus žmones	<...>būna pasakymai, ai ji visą laiką zyzia. yra<...>susitaikęs<...>. <...>nueinu pas seselių <...>nueik pažiūrėk, jam to užtenka. Pamatuoji spaudimą ir jam yra dėmesys<...>. <...>tas atėjimas dažnesnis aplankymas. <...> svarbu jiems. <...>pasako, visą parą pas mane neatėjo niekas<...>iš slaugytojų. <...>netikiu, kad tai buvo, kad neužėjo. Jos vis tiek atneša vaistus. Gal jos nepakalbino<...> nieko nepasakė<...>. <...> atnešė vaistus ir tik padėjo. Išreikšta tavo valia. Ir iš tikrųjų taip turi būti. Gal jie tokie senyvam amžiuje kitaip nu priima tą visą? Žiūrės pastoviai ir dar kitam pasidarys bloga<...>. Aš tai nežinau, neturiu patirties. Labai svarbu<...>psichologinis paruošimas ir to žmogaus. Aišku, jeigu jis dar gali, kad nebūtų, kaip iš giedro dangaus. Dar tu turi žinoti, kokią minutę, kokią valandą<...>išeisi į Anapilį. <...>galim nuspręsti, kaip norėtumėm, kaip būtų, bet kada įvyks tai, gali būti visiškai nenumatyti dalykai. <...>šalia esantysis gali niekam nieko nesuspėti pasakyti. Nėra numatyta, jog būtent tą valandą ir aš ateinu ir laukiu. Mes vos mamytei kunigą spėjom atvežti. <...>planavom visiškai kitaip, nes penkios paros buvo komoj<...>. <...>viskas vyksta taip, kaip vyksta.	6	1	8
	Ambivalentiškas požiūris į pageidavimus paskutiniame gyvenimo etape	<...> su artimaisiais yra aptarę<...>tokius dalykus. <...> nuo pačio žmogaus priklauso. <...> jeigu jau man bus kažkas negerai, tai jokiais būdais nekviest man jokios greitosios, negaivinkit manęs, leiskit man tiesiog numirt.	5	6	12

		<...>gyventojos dukra yra pareiškus norą, tiesiog prasidėjus, atsiradus sveikatos problemom<...>nekviešti greitosios, nevežti. <...>kai aš numirsiu<...>apdėt kadagio šakelėm<...>. <...>įsijungia žmogiškumo<...> faktorius. <...>jeigu tas žmogus yra išreiškęs valią <...>apie savo pasirinkimą<...>kad jis nori ramiai<...>oriai išeiti ir numirti<...>. Kodėl mes turime jį draskyti, tampyti? <...>tas greitąsias ir medicininės priemonės taikyti visokias, gaivinimus. <...>dokumentas turi būti žinomas iš tikrųjų kas atsakingas<...>socialinis darbuotojas, kuris aptarnauja ir slaugytojai. Pas mus kažkaip dabar<...>tendencija, kad pas mus tos karališkos mirtys. Staiga, miršta staiga. Jei nebegali išreikšti<...>vis tiek turi kažką daryti<...>tu vis tiek kviesi. <...>jeigu žmogus pasakė, kad aš<...>tikrai niekur nevyksiu ir reikia jo norą tikrai įvykdyti. Nu čia jau labai sudėtinga. Aš kartais pagalvoju, net neįsivaizduoju to oraus išėjimo. <...>kiekvienam skirtingai. <...>pagarba darbuotojų turi išlikti. Kantrybė<...>reikėtų pranešti namiškiams, kad jau pablogėjus. Gal norite atvykti, gal norite<...>pasiiimti<...>. <...>tikrai jo, jeigu ir galimybė, gal tikrai liko žmogui kelios dienos. Kiekvienas ten ar atostogų pasiimti. <...>aš sakyčiau, kad tai turi išlikti tas bendravimas. Ne, tai pranešt būtinai turi. Ir praneša. Žmoniškai, kad žmogus numirtų<...>. Ne, kad paliktas vienas. Nu kaip oriai numirti, tai čia ne tik, nepriklauso nuo pačio jau ir nuo mūsų<...>. Jeigu jis gali išsakyti. <...>mamytė nebegalėjo, tai ji neišsakė, bet tėvukas<...>nori gyventi ir negalvoja apie tai. Nėra nieko<...>dar, kur norėčiau, kaip norėčiau. Galbūt ateis tam laikas? Mes <...>esam<...>ko jinau nori. Kaip, kur ji ten<...> Kokioj vietoj išeit<...>. <...>slaugytojai<...>darbuotojai, tai čia<...>aš manau<...>tai turi būti pasiruošę. <...>žino, juk yra ir lovos specialios<...>pakėlimai. Jus apmoko kažkaip<...>. <...>galbūt namuose sąlygų tokių neturėtumėm. <...>nežinau<...>kaip čia<...> vyksta. <...>įsivaizduoju, gal jis turėtų būti net iškeltas. Gal vienam jau tą ramybė, kad galėtų ir namiškiai<...>atsisveikint <...>.			

14 lentelė. Simuliacinio žaidimo patirtinė ir savarankiškumą skatinanti reikšmė

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių sk.		
			SD	S	GA
Simuliacinio žaidimo patirtinė reikšmė	Patirtinės emocijos grupinės diskusijos metu	Man geras emocijas. Bent globos namuose aš senti norėčiau. Emocijos tokios<...> reikia mokytis pačiom ir komandos narius pamokyt, kad kuo daugiau leisti žmogui pačiam daryti iš tikrųjų.<...>daugiau skatinti. Prisiminėm gal tai, kas buvo pamiršta, kur kai kažkur tai ten kampelyje. Daugiau iškėlėme į aukštį, į viršų. <...>kiekvienu momentu jisai vis savarankiškesnis<...>. Nusivylimas. Pačia sistema. Nusivylimas pačia sistema. Ne visi gal ir pasako iki galo kažko ten <...>bet... Su tokia baimė dar pilnai gal...	2	3	15

		<i>Daug sužinojome, aš nustebau<...>kurie ilgesnį<...>laiką, jau jie tai patirties, aš žiūriu. Viską žino. Kai nėra pavyzdžių, tai baisu atrodo. Tikrai prasmingas. Geras, pastiprinimas. Mažiau baimės. Bendraminčių va daugiau atsiranda. Vieni atsigavo, kitiems geriau, kiti susipažino, kiti draugauja. Nu visokių. Reikia nepamiršti<...>visur ieškokim plusų. Čia viską ir nusveria tie plusai. Aš taip stengiuosi daugiau visą laiką paversti<...>juoką, humorą, nu nežinau. Buvo naudinga. <...>dar yra ir minusų, reikėtų jų kuo mažiau<...>būtų tik plusai. Gal šitas <...>projektėlis ir padės išspręsti. <...>džiaugiuosi, kad<...> tokia įstaiga yra. Kad tokie darbuotojai yra<...>turbūt seniai būčiau grįžusi su visa mama namo, jeigu būtų nenuraminusi. Nuramino, bet<...>ta diskusija neatstos jūsu. Aš visada po tokių dalykų, po tokių žaidimų<...>visada pareinu pilna gerų emocijų, ramybės, nusiramino psichologiškai<...>. Aš jaučiuosi dar geriau ir nebėra tos baimės, to tokio skausmo, kad pas tėvuks čia yra. Ir <...>tie dalykai visada nuramina ir išėini<...>mintys yra visiškai gėlėtos<...>. Praeina kažkiek laiko, vėl gal tą širdelę spaudžia<...>. <...>pabendrauju su slaugute atėjusi<...>. Ir man yra geriau iš tikrųjų. Pasakys<...>nieko blogo<...>viskas gerai ir vėl eini ta gėlėta psichika ir viskas yra gerai.</i>			
	Patirtinės įžvalgos diskusijos procesė	<i>Didžiausias indėlis, kad žmogus būtų savarankiškas, yra tik iš darbuotojų pusės. Kantrybės turėti. <...>paprastčiausiai dalykai<...> senam žmogui<...>yra iššūkis<...> kai reikia atlikti. <...>didelis krūvis darbo, mažai darbuotojų, tad skuba tokia. Reikalavimai. <...>paskubinti, kad tu greičiau<...>čia <...>ne gamykla, ne linija. Rezultatų, kažkokių didelių nepasiekti<...> aktyvinimas, skatinimas<...>judėjimas. <...>kantrybės pačio darbuotojo. Kantrybė, didelis indėlis į atlikimą tokių elementarių dalykų kasdien. <...>išgirdom visų kolegijų nuomonę<...> galvoji<...>visos vienodai dirbam tą patį darbą. Ir tos mintys yra tokios pačios. <...>reikės<...>su padėjėjom pasikalbėt<...>kur įmanoma, su kai kuriais gyventojais, kad kuo daugiau juos skatint, kad jie patys tvarkytųsi. Patys darytų, savarankiškumo, kiek įmanoma daugiau. <...>senyvo amžiaus žmogui turi būti iš darbuotojų pusės tikrai pagarba, kantrybė, tolerancija ir priimti tokį su visom ydom su visom ligom. <...>rinkimų laisvės<...> neatimti<...>kad ir tokiam amžiui žmogus turi teisę pasirinkti. Pasirinkimo laisvė, man atrodo, vis tiek yra svarbi. Orumui ir savarankiškumui. <...>tikrai gal mažai dėmesio skiriam. <...>savarankiškumo ugdymui gyventojų. Tikrai mažai dėmesio tėra skiriama. Išvis nėra skiriama šiaip. Nesu mačiusi, kad ugdomas savarankiškumas. Žmogus, kuriam neišeina, kad<...>kažkas pamatyti, mokinti, ar ne, kad tu dabar užsitempk ant paralyžiuotos rankos<...>.</i>	11	7	5

		<i>Jo, bet labai priklauso ir nuo darbuotojų<...> Nuo vidinių savybių darbuotojo. <...>mūsų gyventojų daugiausia yra psichinės bėdos<...>. Irgūdžiai jau yra seni, gal<...>nesuvokimas<...>. Vis vien žmogus turi suprast, ką jisai daro. <...>stovėsi kiekvieną dieną ir sakysi, kad va mes dabar tą rengiamės. Nu gal ir įkalsim, nežinau. Nu tikrai daug ką sužinom, gal ne naują, bet... Ir minčių visokių tokių. Svarbiausia tas <...>yra<...>. Nebūtų bendravimo nebūtų ir nieko. Ir mums jisai reikalingas. Atjauta<...>gaunasi. Bet sužinai, kad tokių, kaip tu yra ir daugiau. Ne vienas savo skausmą neši. Smagu net palaikyt, nes aš jau... Man pradžia tokia irgi buvo. Mane kažkas palaikė, nes aš buvau pirmas dienas čia. Ateisi, tikrai papasakos, paguos, nuramins. Dabar<...>norisi tą perduoti<...>jums, nes iš tikrųjų viskas bus gerai. <...>svarbus yra bendravimas<...>kuo daugiau žmonės bendrauja, tuo jie gi savarankiškesni pasilieka. Labai svarbu yra darbo kolektyvas<...>.</i>			
	Stimuliuojančiai vertingas požiūris į simuliacinio žaidimo naudojimą globos namuose	<i><...>diskusijai užveda <...>tos situacijos. <...>išgirstam ir iš kolegijų <...>tu dirbi ir nu ne viską atpažįsti<...>. <...>pavyzdžiui, pirmą kartą, kai <...>gerą kortą išsitraukiau<...>tada atsirado gyvūnas. <...>tokios geros emocijos, ramiai pabuvau, pasibendravau. Išsikalbėjimas tarpusavyje visada<...>yra gerai. Nes tai yra problemų sprendimas arba bent jau iškėlimas tų problemų, sužinom. Galim pasisakyti daugiau<...>. Žaidimo forma išgirstam problemas ir sprendimo būdus<...>. <...> nebeina susitvarkyti<...>nebėra nei laiko, nei jėgų, nei noro iš tikrųjų. Labai gerai, aš už tokius dalykus. Sužinom trūkumus<...>pliusus ir minusus<...>. Išsipasakojam<...>tokiu žaidimo metodu. Čia jis ne be reikalo yra toks<...>. Pamatom situacijas. Pats gauni daugiau informacijos. Priversti žaisti tą žaidimą. <...>randi tokia situaciją, kuri tikrai ir tau nepatinka, ir parašyta ženklai atgal, kai šitą perskaitai. <...> labai toks svarbus dalykas. <...>žaidimas jisai geras yra tuom, kad duoda tau pavyzdį iš karto ir tu pradedi galvoti apie savo <...>kažkokią situaciją, savo pavyzdį. Ir tai taip ir dalinamės. <...> labai malonu pabendraut<...>.</i>	4	3	9
Įsitraukimo, per žaidimą, į savarankiškumo skatinimo sprendimus reikšmė	Gyventojų artimųjų supratingas požiūris vertinant darbinius iššūkius	<i>Psichologinė trauma didžiausia<...>. Emocijos, viskas kyla. Ir žodžių girdi<...>visko. <...>kitas net ir ranką pakelti<...>. Turi būti psichologu. Kiekvienam surasti tą priėjimą. <...>tu turi žinot, ką daryti, ko tu negali. <...>turi kažkokią informaciją gauti arba tu pats per tą praeini ir paskui pasižiūri, kad tu pats geriausias psichologas pasidaręs. Kažkur pajuokaut, kažkur griežčiau kažką pasakyti galbūt. <...>seni žmonės, kaip ir maži vaikai<...>.</i>	0	0	9
	Motyvaciniai sprendimai dalyvauti globos namų gyvenime	<i>Aš visai už. Aš visada. Jeigu reikia tai. Ir pagalbos, jeigu reikia skambinkit, derinsim ir žiūrėsime, ieškosim laiko. <...>atvažiuoju kiekvieną savaitę. <...>čia yra būtent jų gyvenimas. Ir čia tik tobulinti viską, kuo geriau. <...>kas</i>	0	0	6

		<i>praejo to slaugos laikotarpį<...> tik tie žmonės supras, ką reiškia.</i>			

SUTIKIMAS DĖL TYRIMO ATLIKIMO

Dokumentą elektroniniu parašu

[redacted]

Data: 2023-05-05 12:12:36

Paskirtis: NEPRIESTARAUJU

Vieta: [redacted]

Kontaktinė informacija:

[redacted]
[redacted]
.lt

Elektroninio dokumento nuorašas

VILNIAUS UNIVERSITETO
ŠIAULIŲ AKADEMIJA

DĖL TYRIMO ATLIKIMO

Remiantis Vilniaus universiteto Šiaulių akademijos magistro studijų programos *Socialinis darbas* studentės Ingos Mikalauskienės 2023 m. balandžio 26 d. prašymu Nr. ŠA23-00875 dėl tyrimo [redacted] glubos namuose atlikimo, prašau sudaryti sąlygas Jūsų įstaigoje studentei atlikti tyrimą magistro darbo parengimui.

Aistė Ponelienė, tel. (8 41) 595 735, el. p. aiste.poneliene@sa.vu.lt

Viešoji įstaiga
Universiteto g. 3
01513 VilniusDuomenys kaupiami ir saugomi
Juridinių asmenų registre
Kodas 211950810Akademijos duomenys:
Vytauto g. 84, 76352 Šiauliai
Tel. (8 41) 595 800, el. p. info@sa.vu.lt
www.sa.vu.lt

DETALŪS METADUOMENYS	
Dokumento sudarytojas (-ai)	Vilniaus Universitetas 211950810, Universiteto g. 3, 01513 Vilnius
Dokumento pavadinimas (antraštė)	DĖL TYRIMO ATLIKIMO
Dokumento registracijos data ir numeris	2023-05-03 Nr. (1.9 E) 850000-S-152
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	-
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Regina Karvelienė, Direktorius pavaduotoja studijoms, Šiaulių akademija
Sertifikatas išduotas	REGINA KARVELIENĖ LT
Parašo sukūrimo data ir laikas	2023-05-02 21:53:42 (GMT+03:00)
Parašo formatas	XAdES-T
Laiko žymoje nurodytas laikas	2023-05-02 21:53:58 (GMT+03:00)
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	EID-SK 2016, AS Sertifitseerimiskeskus EE
Sertifikato galiojimo laikas	2021-03-04 17:39:43 – 2026-03-03 23:59:59
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	"Registravimas" paskirties metaduomenų vientisumas užtikrintas naudojant "RCSC IssuingCA, VI Registru centras - i.k. 124110246 LT" išduotą sertifikatą "Dokumentų valdymo sistema Avily, Vilniaus universitetas, į.k. 211950810 LT", sertifikatas galioja nuo 2021-12-20 09:39:22 iki 2024-12-19 09:39:22
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	-
Pagrindinio dokumento pridedamų dokumentų skaičius	-
Priedamo dokumento sudarytojas (-ai)	-
Priedamo dokumento pavadinimas (antraštė)	-
Priedamo dokumento registracijos data ir numeris	-
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	Dokumentų valdymo sistema Avily, versija 3.5.73-SNAPSHOT
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Atitinka specifikacijos keliamus reikalavimus. Visi dokumente esantys elektroniniai parašai galioja (2023-05-03 08:42:12)
Paieškos nuoroda	-
Papildomi metaduomenys	Nuorašą suformavo 2023-05-03 08:42:12 Dokumentų valdymo sistema Avily

**Savarankiškumo skatinimo struktūra *autonomijos, dalyvavimo, žmogaus orumo*
diagnostinėse srityse**

15 lentelė. Senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo skatinimo struktūra autonomijos diagnostinėje srityje

Bendri savarankiškumo skatinimo struktūriniai elementai	Pagrindžiančios subkategorijos
Savarankiškumo skatinimas puošimosi srityje	Subkategorija: Puošimasis kaip savarankiškumo svarba (bendras teiginių skaičius 14).
Savarankiškumo skatinimas suteikia pilnavertiškumo jausmą	Subkategorija: Gyventojų savarankiškumas kaip pilnavertiškumo poreikis (bendras teiginių skaičius 22).
Savarankiškumo skatinimas gerina emocijų būseną	Subkategorija: Savarankiškumas – gyventojų pozityvios emocijos šaltinis (bendras teiginių skaičius 16).
Savarankiškumo skatinimo įtaka gyventojų būsenai	Subkategorija: Gyventojų būsenos aktyvinimo procese (bendras teiginių skaičius 13).
Savarankiškumo skatinimas suteikia galimybę veiklos tęstinumui	Subkategorija: Motyvacinis mėgstamos veiklos tęstinumas (bendras teiginių skaičius 7).
Savarankiškumo skatinimo trukdžiai dėl gyventojų ligos/negalios	Subkategorija: Gyventojų liga/negalia savarankiškumo mažėjimo kriterijus (bendras teiginių skaičius 9).
Savarankiškumo skatinimo trukdžiai dėl gyventojų pasyvumo	Subkategorija: Gyventojų pasyvumo kriterijus (bendras teiginių skaičius 14).
Savarankiškumo skatinimo trukdžiai iš kitų asmenų pusės	Subkategorija: Kritiška požiūris vertinant gyventojų apsisprendimo galimybes (bendras teiginių skaičius 15).
Aplinkinių savarankiškumo skatinimo konkretūs veiksmai	Subkategorija: Skatinantys aplinkinių veiksmai (bendras teiginių skaičius 22).
Aplinkinių savarankiškumo motyvaciniai veiksmai	Subkategorija: Gyventojus skatinantis požiūris savarankiškai veikti (bendras teiginių skaičius 16).
Savarankiškumo skatinimo džiuginantys rezultatai	Subkategorija: Džiuginantis gyventojų pokyčių vertinimas (bendras teiginių skaičius 8).
Savarankiškumo skatinimo silpninimas įsikišant artimiesiems	Subkategorija: Artimųjų svarbus vaidmuo priimant sprendimus (bendras teiginių skaičius 16).
Savarankiškumo skatinimo silpninimas priimant sprendimus už gyventoją	Subkategorija: Savavališkas sprendimų priėmimas už gyventoją jo dienvakare (bendras teiginių skaičius 23).
Savarankiškumo skatinimas kasdienėse veiklose	Subkategorija: Asmeninis gyventojų požiūris atliekant kasdienes užduotis (bendras teiginių skaičius 14).
Savarankiškumo skatinimas finansinėje srityje	Subkategorija: Gyventojų finansinių išteklių valdymas (bendras teiginių skaičius 7).
Savarankiškumo skatinimo, disponuoti pinigais, gebėjimų trūkumas	Subkategorija: Gyventojų negebėjimas disponuoti pinigais (bendras teiginių skaičius 24).
Savarankiškas lėšų disponavimas	Subkategorija: Gyventojų savarankiškas nuosavų lėšų valdymas (bendras teiginių skaičius 7).
Savarankiškumo skatinimas finansiniame raštingume	Subkategorija: Gyventojų finansinio raštingumo stoka (bendras teiginių skaičius 21).

Atskleidžiant puošimąsi kaip savarankiškumo svarbą, pripažįstama, kad labai svarbus aplinkinių paskatinimas rūpintis savo išvaizda gyvenantiems globos namuose. Socialiniai darbuotojai pastebi gyventojų norą būti gražiais nepriklausomai nuo fizinės negalios ir akcentuoja komplimentų svarbą žmogui. Slaugytojai įžvelgia šio poreikio vertinimo reikšmę ir būtiną susiformavusio įgūdžio palaikymą kiek įmanoma ilgiau bei siūlo pačiam gyventojui ugdyti gebėjimą mokant puoštis bendraamžius.

Gyventojų artimieji išsako, jog darbuotojams būtina skirti laiko ir mokyti gyventojus puoštis, nurodydami, kad tai palengvintų jų pačių darbą bei išsako pastabą, kad ne kiekvienas gyventojas suvokia kaip patenkinti šį poreikį. Savarankiškumą kaip gyventojų pozityvios emocijos prasmę apžvelgia visų grupių tyrimo dalyviai ir išsako, jog ir patys patiria džiaugsmą matydami, kaip gyventojai įveikia sunkumus, išmoksta ar atstato įgūdžius.

Reflektuodami apie gyventojų savarankiškumo kaip pilnavertiškumo poreikį, socialiniai darbuotojai, slaugytojai, globos įstaigoje esančių senyvo amžiaus žmonių artimieji teigia, jog savarankiškumas suteikia pilnavertiškumo jausmą, pasitikėjimą savimi, o tai susiveda į gyvenimo kokybės vertinimą, kai žmogus pajėgus pasirūpinti savimi. Gyventojų pozityvios emocijos šaltinis pastebimas per emocinės būsenos pakylėjimą, kai gyventojai yra savarankiški autonomijos srityje ir gali aktyviai veikti, užsiimti tęstine įprasto gyvenimo veikla bei asmeniškai patys išspręsti problemą. Savarankiškumą kaip gyventojų pozityvios emocijos prasmę apžvelgia visų grupių tyrimo dalyviai ir išsako, jog ir patys patiria džiaugsmą matydami, kaip gyventojai įveikia sunkumus, išmoksta ar atstato įgūdžius. Socialinių darbuotojų, slaugytojų, gyventojų artimųjų nuomone, gyventojų savarankiškumo mažėjimui turi įtakos ligos, senyvas amžius, tačiau teigia, kad asmenys su fizine, psichine, proto negaliomis nori išsaugoti autonomiją bet kokioje veikloje. Konceptualizuojant tyrimo duomenis, pastebėta, kad socialiniai darbuotojai, slaugytojai, gyventojų artimieji yra suinteresuoti skatinti ir palaikyti fizinius, kognityvinius gyventojų įgūdžius išsaugant gyventojų autonomiją. Socialiniai darbuotojai ir slaugytojai pažymi, jog svarbiausia kokias emocijas tuo metu patiria gyventojai ir tam turi įtakos aplinkos pasikeitimas dalyvaujant užimtumo veiklose. Slaugytojai teigia, kad aktualus tinkamai pasirinktas bendravimo būdas, abipusis pasitikėjimas, įgalinimas, supratimas. Gyventojų artimieji pasakoja, kad nenustoja motyvuoti artimuosius, ragina išsaugoti turimus savarankiškumo įgūdžius ir neskuba žerti darbuotojams priekaištų, nes žino gyventojų negalias, charakterį ir gyvenimo būdą. Tyrimo dalyviai vertindami asmeninį gyventojų požiūrį atliekant kasdienes užduotis turi du požiūrius: gyventojai teigiantys, kad už viską susimokėję ir paslaugas turi gauti neįdedant savo asmeninio indėlio tvarkantis buityje ir tie, kuriems svarbu rūpintis kambario aplinka, asmeninių daiktų priežiūra ir nuo to jaučia malonumą. Manoma, jog tai priklauso nuo asmenybės, gyvenimo būdo, motyvacijos bei nuo pavyzdinių kaimynų šalia. Socialinių darbuotojų nuomone, ne visi gyventojai geba tinkamai planuoti pirkinius, gyvena nesibaigiančiose skolose. Slaugytojai mąstydami apie gyventojų negebėjimą disponuoti pinigais neapsiriboja gebėjimų nebuvimu ir teigia, kad sutrikusi orientacija ir suvokimas neleidžia tinkamai rūpintis asmeninėmis lėšomis. Gyventojų artimieji įžvelgia ir noro praradimą rūpintis savo finansine padėtimi, perkeliant atsakomybę artimiesiems. Tyrime išryškintos savarankiškų globos namų gyventojų gebėjimai, jų adekvatus pirkinių planavimas, apsipirkimas, lėšų išsigryninimas, o gyventojų artimuosius stebina atsiradęs didesnis savarankiškumas pirkinių planavime. Visi tyrimo

dalyviai pateikia nuomonę, kad senyvo amžiaus žmonėms bankinės kortelės kelia stresą. Teigia, kad grynuosius pinigus jiems valdyti lengviau, žino, kad jų turi.

Apibendrinant savarankiškumo konceptą autonomijos dimensijoje, galima teigti, kad senyvo amžiaus asmenys nori būti nepriklausomi nuo kitų, tačiau ligos, senatviniai pakitimai, tingumas, atsakomybės neprisirišimas, asmeninės nuostatos juos daro priklausomais nuo kitų. Globos namų gyventojams reikalingas aplinkinių skatinimas, pagyrimai, įvertinimas, o darbuotojai negeba teisingai susiplanuoti darbo laiko, keisti požiūrio ir supratimo į paslaugų gavėjų savarankiškumo skatinimo vertinimą priimant savarankiškai sprendimus kasdieniame gyvenime, kasdienėse veiklose bei finansinėje srityje.

16 lentelė. Senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo skatinimo struktūra dalyvavimo diagnostinėje srityje

Bendri savarankiškumo skatinimo struktūriniai elementai	Pagrindžiančios subkategorijos
Savarankiškumo skatinimo rezultate – personalui lengvesnis darbas	Subkategorija: Tiek savarankiškumas, tiek nesavarankiškumas, kaip galimybė dirbti „patogiai“ (bendras teiginių skaičius 14).
Savarankiškumas politinėje srityje	Subkategorija: Aktyvus įsitraukimas į politinio gyvenimo įvykius (bendras teiginių skaičius 12).
Savarankiškumo skatinimas populiareesnėse veiklose	Subkategorija: Populiareesnės sritys gyventojų aktyvumo apraiškose (bendras teiginių skaičius 16).
Savarankiškumo skatinimo įtaka gyventojų būsenai	Subkategorija: Aktyvaus dalyvavimo pozityvi įtaka gyventojų būsenai (bendras teiginių skaičius 18).
Savarankiškumo skatinimo trukdžiai – aplinka ir techninės pagalbos priemonės	Subkategorijos: Fizinės aplinkos kliūtys apribojančios gyventojų savarankiškumą globos namuose (bendras teiginių skaičius 27), Fizinės aplinkos kliūtys apribojančios gyventojų savarankiškumą už globos namų ribų (bendras teiginių skaičius 13).
Savarankiškumo skatinimo silpninimas dėl fizinės aplinkos	Subkategorija: Fizinės aplinkos pritaikymas už globos namų ribų (bendras teiginių skaičius 7).
Savarankiškumo skatinimą apribojanti aplinka	Subkategorija: Patogios ir saugios aplinkos pritaikymas gyventojų savarankiškumui vystyti (bendras teiginių skaičius 24).
Savarankiškumo skatinimui reikalingas bendravimas	Subkategorija: Gyventojų būsenai svarbus bendravimo poreikis (bendras teiginių skaičius 27).
Savarankiškumo skatinimui atliekami veiksmai	Subkategorija: Aplinkinių skatinantis požiūris į bendravimą (bendras teiginių skaičius 16).
Savarankiškumo skatinime svarbūs artimi žmonės	Subkategorija: Svarbus gyventojų artimųjų bendravimas gyventojų kasdienybėje (bendras teiginių skaičius 14).

Socialiniai darbuotojai jaučia, jog savarankiškesni gyventojai juos motyvuoja aktyviau veikti, gyventojų artimieji reflektuoja, jog gyventojai dalyvaujantys veiklose palengvina darbuotojams darbą, tačiau slaugytojai dalinasi skirtingomis patirtimis. Vieni sako, kad su savarankiškesniais lengviau dirbti, nes jie labiau bendraujantys, atliekantys asmens higienos, apsirengimo veiksmus patys, tačiau įvardija, jog jie turi daugiau reikalavimų. Kita slaugytojų grupės dalis teigia, jog suteikus pagrindines paslaugas nesavarankiškesniems gyventojams darbuotojai turi daugiau laisvo laiko. Kiti slaugytojai pateikia kritišką mintį kolegoms, jog nereikia gyventojų reikalavimų maišyti su jų norais. Tyrimo dalyviai nurodo aktyvaus dalyvavimo ir kitas populiarešnes sritis: kultūrinės, fizinės veiklos, pažintines ir edukacines išvykas ir slaugytojai pabrėžia, jog labiausiai gyventojai mėgsta veiklas, kurios organizuojamos gryname ore. Gyventojų artimieji pasakoja, kad daugiau širdies gyventojai įdeda į veiklas, kurias mėgsta ir kurios

yra tęstinės. Tyrimo dalyviai vertina, kad aktyvus gyvenimo būdas, išsaugant įgūdžius ir gebėjimus, lemia gyventojų pasitenkinimą ir yra raktas į gyvenimo gerovę. Didėja savivertė, savarankiškumas, gerėja fizinė sveikata, jaučiasi naudingesni, linksmesni, patiria pasididžiavimą būdami reikalingais. Socialiniai darbuotojai, slaugytojai ir gyventojų artimieji apgailestauja, jog fizinė aplinka dar iki šiol nėra tobula ir pilnai pritaikyta. Patikslina, jog globos namai yra pritaikyti asmenims su negalia, tačiau yra koreguotinų pasenusių vietų, kurias būtina taisyti pasikeitus reikalavimams. Analizuojant patogios ir saugios aplinkos pritaikymą gyventojų savarankiškumui vystyti, socialiniai darbuotojai teigia, jog pritaikius tinkamai aplinką, net ir slaugomi, gulintys lovose gyventojai tampa savarankiškesni. Slaugytojai akcentuoja, jog svarbu, kad aplinka būtų paženklinta nurodančiomis piktogramomis, visi paveikslukai ar kita informacija iškabinta akių lygyje, pritaikyta įvairaus galėjimo žmonėms. Gyventojų artimieji pateikia, jog svarbus aplinkos spalvingumas atskiriantis patalpų ribas ir nuorodos mažinančios gyventojų klaidžiojimus. Susidūrus su kliūtimis jų artimieji išsigąsta ir atsiranda baimė judėti. Lengvai skaitomos kalbos ir įvairių simbolių naudojimas padeda savarankiškai orientuotis aplinkoje ir suvokti galimybių ribas.

Tyrimo duomenys atskleidė, kad bendravimas yra reikšmingas senyvo amžiaus globos namų gyventojams. Socialiniai darbuotojai pastebi, kad ir atsiriboję nuo kitų, ligos paveikti gyventojai, po kurio laiko patys ieško ryšio, o negebantys efektyviai bendrauti tiesiog džiaugiasi žmogumi šalia. Socialiniai darbuotojai ir slaugytojai teigia, kad ne tiek svarbus procedūros suteikimas, pokalbio eiga, kiek dėmesys, humoras ir švelnumas. Gyventojų artimieji lankymų metu taip pat pajautė globos namų gyventojų padidėjusį bendravimo poreikį ir teigia, kad radę sielai patrauklų žmogų, tampa laimesnes, atsiranda noras gyventi ir puoštis. Socialinių darbuotojų manymu, globos namuose gyventojų aktyvesnį bendravimą skatina darbuotojai, slaugytojų nuomone, svarbus patikimas draugas šalia, o gyventojų artimieji išsako aiškia pozicija, jog nereikia palaikyti artimųjų, kai jie skundžiasi ir susigalvoja problemas.

Apibendrinant savarankiškumą dalyvavimo dimensijoje, galime teigti, jog globos namuose dėmesys skiriamas gyventojų dalyvavimui sociokultūriniame gyvenime, svarbus saugios ir pritaiktos aplinkos veiksnys bei techninės pagalbos priemonių naudojimas gyventojų aktyvumui pasiekti. Didelę reikšmę globos namų gyventojų aktyvumo palaikymui turi bendravimas su brangiais žmonėmis bei bendraminčiais, svarbi vieta, temos ir darbuotojų skatinimas palaikyti ryšius su kitais asmenimis.

17 lentelė. Senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo skatinimo struktūra žmogaus orumo diagnostinėje srityje

Bendri savarankiškumo skatinimo struktūriniai elementai	Pagrindžiančios subkategorijos
Savarankiškumo skatinimas gyventojų tarpusavio patyčių kontekste	Subkategorija: Patyčių požymiai globos namuose tarp gyventojų (bendras teiginių skaičius 22).

Savarankiškumo skatinimas privatumo kontekste	Subkategorija: Gyventojų privačių klausimų svarbumas globos namuose (bendras teiginių skaičius 37).
Savarankiškumo skatinimas intymumo kontekste	Subkategorija: Supratingas požiūris vertinant gyventojų intymumą (bendras teiginių skaičius 16).
Savarankiškumo skatinimas meilės poveikio kontekste	Subkategorija: Geras emocinis meilės poveikis gyventojų sveikatai (bendras teiginių skaičius 9).
Savarankiškumo skatinimo stiprinantys momentai	Subkategorija: Gyventojus stiprinantys savarankiškumo įrankiai (bendras teiginių skaičius 20).
Savarankiškumo skatinimas žmogaus orumui, galimi momentai	Subkategorija: Priemonių trūkumas užtikrinant privatumą paliatyvioje slaugoje (bendras teiginių skaičius 10).
Savarankiškumo skatinimą mažinanti hipergloba	Subkategorija: Hipergloba, kaip mažėjančio savarankiškumo priežastis (bendras teiginių skaičius 18).
Savarankiškumo skatinimas žmogaus orumui kuriant emocinę atmosferą	Subkategorija: Žinių stygius formuojant orų požiūrį į slaugomus žmones (bendras teiginių skaičius 15).
Savarankiškumo skatinimas išreiškiant pageidavimus paskutiniame gyvenimo etape	Subkategorija: Ambivalentiškas požiūris į pageidavimus paskutiniame gyvenimo etape (bendras teiginių skaičius 23).

Socialiniai darbuotojai, slaugytojai, gyventojų artimieji teigia, kad globos namuose pasitaiko patyčių požymių tarp gyventojų (patiriamos patyčios dėl negalios), patyčios darbuotojų atžvilgiu (priklausomų gyventojų veiksmi) ir tai patvirtina, jog vyksta dėl gyventojų skirtingo kontingento, amžiaus, ligų, tačiau dėl tautybės diskriminacijos globos namuose nėra pastebėję. Žmogaus orumo dimensijos tyrimo rezultatuose išryškintas privatumo aspektas. Socialiniai darbuotojai pateikia įžvalgą, kad globos namų administracijos stiprus požiūris gyventojų privatumo užtikrinimo klausimais. Darbuotojai rimtai žiūri į gyventojų privatumo, informacijos teikimo, konfidencialumo klausimus, tačiau patys gyventojai jaučiasi laisvai ir pasitikintys darbuotojais. Socialinių darbuotojų, slaugytojų, gyventojų artimųjų grupių dalyviai teigia, kad darbuotojai visada pasibeldžia prieš įeidami į gyventojų kambarius, tačiau socialiniai darbuotojai ir slaugytojai kritikuoja darbuotojų netinkamus veiksmus teikiant asmens higienos paslaugas ir mano, kad nėra griežtos kontrolės naudojant širmas aptarnaujant slaugomus gyventojus. Gyventojų artimieji patenkinti darbo tvarka, tačiau pastebi, kad įstaigoje trūksta patalpų privačiam bendravimui su artimaisiais. Socialiniai darbuotojai ir slaugytojai įsitikinę, kad gyventojų hipergloba ir darymas už juos yra pagrindinė savarankiškumo mažinimo priežastis prie kurios prisideda ir gyventojų artimieji. Tyrimo dalyviai išryškino, kad prie patogaus aptarnavimo gyventojai labai greitai pripranta ir juos tai tenkina. Tačiau apžvelgiant pasitaikančias reakcijas į aptarnavimo paslaugas išryškėjo įžvalga, kad gyventojams taip pat norisi palepinti darbuotojus ir naktį sunegalavus stengiasi jų netrukdyti, o gyventojų artimieji teigia, kad jaučiasi ramūs ir galintis dirbti savo darbus žinodami, kad jų artimaisiais rūpinasi profesionalai. Artimieji samprotauja, kad svarbus psichologo darbas teikiant emocinę pagalbą gyventojams paliatyvioje slaugoje. Slaugytojai teigia, kad svarbi gyventojų išreikšta valia, kurią turime gerbti, tačiau kritinėmis situacijomis „įsijungia“ žmogiškumo faktorius ir noras padėti tęsiant medicininės pagalbos paslaugas. Socialiniai darbuotojai pritaria, kad gyventojų valia gerbtina, tačiau mano, jog tokiems žmonėms globos namuose turėtų darbuotojai skirti daugiau dėmesio kasdinių vizitų metu.

Apibendrinant savarankiškumą žmogaus orumo dimensijoje, galime teigti, jog globos namuose gyventojams svarbus orumo išsaugojimas santykyje su kitais, gyventojų privatumo užtikrinimo, privačios erdvės sukūrimo galimybės. Savarankiškumo kaip kintančio proceso vertinime išryškinti savarankiškumo skatinimo įrankiai ir hipergloba, kuri menkina senyvo amžiaus asmenų savarankiškumą. Fiksuojami žmogaus orumą išsaugojantys momentai per priemonių užtikrinimą paliatyvioje slaugoje, darbuotojų žinių stygių, gyventojų pageidavimus.

18 lentelė. Senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo skatinimo struktūra pasitelkiant simuliacinį žaidimą

Bendri savarankiškumo skatinimo struktūriniai elementai	Pagrindžiančios subkategorijos
Patyriminės emocijos	Subkategorija: Patyriminės emocijos grupinės diskusijos metu (bendras teiginių skaičius 20).
Patyriminės įžvalgos	Subkategorija: Patyriminės įžvalgos diskusijos procese (bendras teiginių skaičius 23).
Simuliacinio žaidimo nauda	Subkategorijos: Stimuliuojančiai vertingas požiūris į simuliacinio žaidimo naudojimą globos namuose (bendras teiginių skaičius 16).

Apibendrinus visų sutelktų grupių diskusijas, konceptualizuotos tyrimų dalyvių patirtys bei įžvalgos. Analizuojant kokybinio tyrimo duomenis pastebėta, jog dalyviai žaidimo metu patyrė teigiamas emocijas, nusiramimą, turėjo galimybę iškelti probleminius klausimus, tai pastiprinanti ir prasminga veikla. Socialiniai darbuotojai ir slaugytojai teigia, kad dar reikia patiems mokytis ir mokyti kitus kaip skatinti gyventojus būti savarankiškesniais, suprasti, kad tai iššūkis ne tik gyventojams, bet ir darbuotojams. Slaugytojai pripažįsta, jog didesnę dėmesį reikia skirti savarankiškumo skatinimui, nes globos įstaigoje to nedaroma, todėl jaučia nusivylimą pačia sistema. Diskusijos metu gyventojų artimieji pasijuto suprasti ir ne vieni savo skausmingose istorijose bei teigia, kad turi motyvacijos dalyvauti savo artimųjų gyvenime. Vertindami darbuotojų darbą teigia, kad čia gali dirbti tik psichologiškai atsparūs žmonės.

Apžvelgiant (žr. 15-18 lenteles) visų trijų tyrimo dalyvių grupių vienijančias bendras patirtis bei samprotavimus pastebimas sutarimas, jog reikia palaikyti ir didinti gyventojų savarankiškumą, ieškoti būdų ir metodų aktyvinti senyvo amžiaus žmones, siekiant autonomijos, dalyvavimo, žmogaus orumo išsaugojimo kuo ilgesnį laiką.

Savarankiškumo skatinimo struktūra, grindžiama *skirtingų grupių specifiškumu*

19 lentelė. Senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo skatinimo struktūros specifiškumas

Specifiniai savarankiškumo skatinimo struktūriniai elementai	Socialinių darbuotojų teiginiais grįstos subkategorijos
Autonomijos diagnostinė sritis	
Lankstus požiūris į tvarką	Subkategorija: Prieštaringas darbuotojų požiūris į nusistovėjusią tvarką (teiginių skaičius 4).
Motyvacijos didinimas per mainus	Subkategorija: Darbuotojų ir gyventojų motyvaciniai mainai siekiant aktyvumo (teiginių skaičius 10).
Emocinis, jausminis, palaikantis santykis	Subkategorija: Džiaugsminga būseną savarankiškumo pasiekimų vertinime (teiginių skaičius 5).
Atsakomybių pasidalinimas	Subkategorija: Darbuotojų atsiribojimas nuo gyventojų asmeninių lėšų (teiginių skaičius 4).
Išradingumas savarankiškume	Subkategorija: Gyventojų išradingas elgesys neturint pinigų (teiginių skaičius 1).
Dalyvavimo diagnostinė sritis	
Dalyvavimas politikoje	Subkategorija: Pasyvus dalyvavimas politikoje (teiginių skaičius 7).
Santykių pokyčiai	Subkategorija: Pozityvių santykių pokytis ankstesnio dalyvavimo pasėkoje (teiginių skaičius 3).
Aplinkinių dėmesys	Subkategorija: Prekybos centrų darbuotojų geranoriška pagalba gyventojams (teiginių skaičius 3).
Bendravimo aplinkybės	Subkategorija: Pagrindinės vietos ir žmonės bendravimo santykiuose (teiginių skaičius 4).
Žmogaus orumo diagnostinė sritis	
Privatumo saugojimas	Subkategorija: Gyventojų asmeninis noras rūpintis privatumu (teiginių skaičius 7).
Specifiniai savarankiškumo skatinimo struktūriniai elementai	Slaugytojų teiginiais grįstos subkategorijos
Autonomijos diagnostinė sritis	
Skatinimas per savitaigą	Subkategorija: Gyventojų savarankiškumo skatinimas per savitaigą (teiginių skaičius 16).
Trukdžiai dėl darbo krūvio ir noro	Subkategorija: Savarankiškumo skatinimo trukdžiai dėl darbo krūvio ir aplinkinių noro (teiginių skaičius 19).
Veiksminis vertinimas	Subkategorija: Darbuotojus skaudinantys neįvertinimo aspektai (teiginių skaičius 5).
Dalyvavimo diagnostinė sritis	
Savimotyvacija	Subkategorija: Sąmoningas gyventojų savarankiškumo siekimas (teiginių skaičius 2).
Progreso kliūtys	Subkategorija: Progreso nesuteikiantis savarankiškumo palaikymas (teiginių skaičius 5).
Negalia nėra kliūtis	Subkategorija: Fizinė negalia neapriboja judėjimo (teiginių skaičius 1).
Žmogaus orumo diagnostinė sritis	
Humoro vertinimas	Subkategorija: Senyvo amžiaus žmonių humoro jausmo praradimas (teiginių skaičius 4).
Gebėjimas apsiginti	Subkategorija: Savarankiškas gebėjimas pasirūpinti savimi (teiginių skaičius 6).
Specifiniai savarankiškumo skatinimo struktūriniai elementai	Gyventojų artimųjų teiginiais grįstos subkategorijos
Autonomijos diagnostinė sritis	
Rekomendacinės išvalgos adaptacijos periodui	Subkategorija: Adaptaciniai laikotarpio sunkumai (teiginių skaičius 20).
Dalyvavimo diagnostinė sritis	
Aplinkos įtaka	Subkategorija: Neigiama mėnulio įtaka gyventojų būsenai (teiginių skaičius 3).
Žmogaus orumo diagnostinė sritis	

Išgyvenimai	Subkategorija: Artimųjų išgyvenamas kaltės ir bejėgiškumo jausmas (teiginių skaičius 13).
Simuliacinio žaidimo pritaikymas	
Darbuotojų vertinimas	Subkategorija: Gyventojų artimųjų supratingas požiūris vertinant darbinis iššūkius (teiginių skaičius 9).
Galimybė būti globos namų bendrystėje	Subkategorija: Motyvaciniai sprendimai dalyvauti globos namų gyvenime (teiginių skaičius 6).